

**REPUBLIKA HRVATSKA
SPLITSKO-DALMATINSKA ŽUPANIJA
Ž U P A N**

KLASA: 300-01/22-0001/0011
URBROJ: 2181/1-05-02/01-22-0001
Split, 07. srpnja 2022.

**PREDSJEDNIKU
ŽUPANIJSKE SKUPŠTINE
gosp. Mati Šimundiću, prof.
- o v d j e -**

**PREDMET: Prijedlog odluke o usvajanju Plana razvoja Splitsko-dalmatinske županije
2022. do 2027.**

Na temelju članka 60. Poslovnika Županijske skupštine Splitsko-dalmatinske županije („Službeni glasnik Splitsko-dalmatinske županije“, broj 13/09, 02/13 i 42/20), u privitku Vam dostavljamo Prijedlog odluke naveden u predmetu, radi rasprave na sjednici Županijske skupštine.

PRAVNI TEMELJ: Članak 12., 23. i 42. Zakona o sustavu strateškog planiranja i upravljanja razvojem Republike Hrvatske („Narodne novine“, broj 123/17), članak 28. Statuta Splitsko-dalmatinske županije („Službeni glasnik Splitsko-dalmatinske županije“, broj 125/19, 22/20 i 21/21) i točke 13. Programa rada Županijske skupštine Splitsko-dalmatinske županije za 2022. („Službeni glasnik Splitsko-dalmatinske županije“, broj 30/22),

NOSITELJ IZRADE: JU RERA S.D. za koordinaciju i razvoj Splitsko-dalmatinske županije

PREDLAGATELJ: Župan

DONOSITELJ: Županijska skupština

IZVJESTITELJ: Marica Babić, zamjenica ravnateljica JU RERA S.D. za koordinaciju i razvoj Splitsko-dalmatinske županije

Ž U P A N

Blaženko Boban

Na temelju članka 12., 23. i 42. Zakona o sustavu strateškog planiranja i upravljanja razvojem Republike Hrvatske („Narodne novine“, broj 123/17), članka 28. Statuta Splitsko-dalmatinske županije („Službeni glasnik Splitsko-dalmatinske županije“, broj 125/19, 22/20 i 21/21) i točke 13. Programa rada Županijske skupštine Splitsko-dalmatinske županije za 2022. („Službeni glasnik Splitsko-dalmatinske županije“, broj 30/22), Županijska skupština Splitsko-dalmatinske županije na ____ sjednici, održanoj _____ 2022., donijela je

O D L U K U
o usvajanju Plana razvoja Splitsko-dalmatinske županije
2022. do 2027. godine

Članak 1.

Ovom Odlukom usvaja se Plan razvoja Splitsko-dalmatinske županije za razdoblje od 2022. do 2027. godine (u daljnjem tekstu: **Plan razvoja 2022.-2027.**) KLASA: 300-01/22-0001/0011, URBROJ: 2181/1-05-02/01-22-0003, koji se nalazi u privitku ove Odluke i čini njezin sastavni dio.

Članak 2.

Zadužuje se Javna ustanova RERA S.D. za koordinaciju i razvoj Splitsko-dalmatinske županije kao regionalni koordinator, za praćenje i izvješćivanje o provedbi Plana razvoja 2022.-2027. i podnošenje Izvješća Županijskoj skupštini na godišnjoj razini.

Članak 3.

(1) Ova Odluka stupa na snagu osmog dana od dana objave u „Službenom glasniku“ Splitsko-dalmatinske županije.

(2) Po stupanju na snagu Odluke iz stavka 1. ovog članka na web stranici Splitsko-dalmatinske županije www.dalmacija.hr, objaviti će se Plan razvoja 2022.-2027.

KLASA:
URBROJ:
Split,

PREDSJEDNIK
ŽUPANIJSKE SKUPŠTINE

Mate Šimundić, prof.

Dostaviti:

1. Upravni odjel za gospodarstvo,
EU fondove i poljoprivredu, ovdje
2. Službeni glasnik, ovdje
3. Pismohrana, ovdje

OBRAZLOŽENJE

Sukladno članku 23. Zakona o sustavu strateškog planiranja i upravljanja razvojem Republike Hrvatske ([NN 123/2017](#)) plan razvoja jedinice regionalne samouprave je srednjoročni akt strateškog planiranja od značaja za jedinicu regionalne samouprave kojim se definiraju posebni ciljevi za provedbu strateških ciljeva iz dugoročnih akata strateškog planiranja. Plana razvoja Splitsko-dalmatinske županije ključan je strateški dokument razvoja.

Plan razvoja predstavlja alat koji pomaže Županiji da iskoristi potencijal kroz strateško planiranje, stoga se predlaže kako je ranije iznijeto.

PLAN RAZVOJA SPLITSKO-DALMATINSKE ŽUPANIJE 2022.-2027.

rerasd

JAVNA USTANOVA ZA KOORDINACIJU I
RAZVOJ SPLITSKO-DALMATINSKE ŽUPANIJE

Impressum

NOSITELJ IZRADE:

Splitsko-dalmatinska županija

KOORDINATOR IZRADE:

Javna ustanova RERA S.D. za koordinaciju i razvoj Splitsko-dalmatinske županije

TEHNIČKE I METODOLOŠKE SMJERNICE ZA IZRADU:

Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije

PRETHODNO VREDNOVANJE:

Eupolis d.o.o.

SAVJETODAVNO TIJELO:

Partnersko vijeće Splitsko-dalmatinske županije

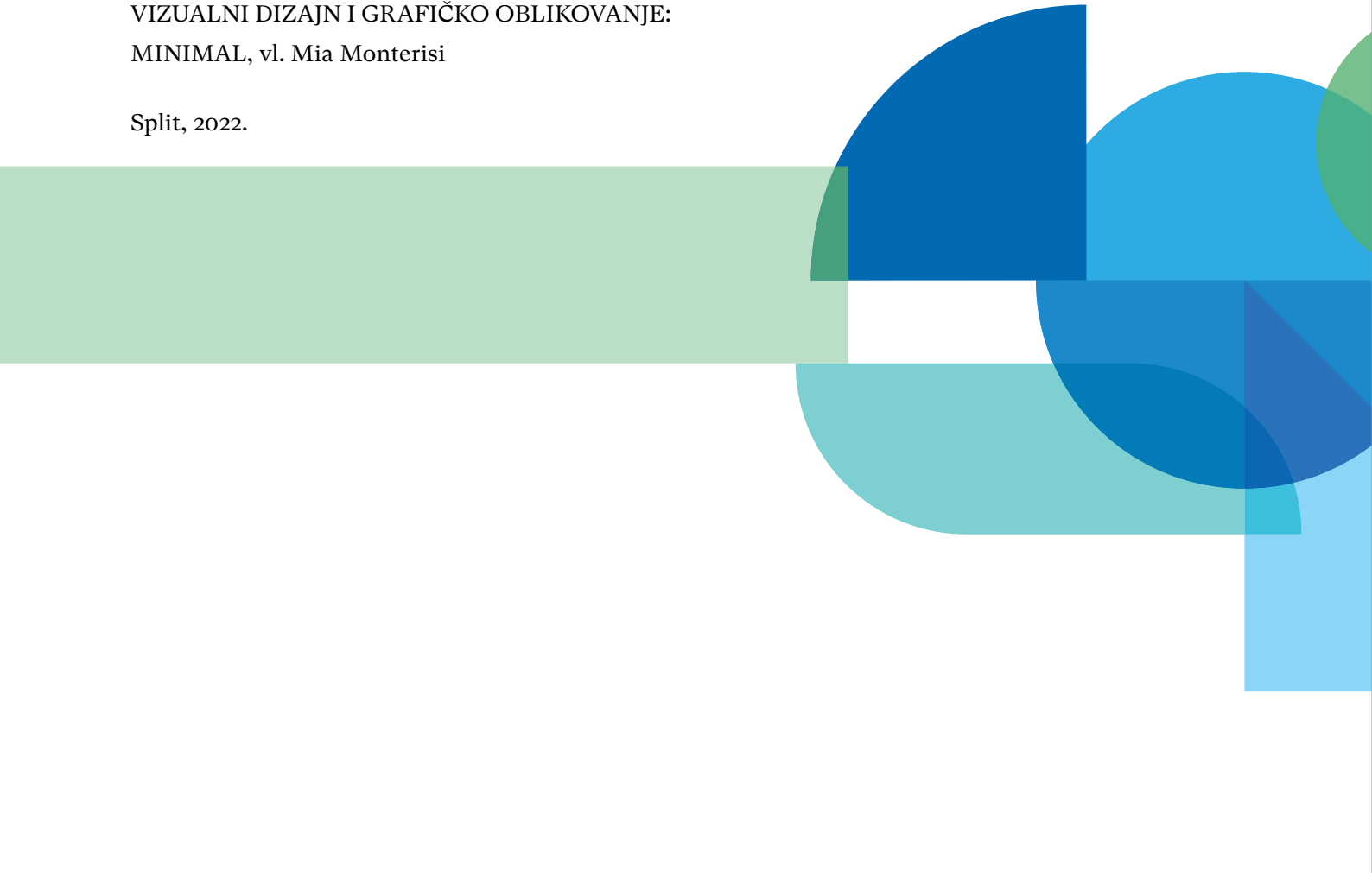
LEKTURA:

MONTANENSE - strani jezici, tumači i prevoditelji

VIZUALNI DIZAJN I GRAFIČKO OBLIKOVANJE:

MINIMAL, vl. Mia Monterisi

Split, 2022.

PLAN RAZVOJA
SPLITSKO-DALMATINSKE
ŽUPANIJE
2022.-2027.

rerasd

JAVNA USTANOVA ZA KOORDINACIJU I
RAZVOJ SPLITSKO-DALMATINSKE ŽUPANIJE

Uvodna riječ župana

Poštovani,

nalazimo se na početku nove financijske perspektive EU-a za razdoblje 2021.–2027. Ispred nas nalaze se brojni izazovi, ali i prilike na koje sam siguran da će naša Županija znati odgovoriti.

S ciljem da se razvoju Županije pristupi strateški, cjelovito i resursno učinkovito, kao i da se u potpunosti iskoristi svaka prilika za iskorištavanje sredstava iz EU fondova, izradili smo najvažniji županijski srednjoročni strateški dokument – **Plan razvoja Splitsko-dalmatinske županije za razdoblje 2022.–2027.**

Ujedno naglašavam kako je plan izrađen primjenjujući svih šest načela strateškog planiranja, a s posebnim naglaskom na načelo partnerstva. Tako smo nakon brojnih konzultacija s dionicima u Županiji u konačnici osigurali kvalitetnu suradnju i konsenzus oko temeljnih vrijednosti, ispravno identificirali potrebe i realno i ostvarivo definirali zajedničke ciljeve.

Plan je usklađen s „Nacionalnom razvojnom strategijom 2030.“, a razradom ključnih razvojnih potencijala i vrijednosti naše Županije ujedno je osigurana i usklađenost s nacionalnom vizijom razvoja. Na taj način osigurala se i relevantnost budućeg razvojnog smjera prožetog horizontalnim prioritetima zelene tranzicije, digitalne transformacije i ravnomjernog regionalnog razvoja te se u konačnici definirala vizija Županije: ***Županija za sve – mjesto kvalitetnog, sigurnog i ugodnog življenja za sve žitelje, koja omogućava ravnomjeran gospodarski i društveni razvoj poštujući načela održivosti i socijalne uključenosti.***

Županija će se u narednom razdoblju snažno orijentirati na poticanje i stvaranje konkurentnog i otpornog gospodarstva koje će svim stanovnicima jamčiti aktivno i održivo sudjelovanje u gospodarskim aktivnostima. Napore ćemo usmjeriti prema jačanju infrastrukture i kapaciteta koji će sustavno stvarati temelje za implementaciju najmodernijih tehnologija u svim područjima djelovanja, kao i stvoriti povoljne uvjete za buduće investitore i razvoj novih infrastrukturnih projekata.

S ciljem stvaranja zelene i resursno učinkovite Županije usmjerit ćemo se prema konceptu „zelene županije“ koja će veliku brigu posvetiti očuvanju okoliša, održivom razvoju i održivoj infrastrukturi, posebice u turizmu. S ciljem veće dostupnosti građanima, osigurat ćemo snažnu digitalnu transformaciju uz pomoć koje ćemo olakšati poslovanje i protok informacija.

Nadalje, želimo da ulaganje u kvalitetu i dostupnost obrazovanja bude temeljni stup društva i razvoja naše Županije, odnosno da ono ima uspostavljenu snažnu poveznicu s tržištem rada. U tom kontekstu intenzivno nastavljamo s ulaganjima u nacionalno prepoznate regionalne centre kompetencija i centre izvrsnosti, na koje sam iznimno ponosan.

Kako sam mišljenja da su nam uzalud svi drugi uspjesi ako, kao društvo, padnemo na razvoju demografske politike, upravo smo proaktivnu i cjelovitu demografsku obnovu proželi kroz brojne ciljeve i mjere. Nastavljamo s projektima koji stvaraju pretpostavke ne samo za ostanak postojećih osoba i obitelji nego i povratak ljudi u slabije naseljena rubna područja Županije. Koncept zaustavljanja trenda pada broja stanovništva u slabije naseljenim područjima županije povezujemo sa stvaranjem pozitivne

gospodarske slike i željom za privlačenjem novog radno aktivnog stanovništva.

Turizam i poljoprivreda neizostavne su grane gospodarstva prepoznate kao neki od nositelja razvoja Županije, a posebnu pozornost dobiva i snažan razvoj IT industrije kroz projekt ICT županija, kojim IT sektor želimo podići na višu razinu, kao i povećati uključenost građana u digitalno društvo i uporabu novih tehnologija.

Daljnji razvoj turizma bit će temeljen na konceptu „održivog razvoja”, koji podrazumijeva kontroliran rast i ponudu koja će se zasnivati na lokalnim resursima, širenje razvoja na ruralna područja, kao i razvoj novih proizvoda koji se mogu ponuditi izvan glavne sezone. Poljoprivredu ćemo razvijati unutar koncepta „pametne poljoprivrede” i posebnu pažnju usmjeriti na razvoj autohtone poljoprivrede i poljoprivrednih proizvoda, kao i na ulaganje u infrastrukturu koja će svim poljoprivrednicima i gospodarstvenicima omogućiti nesmetanu i funkcionalnu proizvodnju.

Na kraju, zahvaljujem svima na aktivnom radu i doprinosu koji su uložili kako bi ovaj srednjoročni strateški dokument bio što kvalitetniji, kao i svima koji će sudjelovati u njegovoj daljnjoj provedbi. Odgovornost za provođenje ciljeva koji su nam zadani na svima je nama te vjerujem u daljnji nastavak partnerstva jer do cilja i možemo samo ako postoji volja, konsenzus i partnerstvo za zajednički razvoj naše **Županije za sve!**

Blaženko Boban

Župan Splitsko-dalmatinske županije

S

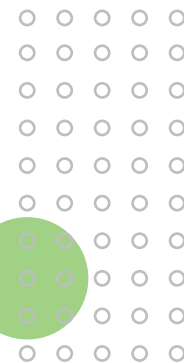
Sadržaj

	KRATICE	8
	POJMOVNIK	10
1.	UVOD	12
1.1.	Općenito o Planu razvoja Splitsko-dalmatinske županije 2022.–2027.	12
1.2.	Proces izrade Plana razvoja Splitsko-dalmatinske županije 2022.–2027.	13
1.3.	Struktura Plana razvoja Splitsko-dalmatinske županije 2022.–2027.	16
1.4.	Kratki opis intervencijske logike.	17
1.5.	Strateška procjena utjecaja na okoliš	18
2.	SREDNJOROČNA VIZIJA RAZVOJA	19
3.	OPIS RAZVOJNIH POTREBA I POTENCIJALA (U SREDNJOROČNOM RAZDOBLJU)	21
3.1.	Gospodarstvo	23
3.1.1.	Osnovni pokazatelji gospodarskog stanja Splitsko-dalmatinske županije	23
3.1.2.	Obrtništvo na području Splitsko-dalmatinske županije	24
3.1.3.	Investicijske aktivnosti na području Splitsko-dalmatinske županije	25
3.1.4.	Uvoz i izvoz na području Splitsko-dalmatinske županije	25
3.1.5.	Turizam	26
3.1.6.	Poljoprivreda i ribarstvo	27
3.2.	Obrazovanje i tržište rada	29
3.2.1.	Predškolski odgoj i obrazovanje	29
3.2.2.	Osnovno i srednje školstvo	29
3.2.3.	Visoko obrazovanje i znanost	31
3.2.4.	Cjeloživotno obrazovanje	32
3.2.5.	Tržište rada	32
3.3.	Infrastruktura i okoliš	34
3.3.1.	Infrastruktura i promet	34
3.3.2.	Stanje prirodnih resursa i sustav zaštite prirode i okoliša.	38
3.4.	Društvo i kvaliteta života	40
3.4.1.	Demografska slika	40
3.4.2.	Zdravstvo	41
3.4.3.	Socijalna skrb i siromaštvo	43
3.4.4.	Kultura i umjetnost	44
3.4.5.	Sport i rekreacija	45
3.4.6.	Civilno društvo	46
3.5.	Digitalno društvo, dobro upravljanje i institucionalni okvir	47
3.5.1.	Digitalno društvo	47
3.5.2.	Dobro upravljanje i institucionalni okvir.	47
3.6.	Usporedna analiza s ostalim županijama Jadranske Hrvatske.	49
3.7.	SWOT analiza po područjima	63
3.7.1	SWOT ANALIZA – područje GOSPODARSTVO	64
3.7.2.	SWOT ANALIZA – područje OBRAZOVANJE I TRŽIŠTE RADA	66
3.7.3.	SWOT ANALIZA – područje INFRASTRUKTURA I OKOLIŠ	68
3.7.4.	SWOT ANALIZA – područje DRUŠTVENA STRUKTURA I KVALITETA ŽIVOTA ...	70
4.	OPIS PRIORITETA JAVNIH POLITIKA U SREDNJOROČNOM RAZDOBLJU	74
5.	POSEBNI CILJEVI, POKAZATELJI ISHODA I PRIPADAJUĆE MJERE	75

5.1.	Prioritet 1. Konkurentno i otporno gospodarstvo	75
	Posebni cilj 1.1. Stvaranje konkurentnog, održivog i resursno učinkovitog gospodarstva temeljenog na znanju	75
	Posebni cilj 1.2. Jačanje malog i srednjeg poduzetništva i poduzetničkog okruženja ..	80
	Posebni cilj 1.3. Razvoj teritorijalno ravnomjerno raspoređenog, cjelogodišnjeg, diversificiranog, održivog i inovativnog turizma	82
	Posebni cilj 1.4. Razvoj održive i pametne poljoprivrede Splitsko-dalmatinske županije	84
	Posebni cilj 1.5. Razvoj sektora održivog ribarstva i akvakulture	86
5.2.	Prioritet 2. Obrazovanje kao temeljni stup razvoja i usklađeno i perspektivno tržište rada	87
	Posebni cilj 2.1. Stvaranje uvjeta za razvoj tržišta rada i povećavanje zapošljivosti	89
	Posebni cilj 2.2. Podrška razvoju suvremenog obrazovnog sustava koji će moći odgovoriti na suvremene izazove	91
5.3.	Prioritet 3. Zelena i resursno učinkovita Županija održive infrastrukture.	94
	Posebni cilj 3.1. Zaštita okoliša i prirode i stvaranje otpornosti na klimatske promjene i prirodne katastrofe	96
	Posebni cilj 3.2. Održivi razvoj infrastrukturnih sustava.	98
	Posebni cilj 3.3. Energetska tranzicija Županije	100
	Posebni cilj 3.4. Održiva mobilnost.	102
	Posebni cilj 3.5. Razvoj općeg prometnog sustava	104
5.4.	Prioritet 4. Zdrav, aktivan i kvalitetan život stanovnika Splitsko-dalmatinske županije.	106
	Posebni cilj 4.1. Povećana i uravnotežena kvaliteta života stanovnika Splitsko-dalmatinske županije.	107
	Posebni cilj 4.2. Dobro upravljanje	111
5.5.	Horizontalne teme	116
5.5.1.	Horizontalna tema 1. Ravnomjerni razvoj Županije	116
5.5.2.	Horizontalne teme 2. Zelena tranzicija i digitalna transformacija Županije.	121
6.	TERMINSKI PLAN PROVEDBE STRATEŠKIH PROJEKATA VAŽNIH ZA RAZVOJ JP(R) S-a S NAZNAČENIM KLJUČNIM KORACIMA I ROKOVIMA U PROVEDBI.	123
6.1.	Popis Strateških projekata važnih za razvoj Splitsko-dalmatinske županije.	126
7.	INDIKATIVNI FINACIJSKI OKVIR S PRIKAZOM FINACIJSKIH PRETPOSTAVKI ZA PROVEDBU POSEBNIH CILJEVA PLANA RAZVOJA.	141
8.	OKVIR ZA PRAĆENJE I VREDNOVANJE	144
	POPIS SLIKA, TABLICA I GRAFOVA	146
	ZAVRŠNO IZVJEŠĆE O PROVEDENOM POSTUPKU PRETHODNOG VANJSKOG VREDNOVANJA PLANA RAZVOJA SPLITSKO-DALMATINSKE ŽUPANIJE 2022.–2027. .	148
	PRILOG 1. Predložak za izradu plana razvoja jedinica područne (regionalne) samouprave/JP(R)S	160

Kratice

BDP	Bruto domaći proizvod
BDV	Bruto dodana vrijednost
BIEN	Bioenergija
CGO	Centar za gospodarenje otpadom
CHE	Crpna hidroelektrana
CZZS	Centar za socijalnu skrb
CNC operator	Upravitelj strojevima kompjuterskom tehnologijom (eng. Computer Numerical Control)
DZS	Državni zavod za statistiku
EDIT	Edukacijski IT centar Splitsko-dalmatinske županije
ENWIN	Energija vjetra
ESF	Europski socijalni fond
ESF+	Europski socijalni fond plus
ESI(F)	Europski strukturni i investicijski (fondovi)
FDI	Strana izravna ulaganja (eng. Foreign Direct Investments)
FINA	Financijska agencija
FN	Fotonaponsko
FZOEU	Fond za zaštitu okoliša i energetske učinkovitost
GIS	Geografski informacijski sustav
HBOR	Hrvatska banka za obnovu i razvitak
HAKOM	Hrvatske regulatorne agencije za mrežne djelatnosti
HE	Hidroelektrana
HGK	Hrvatska gospodarska komora
HMP	Hitna medicinska pomoć (eng. Emergency Medical Services – EMS)
HNB	Hrvatska narodna banka
HOK	Hrvatska obrtnička komora
HTZ	Hrvatska turistička zajednica
HZMO	Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje
HZZ	Hrvatski zavod za zapošljavanje
HŽ	Hrvatske željeznice
IKT	Informacijske i komunikacijske tehnologije (eng. Information and Communications technologies – ICT)
IMCS	Istraživački medicinski centar Split
IRI	Istraživanje, razvoj i inovacije
IT	Informatička tehnologija
ITP	Integrirani teritorijalni program
IVU	Isporučitelji vodnih usluga
JLP(R)S	Jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave
KBC	Klinički bolnički centar
MBO	Mehaničko-biološka obrada

MHE	Male hidroelektrane
MIEE	Mreža industrijske energetske efikasnosti
MKO	Miješani komunalni otpad
MP	Ministarstvo poljoprivrede RH
MRRFEU	Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije
MSP	Mala i srednja poduzeća
MUP	Ministarstvo unutarnjih poslova
NKD	Nacionalna klasifikacija djelatnosti
NPOO	Nacionalni plan oporavka i otpornosti
NPRO	Nacionalni plan razvoja otoka
NRS 2030.	Nacionalna razvojna strategija 2030.
NUTS	Nomenklatura prostornih jedinica za statistiku (eng. Nomenclature of Units for Territorial Statistics)
OPG	Obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo
OPKK	Operativni program Konkurentnost i kohezija
OSI	Osobe s invaliditetom
POP	Područja očuvanja značajna za ptice
POVS	Područja očuvanja značajna za vrste i stanišne tipove
PPI	Poduzetničke potporne institucije
PS	Pretovarne stanice
RCK	Regionalni centar kompetentnosti
RH	Republika Hrvatska
RHE	Reverzibilna hidroelektrana
RLV	Regionalni lanac vrijednosti
SAFU	Središnja agencija za financiranje i ugovaranje programa i projekata EU-a
SDŽ	Splitsko-dalmatinska županija
SUEN	Sunčeva energija
TEM	Transeuropska mreža (eng. The Trans-European Network – TEN)
TEN-T	Transeuropska prometna mreža (eng. The Trans-European Network (TEN-T))
SKM	Standard kupovne moći
STEM	Znanost, tehnologija, inženjerstvo i matematika (eng. science, technology, engineering and mathematics)
TZK	Tjelesna i zdravstvena kultura
OI	Obnovljivi izvori
UO	Upravni odjel
VFO	Višegodišnji financijski okvir
ŽRS	Županijska razvojna strategija
ŽUC	Županijska uprava za ceste

ARKOD je nacionalni sustav identifikacije zemljišnih parcela, odnosno evidencija uporabe poljoprivrednog zemljišta u Republici Hrvatskoj. Cilj ARKOD-a jest omogućiti poljoprivrednicima lakši i jednostavniji način podnošenja zahtjeva za potpore, kao i transparentno korištenje njima.

DIVERSIFIKACIJA je upotpunjavanje, odnosno proširivanje proizvodnog ili prodajnog asortimana uključivanjem novih proizvoda i usluga koji se razlikuju od dosadašnjih. Novi proizvodi i usluge nude se na drugim segmentima tržišta, proizvedeni su na drukčijem proizvodnom procesu, a primjena i način uporabe novih proizvoda i usluga drukčiji su od postojećih.

EX-ANTE EVALUACIJA prethodno je vrednovanje i neovisna ocjena procesa izrade akta strateškog planiranja. Provodi se tijekom izrade akata strateškog planiranja, a pomaže kako bi se osiguralo neovisno stručno mišljenje da je akt strateškog planiranja u što većoj mjeri relevantan i koherentan. Zaključci ovog vrednovanja integriraju se u akte strateškog planiranja tijekom izrade.

KLASTER je pravni subjekt, geografska koncentracija međusobno povezanih poduzeća, specijaliziranih dobavljača, pružatelja usluga, tvrtki u povezanim industrijama i povezanih ustanova u područjima u kojima subjekti međusobno konkuriraju, ali i surađuju.

MODERNIZACIJA je jedan od modela strukturnih promjena. Odnosi se na razvoj konkretnih primjena tehnologije opće namjene koji generira značajan utjecaj na učinkovitost i kvalitetu postojećeg (često tradicionalnog) sektora.

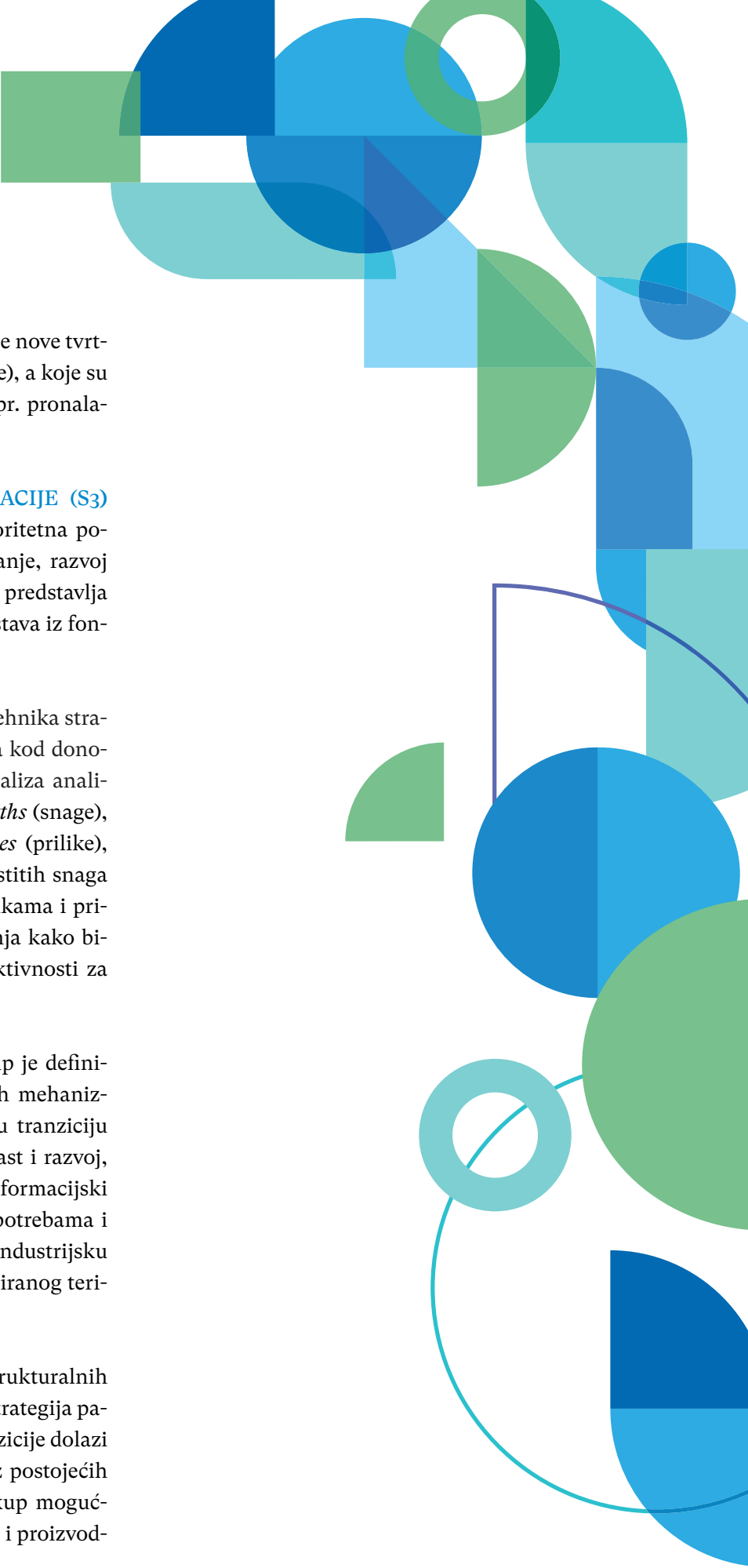
NATURA 2000 ekološka je mreža sastavljena od područja važnih za očuvanje ugroženih vrsta i stanišnih tipova Europske unije. Njezin je cilj očuvati ili

ponovno uspostaviti povoljno stanje za više od tisuću ugroženih i rijetkih vrsta i oko 230 prirodnih i poluprirodnih stanišnih tipova. Dosad je u ovu ekološku mrežu uključeno oko 27.500 područja na gotovo 20 % teritorija EU-a, što je čini najvećim sustavom očuvanih područja u svijetu. Natura 2000 temelji se na direktivama EU-a, područja se biraju znanstvenim mjerilima, a kod upravljanja tim područjima u obzir se također uzimaju interes i dobrobit ljudi koji u njima žive.

INOVACIJOM se označava uvođenje novog ili značajno unaprijeđenog proizvoda, usluge, procesa, marketinške ili organizacijske metode u okviru postojećeg poslovnog procesa, radne organizacije ili druge vrste ugovornog odnosa. OECD (*Oslo Manual*, treće izdanje) prepoznaje četiri vrste inovacija u tvrtkama: inovativan proizvod, inovativan proces (tehnološke inovacije), marketinška inovacija i organizacijska inovacija (netehnološke inovacije).

PLAN ZA INDUSTRIJSKU TRANZICIJU JADRANSKE HRVATSKE zajednička je inicijativa Ministarstva regionalnoga razvoja i fondova Europske unije i sedam županija Jadranske Hrvatske kojom će se pružiti podrška jačanju konkurentnosti Jadranske Hrvatske izradom strateškog i provedbenog okvira za korištenje fondovima Europske unije u razdoblju 2021.–2027. u okviru Integriranog teritorijalnog programa. Industrijskom tranzicijom posebni naglasak stavljammo na prioritetne sektore i nove niše budućnosti Jadranske Hrvatske, koji u skladu s teritorijalnim kapitalom Jadranske Hrvatske i globalnim razvojnim trendovima imaju znatan potencijal za daljnji rast i razvoj.

POKAZATELJ ISHODA kvantitativni je i kvalitativni mjerljivi podatak koji omogućava praćenje, izvješćivanje i vrednovanje uspješnosti u postizanju utvrđenog posebnog cilja.

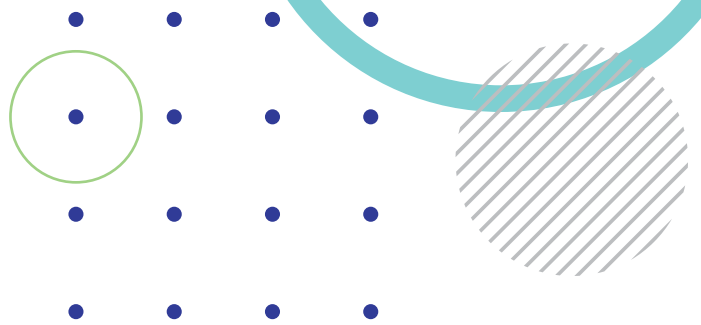
START-UP TVRTKA pojam je koji opisuje nove tvrtke (registrirane u posljednje dvije godine), a koje su u početnim stadijima rasta i razvoja, npr. pronalaženje tržišta.

STRATEGIJA PAMETNE SPECIJALIZACIJE (S3) strateški je dokument koji definira prioritetna područja za poticanje ulaganja u istraživanje, razvoj i inovacije (IRI) javnim sredstvima i predstavlja ključni dokument za usmjeravanje sredstava iz fondova EU-a namijenjenih za ovu svrhu.

SWOT ANALIZA ključna je i osnovna tehnika strateške analize, relevantna i preporučljiva kod donošenja svih strateških odluka. SWOT analiza analizira i identificira četiri aspekta: *S/Strengths* (snage), *W/Weaknesses* (slabosti), *O/Opportunities* (prilike), *T/Threats* (prijetnje). Promatranjem vlastitih snaga i slabosti u kombinaciji s vanjskim prilikama i prijetnjama dolazimo do strateških saznanja kako bismo mogli poduzeti pravilne mjere i aktivnosti za postizanje ciljeva.

TRANSFORMACIJSKI ROAD-MAP skup je definiranih smjerova promjena i provedbenih mehanizama koji pružaju osnovu za industrijsku tranziciju i pokretačka su snaga za gospodarski rast i razvoj, kao i za stvaranje radnih mjesta. Transformacijski *road-map* usklađen je s gospodarskim potrebama i sa smjernicama Europske komisije za industrijsku tranziciju, a financira se u okviru Integriranog teritorijalnog programa 2021.–2027.

TRANZICIJA je jedan od uzoraka strukturalnih promjena za koje je vjerojatno da će ih strategija pametne specijalizacije generirati. Do tranzicije dolazi kad nova gospodarska grana nastane iz postojećih zajedničkih industrijskih elemenata (skup mogućnosti istraživanja i razvoja, inženjeringa i proizvodnje koji podržavaju inovacije).

1.1. Općenito o Planu razvoja Splitsko-dalmatinske županije 2022.–2027.

Plan razvoja Splitsko-dalmatinske županije 2022. – 2027. (dalje u tekstu: Plan razvoja) jest srednjoročni akt strateškog planiranja koji se donosi u svrhu osiguravanja strateški usmjerenog, ujednačenog i resursno učinkovitog razvoja Splitsko-dalmatinske županije (dalje u tekstu: županija). Donosi se za razdoblje do 2027., što prati novi *Višegodišnji financijski okvir* (dalje u tekstu: VFO) Europske unije i kao takav naslanja se na pet ciljeva kohezijske politike Europske unije:

- pametnija Europa
- zelenija Europa
- povezaniya Europa
- Europa s istaknutijom socijalnom komponentom
- Europa bliža građanima

Plan razvoja izrađen je u skladu sa *Zakonom o sustavu strateškog planiranja i upravljanja razvojem Republike Hrvatske* (NN 123/17), *Zakonom o regionalnom razvoju Republike Hrvatske* (NN 147/14, 123/17, 118/18) i *Uredbom o smjernicama za izradu akata strateškog planiranja od nacionalnog značaja i od značaja za jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave* (NN 89/18). Prilikom izrade dokumenta nositelja izrade Splitsko-dalmatinska županija osigurala je primjenu sljedećih ključnih načela strateškog planiranja:

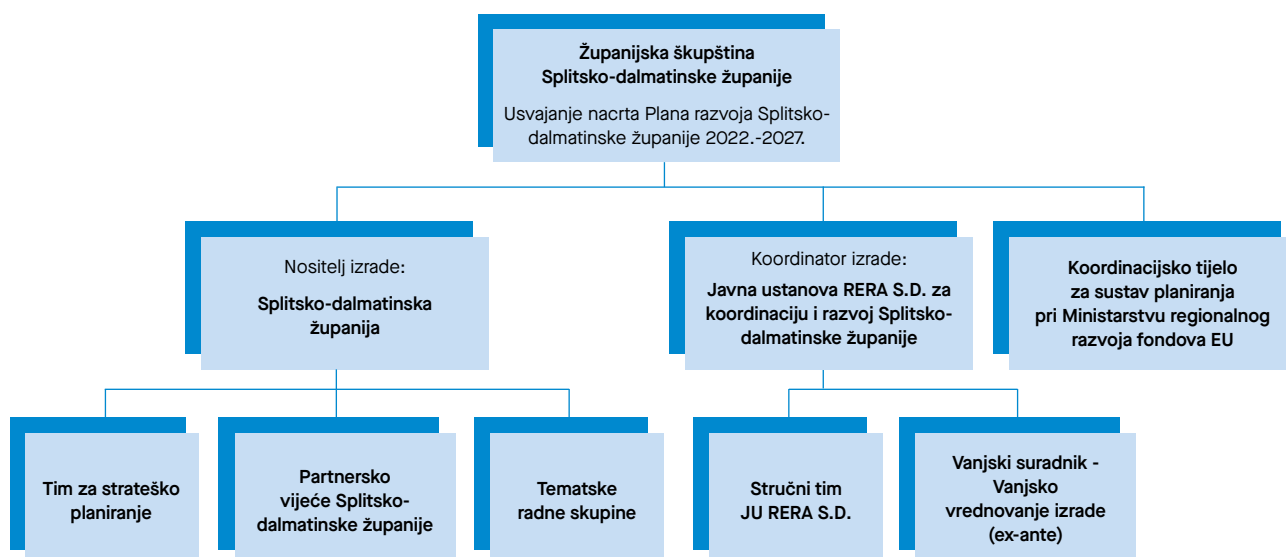
- načelo točnosti i cjelovitosti
- načelo učinkovitosti i djelotvornosti
- načelo odgovornosti i usmjerenosti na rezultat
- načelo održivosti
- načelo partnerstva
- načelo transparentnosti

Koordinacijsko tijelo u sustavu strateškog planiranja i upravljanja razvojem pri Ministarstvu regionalnog razvoja i fondova EU-a izdalo je u srpnju 2021. *Upute za izradu planova razvoja jedinica područne (regionalne) samouprave*. Pripremljene su u svrhu osiguravanja ujednačenog pristupa izradi regionalnih planova razvoja i pravilne primjene odredbi zakonodavnog okvira strateškog planiranja i upravljanja razvojem Republike Hrvatske. Dokument je u potpunosti, sadržajno i metodološki, usklađen s navedenim Uputama.

Ostali su važni podzakonski akti u procesu izrade Plana razvoja *Uredba o smjernicama za izradu akata strateškog planiranja* (NN 89/2019), *Pravilnik o rokovima i postupcima praćenja i izvještavanja o provedbi akata strateškog planiranja* (NN 6/18), *Pravilnik o provedbi postupka vrednovanja* (NN 66/19) i *Uredba o osnivanju, sastavu, djelokrugu i načinu rada partnerskih vijeća* (NN 103/15).

Hijerarhijski je najviši akt strateškog planiranja u RH **Nacionalna razvojna strategija Republike Hrvatske do 2030. godine** (NN 13/2021) koja svojim razvojnim smjerovima i intervencijskom logikom postavlja osnovni strateški okvir za izradu Plana razvoja.

Ključni su akteri Plana razvoja **Splitsko-dalmatinska županija** kao nositelj izrade, i akreditirani regionalni koordinatorski Splitsko-dalmatinske županije **Javna ustanova RERA S.D. za koordinaciju i razvoj Splitsko-dalmatinske županije** kao koordinatorski izrade (*Zakon o regionalnom razvoju Republike Hrvatske* NN 147/14, 123/17, 118/18). Širi institucionalni okvir procesa izrade čine ponajprije Županijska skupština Splitsko-dalmatinske županije, koja donosi akt, Partnersko vijeće Splitsko-dalmatinske županije, kao tijelo koje priprema akt za usvajanje Županijskoj skupštini, ostali dionici javnog, privatnog i civilnog sektora uključeni kroz rad tematskih radnih skupina i Tim za strateško planiranje koji će

Slika 1. Dijagram dionika u procesu izrade Plana razvoja Splitsko-dalmatinske županije 2022.-2027. (izvor: JU RERA S.D.)

u postupku provedbe akta obavljati poslove vrednovanja. U cilju osiguravanja jasne slike uloge pojedinih dionika u složenom procesu izrade Plana razvoja prilažemo dijagram dionika.

U cilju osiguravanja transparentnosti procesa izrade Plana razvoja, regionalni koordinator na internet-skoj stranici (www.rera.hr) i na internetskoj stranici Splitsko-dalmatinske županije (www.dalmacija.hr) redovito objavljuje informacije o procesu izrade Plana razvoja u skladu s akcijskim planom Komunikacijske strategije za postupak izrade Plana razvoja, a prema načelima partnerstva i suradnje.

1.2. Proces izrade Plana razvoja Splitsko-dalmatinske županije 2022.-2027.

Županijska skupština Splitsko-dalmatinske županije na sjednici održanoj 28. svibnja 2019. donijela je Odluku o pokretanju postupka izrade Plana razvoja Splitsko-dalmatinske županije za razdoblje 2021.-2027. (KLASA: 021-04/19-02/60, URBROJ: 2198/1-01-19-1). Predmetnom Odlukom regionalni koordinator, Javna ustanova RERA S.D. za koordinaciju i razvoj Splitsko-dalmatinske županije, ovlašten je za koordinaciju i izradu Plana razvoja.

Partnersko vijeće Splitsko-dalmatinske županije savjetodavno je tijelo za provođenje postupka donošenja Plana razvoja, odnosno osniva se radi utvrđivanja zajedničkih prioriteta na razini Splitsko-dalmatinske županije i radi osiguravanja ostvarenja načela partnerstva u pripremi i praćenju provedbe akta strateškog planiranja. Partnersko vijeće sastavljeno je od trideset i pet (35) članova s jednakim brojem pratećih zamjenika, predstavnika različitih dionika razvoja iz područja javnog sektora, privatnog sektora, nevladinog sektora i drugih socijalnih partnera.

Partnersko vijeće Splitsko-dalmatinske županije osnovano je 8. lipnja 2020. Odlukom o osnivanju i imenovanju Partnerskog vijeća Splitsko-dalmatinske županije (KLASA: 080-07/20-08/92, URBROJ: 2181/1-02-20-1). Tijekom procesa izrade Plana razvoja Partnersko vijeće Splitsko-dalmatinske županije u dva je navrata mijenjalo svoj sastav, što je potvrđeno I. Odlukom o izmjeni Odluke o osnivanju Partnerskog vijeća Splitsko-dalmatinske županije od 17. rujna 2020. (KLASA: 080-07/20-08/92, URBROJ: 2181/1-02-20-2), odnosno II. Odlukom o izmjeni Odluke o osnivanju Partnerskog vijeća Splitsko-dalmatinske županije od 12. veljače 2021. (KLASA: 080-07/20-08/92, URBROJ: 2181/1-02-20-3). Partnersko vijeće u okviru održanih sjednica sudjelovalo je u procesu izrade strateškog okvira (odabir prioriteta javnih politika i s njima po-

vezanih ciljeva), identifikaciji strateških projekata i utvrđivanju pokazatelja ishoda samog akta.

Tim za strateško planiranje u procesu izrade Plana razvoja predstavlja operativno tijelo koje u suradnji s koordinatorom izrade priprema radne materijale za Partnersko vijeće i kojemu je dodijeljena daljnja uloga vrednovanja u provedbi samog akta. Osnovan je 5. lipnja 2020. Odlukom o osnivanju i imenovanju članova Tima za strateško planiranje izrade Plana razvoja Splitsko-dalmatinske županije 2021.–2027. (KLASA: 020-01/20-02/18, URBROJ: 2181/1-02-20-1). Tim za strateško planiranje sudjeluje u svim fazama izrade Plana razvoja. Članovi Tima imenuju se iz reda predstavnika upravnih odjela Splitsko-dalmatinske županije, Javne ustanove RERA S.D. za koordinaciju i razvoj Splitsko-dalmatinske županije i predstavnika ostalih ključnih razvojnih dionika Županije. Odlukom o izmjenama i dopunama Odluke o osnivanju i imenovanju članova Tima za strateško planiranje izrade Plana razvoja Splitsko-dalmatinske županije 2021.–2027. od 21. listopada 2021. (KLASA: 020-01/20-02/23, URBROJ: 2181/02-21-1), uz zamjenu članova, dodaje se i zadaća praćenja i vrednovanja provedbe Provedbenog programa Splitsko-dalmatinske županije za razdoblje 2022.–2025.

Tematske radne skupine ključan su sektorski alat u procesu izrade Plana razvoja čiji članovi izravno pridonose donošenju odluka Tima za strateško planiranje i Partnerskog vijeća Splitsko-dalmatinske županije. Članovi tematskih radnih skupina imenovani su 9. rujna 2020. Odlukom o osnivanju i imenovanju tematskih radnih skupina za izradu Plana razvoja Splitsko-dalmatinske županije 2021.–2027. (KLASA: 020-01/20-02/0028, URBROJ: 2181/1-02-20-0001). Članovi su podijeljeni prema područjima:

1. Demografija, zdravstvo i socijalna uključenost
2. Obrazovanje, znanost, kultura i sport
3. Gospodarstvo i tržište rada
4. Infrastruktura
5. Prirodni resursi, zaštita okoliša i prostorno uređenje
6. Digitalno društvo, dobro upravljanje i institucionalni okvir

Okvir rada tematskih radnih skupina definiran je **Planom rada tematskih radnih skupina za izradu Plana razvoja Splitsko-dalmatinske županije 2022.**

– 2027. Istim dokumentom uređuje se opis djelovanja i plan rada šest (6) tematskih radnih skupina pri izradi Plana razvoja Splitsko-dalmatinske županije 2022.–2027. Izvorni Plan rada tematskih radnih skupina za izradu Plana razvoja Splitsko-dalmatinske županije 2021.–2027. donesen je u rujnu 2020. (KLASA: 300-01/20-01/0020, URBROJ: 2181-223-20-0001) temeljem smjernica nadležnog tijela koje su važile u isto vrijeme. Koordinacijsko tijelo za strateško planiranje pri Ministarstvu regionalnog razvoja i fondova EU-a donijelo je *Upute za izradu Plana razvoja jedinica područne (regionalne) samouprave* (inačica 1.0; srpanj 2021.; dalje u tekstu: *Upute*) kojima je stvorena potreba za promjenom plana rada skupina. Novi Plan rada donosi se u prosincu 2021. (KLASA: 300-01/20-01/0020, URBROJ: 2181-223-20-0001). U skladu s Uputama nužno je osnivanje Radne skupine za potrebe izrade akta čiji je cilj osiguravanje partnerstva s glavnim dionicima javnog i privatnog sektora, akademske i znanstvene zajednice, kao i organizacijama civilnoga društva i zainteresirane javnosti. U svrhu pojednostavljivanja i ubrzanja procesa izrade Plana razvoja, Upute ostavljaju mogućnost da se za obavljanje poslova radnih skupina zadužuje postojeće partnersko vijeće Županije. Ta mogućnost u ovom slučaju nije korištena, već su ostavljene postojeće radne skupine zbog postizanja većeg sudjelovanja ključnih dionika i veće transparentnosti postupka izrade Plana razvoja.

Tematske radne skupine sudjeluju u dvjema ključnim fazama izrade Plana razvoja. U sklopu djelovanja i aktivnosti donose preporuke, zaključke i mišljenja prema definiranim glavnim područjima i pratećim temama:

Glavno područje 1. temeljem Strateških ciljeva Nacionalne razvojne strategije 2030. (NRS 2030.): SC 2. Obrazovani i zaposleni ljudi; SC 5. Zdrav, aktivan i kvalitetan život; SC 6. Demografska revitalizacija i bolji položaj obitelji s temama:

1. Demografija, zdravstvo i socijalna uključenost
2. Obrazovanje, znanost, kultura i sport
3. Digitalno društvo, dobro upravljanje i institucionalni okvir

Glavno područje 2. temeljem Strateških ciljeva Nacionalne razvojne strategije 2030. (NRS 2030.): SC 1. Konkurentno i inovativno gospodarstvo; SC 8. Ekološka i energetska tranzicija za klimatsku neutralnost; SC 10. Održiva mobilnost s temama:

- 4. Gospodarstvo i tržište rada
- 5. Infrastruktura
- 6. Prirodni resursi, zaštita okoliša i prostorno uređenje

Ključna pitanja i obveze tematske radne skupine jesu:

- definiranje razvojnih izazova i potencijala
- definiranje prioriteta javnih politika
- definiranje posebnih ciljeva s pratećim pokazateljima ishoda
- definiranje strateških projekata

Splitsko-dalmatinska županija po donošenju je *Odluke o pokretanju postupka izrade Plana razvoja Splitsko-dalmatinske županije 2022.–2027.* preko regionalnog koordinatora imenovala neovisnu tvrtku Eupolis d.o.o. kao **ex-ante evaluatora** koji je pak imenovao tim stručnjaka od tri (3) člana. [Prethodno vrednovanje](#), kao postupak neovisne ocjene procesa izrade akta strateškog planiranja koje se provodi tijekom izrade akata strateškog planiranja, utvrđeno je *Pravilnikom o provedbi postupka vrednovanja (NN 66/19)* na temelju članka 48., stavka 4. i članka 51., stavka 5. *Zakona o sustavu strateškog planiranja i upravljanja razvojem Republike Hrvatske (NN 123/17)*.

U skladu s utvrđenom dinamikom *ex-ante* evaluator isporučio je:

- 1. fazno izvješće o analizi stanja, SWOT analizi i strateškom okviru
- 2. fazno izvješće o definiranju projekata važnih za razvoj Županije
- konačno izvješće na dan 18. veljače 2022. (sastavni dio ovog dokumenta)

Ključni događaji u tijeku izrade Plana razvoja:

28. svibnja 2019. Županijska skupština Splitsko-dalmatinske županije donosi Odluku o pokretanju postupka procesa izrade Plana razvoja.

8. lipnja 2020. župan Splitsko-dalmatinske županije donosi Odluku o osnivanju i imenovanju članova Partnerskog vijeća.

22. srpnja 2020. donosi se Komunikacijska strategija i popratni akcijski plan Plana razvoja Splitsko-dalmatinske županije 2021.–2027.

22. srpnja 2020. donosi se Strategija savjetovanja s dionicima i javnošću u okviru postupka izrade Plana razvoja.

31. srpnja 2020. održana je osnivačka sjednica Županijskog partnerskog vijeća na kojoj je predstavljen tijek izrade Plana razvoja.

15. prosinca 2021. održani su sastanci tematskih radnih skupina 1) Demografija, zdravstvo i socijalna uključenost, 2) Obrazovanje, znanost, kultura i sport, 3) Digitalno društvo, dobro upravljanje i institucionalni okvir, 4) Gospodarstvo i tržište rada, 5) Infrastruktura, 6) Prirodni resursi, zaštita okoliša i prostorno uređenje.

22. prosinca 2021. održana je II. sjednica Županijskog partnerskog vijeća Splitsko-dalmatinske županije na kojoj je predstavljen i usvojen strateški okvir Plana razvoja.

22. veljače 2022. održani su sastanci tematski radnih skupina 1) Demografija, zdravstvo i socijalna uključenost, 2) Obrazovanje, znanost, kultura i sport, 2) Digitalno društvo, dobro upravljanje i institucionalni okvir, 4) Gospodarstvo i tržište rada, 5) Infrastruktura, 6) Prirodni resursi, zaštita okoliša i prostorno uređenje.

4. ožujka 2022. održana je III. sjednica Partnerskog vijeća Splitsko-dalmatinske županije na kojoj je predstavljen nacrt Plana razvoja.

28. ožujka 2022. Plan razvoja Splitsko-dalmatinske županije 2022.–2027. postaje dostupan na javnom savjetovanju u trajanju od 30 dana, zaključno s 28. travnja 2022.

24. svibnja 2022. Izvješće o provedenom savjetovanju sa zainteresiranom javnošću objavljeno je na internetskim stranicama Splitsko-dalmatinske županije.

1.3. Struktura Plana razvoja Splitsko-dalmatinske županije 2022.–2027.

Plan razvoja jedinice područne (regionalne) samouprave izrađuje se na osnovu odluke predstavničkog tijela JP(R)S-a i donosi se s razdobljem važenja od pet do devet godina (srednjoročni akt). U skladu s odredbama *Uredbe o smjernicama za izradu akata strateškog planiranja od nacionalnog značaja i od značaja za jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave* (dalje u tekstu: *Uredba*), Plan razvoja sadržava:

- opis primjene načela partnerstva, odnosno uključivanja glavnih dionika u postupak provedbe i odlučivanja
- srednjoročnu viziju razvoja usklađenu s vizijom razvoja utvrđenom u hijerarhijski višim aktima strateškog planiranja (u ovom ciklusu strateškog planiranja ponajprije Nacionalna razvojna strategija Republike Hrvatske do 2030. godine (dalje u tekstu: NRS 2030.)
- opis srednjoročnih razvojnih potreba i razvojnih potencijala Županije
- prioritete javne politike u srednjoročnom razdoblju s opisom, utvrđene prema odabranim strateškim ciljevima iz NRS-a 2030.
- popis posebnih ciljeva s opisom načina doprinosa ostvarenju pojedinog strateškog cilja iz NRS-a 2030.
- popis pokazatelja ishoda, odabranih iz Biblioteke pokazatelja, utvrđen prema pojedinom posebnom cilju regionalnog plana razvoja s definiranim početnim i ciljnim vrijednostima svakog odabranog pokazatelja za cijelo razdoblje važenja akta
- popis mjera s najvećim procijenjenim doprinosom ostvarenju pojedinog posebnog cilja
- terminski plan provedbe projekata od strateškog značaja za Županiju s naznačenim ključnim koracima i rokovima u provedbi (ako je primjenjivo)
- indikativni financijski okvir za provedbu posebnih ciljeva s poveznicom na izvor financiranja (odgovarajuće stavke u proračunu Županije)
- okvir za praćenje i vrednovanje
- druge relevantne podatke, prema potrebi

Obvezni sadržaj planova razvoja propisan je Uredbom. Cjeloviti akt Plana razvoja sastoji se od:

1. **tekstualnog dijela** u kojem se utvrđuje obvezni sadržaj plana razvoja propisan Uredbom

2. **predložka za izradu plana razvoja (Prilog 1)**, koji se popunjava u zasebnom dokumentu (.xlsx elektronički format) i služi za jasniji pregled svih elemenata strateškog i provedbenog okvira utvrđenog u Planu razvoja. Popunjeni predložak obavezno se prilaže uz tekstualni dio.

3. **akcijskog plana, koji se izrađuje ako se nositelj izrade opredijeli za to**. U slučaju da se nositelj odluči na izradu, prvi akcijski plan donosi se uz Plan razvoja, a svi daljnji akcijski planovi najkasnije tri mjeseca prije isteka roka važenja prethodnog. S obzirom na to da je sadržaj koji se uobičajeno nalazi u Akcijskom planu sastavni element sadržaja Provedbenog programa, kratkoročni akt strateškog planiranja od značaja za jedinice regionalne (područne) i lokalne samouprave JLP(R)S-a, Splitsko-dalmatinska županija uz Plan razvoja **NE IZRAĐUJE AKCIJSKI PLAN**, već se koristi svojim **PROVEDBENIM PROGRAMOM** kao identičnim alatom. Provedbeni program JLP(R)S opisuje viziju, misiju i prioritete djelovanja izvršnih tijela JLP(R)S i razrađuje provedbu mjera na elemente koji su potrebni za učinkovitu provedbu i praćenje uspješnosti provedbe posebnih ciljeva definiranih planovima razvoja JLP(R)S. Prva inačica Provedbenog programa donesena je u studenom 2021. i izravno se oslanja na Strateške ciljeve krovnog nacionalnog dokumenta NRS 2030. Po donošenju Plana razvoja izradit će se nova inačica koja će se oslanjati na strateški okvir Plana razvoja s pripadajućim posebnim ciljevima i mjerama. Redovito izvješćivanje o realizaciji Provedbenog programa (dva puta godišnje prema Koordinacijskom tijelu MRRFEU) bit će indikatori za prilagođavanje i revidiranje ako se ne postignu postavljeni ciljevi, a pokazatelji rezultata bit će dodatni argument u obrazloženju prijedloga proračuna Županije, odnosno ostvarivanju pokazatelja ishoda unutar Plana razvoja.

U konačnici, u skladu sa spomenutim *Uputama*, ovaj akt definiran je sljedećim ključnim poglavljima:

UVOD – svrha izrade dokumenta, proces izrade i ključni dionici unutar ostvarenja načela partnerstva, opis intervencijske logike

SREDNJOROČNA VIZIJA RAZVOJA – usklađena s vizijom definiranom u hijerarhijski višim aktima strateškog planiranja, ponajprije NRS-om 2030.

OPIS RAZVOJNIH POTREBA I POTENCIJALA (U SREDNJOROČNOM RAZDOBLJU) – zaključci provedene analize stanja srednjoročnih razvojnih potreba i potencijala

OPIS PRIORITETA JAVNIH POLITIKA U SREDNJOROČNOM RAZDOBLJU – poveznica odabranih prioriteta javne politike s odabranim strateškim ciljevima iz NRS-a 2030.

POPIS POSEBNIH CILJEVA S OPISOM, PRIPADAJUĆIM POKAZATELJIMA ISHODA I POPISOM MJERA ZA PROVEDBU – utvrđuju se posebni ciljevi kojima će se izravno podupirati provedba pojedinog strateškog cilja preuzetog iz NRS-a 2030.

TERMINSKI PLAN PROVEDBE STRATEŠKIH PROJEKATA VAŽNIH ZA RAZVOJ JP(R)S-A S NAZNAČENIM KLJUČNIM KORACIMA I ROKOVIMA U PROVEDBI – definirani su ključni strateški projekti Županije u srednjoročnom razdoblju

INDIKATIVNI FINACIJSKI OKVIR S PRIKAZOM FINACIJSKIH PRETPOSTAVKI ZA PROVEDBU POSEBNIH CILJEVA PLANA RAZVOJA – izrađen okvir s jasnim prikazom povezanosti utvrđenih posebnih ciljeva i povezanih projekata s odgovarajućim proračunskim stavkama

OKVIR ZA PRAĆENJE I VREDNOVANJE – opisan način praćenja i vrednovanja uspješnosti provedbe obaveza definiranih Planom razvoja

PRILOG 1. Tablični predložak za izradu Plana razvoja.

1.4. Kratki opis intervencijske logike

Strateški okvir kao najvažniji dio Plana razvoja proizlazi iz analize ključnih područja razvoja i prepoznatih potencijala i potreba u svakom od tih područja. Prilikom oblikovanja intervencijske logike kao temelj okosnice strateškog okvira Plana razvoja upotrebljavani su razvojni smjerovi definirani u Nacionalnoj razvojnoj strategiji Republike Hrvatske do 2030. godine (NRS 2030.). Tako se prioriteti javnih politika Plana razvoja izravno naslanjaju na specifične ciljeve NRS-a te su posljedično pokazatelji ishoda posebnih ciljeva Plana razvoja oblikovani na način da pridonose ostvarenju pokazatelja učinaka NRS-a (prikazano u *Prilogu 1*). Nadalje, strateški okvir Plana razvoja usklađen je s ključnim strateškim dokumentima novog VFO-a (nacrti operativnih programa, Plan industrijske tranzicije Jadranske Hrvatske itd.). Na ovaj način osigurala se njegova usklađenost s temeljnim pravcima razvoja Europske unije, kao i povezanost s potencijalnim izvorima financiranja, što Plan razvoja čini realnim i izvedivim.

Kao jedan od alata izrade, rabljena je i interna baza projekata koju vodi regionalni koordinator, a u samom Planu razvoja nabrojeni su i opisani *Strateški projekti važni za razvoj Županije*.

Strateški projekti predstavljaju okvirni zbir reprezentativnih projekata čiji su nositelji Županija ili županijska tijela odnosno javnopravna tijela nacionalne razine za čiju su provedbu sredstva planirana proračunima. Usto, Plan razvoja potiče i usmjerava sve projekte/programe/aktivnosti regionalne i lokalne razine na obvezu usuglašenosti s postavljenim strateškim okvirom. Primjenom ovog alata nastojala se osigurati projektna opravdanost samog Plana razvoja. Kao horizontalni prioriteti Plana razvoja odabrani su prioriteti *zelene tranzicije, digitalne transformacije i ravnomjernog razvoja Županije*. Horizontalni prioriteti integrirani su u strateški okvir razvoja Splitsko-dalmatinske županije i njihova primjena podrazumijeva se u **implementaciji svih posebnih ciljeva**. Konkretno, primjena identificiranih horizontalnih ciljeva u procesu provedbe Plana odražavat će se u planiranju i odabiru aktivnosti,

projekata i programa za financiranje, a naglasak će se staviti na one projekte i programe koji osiguravaju ravnomjeran razvoj Županije i implementiraju segmente zelene tranzicije i digitalne transformacije gdje god je to primjenjivo. Prije upućivanja nacрта akta strateškog planiranja, Plana razvoja, na donošenje predstavničkom tijelu, Županijskoj skupštini Splitsko-dalmatinske županije, koordinator izrade dužan je ishoditi pozitivno mišljenje tijela nadležnog za zaštitu okoliša ili pak izraditi stratešku procjenu utjecaja na okoliš ako tijelo nadležno za zaštitu okoliša utvrdi postojanje potrebe za njezinom izradom.

Općenito, može se reći da propisan zakonodavni okvir strateškog planiranja i metodologija izrade planova razvoja predstavljaju svojevrsan iskorak u odnosu na izradu strateških dokumenata regionalne razine prošle generacije – Županijskih razvojnih strategija (dalje u tekstu: ŽRS). Tako Plan razvoja Splitsko-dalmatinske županije metodološki puno veći naglasak daje na sam strateški okvir dokumenta i razradu njegove intervencijske logike u odnosu na ŽRS-ove. Najveću novost svakako predstavlja donošenje **Provedbenog programa Splitsko-dalmatinske županije**, koji predstavlja čvrstu vezu između posebnih ciljeva Plana razvoja s proračunom Splitsko-dalmatinske županije i na taj način postaje praktičan alat za praćenje uspješnosti provedbe Plana razvoja.

1.5. Strateška procjena utjecaja na okoliš

Prilikom izrade akta strateškog planiranja – Plana razvoja, a najkasnije do trenutka usvajanja dokumenta na predstavničkom tijelu – Županijska skupština Splitsko-dalmatinske županije, koordinator izrade dužan je ishoditi pozitivno mišljenje tijela nadležnog za zaštitu okoliša ili pak izraditi stratešku procjenu utjecaja na okoliš ako tijelo nadležno za zaštitu okoliša utvrdi postojanje potrebe za njezinom izradom.

Regionalni koordinator odmah po donošenju odluke o početku izrade pristupio je postupku ishoda mišljenja iz članka 66. Zakona o zaštiti okoliša (NN 80/13, 153/13, 78/15, 12/18 i 118/18) o potrebi provedbe postupka strateške procjene utjecaja na okoliš Plana razvoja Splitsko-dalmatinske županije. Postupak je okončala Uprava za procjenu utjecaja na okoliš i održivo gospodarenje otpadom Ministarstva gospodarstva i održivog razvoja 14. siječnja 2022. izdavanjem *Mišljenja o potrebi provedbe strateške procjene utjecaja na okoliš Plana razvoja Splitsko-dalmatinske županije 2022.–2027.* (KLASA: 351-03/20-01/1394, URBOJ: 517-05-1-1-22-8) kojim je utvrđeno da za [Plan razvoja nije potrebno provesti postupak strateške procjene utjecaja na okoliš.](#)

Temeljem dostavljene dokumentacije razvidno je da Plan razvoja ne planira zahvate koji podliježu ocjeni o potrebi procjene utjecaja zahvata na okoliš, odnosno procjeni utjecaja na okoliš, a koji već nisu sagledani u postupku strateške procjene utjecaja na okoliš III. *Izmjena i dopuna Prostornog plana Splitsko-dalmatinske županije* (donesen na Županijskoj skupštini 6. studenog 2021.).¹

¹ Naglašavamo da svaki infrastrukturni projekt ili zahvat u skladu s obuhvatom i lokacijom podliježe zasebnom postupku procjene utjecaja na okoliš u skladu s pozitivnom zakonskom legislativom.

Srednjoročna vizija razvoja

Splitsko-dalmatinska županija, Nositelj izrade **Plana razvoja**, u srednjoročnom razdoblju daje sliku željenog stanja usklađenu s vizijom definiranom u hijerarhijski višem aktu strateškog planiranja – **Nacionalna razvojna strategija Republike Hrvatske 2030**. Vremenski okvir srednjoročnog djelovanja jest razdoblje 2022.–2027. Nositelj izrade definirao je ambicioznu viziju koja je istovremeno i provediva u skladu s procjenom resursa (vlastitih i ostalih razvojnih dionika na području Županije). Vizija je ujedno i jasan vodič za posebne ciljeve u okviru prioriteta javnih politika i predstavlja prethodni korak definiranju strateške matrice provedbe konkretnih mjera.

Po definiranju ključnih razvojnih dionika i strukture upravnih područja koja pokriva Splitsko-dalmatinska županija nudimo **VIZIJU**:

Županija za sve – mjesto kvalitetnog, sigurnog i ugodnog življenja za sve njezine žitelje – koja omogućava ravnomjieran gospodarski i društveni razvoj poštujući načela održivosti i socijalne uključenosti.

Ključne riječi: Županija za sve, ravnomjerni razvoj, razvojne posebnosti, dinamičnost, svjesnost okruženja, održivo i otporno gospodarstvo, pametna regija, pametni gradovi, pametna sela, razvoj infrastrukture u jasnom kontekstu, cjeloživotno učenje, digitalna transformacija, zelena tranzicija.

Splitsko-dalmatinska županija druga je prostorno najveća upravno-teritorijalna jedinica (nakon Ličko-senjske županije) na području Republike Hrvatske s najvećim brojem stanovnika u odnosu na druge područne (regionalne) jedinice izuzev Grada

Odrednice MISIJE ključne za ostvarenje vizije Splitsko-dalmatinske županije jesu:

- dinamičnost u razvojnim posebnostima, ponajprije u okviru geografske lokacije europsko-mediteranskog bazena
- ravnomjieran razvoj svih dijelova regije poštujući vrijednost prostora kao jedinstvenog resursa sa svim svojim posebitostima
- razvoj visokokvalitetnih, svima dostupnih javnih usluga i društvenih sadržaja
- proaktivni i visoko prilagodljivi ljudski potencijali koji kontinuirano rade na svojem usavršavanju
- održivo i otporno gospodarstvo čija je konkurentnost temeljena na prilagodbi mikro i makro okruženju i izvanrednim okolnostima
- razvoj infrastrukture u skladu s razvojnim posebnostima i u kontekstu održivog i otpornog gospodarstva
- razvoj pametnih gradova i sela kao preduvjet visoke kvalitete življenja koristeći se alatima zelene tranzicije i digitalne transformacije
- primjena i promocija načela dobrog upravljanja u svim područjima djelovanja

Zagreba. U odnosu na isti status posjeduje snagu regije na višoj razini EU-a i u skladu s načelima kohezijske politike posjeduje plansku obvezu razvoja po teritorijalnom ključu u odnosu na urbana područja i područja s razvojnim posebnostima – otoci, potpomognuta područja i brdsko-planinska područja.

Odrednice Vizije razvoja Splitsko-dalmatinske županije prožete su ključnim horizontalnim prioritetima:

- zelena tranzicija
- digitalna transformacija
- ravnomjeran regionalni razvoj

Osigurana je usklađenost s Vizijom razvoja NRS-a 2030. koja glasi:

Hrvatska je u 2030. godini konkurentna, inovativna i sigurna zemlja prepoznatljivog identiteta i kulture, zemlja očuvanih resursa, kvalitetnih životnih uvjeta i jednakih prilika za sve.

Temelju održivom, uključivom i inovativnom razvoju Hrvatske, uz postizanje otpornosti društva i gospodarstva na globalne krize, Splitsko-dalmatinska županija pridonosi kao ključna regija Republike Hrvatske u ulozi predvodnice interdisciplinarnе socijalne inkluzije participativnim uključivanjem svih svojih građana/žitelja.

Opis razvojnih potreba i potencijala (u srednjoročnom razdoblju)

U ovom su poglavlju opisane razvojne potrebe i potencijali na koje Splitsko-dalmatinska županija (dalje u tekstu: SDŽ) planira usmjeriti svoje aktivnosti u programskom razdoblju do 2027., kao i glavni razvojni izazovi na koje namjerava odgovoriti.

Prepoznavanje ključnih razvojnih potreba i potencijala rezultat su detaljne analize stanja društvene, gospodarske i prostorne/okolišne razvojne dimenzije, konzultacija s relevantnim lokalnim dionicima i SWOT analize, a sve kako bi se dobila detaljna slika i kako bi se postavili temelji za dubinsko razumijevanje postojećeg stanja i dinamike budućeg razvoja SDŽ-a.

Važnost je analize u tome što iz definiranih prednosti, nedostataka, tržišnih prilika i izvanjskih prijetnji proizlaze mogući smjerovi unapređenja postojećih i razvoja novih projekata i programa, odnosno definiraju se razvojne potrebe i razvojni potencijali koji predstavljaju podlogu za identifikaciju prioriteta javne politike i razradu strateškog okvira.

U svrhu sažetog prikaza analize stanja odabrana je struktura unutar područja djelovanja pet različitih tematskih grupa s naglaskom na izdvajanje ključnih razvojnih potreba i potencijala svakog predmetnog sektora. Analiza razvojnih potreba i potencijala u velikoj mjeri prati strukturu SWOT analize, a poslije se preslikava u strukturu strateškog okvira definiranjem prioriteta koji najbolje odgovaraju uočenim razvojnim potrebama i potencijalima.

U nastavku će biti analizirani ključni pokazatelji razvijenosti Županije zaključno s 2021. gdje god su oni bili dostupni. Ako nisu bili dostupni pokazatelji za 2020. i 2021., upotrijebljeni su najnoviji dostupni podatci (najčešće iz 2018. ili 2019.). Kod nešto starijih podataka treba imati u vidu da oni ne prikazuju posljedice pandemije bolesti COVID-19, koja je značajno poremetila gospodarske trendove u razdoblju 2020.–2021. U tim je slučajevima stanje opisano uporabom kvalitativnih podataka prikupljenih od ključnih dionika.

Tablica 1. Splitsko-dalmatinska županija, osnovni pokazatelji (izvor: DZS, HNB, HZMO, obrada: HGK)

	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.
Broj stanovnika (procjena sredinom godine)	453.155	452.035	449.610	448.071	447.747
Broj odseljenog stanovništva	4.329	4.722	5.029	4.882	4.882
Saldo ukupne migracije	-346	-828	-1.274	-259	1.286
Saldo migracije s inozemstvom	-327	-658	-1.008	80	1.700
Saldo migracije s drugim županijama	-19	-170	-266	-339	-414
Prirodni prirast stanovništva	-1.042	-787	1.140	-830	-856
Broj učenika upisan u osnovne škole, početak školske godine	36.714	36.793	36.386	36.613	36.247
Broj studenata koji su diplomirali/završili sveučilišni ili stručni studij	4.004	3.954	3.773	3.640	3.741
Bruto domaći proizvod, u mil. HRK	28.251,2	29.463,4	30.702,9	-	-
Bruto domaći proizvod po stanovniku, u HRK	62.291	65.180	68.226	-	-
Bruto domaći proizvod po stanovniku po SKM (EU28 = 100)	45,8	47,0	47,4	-	-
Broj poduzetnika (FINA)	11.957	12.725	13.211	14.518	15.077
Ukupan prihod poduzetnika, u mil. HRK	40.559	43.326	45.990	48.040	53.584
Dobit/gubitak razdoblja, u mil. HRK	825	1.135	1.681	1.954	875
Broj tvrtki među 1000 najvećih po ukupnim prihodima u Hrvatskoj	58	65	66	65	66
Osiguranici HZMO-a, prosjek godine	143.094	146.307	149.773	153.843	157.576
Broj nezaposlenih, prosjek godine	40.044	35.383	30.458	25.559	21.562
Stopa registrirane nezaposlenosti, stanje 31. ožujka u %	26,1	24,1	21,4	18,2	15,4
Prosječna mjesečna bruto plaća zaposlenih u pravnim osobama, HRK	7.301	7.418	7.662	7.903	-
Prosječna mjesečna neto plaća zaposlenih u pravnim osobama, HRK	5.270	5.354	5.595	5.736	-
Inozemna izravna ulaganja (FDI), u mil. EUR	75,9	77,9	85,0	151,6	71,6
Broj izdanih građevinskih dozvola	423	535	801	884	963
Predviđena vrijednost građevinskih radova, u mil. HRK	1.746,6	1.958,1	2.480,5	3.197,2	2.361,4
Broj završenih stanova	999	858	1045	1626	-
Robni izvoz, u mil. HRK	3.603,6	3.512,7	3.866,2	3.637,1	4.751,1
Robni uvoz, u mil. HRK	4.859,1	4.967,7	5.749,2	6.249,8	7.511,0
Saldo robne razmjene s inozemstvom, u mil. HRK	-1.255,5	-1.454,9	-1.882,9	-2.612,7	-2.759,8
Broj noćenja turista, u tisućama	13.288,8	14.880,9	16.595,7	17.562,0	17.966,3
Udio noćenja stranih turista u ukupnim noćenjima, u %	93,3	94,0	94,7	94,5	94,0

3.1. Gospodarstvo

Gospodarski trendovi obilježeni brojnim fluktuacijama u svim sferama gospodarstva obilježavaju rast i razvitak SDŽ-a. Promjene u makroekonomskim pokazateljima, stopama zaposlenosti i nezaposlenosti, poduzetnička klima i poduzetnička struktura na području županije neki su od ključnih pokazatelja gospodarskog razvoja SDŽ-a.

3.1.1. Osnovni pokazatelji gospodarskog stanja Splitsko-dalmatinske županije

Prema podacima objavljenim u publikaciji HGK *ŽUPANIJE – razvojna raznolikost i gospodarski potencijali* (2020./2021.), u kojoj su prikupljeni, prikazani i uspoređeni svi najvažniji i relevantni socioekonomski pokazatelji na razini svake od županija, razvidno je da su u gospodarskoj strukturi SDŽ-a po većini pokazatelja najzastupljenije uslužne djelatnosti, prednjače trgovina i turizam, ali izrazito važnu ulogu imaju i prerađivačka industrija i graditeljstvo.

Prema podacima DZS-a, BDP SDŽ-a u 2018. iznosio je 32.213.453,00 HRK (4.278.366,00 EUR), što je pozicionira na drugo mjesto gospodarski najjačih županija Republike Hrvatske (dalje u tekstu: RH), odmah iza Grada Zagreba, koji čini čak 34,27 % udjela u BDP-u RH. Udio BDP-a SDŽ-a u BDP-u RH za 2018. iznosi 8,35 %. Promatrajući prosječnu stopu rasta BDP-a u razdoblju 2015.–2017., SDŽ bilježi rast od 4,0 %, što je iznad prosjeka Jadranske Hrvatske (3,8 %) i RH (3,4 %). Takav dinamičan rast u najvećoj se mjeri može pripisati dobrim turističkim rezultatima.

Međutim, uspoređujući BDP *per capita* SDŽ-a s ostalim županijama u RH, može se zaključiti kako je u 2018. SDŽ zauzela tek 10. mjesto, jednako kao i godinu prije. Pozitivno je što županijski BDP *per capita* u razdoblju 2015.–2017. bilježi rast od 8,6 %. Međutim, prosjek BDP-a po stanovniku za te tri godine mjeren kao indeks u odnosu na RH = 100 iznosi 77,2. Dodatno, podatci DZS-a za 2017. pokazuju da županijski BDP po stanovniku ima vrijednost 47,4 % prosjeka EU-28, dok je, za usporedbu, prosjek Jadranske Hrvatske na razini od 60 % sličan prosjeku RH od

61,7 %. Ovaj podatak SDŽ, nažalost, i dalje svrstava u slabije razvijene regije Europske unije.

Iako je, prema podacima DZS-a, ukupan iznos bruto dodane vrijednosti (koja se od BDP-a razlikuje za iznos poreza na proizvode i dodijeljene subvencije) za SDŽ za sve djelatnosti u razdoblju 2013. – 2018. porastao za 14,5 %, analiza strukture bruto dodane vrijednosti pokazuje da je udio prerađivačke industrije u 2017. iznosio 7,8 %, što je niže od prosjeka Jadranske Hrvatske (12,1 %) i prosjeka RH (15,6 %).

Analizirajući strukturu bruto dodane vrijednosti prema udjelima u BDV-u RH, u SDŽ-u u 2018. dominiraju četiri najvažnije gospodarske grane – poslovanje nekretninama, uslužne djelatnosti, trgovina i građevinarstvo. S druge strane, tradicionalne gospodarske grane, poput poljoprivrede, šumarstva i ribarstva, najmanje pridonose razvoju gospodarstva SDŽ-a. Svakako valja izdvojiti sektor građevinarstva čiji je udio u bruto dodanoj vrijednosti, usprkos velikim problemima s kojima se većina gospodarskih subjekata iz ove djelatnosti u proteklom godinama suočavala, na području SDŽ-a znatno veći nego na području RH.

Što se tiče udjela raznih uslužnih djelatnosti/sektora u bruto dodanoj vrijednosti, u slučaju SDŽ-a znatno su više zastupljeni poslovanje nekretninama, trgovačka djelatnost i ostale uslužne djelatnosti, a znatno manje sektor informiranja i financijske usluge.

Analizom petogodišnjeg razdoblja (2016.–2020.) kretanja broja registriranih/aktivnih pravnih osoba u SDŽ-u, razvidan je relativno umjereni rast poduzetničke aktivnosti u 2016., 2017. i 2018., dok je tek u 2019. zabilježen veći porast, odnosno značajnije povećana poduzetnička aktivnost. FINA-ini podatci o veličini subjekata pokazuju da u 2020. SDŽ ima ukupno 15.276 tvrtki od kojih je 90,8 % mikrotvrtki, 8,2 % malih tvrtki, 0,8 % srednjih tvrtki i 0,2 % velikih tvrtki tako da mikrotvrtke, male tvrtke i srednje tvrtke prevladavaju u ukupnom broju aktivnih poslovnih subjekata (najveća su druga kategorija poslovnih subjekata, koja zajedno s tvrtkama čini glavninu ukupnog broja poslovnih subjekata, obrti koji su u pravilu mikrosubjekti ili mali subjekti).

Podatci HGK-a iz lipnja 2021. pokazuju da su najznačajniji sektori za Županiju po broju pravnih subjekata trgovina na veliko i malo, ostale uslužne djelatnosti i djelatnost pružanja smještaja i usluživanja. Najveći rast broja tvrtki posljednjih godina ostvaren je u djelatnostima prijevoza, turizma, graditeljstva, a posebno ohrabruje i dinamičan rast tvrtki iz IT sektora. Međutim, podatci o broju aktivnih poslovnih subjekata po sektorima sugeriraju razvojnu potrebu povećavanja rasta subjekata u skupinama inovativnih, brzorastućih i visokotehnoloških poduzeća. Isto vrijedi i za potrebu razvoja društvenog poduzetništva i podizanja svijesti o njegovoj važnosti u odnosu na aktualne društvene i ekonomske izazove.

Promatrajući financijske pokazatelje prihoda i dobiti poduzetnika u SDŽ-u 2017.–2020., može se na temelju financijskih izvještaja koje je prikupila FINA zaključiti da je prerađivačka industrija već niz godina uz trgovinu najvažnija gospodarska grana u županiji, a slijede je građevinarstvo i djelatnosti pružanja smještaja, kao i pripreme i usluživanja hrane. Ukupni prihodi poduzetnika u 2020. bili su veći od 48,5 milijardi HRK – 6,5 % udjela u ukupnim prihodima RH, što je za otprilike četiri milijarde manje u odnosu na prethodnu godinu (kad je udio u odnosu na RH bio 6,7 %) i odraz je krize uzrokovane pandemijom COVID-19. Međutim, u razdoblju 2015.–2019. zabilježen je rast ukupnih prihoda od 24,3 %, što dokazuje vrlo dobru dinamiku gospodarstva pred pandemiju. Prosjek ukupnih prihoda poduzetnika po zaposlenom u razdoblju 2017.–2019. iskazan kao indeks u odnosu na prosjek RH = 100 iznosio je 77,3, ali je ipak iznad prosjeka Jadranske Hrvatske. Najnoviji podatci FINA-e za 2020. rangiraju SDŽ, u odnosu na druge županije, na drugo mjesto po broju poduzetnika i po broju zaposlenih, a na treće mjesto po ukupnim prihodima. Na devetom je mjestu prema neto dobiti/gubitku, a na osmom mjestu prema pokazatelju produktivnosti rada mjerenim odnosom ukupnih prihoda i broja zaposlenih. Prema ekonomičnosti poslovanja i prema produktivnosti rada mjerenim odnosom neto dobiti i broja zaposlenih nalazi se na 15. mjestu.

Analiza ukupnih prihoda i dobiti/gubitka pojedinih sektora unutar prerađivačke industrije u županiji,

prema podacima HGK-a za razdoblje 2017.–2020., ukazuje na diversifikaciju industrije, gdje su prehrambena industrija, drvna industrija, proizvodnja kože, tisak, kemijska industrija, metaloprerađivačka industrija i proizvodnja vozila pokazale najbolju otpornost na tržišne potrebe uzrokovane pandemijom COVID-19.

Pozitivni trendovi u gospodarstvu i investicije prije pandemijske 2020. suočili su prerađivačku industriju i graditeljstvo, uz turizam, s nedostatkom stručne radne snage. Struktura gospodarstva nije usklađena s ponudom radne snage na tržištu rada, što je prepoznato na svim razinama, a koordiniranim akcijama i projektima radi se na dugoročnim rješenjima. Nažalost, izrazito pozitivni trendovi u gospodarstvu u drugom su kvartalu 2020. zaustavljeni (COVID-19), pri čemu su pokazatelji u prvom kvartalu najavljivali rekordne rezultate. Realizacija započetih projekata, kao i onih najavljenih, predstavlja razvojnu potrebu kako bi se očuvali gospodarski subjekti i radna mjesta. Prilike za oporavak gospodarstva svakako su i u raspoloživosti značajnih sredstava EU-a namijenjenih poticanju poduzetničke aktivnosti i razvoju poduzetničke infrastrukture (primjerice u turizmu, prerađivačkoj industriji, ruralnom razvoju), kao i razvoju inovativnih, brzorastućih i visokotehnoloških poslovnih subjekata. Isto tako, važne su i raspoloživost sredstava potpore iz nacionalnih izvora (primjerice namijenjenih malom i srednjem poduzetništvu, za poticanje izvoza, za ulaganja u poljoprivredu odnosno dugotrajnu imovinu općenito) i poticajni izvori financiranja poslovnih subjekata.

3.1.2. Obrtništvo na području Splitsko-dalmatinske županije

Broj aktivnih obrta u SDŽ-u u 2020. iznosi 11.552, što čini 12,7 % od ukupnog broja obrta u RH. Podatci Hrvatske obrtničke komore (HOK) objavljeni u statističkom pregledu *Obrtništvo u brojkama* pokazuju da je broj registriranih aktivnih obrta u razdoblju 2015. – 2020. imao jasan trend rasta, međutim, taj rast usporio se u protekle dvije godine (2019., 2020.) kad je zabilježen gotovo neznatan porast aktivnih obrtnika.

Razlažući strukturu obrta u SDŽ-u, najbrojniji su obrti u području uslužnog zanatstva, a na posljed-

njem su mjestu obrti iz područja ribarstva, mari-kulture i poljoprivrede. Općenito, otvaranje pro-izvodnih obrta, tradicijskih obrta i radnji nalazi se u opadanju. Prema statističkim pokazateljima HOK-a, u spolnoj strukturi vlasnika obrta u SDŽ-u postoji značajan jaz između muškaraca i žena. Na-ime, registrirano je 3.988 vlasnika obrta, dok je, s druge strane, bilo 7.818 vlasnika obrta na području županije u 2020., slično kao i u promatranom raz-doblju 2015.–2020. Splitsko-dalmatinska županija proaktivno djeluje na ovaj pokazatelj te Programom potpore osnivanja malog gospodarstva potiče da neki oblik tvrtke osnivaju prije svega žene i mladi u poduzetništvu. Uz ovaj oblik poticaja, Županija ženama u poduzetništvu koje imaju djecu, subven-cionira trošak vrtića.

3.1.3. Investicijske aktivnosti na području Splitsko-dalmatinske županije

Za ocjenu gospodarskog stanja i/ili kretanja na po-dručju SDŽ-a, osobito u kontekstu ocjene poduzet-ničkog optimizma, bitna je i razina investicijske aktivnosti. Prema zadnjim dostupnim podacima Državnog zavoda za statistiku, tijekom 2020. na području županije ostvarene su investicije u dugo-trajnu imovinu u vrijednosti od 3,8 milijardi HRK, što je manje nego u 2019. prije početka pandemije COVID-19. Neovisno o tome što se investicijska ak-tivnost i na području države i na području županije smanjila, indikativno je da je udio županije u uku-pno ostvarenim investicijama u dugotrajnu imovinu na razini RH porastao za 0,13 postotnih poena, što ukazuje na blago ubrzavanje investicijske aktivno-sti na području županije u usporedbi s RH. Najveće su investicije ostvarene u prometnoj infrastrukturi, a važni su i energetske projekti i projekti ulaga-nja u komunalnu infrastrukturu, ponajprije zbog prilagodbe razvojnim potrebama županije. Slična ulaganja planiraju se i u narednim godinama. Kao potencijal razvoja između ostalog su i četiri potpuno opremljene i za investitore spremne poslovne zone (Ravča – Vrgorac, Dugopolje, Čaporice i Kukuzovac) i visoka izgrađenost poslovnih zona (Dicmo, Muć, Postira na otoku Braču, Primorski Dolac). Međutim, visoku izgrađenost poslovne infrastrukture potreb-no je nadopuniti mjerama stvaranja povoljne klime za ulaganja, kao i mjerama olakšanja pristupa finan-

cijskim sredstvima malim i srednjim poduzetnicima. Ohrabruje povećan interes proizvodnih tvrtki za gradnju pogona u poduzetničkim zonama u SDŽ-u, čime bi se osigurao intenzivniji razvoj zaobalja.

Analiza direktnih stranih ulaganja koju je provela HGK pokazuje da je SDŽ u razdoblju od 1993. do prvog kvartala 2021. povukla ukupno 2,3 milijarde EUR. Nakon Grada Zagreba u kojem je više od 60 % svih direktnih stranih ulaganja u RH, slijede Istar-ska županija (6,8 %) i Primorsko-goranska županija s istim udjelom kao i SDŽ (6,5 %). U SDŽ-u djelatno-sti u koje je najviše uloženo jesu financijske uslužne djelatnosti, vlasnička ulaganja u nekretnine i smje-štaj, a najveći su ulagači po zemljama Mađarska, Francuska i Ujedinjeno Kraljevstvo. Izvršni su turi-stički rezultati među glavnim razlozima i motivima za investiranje uglavnom u smještajne kapacitete, ali i u ostale djelatnosti koje su izravno ili neizravno povezane s turizmom.

3.1.4. Uvoz i izvoz na području Splitsko-dalmatinske županije

Kao i na ostale segmente gospodarstva, pandemija je negativno utjecala na izvoznu i uvoznu aktivnost na području SDŽ-a. Promatrajući ukupnu vrijed-nost izvoza, SDŽ je u 2019. s 25,8 % udjela u izvozu Jadranske Hrvatske bila druga najuspješnija župa-nija ove regije. Ipak, SDŽ spada među deset župani-ja koje su u 2019. ostvarile deficit u robnoj razmjeni s inozemstvom. Najveći dio ukupnog izvoza županije u 2020. otpada na prerađivačku industriju i trgo-vinu, a slijedi ih sektor poljoprivrede, šumarstva i ribarstva. Analizirajući podatke DZS-a o izvozu naj-važnijih djelatnosti u sektoru prerađivačke industri-je u 2020., zaključuje se da su najviše izvozno orijen-tirane djelatnosti prerađivačke industrije županije te godine bile proizvodnja metala (s udjelom izvoza od 71,5 % u ukupnoj vrijednosti prodanih proizvoda) i proizvodnja strojeva i uređaja (s udjelom izvoza od 67 %). Činjenica da se proizvodnja ostalih prijevo-znih sredstava, kao tradicionalno najviše izvozno orijentirana djelatnost županije, prvi put ne nalazi na vrhu najvažnijih djelatnosti prerađivačke indu-strije županije, zorno ukazuje na krizu brodogra-đevne industrije i potrebu za njezinim tržišnim i/ili upravljačkim restrukturiranjem.

3.1.5. Turizam

Iako se gospodarstvo SDŽ-a prije svega percipira kroz turizam, podatci o poslovanju trgovačkih društava ukazuju na aktivnost svih djelatnosti. Zasiurno su dijelom rezultati trgovine, graditeljstva, prijevoza i drugih uslužnih djelatnosti u direktnoj korelaciji s turističkim rezultatima, ali u tom se smislu turizam može promatrati kao pokretač razvoja.

SDŽ je, zahvaljujući svojim iznimnim prirodnim i kulturnim bogatstvima, odavno prisutna i prepoznata na međunarodnom turističkom tržištu, a svi relevantni turistički indikatori pokazuju trend rasta. Ovakav pozitivan trend važno je zadržati dodatnim ulaganjima u inovativnu turističku infrastrukturu i aktivnosti unapređenja ponude i prepoznatljivosti SDŽ-a kao jedinstvene, privlačne i sigurne destinacije.

Veliku snagu turizma SDŽ-a predstavlja dobra prometna povezanost s emitivnim tržištima (autocesta A1, ZL Split, ZL Brač, domaće i inozemne brodske veze). Nadalje, glavne prednosti na kojima je moguće temeljiti budući turistički razvoj jesu sve veći broj kvalitetnih turističkih proizvoda, duga tradicija bavljenja turizmom i propulzivan rast poduzetništva.

Podatci DZS-a o broju ostvarenih noćenja u komercijalnim objektima Županije 2010.–2019. ukazuju na kontinuirani rast. SDŽ jedna je od triju županija u RH u kojima se ostvari najviše turističkih noćenja. Istarska županija i dalje je vodeća županija prema tom pokazatelju, a Primorsko-goranska županija i Splitsko-dalmatinska županija zamijenile su mjesta 2014. Naime, Primorsko-goranska županija bila je druga po jačini županija, no zbog višegodišnje brže dinamike rasta turističkih noćenja SDŽ se od 2014. bilježi kao druga najjača županija prema tom pokazatelju.

Rast broja turističkih dolazaka i ostvarenih noćenja, porast turističke potrošnje i sve veći interes za putovanja u Županiju s glavnih emitivnih tržišta pokazuju da su naponi uloženi u turistički rast i razvoj bili opravdani.

Također, navedeni kontinuirani pozitivan rast treba obvezno promatrati i u odnosu na sve neizvje-

sne buduće prilike razvoja turizma s obzirom na to da je SDŽ, kao i cijelu Europu i Hrvatsku, zahvatila pandemija COVID-19 koja ima i imati će u vremenu koje je pred nama niz direktnih utjecaja na turizam. Daljnji razvoj turizma, odnosno njegov oporavak, obilježiti će neizvjesnost i fleksibilnost prilagodbe i umijeće upravljanja turizmom u kriznim situacijama.

SDŽ ima i značajno povoljniju strukturu smještajnih kapaciteta u odnosu na ostatak RH s obzirom na to da prednjači po broju hotela (158 hotela na dan 3. siječnja 2020.), a druga je najbolje rangirana županija po broju kreveta u hotelima. Struktura kategorizacije hotela u trima najjačim županijama pokazala je da naša Županija prednjači i po udjelu hotela s četiri zvjezdice u ukupnom broju hotela (52,5 % svih hotela u Županiji). Općenito, prema broju najluksuznijih hotela, tj. hotela s pet zvjezdica, nakon Dubrovačko-neretvanske upanije i Primorsko-goranske županije, naša Županija sa sedam takvih hotela zauzima treće mjesto. Privatni smještaj pokazuje slične trendove kao i u ostalim županijama Jadranske Hrvatske u vidu rasta ukupnih kapaciteta, ali i rasta udjela u ukupnim noćenjima. Ovi podatci DZS-a svjedoče o sustavnom višegodišnjem ulaganju u sektor turizma na području županije. Sve veću kvalitetu smještajnih i ugostiteljskih objekata prati propulzivan rast poduzetništva u ovom sektoru i sve veći broj konkurentnih turističkih proizvoda.

Problem i dalje predstavlja izražena sezonska priroda turističkog prometa koji jednako muči područje SDŽ-a i cjelokupni hrvatski turizam. Stoga je SDŽ donijela dokument *Studija prihvatnih kapaciteta turizma na području Splitsko-dalmatinske županije* i time se opredijelila za rješavanje predmetnog problema implementacijom koncepta održivog razvoja turizma i koncepta turističke održive nosivosti, što podrazumijeva kontroliran rast turizma s ponudom koja će se zasnivati na lokalnim resursima, kao i na smanjivanju pritiska prometa u određenim područjima u ljetnim mjesecima i na razvoju novih proizvoda koji se mogu ponuditi i za koje postoji potražnja u i izvan glavne sezone. Iz ovog razloga u županiji se kao osnovna potreba nameće daljnje sustavno ulaganje u privlačenje gostiju selektiv-

nim oblicima turizma, poput cikloturizma, pješačke i tematske staze, nautičkog, aktivnog, ruralnog, pustolovnog, kulturnog, zdravstvenog i enogastro turizma čiji se proizvodi specifičnih interesa mogu plasirati u predsezoni i posezoni jer su manje podložni sezonskim pritiscima i omogućavaju rasprostranjenost turističke potražnje.

Poseban naglasak treba staviti na zadovoljavanje potreba za stalnom edukacijom svih subjekata u turizmu koja prati nove trendove potražnje na turističkom tržištu, i to posebno privatnih iznajmljivača u vidu jačanja vještina, znanja i kompetencija potrebnih na brzomijenjajućem tržištu rada i u zanimanjima budućnosti. Najvažniji iskorak u tom smislu Županija je već poduzela kroz projekt uspostave Regionalnog centra kompetentnosti u turizmu i ugostiteljstvu čiji je nositelj Turističko-ugostiteljska škola Split, a usmjeren je k unaprjeđenju infrastrukturnih, kadrovskih i programskih uvjeta rada, čime će se poboljšati mogućnost učenja temeljenog na radu za učenike i odrasle polaznike strukovnog obrazovanja te će se u konačnici povećati njihove izlazne kompetencije i spremnost za brzo uključivanje na tržište rada. Potencijal koji županija mora iskoristiti jest razvijeni sustav za poticanje razvoja turističkog kadra na svim obrazovnim razinama (od srednje škole do visokog i cjeloživotnog obrazovanja).

S obzirom na dugu i vrlo razvedenu obalu (gotovo 1.200 km, što čini oko 19 % u ukupnoj duljini obale RH), nautički turizam predstavlja izrazito važan i perspektivan segment ukupne turističke ponude SDŽ-a i bitan segment u realizaciji održivog i otpornog turizma. Stoga je potrebno raditi na daljnjoj realizaciji projekata razvoja nautičkog turizma u skladu sa značajnim mogućnostima definiranim Prostornim planom županije. Potrebno je podizati broj suvremeno opremljenih nautičkih luka visoke kategorije, kao i broj uređenih i ekološki prihvatljivih sidrišta. Obalna područja i pomorsko dobro izuzetno su važne kategorije za razvoj županije, što dokazuje i projekt Pomorskog dobra. Projekt *Pomorsko je dobro* dio je županijskih aktivnosti koji će omogućiti transparentnije i efikasnije upravljanje pomorskim dobrom u SDŽ-u, a prvi je u Hrvatskoj povezo sve registre koji prate stanje u priobalju, pa se tako

mogu vidjeti do kraja riješene granice pomorskog dobra, na čijim dijelovima postoje koncesije koje uključuju i marine i brodogradilišta i, naposljetku, gdje se nalaze lučka područja i određene mikrolokacije. Osim toga, stanovnici, koristeći se mrežnim stranicama, mogu prijaviti devastaciju ili neovlašteno okupiranje pomorskog dobra.

Dodatan izazov na kojem se treba nastaviti raditi jest potreba za disperzijom turista iz urbanih sredina u zaleđe Županije, kao i uvezivanje poljoprivrede i turizma kroz ponudu autohtonih prehrambenih proizvoda kao načina podizanja kvalitete turističkih usluga, ali i mogućeg poticaja revitalizaciji ruralnih područja. To uključuje proširivanje lokalne turističke ponude koja se temelji na uporabi novih, isključivo autohtonih proizvoda zaleđa, čime bi se dodatno valoriziralo njihovo ogromno bogatstvo i potencijal te bi se turistima pružila mogućnost izvornog i autentičnog iskustva i doživljaja. Sve navedeno implicira da turizam u SDŽ-u, uz razvoj i ostalih neturističkih sektora, može odigrati vrlo važnu ulogu u prosperitetu regije.

3.1.6. Poljoprivreda i ribarstvo

Prema veličini ukupno raspoloživog poljoprivrednog zemljišta, SDŽ je na 13. mjestu u Hrvatskoj i na drugom mjestu među primorskim županijama, odmah nakon Istarske županije. Zahvaljujući velikoj biološkoj i krajobraznoj raznolikosti, SDŽ karakterizira izrazito heterogena poljoprivredna proizvodnja, koja se sastoji od ratarstva, stočarstva, voćarstva, maslinarstva, pčelarstva, vinogradarstva i vinarstva. Međutim, poljoprivredno zemljište na području županije izrazito je usitnjeno, što onemogućava uporabu ekonomije razmjera u poljoprivrednoj proizvodnji i predstavlja veliku prijetnju budućem razvoju poljoprivrede na području SDŽ-a. Okrupnjavanje posjeda i uređenje poljoprivrednog zemljišta neke su od osnovnih potreba za razvoj raznovrsnije i konkurentnije poljoprivredne proizvodnje i revitalizaciju ruralnog prostora. Također, izazov predstavljaju i neriješeni imovinsko-pravni odnosi (posebno na otocima), što onemogućava korištenje fondovima EU-a u punom potencijalu. S obzirom na mali udio navodnjavanog poljoprivrednog zemljišta i posljedičnu ovisnost poljoprivredne

proizvodnje o hidrološkim uvjetima, svakako je potrebno nastaviti s realizacijom projekata navodnjavanja u Sinjskom i Vrgoračkom polju. Iako ARKOD sustavom nije evidentirana ukupna površina rabljenog poljoprivrednog zemljišta, raspoloživi podatci ukazuju na činjenicu da SDŽ prolazi kroz proces deagrarizacije koji se očituje smanjivanjem površine obrađenog poljoprivrednog zemljišta, gubitkom autohtonih poljoprivrednih sorti, smanjivanjem broja domaćinstava kojima je poljoprivreda glavni ili dodatni izvor prihoda i smanjivanjem broja stanovnika u ruralnim područjima. Budući da je polovica nositelja starija od 65 godina, može se zaključiti kako je starosna struktura nositelja poljoprivrednih gospodarstava u SDŽ-u relativno nepovoljna i predstavlja veliki izazov za razvoj ove gospodarske grane, jednako kao i nepovoljna obrazovna struktura nositelja obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava. Oba čimbenika predstavljaju izazov razvoju i primjeni inovativnih i digitalnih alata u poljoprivrednoj proizvodnji.²

Kronični nedostatak vode za navodnjavanje u poljoprivredi, uz nepovoljne hidrološke uvjete koji se očituju nepravilnim rasporedom oborina uz povećavanje sušnih razdoblja, predstavljaju veliki problem poljoprivrednicima. Vrlo malo poljoprivrednih površina intenzivno se navodnjava, pa je svakako potrebno nastaviti s realizacijom projekata navodnjavanja u Sinjskom i Vrgoračkom polju. Time se stvaraju povoljni uvjeti za proizvodnju dohodovno unosnijih poljoprivrednih kultura, kao što su povrće i voće, posebno tijekom turističke sezone. Racionalno gospodarenje poljoprivrednim zemljištem uz očuvanje tradicionalnog nezagađenog krajolika, uzgoj autohtonih biljnih vrsta, kao i uzgoj izvornih i zaštićenih vrsta domaćih životinja moraju biti temelj planiranja poljoprivredne proizvodnje. Krški pašnjaci predstavljaju veliki potencijal za povećavanje broja stoke i treba ih se staviti na raspolaganje stočarima. Poljoprivrednici imaju problem sa skladištenjem i preradom svojih proizvoda jer skladišta, hladnjača i pogona za preradu gotovo ni nema na području SDŽ-a, što predstavlja problem u normalnoj opskrbi tržišta, pogotovo u ljetnom razdoblju.

Velike mogućnosti poljoprivrednici, posebno mlađi, vide u ruralnom turizmu kroz:

- vinske ceste
- ceste maslinova ulja
- kušaonice
- mini vinarije
- agroturizam
- jačanje projekta *Od polja do stola* kroz turizam
- dopunske djelatnosti na poljoprivrednim gospodarstvima

Ribarstvo i akvakultura podrazumijevaju izlov i/ili uzgoj bijele ribe, plave ribe (tuna) i školjkaša, a predstavljaju važnu, ali još uvijek nedovoljno propulzivnu gospodarsku djelatnost na području SDŽ-a. Ribarstvo³ predstavlja važnu gospodarsku djelatnost u SDŽ-u koja je izrazito izvezno orijentirana, i to u izvozu svježe ribe iz ulova, ali i ribljih prerađevina i uzgojene ribe s naglaskom na izvoz tuna na japansko tržište. U prostornom planu SDŽ-a definirana su velika područja na moru za nove investicije u akvakulturi, međutim, problem predstavlja nedostatak definiranih infrastrukturnih lokacija ribarske infrastrukture na kopnu.

Osim ekonomskog značaja ova gospodarska djelatnost ima i važan sociodemografski značaj koji se ogleda kroz prevenciju depopulacije ruralnih prostora u priobalju i na otocima. Godišnji ulov ribolovne flote upisane u lukama SDŽ-a u prosjeku je oko 14.000 tona, što čini oko 20 % ulova u RH. Što se tiče uzgoja ribe, uzgoj u SDŽ-u čini manje od 5 % ukupnog uzgoja brancina i komarče, dok s uzgojem tune sudjeluje s 30–40 % u ukupnom uzgoju u RH. Glavni problemi ribarstva i akvakulture, poput nedostatka skladišnih kapaciteta, nerazvijene obalne i lučke infrastrukture za iskrcaj ribe i niske razine organizacije i udruživanja ribara u strukovna udruženja, zadruge i sl., dijelom se rješavaju projektima izgradnje ribarskih luka u Kaštelima (izgrađena) i u Komizi (planirana izgradnja). S obzirom na ovakve i buduće investicije i dugu tradiciju i bogatstvo prirodnih resursa, SDŽ ima potencijal daljnjeg razvoja ribarstva i akvakulture.

² Pretežito su rabljeni podatci Ministarstva poljoprivrede, Uprave za stručnu podršku razvoju poljoprivrede.

³ Izlov i/ili uzgoj bijele ribe, plave ribe (tuna) i školjkaša.

Kad bismo zaključke donosili isključivo na temelju financijskih rezultata poslovanja i zanemarili ostale sociodemografske doprinose i koristi poljoprivredne proizvodnje, poljoprivrede, šumarstvo i ribarstvo nemaju veliki značaj za gospodarstvo županije. Međutim, razvoj poljoprivrede, osim direktnih financijskih koristi, rezultira i cijelim nizom drugih pozitivnih učinaka/eksternalija koji nisu iskazani u financijskim izvješćima (sprečavanje depopulacije, ekonomska i demografska revitalizacija ekonomski nerazvijenih krajeva, ravnomjerniji regionalni razvoj županije, uloga OPG-ova u turističkom razvoju i sl.). Stoga, SDŽ planira nastaviti s mjerama ulaganja u razvoj održive i pametne poljoprivrede, ribarstva i akvakulture mjerama pomoći gospodarstvenicima na teritoriju županije, kao i ulaganjima u infrastrukturne projekte.

3.2. Obrazovanje i tržište rada

3.2.1. Predškolski odgoj i obrazovanje

Udio djece u dobi 1–6 godina koja su uključena u sustav predškolskog obrazovanja na razini je udjela RH (tek 45 % djece), dok je isti udio prema podacima DZS-a na razini grada Zagreba 70,9 %. Ciljevi su Europske unije povećati obuhvat djece starije od četiri godine u programima ranog školskog i predškolskog obrazovanja na 95 %, iz čega je vidljivo da je potrebno uložiti još puno truda u okviru odgojno-obrazovne politike u Hrvatskoj. Iako SDŽ ima dobru pokrivenost dječjih vrtića i drugih pravnih osoba koje ostvaruju programe predškolskog odgoja, analiza stanja pokazuje nedostatne kadrovske i prostorne kapacitete (osobito u većim gradovima). Podatci DZS-a pokazuju da je u pedagoškoj godini 2020./2021. Županija imala 245 vrtića koje je pohađalo 15 132 djece. Vrtići se nalaze u svih 16 gradova županije, od čega je 60 % vrtića u Splitu, Kaštelima i Solinu, i to ukupno u 37 od 39 općina, iako je u velikom broju jedinica lokalne samouprave i dalje primjetna nedovoljna opremljenost i kapacitet vrtića. Uspoređujući petogodišnje razdoblje, odnosno pedagošku godinu 2015./2016. i 2020./2021., zabilježeno je 242 upisane djece više u predškolske programe, odnosno 15 ustanova više. Unatoč kontinuiranom

otvaranju novih programa na upisima redovno ostaje puno djece na listi čekanja zbog manjka potrebnih kapaciteta, osobito manjka jasličkih skupina pa je tako najveći broj neupisane djece u toj dobnoj skupini (primjerice samo u gradu Splitu u 2021. nakon žalbenog roka 263 djece, uglavnom jasličke dobi, nije primljeno u tražene programe). Veliki broj vrtića suočava se i s poteškoćama u kvaliteti redovnih programa, najviše zbog premalog broja odgojitelja, manjka stručnih suradnika za rad s djecom (osobito ranjivom djecom), kao i nedostatka i loše opremljenosti prostora. Dodatan problem predstavlja neusklađenost radnog vremena vrtića s potrebama zaposlenog roditelja. Uz infrastrukturne zahvate izgradnje i opremanja novih objekata, razvojne su potrebe svakako i prilagodba sadržaja i trajanja predškolskih programa po mjeri suvremenog života, kao i stvaranje poticajnog okruženja uvođenjem posebnih programa koji omogućavaju inkluziju djece s poteškoćama i potiču dodatni rad s darovitom djecom. Može se zaključiti da je osnovni prioritet planiranja razvoja predškolskog odgoja i obrazovanja povećavanje pristupačnosti uz osiguravanje jednakih uvjeta za svu djecu (inkluzivni kurikulum) radi ostvarivanja prava na kvalitetan odgoj i obrazovanje od najranije dobi.

3.2.2. Osnovno i srednje školstvo

SDŽ u razdoblju od 2015./2016. do 2020./2021. školske godine u skladu s podacima DZS-a bilježi pad broja učenika od 2,3 %. Takav negativan trend primjetan je i na državnoj razini. U istom referentnom razdoblju broj osnovnoškolskih institucija (uključujući podružnice/ispostave) u SDŽ-u ostao je isti (210). Prema podacima iz Ministarstva znanosti i obrazovanja iz lipnja 2019., na državnoj razini 137 osnovnih škola ostalo je bez upisane djece, što je rezultiralo s ukupno 12 privremeno zatvorenih područnih škola. Od tih 12 područnih škola jedna je iz SDŽ-a (OŠ Zagvozd). Sa zatvaranjem škola, odnosno nedostatkom učenika u prvim razredima, otvara se i čitav niz drugih pitanja poput zadržavanja učitelja u manjim sredinama, razvoja lokalne zajednice i demografskih politika. Smanjivanje broja učenika osnovnih škola naposljetku ukazuje na negativan utjecaj depopulacije i starenja stanovništva u SDŽ-u. Smanjivanje ukupnog broja učenika, odnosno ra-

zrednih odjela, veće je u samostalnim nego u integriranim upisnim područjima.⁴ Osim toga, upisna područja značajno se razlikuju prema geografskim obilježjima, što utječe na prostornu organizaciju, dostupnost i troškove obrazovne funkcije. Također, dok s jedne strane imamo problem zatvaranja škola i smanjivanja učenika u ruralnim područjima, u urbanim središtima imamo problem višesmjenske nastave. Tendencija je Splitsko-dalmatinske županije u nadolazećem razdoblju osigurati jednosmjensku i cjelodnevnu nastavu u svim osnovnim školama u skladu sa strateškim opredjeljenjem RH.

Razlike u lokacijskim i prostornim obilježjima upisnih područja osnovnih škola traže dobro planiranje kako bi se osigurale jednake obrazovne mogućnosti za sve. Osim postupnog uvođenja cjelodnevnog nastave za učenike osnovnih škola, potrebno je poboljšati i uvjete rada za učenike s posebnim potrebama, a naročito za darovitu djecu i mlade. U tom kontekstu svakako treba nastaviti uspješne projekte, kao što su *Učimo zajedno* (koji uključuje zapošljavanje 73 pomoćnika u nastavi i jednog stručno-komunikacijskog posrednika kao podršku za 82 učenika s teškoćama) i *Centar izvrsnosti Splitsko-dalmatinske županije* (koji svojim radom potpomaže darovite učenike te na taj način potiče izvrsnost među učenicima u županiji), ali i osmišljavati nove projekte i programe rada s navedenim skupinama učenika.

U istom referentnom razdoblju od 2015./2016. do 2020./2021. još gori trend kretanja broja učenika u odnosu na osnovne škole primjetan je u srednjim školama Županije, gdje je uočen pad od čak 11,7 %. Prema podacima DZS-a, broj upisanih učenika u srednje škole (17.802) na ukupan broj od 90 srednjih škola u Županiji ukazuje na prosjek od 197,8 učenika po školi. Dodatnom analizom srednjoškolskog obrazovanja utvrđeno je da je najveća opterećenost srednjih škola u Splitu, dok je najmanja opterećenost na otocima, što upućuje na zaključak o koncentriranosti i centraliziranosti srednjoškolskog obrazovanja u gradu Splitu. Iako SDŽ ima razvijenu mrežu srednjih strukovnih škola, strukovno obrazovanje županije

nosi se s istim problemima uočenim na razini cijele države – neadekvatni kurikuli, zastarjela infrastruktura i oprema i nedovoljan naglasak na praktičnoj nastavi, što rezultira nezadovoljavajućim izlaznim vještinama učenika. Riječ je o problemu prisutnom na svim razinama obrazovanja koji se očituje u neusklađenosti obrazovnih programa i potreba gospodarstva, što između ostalog rezultira time da izlazne kompetencije učenika nakon formalnog obrazovanja često ne odgovaraju zahtjevima suvremenog poslodavca. Svakako je pozitivan i iskorak u SDŽ-u zabilježen u vidu informatičke opremljenosti s obzirom na to da u školskoj godini 2018./2019. u školama čiji je osnivač Županija dolazi 5,4 učenika na jedno računalo, dok je isti omjer u školskoj godini 2004./2005. iznosio 18,7. Ovakav pozitivan trend u informatičkoj opremljenosti srednjih škola i uključenost informacijsko-komunikacijske tehnologije u nastavni proces sugerira da se u školama prestalo oslanjati na zastarjela nastavna pomagala i didaktičku opremu. Ipak, 5,4 učenika na jedno računalo kao županijski prosjek ukazuje na prostor za daljnje poboljšavanje i na potrebu za dodatnim ulaganjima u području informatičkog opremanja škola. Također, treba nastaviti s uvođenjem suvremenih dopuna školskih programa u najranijoj dobi s tehnologijama budućnosti poput učenja osnova umjetne inteligencije (RIWA) i sl., što je započeto provedbom aktivnosti unutar projekta *ICT županija*.

Konkretno, u svrhu unapređenja IT sektora u okviru aktivnosti tog projekta već četvrtu godinu zaredom organizira se EDIT CodeSchool – besplatna škola primijenjenog programiranja, u kojoj učenici osnovnih i srednjih škola uče osnove programiranja, kao i izrađivati mrežne stranice i aplikacije. Posebna je vrijednost to što se EDIT CodeSchool odvija istovremeno u svim gradovima SDŽ-a osiguravajući tako jednake uvjete djeci i u udaljenim sredinama. Također, SDŽ je pokrenula EDIT (Edukacijski IT centar Splitsko-dalmatinske županije) u okviru projekta *ICT županija* namijenjen premošćivanju razlika u digitalnim kompetencijama učenika u skladu sa zahtjevima modernog tržišta rada (ponaj-

4 Prema prosječnoj gustoći, naseljenosti samostalna upisna područja osnovnih škola pripadaju kategoriji vrlo rijetke naseljenosti (46,7 stanovnika/km²) za razliku od integriranih upisnih područja koja pripadaju kategoriji vrlo guste naseljenosti (945,8 stanovnika/km²).

prije IT sektora). Kroz sustav suvremeno osmišljenih edukacija u suradnji s IT sektorom učenike se motivira na stjecanje znanja iz novih tehnologija od najranije dobi.

Osim učenika, ohrabruje što je i nastavni kadar, dijelom *zahvaljujući* pandemijskim uvjetima i modelu rada na daljinu, osvijestio benefite korištenja digitalnim alatima u nastavi.

Što se tiče upisa u srednje škole, prema podacima Ministarstva znanosti i obrazovanja, najveći interes pokazuje se za upis u gimnazije ili neke druge četverogodišnje strukovne škole, dok svaki deseti učenik planira upisati trogodišnju strukovnu školu. Primjerice, među četverogodišnjim strukovnim programima u SDŽ-u, sudeći prema broju prijava u školskoj godini 2021./2022., iznimno su atraktivni programi poput tehničara geodezije i geoinformatike, tehničara za mehatroniku, tehničara za očnu optiku, turističko-hotelijskog komercijalista, arhitektonskog tehničara, tehničara za računalstvo, građevinskog tehničara, tehničara za elektroniku, elektrotehničara, hotelijersko-turističkog tehničara, pomorskog nautičara, kozmetičara, zrakoplovnog prometnika, web programera, ekološkog tehničara itd. Među trogodišnjim programima visok je pritisak na programe školovanja za kuhara, automehaničara, vozača motornih vozila i frizera. Po pitanju aspiracija na tržištu rada, učenici srednjih škola SDŽ-a najveći interes pokazuju za poslove u području zdravstva, ekonomije, turizma i ugostiteljstva, obrtničko-uslužnih djelatnosti, prometa, IT djelatnosti i odgoja i obrazovanja. Interes za manje popularna zanimanja u poljoprivredi, ribarstvu i administrativnim zanimanjima slijedi trend deficitarnosti tih zanimanja na području županije.

3.2.3. Visoko obrazovanje i znanost

Podatci Agencije za znanost i visoko obrazovanje pokazuju da je po broju visokih učilišta SDŽ druga u Republici Hrvatskoj nakon grada Zagreba. Od ukupnog broja visokih učilišta tri su privatna. Visoko školstvo u SDŽ-u pozicionirano je u Splitu, gdje u okviru Sveučilišta u Splitu djeluje 11 fakulteta, umjetnička akademija i četiri sveučilišna odje-

la. Sveukupno se izvodi 180 studijskih programa u području društvenih, humanističkih, prirodnih, tehničkih, biotehničkih i medicinskih i biomedicinskih znanosti, kao i u području umjetnosti. Ukupno osam (8) fakulteta i jedan (1) sveučilišni odjel izvode programe stručnih studija. Veliki iskorak za daljnji razvoj visokog obrazovanja predstavlja izgrađeni sveučilišni Kampus u Splitu s pripadajućim studentskim domom, studentskim centrom, suvremeno opremljenom zgradom Sveučilišne knjižnice i pratećim sadržajima. Jednako je bitno istaknuti i sve veći broj dislociranih fakultetskih programa (npr. preddiplomski studij Hotelijerstvo i gastronomija u Makarskoj, planirani studij Mediteranske poljoprivrede u Sinju i studij Mora i Novinarstva u Kaštelima) kojima se povećava dostupnost obrazovanja i potiče regionalni razvoj. Prema podacima DZS-a, broj upisanih studenata u akademskoj godini 2020./2021. iznosi 17.579, što je 370 studenata manje u odnosu na 2015./2016., a u odnosu na najbolju 2011./2012. broj upisanih studenata manji je za čak 4,7 %. Srazmjerno se smanjuje i broj diplomiranih studenata. Najveći broj studenata upisan je u područje društvenih znanosti (7.679), a slijede ih studenti upisani u tehničke znanosti (6.204), što sugerira nepovoljan omjer STEM studenata u ukupnoj studentskoj populaciji. Ako analiziramo ukupan broj studenata prema broju jedinica lokalne samouprave SDŽ-a, osjetna je razlika između urbanih i ruralnih središta, odnosno općina u neposrednoj blizini Splita kao sveučilišnog centra. Od ukupnog broja studenata u akademskoj godini 2018./19. najveći broj studenata od približno 40 % dolazi iz Splita, dok neke općine u SDŽ-u imaju manje od deset upisanih studenata. Promatrajući trendove uspješnosti završavanja doktorskih studija, ohrabruje podatak o stabilno visokom broju doktora znanosti koji doktoriraju na Sveučilištu u Splitu s visokim udjelom doktora znanosti u području biomedicine i zdravstva.

Nositelji znanstvenoistraživačkog razvoja županije osim institucija visokog obrazovanja jesu instituti među kojima se izdvajaju Mediteranski institut za istraživanje života, Institut za oceanografiju i ribarstvo, Institut za jadranske kulture i melioraciju krša i Hrvatski hidrografski institut.

Broj projekata koji se temelje na suradnji između

znanstvenog i poslovnog sektora raste, ali se i dalje uglavnom odnose na izradu studija, ekspertiza, studentska pripravnništva i slično. Dosadašnja suradnja između znanstvenih institucija, privatnog i javnog sektora nije dala dovoljno vidljivih rezultata u smislu stvaranja novih proizvoda s dodanom vrijednošću, pokretanja novih *start-up* poduzeća, prijave патената i drugih inovativnih aktivnosti. Nedostatak suradnje prema modelu *triple Helix* prepoznat je kao ključan problem koji sprečava rast konkurentnosti Jadranske Hrvatske, ali i SDŽ-a. Relativno mali broj projekata na Sveučilištu u Splitu rezultira *spin-off* tvrtkama, patentima i konsenzualnim patentima.

Sve navedeno ukazuje na potrebu dodatnog jačanja suradnje gospodarstva i znanosti i usmjeravanja prema manjem broju prioritetnih područja u kojima županija i Jadranska regija imaju najveće potencijale. Osobito treba iskoristiti i dodatne mogućnosti EU-a u polju visokog obrazovanja poput razmjene studenata, stipendija, umrežavanja, inovacija – razvoj i širenje dobrih praksi društvenih inovacija u obrazovanju i zapošljavanju uključivo i kroz nove modele, metodologije i tehnologije učenja, kao i smjerove prikladne suvremenom tržištu rada.

3.2.4. Cjeloživotno obrazovanje

Najzad, potrebno je razvijati i programe cjeloživotnog obrazovanja i stručnog usavršavanja uporabom sredstava iz fondova EU-a zbog neujednačene prostorne dostupnosti programa cjeloživotnog obrazovanja (ograničenost na „splitski” bazen) i nedovoljne motiviranosti poslodavaca za dodatnim obrazovanjem svojih djelatnika. Važno je poboljšati dostupnost i kvalitetu cjeloživotnog obrazovanja i njegovu povezanost s potrebama gospodarstva i tržišta rada, prije svega zaposlenima (olakšati poslodavcima ulaganje u ljudske resurse), kao i podizati svijest o prednostima i nužnosti cjeloživotnog obrazovanja s obzirom na to da je uočena nedovoljna informiranost i interes stanovništva za raspoložive programe.

3.2.5. Tržište rada

Zahvaljujući velikom broju aktivnih poduzetnika, odnosno registriranih pravnih subjekata, broj ne-

zaposlenih osoba u SDŽ-u u desetogodišnjem razdoblju imao je jasan trend pada. Međutim, posljednjih nekoliko godina taj se trend znatno promijenio. Tako u 2020., prema podacima HZZ-a, županija ima 25.021 nezaposlenu osobu što je, dakako, posljedica kretanja na tržištu rada uslijed pandemije COVID-19. U prilog povećavanju broja nezaposlenih osoba ide i podatak da je u 2020. evidentiran veći pad prosječnog broja radnih mjesta u županiji, točnije 6.042, a udio broja radnih mjesta županije smanjio se u odnosu na ukupan broj radnih mjesta na razini države. Unatoč velikom broju nezaposlenih u županiji primjetno je kako je najveći broj stanovnika bio nezaposlen u trajanju do tri mjeseca, što je rezultat dosta sezonskih aktivnosti poslovnih subjekata na području županije.

Budući da se službena statistika zaposlenosti po županijama još uvijek svodi na samo jedan podatak godišnje, i to stanje na dan 31. ožujka (što iskrivljuje sliku u županijama koje imaju najizraženije sezonske oscilacije zbog velike važnosti turističke djelatnosti), područje zaposlenosti bolje oslikava podatak o broju osiguranika mirovinskog osiguranja koji se objavljuje mjesečno iako se on ne može poistovjetiti s brojem zaposlenih. Broj osiguranika u SDŽ-u narastao je od 2018. do 2019. stopom od 2,4 %, a istodobno je zabilježen i pad prosječnog godišnjeg broja nezaposlenih za 15,6 %. Ovakav pozitivan trend na tržištu rada obeshrabruju podatci o iznadprosječnoj stopi nezaposlenosti Županije. Prema podacima DZS-a, stopa registrirane nezaposlenosti u Županiji u 2020. iznosila je 14,6 %, što je usprkos višegodišnjem trendu smanjivanja stope i dalje značajno iznad razine RH, -8,9 %. SDŽ bilježi najveću stopu nezaposlenosti među svim županijama Jadranske Hrvatske i peta je *najgora* županija u RH. Najveću stopu nezaposlenosti po geografskim područjima ima zaobalje s 18,7 %, dok priobalje bilježi stopu nezaposlenosti od 13,2 %, a otoci 11,2 %.

Stopa zaposlenosti najvažniji je indikator tržišta rada i ona je za SDŽ na kraju 2019. iznosila 51,9 %, dok je na nacionalnoj razini iznosila 58,7 %. S obzirom na malo veću razliku ove stope, možemo zaključiti kako zaposlenost blago zaostaje za nacionalnom razinom i kako se upravo ovdje osjeća nedostatak većeg udjela, prije svega prerađivačke industrije,

koja bi povećala ukupnu zaposlenost u Županiji i tako se izjednačila s nacionalnom razinom. Usprkos dugogodišnjoj tradiciji, iskustvu i prepoznatljivosti koje su ostvarile tvrtke u prerađivačkoj industriji županije, ta industrija kontinuirano smanjuje svoj dio u gospodarskoj cjelini SDŽ-a i bilježi kontinuirani godišnji pad broja radnih mjesta u razdoblju 2014.–2020. Iako se stopa zaposlenosti u razdoblju 2014.–2019. definitivno povećavala, treba reći kako je još uvijek jako daleko od ciljanog prosjeka stope zaposlenosti na razini EU-27 članica. U tome je sprečava stopa neaktivnosti radno sposobne populacije koja se povećavala u referentnom razdoblju dok se stopa nezaposlenosti smanjivala. Stopa aktivnosti za SDŽ u 2019. iznosi 70,8 % i niža je od nacionalne razine (73,5 %). Broj radnih mjesta u županiji pod velikim je utjecajem zapošljavanja u sektoru turizma te je očekivano u pandemijskoj 2020. došlo do pada zaposlenosti uvjetovanog *zatvaranjem gospodarstva*, prije svega djelatnosti pružanja smještaja i posluživanja hrane. Ohrabruje podatak da županija ima iznadprosječni udio visokoobrazovanog mladog stanovništva u kontingentu radno sposobnog stanovništva.

Prosječna mjesečna neto plaća u 2020. iznosila je 5.150 kuna, što je 1,0 % više u odnosu na 2019. i bilježi kontinuirani trend rasta, ali je ipak 13,7 % manja od prosjeka na razini zaposlenih kod poduzetnika u RH (5.971 kuna).

Promatrajući obrazovnu strukturu nezaposlenih osoba, razvidno je da je na svim razinama obrazovanja došlo do pada broja nezaposlenih u svakoj godini 2014.–2019., no u 2020. povećavaju se brojevi, ali ne podjednako. Međutim, najveći prosječni porast evidentiran je u broju nezaposlenih osoba sa srednjom stručnom spremom, završenom gimnazijom, uslijed čega je i povećan njihov udio u ukupnom broju nezaposlenih osoba. No povećao se udio osoba s višom i visokom stručnom spremom s 15,6 % na 18,6 % udjela u ukupnom broju nezaposlenih prema razini obrazovanja. HZZ-ova analiza dobne strukture nezaposlenih u istom referentnom razdoblju pokazuje povećavanje udjela registriranih nezaposlenih osoba u starijim dobnim skupinama. Ohrabruje to što je u razdoblju 2014.–2020. evidentno smanjivanje udjela mlađih dobnih skupina među

nezaposlenim osobama iako je u 2020. u odnosu na 2019. došlo do povećavanja. Gledajući po geografskim cjelinama županije, zaključak je da priobalje ima najveći apsolutni broj nezaposlenih u odnosu na zaobalje i otoke te čini 68,1 % svih nezaposlenih u županiji, a bilježi i iznadprosječno povećavanje nezaposlenosti u 2020. u odnosu na 2019. Promatrajući registriranu nezaposlenost prema spolu, evidentno je da je udio nezaposlenih žena već duži niz godina veći od udjela muške populacije nezaposlenih, što je većim dijelom posljedica strukture gospodarstva, odnosno dinamike zapošljavanja i otpuštanja u onim djelatnostima koje dominiraju u SDŽ-a, kao što su trgovina i djelatnost pružanja smještaja i posluživanja hrane. Vezano za registriranu nezaposlenost prema dužini čekanja na posao, podatci HZZ-a za razdoblje 2014.–2020. pokazuju kako se udio osoba koje su kraće na evidenciji Zavoda (do šest mjeseci čekanja) povećao, dok se udio osoba koje čekaju na posao više od šest mjeseci, a potom više od godine dana, blago smanjuje. No udio osoba koje čekaju na posao više od tri godine, nakon nekoliko godina uzastopnog povećavanja također se blago smanjio tijekom 2020. Najzad, gledajući strukturu prijavljenih potreba prema djelatnostima u istom referentnom razdoblju, u odnosu na 2014. značajnije se povećao udio traženih radnika u djelatnostima kao što su djelatnost pružanja smještaja i pripreme hrane, trgovina na veliko i malo, administrativne i uslužne djelatnosti, dok se smanjio udio prijavljenih potreba u djelatnostima kao što su djelatnost zdravstvene zaštite i obrazovanja.

S obzirom na to da je i dalje jedan od ključnih problema tržišta rada neusklađenost zanimanja nezaposlenih osoba u odnosu na potražnju poslodavaca, godišnje se izdaju Preporuke HZZ-a za obrazovnu upisnu politiku i politiku stipendiranja. U skladu s Preporukama za područje Splitsko-dalmatinske županije iz 2020. s naglaskom na šire područje oko grada Splita, najveći je deficit radne snage u strukovnim zanimanjima poput brodomaničara, CNC operatera, elektroinstalatera, ali i mesara, slastičara, stolara, zidara i vodoinstalatera. Među četverogodišnjim zanimanjima trebale bi se na ovom području povećati kvote za agroturističke tehničare, farmaceutske i fizioterapeutske tehničare, medicinske sestre i web dizajnere. Kad je riječ o

srednjoškolskim zanimanjima, potrebno je smanjiti kvote za frizere, vozače, drvodjeljske tehničare, komercijaliste, upravne referente, tehničare za logistiku. Na razini visokog obrazovanja potrebno je povećati broj studenata elektrotehnike, strojarstva, elektroenergetike, računarstva, turizma, brodogradnje, računarstva, medicine, sestrinstva, fizioterapije, fizike, informatike, matematike, ali i povećati broj stipendija za one koji studiraju logopediju, psihologiju i rehabilitaciju. S druge strane, preporuča se revidiranje kvota za studije kemijske tehnologije, pomorskog menadžmenta, učiteljskog studija, upravnog studija te menadžmenta trgovine i turizma u suradnji sa svim relevantnim dionicima i planovima razvoja u pogledu buduće potrebe za navedenim kadrovima.

Zbog navedenog značaja poveznice između obrazovne ponude i potražnje na tržištu rada, iznimno je bitno nastaviti poticati aktivnosti profesionalnog usmjeravanja poput onih koje provodi Centar za informiranje i savjetovanje o karijeri. Daljnji razvoj ovakvih usluga osobito je značajan za ranjive skupine društva kojima je otežan pristup tržištu rada i one kojima je potrebna intenzivnija pomoć u traženju posla i razvoju karijere (dugotrajno nezaposlene osobe, osobe starije životne dobi, osobe s invaliditetom, liječeni ovisnici...). U kontekstu integracije ranjivih skupina na tržište rada potrebno je nastaviti stvarati poticajno okruženje za zapošljavanje osoba s invaliditetom, odnosno poboljšati socijalnu uključenost osoba s invaliditetom kroz olakšavanje njihova pristupa tržištu rada i samom zapošljavanju s obzirom na to da se ova skupina osim same loše ekonomske situacije i manjka radnih mjesta susreće i s dodatnim poteškoćama prilikom traženja posla, kao što su predrasude i neosviještenost poslodavaca i lokalne zajednice, ali i nedostatka vlastitih znanja i radnih vještina potrebnih za tržište rada.

3.3 Infrastruktura i okoliš

3.3.1. Infrastruktura i promet

Prometni sektor predstavlja bitnu komponentu održive urbanizacije SDŽ-a. Suvremeni trendovi i procesi jačanja grada Splita kao gospodarskog, kulturnog i obrazovnog centra u samom gradu i u županiji doveli su do porasta broja registriranih cestovnih motornih vozila zbog čega se na pojedinim županijskim cestama i ulicama javlja velik pritisak na prometni sustav uključujući pritisak na cjelokupnu infrastrukturu i okoliš.

SDŽ ima dobru cestovnu prometnu povezanost unutar županije, kao i s ostatkom RH i s inozemstvom. Izgradnjom autoceste A1 SDŽ je ojačala svoj prometni položaj i povezanost s ostatkom RH, kao i s ostalim članicama EU-a, što je pružilo dodatan zamah gospodarskom razvoju županije i otvorilo nove izvozne prilike za lokalne poduzetnike. Cestovna povezanost unutar SDŽ-a na zadovoljavajućoj je razini, što je vidljivo i iz podataka društva Županijske ceste Split d.o.o. (<http://www.cestesplit.hr/karta/karta.html>). Ovo je jedno od rijetkih područja razvoja u kojem ne postoji disbalans između obalnog dijela SDŽ-a i njezina zaleđa. Podatci za 2019. pokazuju kako je u SDŽ-u nešto više od 2.600 km cesta, što uključuje autoceste, državne ceste, županijske ceste i lokalne ceste. Cestovna mreža s cestovnim prometom ima presudno značenje u povezivanju gradova županije, ali i u integriranju susjednih regija. Prigradske i gradske ceste najviše su zagušene tijekom turističke sezone, kao i u vremenu svakodnevnih dolazaka i odlazaka na posao (primjerice u gradovima Splitu, Trogiru, Omišu i Kaštelima), pa je potrebno nastaviti sa započetom gradnjom dodatnih trakova i reorganizacijom postojećih prometnih tokova, što se posebno odnosi na brzu cestu Trogir – Omiš. Cestovna mreža na otocima zadovoljava potrebe otočnog stanovništva, ali ne i potrebe turista tijekom ljetne sezone. Posebno bi trebalo istaknuti problem nedovoljnog prostornog kapaciteta za prihvat i otpremu putnika na autobusnom kolodvoru u Splitu, ali i u Kaštelima, Solinu i Trogiru, što naročito dolazi do izražaja u turističkoj sezoni, kao i nedostatnu infrastrukturu za promet u mirovanju u

gradovima. Ujedno treba podizati kvalitetu međugradskog autobusnog prometa, posebno u zaobalju.

Uočen je i nedostatak sustava za punjenje električnih vozila, što je također posebno vidljivo na otocima i u zaobalju.

Posljednjih godina statistika MUP-a PU Splitsko-dalmatinske županije bilježi smanjivanje broja nesreća sve do 2020., dok je u 2021. zabilježen porast od 20 % u odnosu na prethodnu godinu. Podatak o povećavanju broja nesreća u 2021. povezuje se s otvaranjem nakon pandemije COVID-19 i ponovnim povećavanjem intenziteta prometa. Isti izvor navodi kako su tijekom 2021. smrtno stradale 22 osobe u 20 prometnih nesreća⁵. Kako bi se utjecalo na sigurnost prometa, u SDŽ-u se provodi niz preventivnih aktivnosti usmjerenih na povećavanje cestovne sigurnosti. Sigurnosne mjere kojima bi se moglo spriječiti stradavanje obuhvaćaju uređenja nogostupa, sigurne pješačke prijelaze, vidljivu prometnu signalizaciju, smirivanje prometa i smanjivanje dopuštene brzine u područjima gdje vozila i pješaci dijele prometnice.

Statistički podatci ukazuju na značajnu uporabu željezničkog prijevoza u teretnom prometu i nepovoljan trend uporabe željeznice u putničkom prijevozu zbog neadekvatne infrastrukture i usluge. Sadašnje stanje željezničke infrastrukture nije zadovoljavajuće (Splitska željeznička gradskoprigradska mreža obnovljena je 2006.) te se kao nužnost nameće poticanje infrastrukturnih projekata kojima će se uskladiti s razvojem ostale pružne mreže u RH i u čitavoj Europi radi usklađivanja razvoja cjelokupnog prometnog sustava na ovom području. Kako bi se povećao ukupan promet, željeznička infrastruktura treba pratiti razvoj gradova u županiji, odnosno neophodno je proširivanje gradskog prometa i prigradskih željeznica. Ključni nalazi Strategije prometnog razvoja Republike Hrvatske (2017.–2030.) pokazuju da je međugradski prijevoz putnika između Zagreba i Splita vrlo ograničen zbog neadekvatne ponude (trajanja putovanja), a kao potencijal ističe se mogućnost za kvalitetnije uključivanje željezničkog sustava u postojeće sustave javnog gradskog prijevoza.

Uporaba željeznice u robnom (teretnom) prijevozu SDŽ-a poprilično ovisi o stupnju razvoja Sjeverne luke i preostalih teretnih terminala koji zadnjih godina bilježe značajan rast prometa, što se simultano prelijeva na uporabu željezničkog prijevoza u domeni otpreme/dopreme robe (prema podacima HŽ-a, u 2020. udio uporabe željeznice u ukupnom prometu teretnih terminala iznosio je više od 750.000 tona godišnje). Prema zaključcima Pomorskog fakulteta u Splitu, prisutni su nestalni trendovi u dinamici, ali je i istaknuta neravnoteža potražnje za uporabom željeznice u putničkom i robnom prometu. Problematično stanje željezničke infrastrukture onemogućava potencijal razvoja ostalih prometnih grana, ali i njihovu funkcionalnu integraciju u stvaranju intermodalne prijevozne usluge kao preduvjeta dugoročnog održivog razvoja s niskim ugljičnim otiskom. Također, usklađivanje razvoja željezničke infrastrukture s preostalom mrežom željeznica na nacionalnoj i međunarodnoj razini podrazumijeva stvaranje platforme za uključivanje Ličke pruge u TEN-T mrežu. Opravdanost se može pronaći u pretenziji izgradnje budućeg Jadransko-jonskog koridora, koji bi u skladu s najnovijim trendovima EU-a koji zagovaraju održivi razvoj, morao obuhvatiti i željezničku mrežu osim cestovne povezanosti.

SDŽ ima zadovoljavajuću lučku infrastrukturu s pripadajućim morskim lukama, trgovačko-industrijskim lukama, lukama nautičkog turizma, putničkim lukama, sportsko-rekreativnim lukama, pristaništima, servisnim bazama, ali svakako planira nastaviti unapređivati lučku infrastrukturu. Luka Split naša je najveća putnička luka i od državnog je značaja, predstavlja ishodište plovnih putova južnog dijela Jadrana. Posebno je intenzivan promet brodovima/trajektima s većim otocima ovog dijela Dalmacije. Luke od županijskog značaja na otocima jesu Supetar (Brač), Stari Grad, Hvar i Sućuraj (Hvar), Vis i na kopnu Drvenik. Od osobitog je značaja i prometno povezivanje i integriranje otoka u prometni sustav Županije linijskim pomorskim prometom. Prometna povezanost otočnog prostora osigurana je trajektnim i brzobrodskim linijama, čiji je plovbeni red prilagođen domicilnom stanovništvu, dok je otok Čiovo s kopnom povezan dvama mostovima.

5 <https://splitsko-dalmatinska-policija.gov.hr/vijesti/stanje-sigurnosti-na-podrucju-pu-splitsko-dalmatinske-u-2021-godini/38512>

Ipak, problem predstavlja nedostatan broj dnevnih trajektnih linija s otocima, osobito izvan sezone.

U narednom razdoblju kao ključna razvojna potreba nameće se nastavak realizacije Master plana prometnog razvoja funkcionalne regije Srednja Dalmacija, strateškog dokumenta kojim će se detaljno analizirati interakcija unutar prometa i s ostalim sektorima, i to uzimajući u obzir misiju i viziju razvoja funkcionalne regije Srednja Dalmacija. On će biti temelj za daljnja ulaganja u održivi prometni sustav. SDŽ je 2017. s Ministarstvom mora, prometa i infrastrukture i Središnjom agencijom za financiranje i ugovaranje programa i projekata EU-a (SAFU) potpisala Ugovor o dodjeli bespovratnih sredstava za izradu navedenog dokumenta te je u međuvremenu provedeno prethodno savjetovanje natječajne dokumentacije u postupku javne nabave. Također, od SAFU-a zatražena je evaluacija *ex-ante*.

Pod nadležnošću Lučke uprave Splitsko-dalmatinske županije ukupno su 53 luke. SDŽ posljednjih godina bilježi porast turističkih dolazaka, a shodno tome razvija se i nautički turizam. Zbog razvedenosti obale SDŽ-a broj potencijalnih sidrišta i zakloništa na visokoj je razini, a prema izrađenoj Studiji sidrišta SDŽ-a (2019.), predlaže se 51 lokacija luka posebne namjene – sidrišta s 85 koncesijskih polja sveukupne površine 849.449 m² na prostoru srednjodalmatinskih otoka i dijela kopna SDŽ-a u obuhvatu 13 jedinica lokalne samouprave. S obzirom na to da se više od 73 % lokacija obuhvaćenih Studijom nalazi u obuhvatu ekološke mreže Natura 2000, poseban naglasak prilikom prijedloga tipskih rješenja sidrišta u Prostornom planu SDŽ-a, odnosno izrade idejnih rješenja koje će obaviti investitor, stavljen je na uporabu tehničko-tehnoloških rješenja trajnih sidrišta koja su ekološki prilagođena raznim ciljnim staništima ekološke mreže Natura 2000. Za pojedinačne zahvate izrade sidrišta u skladu s važećim Zakonom o zaštiti prirode obvezno je provesti postupak ocjene prihvatljivosti zahvata za ekološku mrežu.

Vezano za teretni promet značajan je potencijal luke Split, točnije Vranjičko-solinskog i Kaštelanskog bazena. Razvojni potencijal bazena Sjeverne luke i ostatka Kaštelanskog bazena vrlo je značajan. Ekonomski učinak očituje se različitim parametri-

ma, kao što su BDP, zapošljivost, fiskalni prihod i ulaganja, kao i u veličini i vrijednosti trgovine (prometa), a značajni su i socijalni i ekološki učinak. Ne samo da su teretni terminali značajni za SDŽ već je industrijska djelatnost okarakterizirana kao održiva. Relevantan je primjer pandemijska 2020. kad su morske luke povećale promet za 5 %.

Zračna luka Split (u Kaštelima) najznačajnija je zračna luka u SDŽ-u i ima najintenzivniji zračni promet na našoj obali Jadrana. Registrirana je za javni domaći i međunarodni promet. Dobro je povezana i integrirana u regionalnu prometnu infrastrukturu, a nakon proširivanja ima veliki prostor za daljnji razvoj, posebno u kontekstu razvoja turizma, internacionalizacije društva i uključivanja županije u globalne mreže. Uvedene su nove direktne međunarodne linije i potpisani ugovori s niskobudžetnim aviokompanijama. Najveći broj putnika prevezen je 2019., 3.301.930 putnika. Broj putnika kontinuirano raste, pa je u razdoblju 2014.–2019. broj povećan za 188 %. Na otoku Braču zračna je luka niže kategorije, a nekategorizirana zračna luka nalazi se na otoku Hvaru. Posljednjih nekoliko godina s ekspanzijom turističke potražnje uočene su sezonske oscilacije u prometu putnika u Zračnoj luci Split, kao i nedostatak međunarodnih letova tijekom zimskih mjeseci.

Sustav vodoopskrbne mreže relativno je dobro razvijen. Udio priključenosti na javnu vodoopskrbnu mrežu iznosi 98,6 %, a prosjek RH iznosi 91,5 %. Sastoji se od triju regionalnih sustava (Split – Solin – Kaštela – Trogir, Omiš – Brač – Hvar – Šolta – Vis, Makarsko primorje), dvaju grupnih vodozavoda (vodovodi Sinjske i Imotske krajine), četiriju vodoopskrbnih sustava (gradovi Vrgorac i Vrlika, općina Marina, otok Vis) i četiriju manjih vodovoda (Žrnovnica, Sitno Donje, Studenci i Podašpilje). Najveći problem predstavljaju veliki gubitci vode, a obično se prikazuju kao razlika zahvaćene i fakturirane količine vode. Očekuje se da će veliki projekti EU-a u provedbi (poboljšavanje vodnogostanica i infrastrukture aglomeracija SDŽ-a) pridonijeti značajnom ublažavanju ovog problema i podizanju razine zaštite okoliša. Također, što se tiče vodoopskrbe otoka, kao problem ostaje vodoopskrba otoka Visa koji jedini od svih otoka SDŽ-a nije spojen na cjevovod s kopna, što ga ograničava u realizaciji

investicija definiranim u prostorno-planskoj dokumentaciji. U SDŽ-u u funkciji su 33 javna sustava organiziranog prikupljanja otpadnih voda, na koje je priključeno 48 % postojećih ES (ekvivalent stanovnika) u Županiji, 14 uređaja za pročišćavanje, od čega deset s mehaničkim predtretmanom (Split – Solin: dva uređaja – Stupe i Katalinića brig, Sutivan, Sumartin, Povlja, Sućuraj, Vis: dva uređaja – Luka i Kut, Makarska, Omiš – Duće i Sinj), jedan uređaj prvog stupnja u Zagvozdu i dva uređaja drugog stupnja pročišćavanja u Imotskom i Trilju. Ukupno je na uređaje spojeno 37 % ES Županije, što je ispod prosjeka RH (oko 50 %). U tijeku je realizacija Integralnog projekta zaštite Kaštelanskog zaljeva (Eko projekt) koji obuhvaća izgradnju i rekonstrukciju kanalizacijskih sustava gradova Splita, Solina, Kaštela, Trogira, općina Seget, Okrug, Dugopolje i Klis i dijela otoka Čiovo. Ujedno ovaj Projekt obuhvaća rekonstrukciju i dogradnju pripadajućih vodoopskrbnih sustava. Dosad je izgrađen i pušten u rad Kanalizacijski sustav Split – Solin i Vodoopskrbni sustav Split – Solin – Kaštela – Trogir, dok je izgradnja kanalizacijskog sustava Kaštela – Trogir u tijeku. Izgrađenost sustava odvodnje još uvijek nije na zadovoljavajućoj razini. Međutim, u nekoliko zadnjih godina ulaganjima u komunalnu infrastrukturu, u prvom redu kolektorsku mrežu, podmorske ispuste i pročišćivače, stanje se značajno poboljšalo, što je utjecalo i na kvalitetu okoliša.

Elektroenergetska infrastruktura na području SDŽ-a u relativno je dobrom stanju. Pet hidroelektrana na Cetini (HE Peruća, HE Orlovac, HE Đale, HE Zakućac i HE Kraljevica) generira 24 % ukupne proizvodnje električne energije i oko 43 % ukupne proizvodnje hidroelektrana u Hrvatskoj. Prema zadnjim dostupnim podacima iz Akcijskog plana energetske učinkovitosti Splitsko-dalmatinske županije 2014.–2016., u ukupnoj potrošnji energije dominiraju sektor prometa i sektor opće potrošnje koji se sastoji od podsektora kućanstva, usluga, poljoprivrede i građevinarstva. U sektoru industrije SDŽ-a dominantan je energent električna energija s udjelom od 49 % u ukupnoj potrošnji energije sektora, slično kao i u podsektoru kućanstva (51 %). Županija raspolaže značajnim potencijalom za proizvodnju električne energije iz nekonvencionalnih obnovljivih izvora energije, gdje je posebno

potrebno izdvojiti energiju vjetra i solarnu energiju. Istraživanje Ekonomskog instituta Zagreb iz 2020. (*Energetika: obnovljivi izvori energije*) pokazuje da, iako se najveći broj elektrana na OI energije nalazi u kontinentalnim županijama, najveću instaliranu snagu imaju južne županije u kojima se nalaze vjetroelektrane, i to Splitsko-dalmatinska županija, Zadarska županija i Šibensko-kninska županija. Svakako treba nastaviti poticati realizaciju projekata poput izgradnje prve hrvatske otočne sunčane elektrane na otoku Visu. Posebno je zanimljiv potencijal energije mora koja će u narednom razdoblju predstavljati tehnološki izazov.

Razvijenost telekomunikacijske infrastrukture zadovoljavajuća je. Nepokretna telefonska mreža dostupna je većini stanovnika, stupanj njezine digitalizacije iznosi 100 %, a ukupna dužina optičkih kabela u županiji iznosi 1.072 km.

Analizom stanja zaključilo se da prometna povezanost i razvoj prometne infrastrukture spadaju u ključne razvojne potrebe SDŽ-a kao površinski najveće županije u RH koja u svojem sastavu ima otoke, brdsko-planinska područja i potpomognuta područja, što prometni sustav i povezanost koja iz toga proizlazi čini još složenijim i zahtjevnijim. Potrebno je reorganizirati cestovnu mrežu u Splitu uzimajući u obzir javni prometni sustav i planirani razvoj grada, luke i drugih prometnih sustava kao što je željeznica. Najvažniji razvojni potencijali očituju se u prepoznavanju razvoja intermodalnog prometnog sustava, modernizaciji prometnog sustava i načinu prijevoza, uvođenju dodatnih usluga javnog prijevoza i uporabi ekološki prihvatljivijih načina prijevoza. Javni autobusni promet potrebno je razviti u svim mikroregionalnim središtima, pri čemu se ističe autobusni kolodvor u Splitu koji nema dostatne kapacitete, kao ni zadovoljavajuću lokaciju. Pješački i biciklistički promet potrebno je unaprijediti izgradnjom biciklističkih prometnica i kvalitetnom uspostavom mreže pješačkih staza. Potrebno je omogućiti bolju i sigurniju povezanost udaljenijih naselja i otoka sa središtem županije daljnjim ulaganjem u razvoj usluga javnog prijevoza. Potencijali trebaju biti popraćeni mogućnošću izmjene i dopune Prostornog plana SDŽ-a u skladu s razvojnim potrebama županije uz korištenje bespovratnim

sredstvima iz fondova EU-a. U urbanim područjima velikih gustoća izgradnje problem parkirališta treba rješavati izgradnjom podzemnih ili nadzemnih garaža na rubovima urbanih središta i centra grada, a razvojem mreže željezničkog prigradskog prometa stvorit će se mogućnost za disperziju garaža iz središta grada na niz stanica prigradske javne željeznice manjih gradova/naselja uzduž priobalnog područja. Veliki izazov urbanih područja bit će i privlačenje sredstava EU-a za poboljšavanje stanja javnih površina, osobito kroz projekte zelene infrastrukture. Također, potrebno je unaprijediti lučku infrastrukturu i opremljenost luka kako bi se povećala sigurnost i kapaciteti pomorskog prijevoza i kako bi se unaprijedio gospodarski potencijal obalnih i otočnih mjesta. Razvijanje nautičkog turizma neophodno je za razvoj lokalne ekonomije u malim gradovima i na otocima. Održivi razvoj vodnokomunalne infrastrukture i razvoj pametnih sustava opskrbe vodom i pročišćavanja komunalnih otpadnih voda značajna su razvojna potreba ove Županije. Razvoj 5G telekomunikacijske mreže prepoznat je kao nacionalni prioritet i je kao strateški prioritet prepoznat i na razini cijele Europske unije koja je razvoj infrastrukture za mrežu pete generacije proglasila nužnim kako bi se Europa pozicionirala kao globalni predvodnik na tržištu 5G usluga (ICT). Bez 5G mreže nema ubrzane transformacije privatnog i javnog sektora niti premošćivanja jaza koji postoji između urbanih i ruralnih sredina.

3.3.2. Stanje prirodnih resursa i sustav zaštite prirode i okoliša

U skladu s podacima iz Plana upravljanja morskim okolišem i obalnim područjem Splitsko-dalmatinske županije, SDŽ je prostorno najveća RH županija s površinom kopnenog dijela (uključujući i otoke) od 4.540 km² (oko 8 % kopnene površine RH) i dvostruko većom površinom morskog dijela od 9.052 km² (oko 30 % morske površine RH). Ukupna duljina obale SDŽ-a iznosi gotovo 1.200 km, što čini oko 19 % u ukupnoj duljini obale RH.

S obzirom na osjetne klimatske promjene i planirani intenzivni razvoj u području osjetljivih krških vo-

donosnika, racionalno korištenje vodom kao osjetljivim resursom i zaštita od onečišćenja usprkos bogatim izvorima voda predstavlja jedan od prioriteta sektora zaštite okoliša i održivog razvoja na području županije. Pored samog onečišćenja voda problem je i nepostojanje definiranog biološkog minimuma za sve rijeke, kao i nepostojanje jedinstvenog katastra izvora na području županije. Zbog litoralizacije izvori su zagađenja mora direktno ispuštanje industrijskih i komunalnih otpadnih voda kroz ispuste ili odlaganjem na morsku obalu, indirektno ispuštanje rijekama ili kanalima, što uključuje i dotok podzemnim vodama i ispiranje kišom, donos atmosferom i izvorima onečišćenja s mora. Usto, 80 % morskog otpada (postojani, proizvedeni ili prerađeni čvrsti materijal koji je dospio u more) potječe upravo s kopna.

Na području SDŽ-a postoji duga tradicija sustavnog praćenja kakvoće zraka, a razni parametri kakvoće zraka prate se na većem broju lokacija. Kakvoća zraka prati se u državnoj mreži na mjerne stanici na otoku Visu (Hum) i u lokalnoj mreži (Lokalna mjerna mreža Split i Mjerna mreža Cemex Hrvatska d.o.o.). Prema raspoloživim informacijama, tijekom 2021. situacija je u 86.928 mjerenja ocijenjena kao *Dobra kvaliteta zraka*, dok je u samo 12 mjerenja ocijenjena kao *Loša kvaliteta zraka*.⁶ Kao razvojna potreba nameće se formalna uspostava lokalne (županijske) mreže za praćenje kakvoće zraka koja bi na sustavan način osigurala pokrivenost svih ključnih lokacija, vrsta onečišćenja i jasnu, cjelovitu i dostupnu informaciju o kakvoći zraka na području Županije. Potrebno je uspostaviti i sustavno praćenje stanja i promjena kakvoće tala, pritiscima na njega i posljedicama.

Osim potrebe za postavljanjem mjernih stanica (senzora) za sustavno praćenje kvalitete zraka s obzirom na povećavanje intenziteta aktivnosti (gospodarskih, industrijskih, prometnih, turističkih i sl.) u centrima gradova, potrebno je planirati i sustavno praćenje buke. Onečišćenje bukom jedan je od rastućih problema ne samo u Republici Hrvatskoj već i u Europi. Dugotrajna izloženost buci ima negativne učinke na ljudsko zdravlje i okoliš.

6 Podatci mjerne postaje Split 1. <http://iszz.azo.hr/iskzl/>

Područje SDŽ-a izrazito je vrijedno po svojoj biološkoj raznolikosti, odnosno raznolikosti, brojnosti i endemizmu biljnih i životinjskih sorti i staništa. U Upisniku zaštićenih područja koje vodi nadležno Ministarstvo gospodarstva i održivog razvoja na području SDŽ-a nalaze se 44 zaštićena lokaliteta. Površina ekološke mreže Natura 2000 u SDŽ-u iznosi 280.164,37 ha (oko 20 % površine Splitsko-dalmatinske županije) od čega 180.882,53 ha pripada kopnenom dijelu, a 99.281,840 ha morskom dijelu. Na području županije nalazi se šest područja očuvanja značajnih za ptice (POP) i 142 područja očuvanja značajnih za vrste i stanišne tipove (POVS). Ovi podatci o izuzetno vrijednoj bioraznolikosti obvezuju razvojne dionike na odgovorno planiranje infrastrukturnih projekata kako bi se spriječio nastanak nepovratnih promjena u prirodi. Također, nužno je kontinuirano raditi na podizanju svijesti o značaju očuvanja okoliša i prirode. Većinu problema okoliša stvaraju ljudi svojim djelovanjem, pa je očito da djelovati na uzrok problema u osnovi znači djelovati na ljude, odnosno na obrasce njihova ponašanja koji nisu ekološki održivi.

Pored nedovoljnog broja reciklažnih dvorišta, sortirnica i kompostana u SDŽ-u nije uspostavljen cjeloviti sustav gospodarenja otpadom. Trenutno se otpad sanira na način da se prikupi, odveze i odloži na odlagališta. Uspostava cjelovitog sustava gospodarenja otpadom, koji se sastoji od mnogobrojnih čimbenika, u nadležnosti je različitih dionika, od lokalnih i regionalnih do dionika na nacionalnoj razini, što dodatno otežava njegovu uspostavu. Temeljna razvojna potreba očituje se u poduzimanju aktivnosti nužnih kako bi se ubrzalo dostizanje ciljeva za odvojeno sakupljanje otpada, od izgradnje Centra za gospodarenje otpadom do edukacije građana. Razvojem modernih tehnologija znatno se povećavaju mogućnosti recikliranja. One također čine neizostavni dio u razvoju kružnog gospodarstva i razvijanju sustava primarnog odvajanja korisnih sirovina iz otpada. Iako uspostava učinkovitog cjelovitog sustava gospodarenja otpadom kreće u jedinicama lokalne samouprave, Županija drži ključnu ulogu u razvoju projekata koji bi riješili probleme obrade miješanog komunalnog otpada, ali i aktivnosti na povećavanju količina odvojeno sakupljenog komunalnog otpada u gradovima i op-

ćinama. Problematika otpada treba se riješiti u što kraćem roku, ali se svakako ističe potreba rješavanja ostalih navedenih okolišnih problema. Izgradnja Centra za gospodarenje otpadom predstavlja jednu od najvažnijih infrastrukturnih građevina u SDŽ-u u narednom razdoblju.

Niz je drugih čimbenika koji prijete očuvanju okoliša: loša povezanost stanovništva na kanalizacijske sustave, veliki broj propusnih septičkih jama, nezadovoljavajući sustav odvodnje oborinskih voda i pročišćavanja otpadnih voda, nedovoljno razvijena svijest javnosti, gospodarskih subjekata, javnog i civilnog sektora u smjeru modela održivog gospodarenja otpadom o potrebi zbrinjavanja otpada i općenito smanjivanja negativnog utjecaja na okoliš. Navedeni nedostaci i nekontrolirane intervencije u prostoru vode k okolišnim problemima poput devastacije i gubitka prirodnih staništa i bioraznolikosti i smanjivanja krajobrazne vrijednosti. Prisutna je značajna emisija CO₂ zbog dominantnog cestovnog prijevoza, a premalo razvijenih alternativnih i ekološki prihvatljivijih prijevoznih sredstava. Opterećenost i zbijenost urbanih struktura i pritisak na javnu i komunalnu infrastrukturu tijekom turističke sezone izazivaju nezadovoljstvo lokalnog stanovništva zbog prometnih gužvi, buke, nekontroliranog odlaganja otpada, otežanog pristupa zdravstvenim službama i sl.

Prostorno planiranje, kao interdisciplinarni skup metoda kojima se koristi javni sektor s ciljem distribucije ljudi i aktivnosti na području za koje se donosi prostorni plan, predstavlja najvažniji alat zaštite okoliša i poboljšavanja ukupne kvalitete života. U studenom 2021. na Županijskoj skupštini usvojene su III. Izmjene i dopune Prostornog plana SDŽ-a. Sve izmjene i dopune bile su usmjeravajućeg značenja (pretežito su se odnosile na infrastrukturu: promet – trasa autoceste, energetika – plinifikacija, vodoopskrba i sl.) i većim dijelom obuhvaćale su identificirane probleme zbog izmijenjenih okolnosti potrebe gospodarskog razvoja na razini RH i županije. Prihvaćanjem Nacionalnog programa energetske učinkovitosti 2008.–2016. i uporabe obnovljivih izvora energije i Pravilnika o uporabi obnovljivih izvora energije i kogeneracije (NN 88/12) u sve županijske prostorne planove (u izradi ili u izmjenama

i dopunama) uvode se preduvjeti za razvoj i istraživanje lokacija za obnovljive/dopunske/alternativne izvore energije, i to sa stajališta izgradnje objekata proizvodnje, prerade i distribucije. Nacionalni program obuhvaća izgradnju malih hidroelektrana (MHE), iskorištavanje sunčeve energije (SUEN), bioenergije (BIEN), energije vjetra (ENWIN), geotermalne energije (u paketu razvoja i primjene plina – PLINACRO), uvođenje centralnih toplinskih sustava naselja (KUEN-CTS), unapređenje toplinske izolacije objekata (KUEN zgrada) i povećavanje energetske efikasnosti (MIEE) kao metode za primjenu obnovljivih izvora energije, odnosno razvoja tehnologija za potrebe unapređenja obnovljivih izvora energije. Novim Prostornim planom županije planirano je pet lokacija za male hidroelektrane, dvije lokacije za RHE (reverzibilna hidroelektrana), jedna lokacija za CHE (crpna hidroelektrana), 30 lokacija sunčanih elektrana i 31 područje za izgradnju vjetroelektrana. U narednom razdoblju planira se, uz pokretanje novih projekata utemeljenih na Nacionalnom programu, nastaviti poticati projekte iz područja energetske učinkovitosti u zgradama i obiteljskim kućama.

Zaključno, razvojne potrebe proizlaze iz klimatskih promjena, podizanja razine mora, globalnog porasta temperature zraka i mora i nedostatne opskrbe ruralnih područja energijom, a glavne razvojne potencijale predstavljaju uspostava učinkovitog sustava gospodarenja otpadom, proizvodnja energije iz obnovljivih izvora, istraživačke razvojne aktivnosti i njihova primjena, kao i prijelaz na alternativna goriva. Potencijal za rješavanje navedenih problema zasigurno treba tražiti i u nastavku uspješnog privlačenja sredstava EU-a za financiranje projekata prilagodbe SDŽ-a na klimatske promjene (primjer: Firespill, Stream, AdriaClim, CoEvolve). Pozitivan iskorak napravljen je i na otocima izradom Planova tranzicije prema čistoj energiji otoka za otoke Brač i Hvar.

Niskougljični razvoj mora postati uobičajen pristup u izgradnji objekata, prometnim rješenjima, transportnim sredstvima i korištenju resursima. Pored zraka, vode i energije proizvodnja hrane danas predstavlja ključan element održivog razvoja zajednice, pri čemu je važno pokušati ostvariti samodostatnost

u njezinoj proizvodnji uz težnju povećavanja razine eko proizvodnje. To podrazumijeva prethodno sređivanje katastra i zemljišnih knjiga, pristup vodi za navodnjavanje, aktivaciju poljoprivrednog zemljišta, očuvanje izvornih pasmina domaćih životinja, jačanje produktivnosti u svim sektorima proizvodnje hrane. Županija treba snažnije potaknuti zadrugarstvo, kao i ozbiljnije pristupiti poticanju uspostave prvih proizvođačkih organizacija u Splitsko-dalmatinskoj županiji. Nadalje, u nadolazećem razdoblju nastaviti će se aktivnosti potpore izradi proizvoda koji imaju eko oznaku kvalitete uz snažno poticanje brendiranja i licenciranja proizvoda. Podizanje razine očuvanja prirodnog kapitala i okoliša u skladu s načelom integriranog upravljanja, uz odgovorno prostorno planiranje i rastući trend razvoja politika pametnih gradova, predstavlja razvojni potencijal županije uz pametno gospodarenje otpadom (kružno gospodarstvo).

3.4. Društvo i kvaliteta života

3.4.1. Demografska slika

Prema DZS-ovoj procjeni stanovništva, sredinom 2019. SDŽ je imala 447.747 stanovnika, što je neznatni pad od 0,1 % u odnosu na prethodnu godinu. Ipak, 2015.–2019. vidljiv je trend smanjivanja broja stanovnika, a najveći pad broja stanovnika dogodio se u 2017.

Analiza rasporeda stanovništva prema geografskim cjelinama pokazuje da 70,5 % stanovnika živi na priobalju, 7,4 % na otocima, dok 22,1 % stanovnika živi na području zaobalja. Promatrajući desetogodišnje razdoblje između posljednjih dvaju popisa stanovništva DZS-a, može se primijetiti značajan opadajući trend broja stanovnika u zaobalju i blago rastući na otocima, dok priobalje u tom razdoblju bilježi stabilan broj stanovnika. Gledajući prema udjelu u ukupnom broju stanovnika u Županiji, udio stanovnika porastao je u priobalju (sa 69,3 % na 70,5 %) i na otocima (sa 7,2 % na 7,4 %), dok je u zaobalju taj udio smanjen (s 23,5 % na 22,1 %). Prosječna gustoća naseljenosti SDŽ-a u 2011. iznosila je 100,18 stanovnika/km², što je iznad nacionalnog prosjeka (75,71

stanovnika/km²) i iznad prosjeka Jadranske Hrvatske (57,2 stanovnika/km²). Zabrinjava činjenica da čak 31 jedinica lokalne samouprave ima gustoću manju od 50 stanovnika/km², što ukazuje na značajne demografske probleme u većem dijelu županije. Uspoređujući statističke podatke za prirodni prirast gradova i općina u SDŽ-u, vidljivo je da demografska slika nije homogena – u promatranom razdoblju gradovi bilježe veći udio u negativnom prirastu županije, koji je na prosječnoj razini 58,15 %, dok je udio općina na razini 41,85 %.

Prvi podatci iz Popisa 2021. pokazuju da je SDŽ u razdoblju od 2011. izgubila gotovo 30.000 stanovnika, odnosno došlo je do pada od 6,46 %. Sličan trend prisutan je i u drugim županijama Jadranske Hrvatske i na razini RH. Ovi podatci samo potvrđuju postojanje dugotrajnog problema s kojim se RH, pa tako i naša Županija stalno suočava – nepovoljna demografska slika. Nije riječ samo o sadašnjim nego i o budućim demografskim kretanjima u uvjetima ekonomske nesigurnosti i pandemije COVID-19 pa tako uz prirodno smanjivanje stanovništva istovremeno imamo i problem sve intenzivnijeg iseljavanja mladih osoba. Ipak, ukupan je migracijski saldo u 2019. pozitivan i iznosi 1.286 iako je saldo migracija s drugim županijama RH negativan. Dio JLS-ova u priobalju i na otocima pokazuju pozitivan prirodni prirast i migracijski saldo (primjerice Stari Grad – otok Hvar, Supetar – otok Brač, grad Kaštela, grad Solin itd.). Uz činjenicu da je naše stanovništvo među starijima u Europi, SDŽ karakterizira i nepovoljan prostorni raspored stanovništva s izrazitom koncentracijom stanovništva na obalnom području, kao i trend napuštanja manjih sredina u zaleđu i otoka koji je osobito prisutan među mladim ljudima. Također, zaobalje i otoci obilježeni su niskom gustoćom stanovništva, a trend migracija koncentriran je na obalni dio županije, što dovodi do značajnih razvojnih izazova povezanih s povećanim pritiscima na okoliš, kao i prometnu, komunalnu i drugu javnu strukturu.

Ovakva nepovoljna demografska kretanja mogu dovesti do većih gospodarskih i društvenih posljedica, pa je jedna od prioritetnih razvojnih potreba SDŽ-a ublažavanje negativnih demografskih trendova i izgradnja poticajnog okruženja za mlade i obitelji, od-

nosno stvaranje poticajnog i privlačnog društvenog i ekonomskog okruženja za ostanak i povratak mladih ljudi i obitelji s djecom i njihova trajnog zadržavanja na ovim područjima, gdje će pronaći svoje mjesto za rad i podizanje djece. Unapređenjem demografske dinamike, prirodnih kretanja i migracija podižu se potencijali dugoročnog rasta gospodarstva. To se može postići povratkom ljudi, privlačenjem poduzetnika, talenata i radnika i demografskom obnovom. Opće poboljšavanje kvalitete života i održiv gospodarski rast koji će obiteljima pružiti financijsku stabilnost i pozitivna očekivanja budućih životnih prilika jedna je od značajnijih demografskih mjera. Zato je u SDŽ-u potrebno provesti ulaganja u javnu infrastrukturu, što uključuje i povećavanje stambenog fonda radi trajnog stambenog zbrinjavanja mladih zaposlenih ljudi s prosječnim primanjima koji nisu kreditno sposobni i ne mogu sebi priuštiti adekvatno stanovanje te su prisiljeni živjeti kao podstanari ili kod roditelja. Stoga se u budućem programskom razdoblju planira nastaviti s uspješnim projektima demografske obnove poput projekata stambenog zbrinjavanja (projekt *Tu je tvoj dom*), davanjem potpora za novorođenu djecu, ali i pripremom novih i sveobuhvatnijih demografskih mjera.

Dodatno je potrebno unaprijediti dostupnost društvene infrastrukture kojom se koriste mlade obitelji, ponajprije dječjih vrtića. Povećavanjem broja djece koja pohađaju dječje vrtiće i sudjeluju u vrtićkim i predškolskim obrazovnim programima pružit će se podrška obiteljima s djecom. Planira se i povećavanje javno dostupnih sportsko-rekreativnih sadržaja na lokalnoj razini izgradnjom sportsko-rekreativnih igrališta i druge sportske infrastrukture s posebnim naglaskom na manje razvijene sredine radi povećavanja kvalitete života svih građana, a osobito mladih obitelji.

3.4.2. Zdravstvo

Za sektor zdravstva SDŽ-a svakako je od ključnog značaja postojanje Kliničkog bolničkog centra Split kao središnje zdravstvene ustanove županije i cijelog južnog područja Hrvatske (najveći u Hrvatskoj nakon KBC-a Zagreb), ali i duga tradicija postojanja zdravstvene infrastrukture i pružanja zdravstvenih

usluga svih razina zdravstvene zaštite. KBC Split kontinuirano ulaže u nove projekte poput Centra za akutnu medicinu, Centra za specijalističko-konzilijarnu zdravstvenu zaštitu i Istraživačkog medicinskog centra. Prednost je i to što je razvijen obrazovni sustav u sektoru zdravstva na svim razinama, od srednje Zdravstvene škole do Medicinskog fakulteta (međunarodnog karaktera sa stranim studentima) i što se kontinuirano ulaže u fizičke i ljudske kapacitete tih obrazovnih institucija.

Dom zdravlja SDŽ-a ima svoje ispostave u svim gradovima i općinama, gdje provodi usluge primarne zdravstvene zaštite i teritorijalno je najveći dom zdravlja s najvećim brojem objekata u svojem vlasništvu. Prema zaključcima dokumenta Mapiranje potreba u zdravstvu SDŽ-a 2021.–2027., ispostave Doma zdravlja opterećene su nizom kroničnih kadrovskih, infrastrukturnih i tehničkih problema zbog velikog opsega usluga koje DZ pruža i brojnosti populacije koju uslužuje, kao i starosti većine objekata. Dosadašnja ulaganja nacionalnih institucija u ispostave Doma zdravlja zbog njihove rascjepkanosti i neuvažavanja regionalnih specifičnosti nisu pružala sustavno rješavanje problema učinkovitosti sustava. Nadalje, velik broj liječnika zaposlenih u Domu zdravlja SDŽ-a u narednom će petogodišnjem razdoblju otići u mirovinu. Stoga, kako bi se za pet, šest godina osigurao dovoljan broj liječničkih timova koji omogućavaju da sustav funkcionira, potrebno je omogućiti i financirati otprilike 100 specijalizacija, od čega 84 iz obiteljske medicine, sedam iz ginekologije, pet iz pedijatrije i četiri iz medicine rada.

Nastavni zavod za javno zdravstvo SDŽ-a zdravstvena je ustanova u vlasništvu Županije sa sjedištem u Splitu koja kroz svojih sedam stručnih službi pruža usluge od interesa za javno zdravlje, koje su prije svega preventivnog karaktera.

Usprkos razvijenoj mreži javnih i privatnih zdravstvenih ustanova jednu od značajnih potreba u zdravstvu predstavljaju nedovoljno opremljeni i uređeni objekti čija je daljnja rekonstrukcija i adaptacija nužna. Isto tako, nužno je i sustavno podizanje standarda kvalitete u zdravstvenoj skrbi. Također, niska je osviještenost stanovnika o značenju

zdravog načina života, a i palijativna skrb ne promiče se u dovoljnoj mjeri. Veliki izazov predstavlja neujednačena dostupnost zdravstvene zaštite na području SDŽ-a i nedostatak polikliničko specijalističke službe izvan KBC-a Split. Manja mjesta i općine na otocima i u Zagori najčešće imaju dostupnu samo najosnovniju zaštitu primarne razine, a sve ostalo, poput laboratorijske dijagnostike, rendgena, pojedinih liječnika specijalista i sl., moraju tražiti u najbližim gradovima kojima gravitiraju. Ako ih ni ti gradovi nemaju, jedina preostala mogućnost jest KBC Split, što je stvorilo veliki pritisak na klinički bolnički centar i otežalo dostupnost specijalista na nižem nivou. Poseban problem predstavlja mogućnost brzog zbrinjavanja u hitnim stanjima (HMP) i loša prometna infrastruktura, što dodatno otežava dostupnost zdravstvenih usluga. Dodatnu poteškoću predstavlja pružanje hitne medicinske pomoći na vanjskim otocima (posebno kad postoji potreba hitnog prebacivanja pacijenata na kopno u lošim vremenskim uvjetima). Nedostatni su stacionarni sadržaji za ranjive skupine, zatim dnevni boravci, mobilni timovi za pomoć u kući, gerontodomaćice. Postoji potreba za dokvalifikacijom i prekvalifikacijom stručnog osoblja, kao i kontinuiranom edukacijom volontera i članova obitelji. Za sve to nedostaju potrebni kadrovi, prostor i oprema, posebno posudionice opreme i mobilni timovi, kao i koordinatori po teritorijalnoj pripadnosti. Nedostaje Registar palijativnih bolesnika (*software* podrška) koji je osnova za dobru organizaciju osmišljenu u Strategiji razvoja palijativne skrbi za SDŽ.

Razvojne potrebe u zdravstvu u prvom su redu jačanje primarne zdravstvene zaštite ulaganjima koja će omogućiti uspješnije preventivno djelovanje, širenje usluga i podizanje kvalitete skrbi kontinuiranom edukacijom. Potrebno je razvijati programe preventivne medicine, programe prevencije ovisnosti, zaštite mentalnog zdravlja i rehabilitacije u zajednici, ali i potaknuti svijest i interes javnosti za takve programe. Od iznimnog je značaja jačanje kapaciteta Doma zdravlja, a primjer je dobre prakse implementacija projekata financiranih sredstvima EU-a poput projekata *Poboljšavanje pristupa primarnoj zdravstvenoj zaštiti u Splitsko-dalmatinskoj županiji* i *Specijalističko usavršavanje doktora medicine 2017.* (ESF). Neophodno je unaprijediti sustav

hitne medicinske pomoći i jačati domove zdravlja i izvanbolničku specijalističku zdravstvenu zaštitu. Posebna pozornost posvetit će se dostupnosti medicinskih usluga na otocima i u ruralnim područjima, ali i građanima koji imaju specifične potrebe u vezi s uporabom zdravstvene zaštite, kao i modernizaciji zdravstvene infrastrukture izgradnjom novih ili obnovom postojećih kapaciteta. Značajan problem predstavlja nedostatak pojedinih liječnika i medicinskog osoblja, kao i liječničkih timova i stručnih suradnika. Ovaj se problem nameće kao jedna od bitnih potreba o kojoj treba strateški promišljati.

S obzirom na sve komparativne prednosti i potencijale koje županija ima u ovom sektoru, potrebno je što više ulagati i u razvoj zdravstvenog turizma. Također se planira u narednom razdoblju realizirati projekt *Biokovka 5.0 – mediteranski centar izvrsnosti lječilišnog i wellness turizma*.

3.4.3. Socijalna skrb i siromaštvo

Sustav socijalne skrbi na području SDŽ-a obuhvaća sedam centara za socijalnu skrb sa šest podružnica, četiri doma za starije i nemoćne (osnivač je Županija), 17 domova za starije i nemoćne osobe (privatni osnivači) i devet ustanova za pružanje ostalih oblika socijalne skrbi. Na području županije centri za socijalnu skrb (sedam centara sa šest podružnica) nalaze se u Splitu, Omišu, Sinju, Trogiru, Makarskoj, Imotskom i na Braču (Supetar). Djelatnost centara za socijalnu skrb na području županije obavlja 190,5 djelatnika. Na području SDŽ-a postoje domovi/centri koji obavljaju djelatnost socijalne skrbi za djecu i mladež bez odgovarajuće roditeljske skrbi, djecu i mladež s poremećajima u ponašanju, djecu s teškoćama u razvoju i odrasle osobe s invaliditetom, ovisnike o alkoholu i drogama i za psihički bolesne odrasle osobe, ali je uočen njihov manjak na otocima, u Zagori i u manjim mjestima priobalja. Značajnu ulogu imaju organizacije civilnog društva koje su usmjerene na zaštitu ranjivih skupina i na prevladavanje stanja njihove socijalne isključenosti i siromaštva. Prema podacima iz Registra udruga RH, na području SDŽ-a djeluje 85 humanitarnih udruga, 115 socijalnih udruga i 62 udruge za okupljanje i zaštitu djece, mladeži i obitelji.

Godine 2012. osnovan je Savjet za socijalnu skrb Splitsko-dalmatinske županije s ciljem planiranja i razvoja mreže socijalnih usluga, predlaganja socijalnog plana u djelatnosti socijalne skrbi i ostvarivanja prava, obveza, mjera i ciljeva socijalne skrbi na području SDŽ-a.

Socijalne usluge za starije već su danas nedovoljno dostupne u odnosu na potrebe, a s obzirom na starenje stanovništva, bit će sve potrebnije. Jedna od potreba razvoja sustava socijalne skrbi svakako se odnosi na nedovoljne smještajne kapacitete u domovima za stare i nemoćne te, iako posljednjih godina poboljšanu, još uvijek nezadovoljavajuću razvijenost različitih oblika pomoći kroz izvaninstitucionalni sustav skrbi. Županija pruža financijsku podršku izvaninstitucionalnoj skrbi o starijim i nemoćnim osobama i kroz sustav skrbi, kao i organiziranim pružanjem pomoći preko raznih udruga civilnog sektora i vjerskih zajednica. Potrebno je i dalje razvijati projekte kojima je učinjen snažan iskorak prema procesima deinstitucionalizacije razvojem izvaninstitucijskih socijalnih usluga (čiji su nositelji CZSS Split, CZSS Trogir, Centar u zajednici Split, Dječji dom *Maestral* itd.). Dostupnost kvalitetnih socijalnih usluga i skrbi u rijetko naseljenim ruralnim regijama s većim udjelom starijeg stanovništva poseban je izazov. Stoga se uz pružanje izvaninstitucionalne podrške u domovima korisnika planira ulaganje u povećavanje kapaciteta i razvoj potrebne infrastrukture. Uočen je i nedostatak prostornih kapaciteta za pružanje institucionalne skrbi roditeljima djece s invaliditetom, žrtvama obiteljskog nasilja, osobama s mentalnim poremećajima i poremećajima ponašanja i beskućnicima. Osim manjkavih prostornih kapaciteta, dodatan izazov ustanova socijalne skrbi očituje se i u nedovoljnom broju logopeda, defektologa, pedagoga i psihologa, koji je prisutan i u redovnom sustavu odgoja i obrazovanja, a treba se rješavati obrazovnim politikama povećavanjem upisnih kvota za ova sve traženija zanimanja.

Razvojne potrebe u području socijalne skrbi svakako su unapređenje ravnomjerne dostupnosti i kvalitete sveobuhvatne socijalne skrbi za posebno osjetljive skupine, djecu, mlade, osobe iz ruralnih područja, osobe s invaliditetom, žrtve nasilja u obitelji, djecu, starije osobe, beskućnike, azilante, oso-

be bez dovoljno sredstava za uzdržavanje. Cilj je postići snažan doprinos poboljšavanju kvalitete života koordiniranim sustavom potpore skupinama u riziku od siromaštva i socijalne isključenosti, jačanjem društvene kohezije, kao i poboljšavanjem pristupa i kvalitete temeljne društvene infrastrukture i usluga povezivanjem postojećih i novih usluga usklađenih s potrebama stanovništva pojedinih lokalnih zajednica.

3.4.4. Kultura i umjetnost

Zahvaljujući izuzetno vrijednim lokalitetima (stari gradski Ager), objektima (Dioklecijanova plaća) i/ili spomeničkim cjelinama (Trogir) pod zaštitom UNESCO-a, SDŽ ima vrlo snažne atribute da se već u najkraćem vremenu tržišno pozicionira kao jedna od vodećih kulturno-turističkih destinacija Mediterana. Približno 20 % zaštićenih kulturnih dobara RH nalazi se na području SDŽ-a (prema Registru kulturnih dobara, ukupno 1.215 od 6.392 zabilježenih zaštita). Od ukupno 16 zaštićenih nematerijalnih dobara RH uvrštenih na UNESCO-ov Popis svjetske baštine, čak je sedam s područja SDŽ-a (izravno ili u okviru šireg područja: *Čipkarstvo u Hrvatskoj*, *Procesija Za Križen na otoku Hvaru*, *Sinjska alka*, *Viteški turnir u Sinju*, *Nijemo kolo s područja Dalmatinske Zagore*, *Klaspko pjevanje* i *Mediteranska prehrana na hrvatskom Jadranu, njegovoj obali, otocima i dijelu zaleđa* i *Umijeće suhozidne gradnje*).

Županija je vlasnik sljedećih ustanova u kulturi: Muzej hvarske baštine, Muzej Cetinske krajine i Centar za kulturu Brač, koji su županijski proračunski korisnici i čije se potrebe u skladu s mogućnostima financiraju u okviru posebnog Programa zaštite kulturne baštine. Svaka od navedenih ustanova u proteklom razdoblju pripremila je studijsku i projektno-tehničku dokumentaciju za projekte za koje se očekuje da će imati snažan učinak na podizanje kvalitete kulturne ponude (otok Hvar, otok Brač i Cetinska krajina). Muzej Hvarske baštine nositelj je gradnje nove muzejske zgrade i arhitektonske obnove crkve sv. Marka u Gradu Hvaru, što uključuje sanaciju klizišta i realizaciju muzeološkog programa novog muzejskog kompleksa. Na otoku Braču izuzetnu ulogu razvoja kulturnih sadržaja ima Centar za kulturu Brač, koji se sastoji

od dviju podružnica – muzejskog prostora u Škripu i kompleksa u pustinji Blaca na području općine Nerežišća. Planiranje novog postava Muzeja u kontekstu šireg projekta *Revitalizacija kulturno povijesne cjeline Škrip* čiji je nositelj Grad Supetar izuzetno je značajan za cijeli otok Brač. Zasebno se u Škripu unutar stare župne kuće planira uspostava dviju zbirki – *Sakralna zbirka* i *Zbirka iseljeničstva otoka Brača*. Drugi projekt ustanove naziva *Eko muzej Pustinja Blaca* ima za cilj obnovu i valorizaciju Pustinje Blaca kao spomenika nulte kategorije (pristupna lista RH za UNESCO), Blatačke kuće kao polazišne točke eko-muzeja smještenog u Nerežišću, uvale Blaca, maslinika Torca i okolnog, šireg područja zaštićenog krajolika Doline Blaca. Osnovni cilj projekta *Eko muzej Pustinja Blaca* jest uspostavljanje mnogobrojnih resursa ovog jedinstvenog spomeničkog sklopa utemeljenog u iznimno vrijednom krajoliku s izuzetnim povijesnim, gospodarskim, umjetničkim i znanstvenim sadržajima i poticanje lokalne zajednice da identificira vlastite vrijednosti.

Muzej Cetinske krajine razvija nekolicinu projekata koji se uklapaju u koncept razvoja digitalnih alata u kulturi, poput projekta *Muzea*, digitalne aplikacije za nacionalnu pedagogiju. Vođeni idejom o potrebi senzibiliziranja šire javnosti o vrijednosti kulturne baštine i potrebi stvaranja baze bogatog, provjerenog i široko dostupnog sadržaja u vremenu razvoja digitalne kulture, cilj je bio proizvesti jednostavan i istovremeno sveobuhvatan alat koji će pridonijeti umrežavanju obrazovnog sustava sa sustavom muzejskih ustanova, uključivanju muzeja u školske kurikule i olakšavanju rada učiteljima i profesorima. Aplikacija je kao didaktički alat namijenjena muzejskim pedagozima, učiteljima, profesorima i učenicima. Muzej također razvija koncept novog lapidarija u Gradu Sinju, kao i projekt *Arheološkog parka Cetina*. Projektne aktivnosti programa Arheološki park Cetina realizirat će se na području Općine Otok (obnova i valorizacija kulturne materijalne i nematerijalne baštine), s tim da će neke projektne komponente sadržajno obuhvaćati prostor cijele Cetinske krajine (podizanje konkurentnosti tradicijskih proizvoda, aktivnosti, edukacije, brendiranje i promocije). Upravljanje Arheološkim parkom bilo bi podijeljeno između Općine Otok i Muzeja Cetinske krajine – Sinj.

Unatoč velikom broju registriranih kulturnih dobara i kulturnih manifestacija, raznolikosti kulturne ponude i programskog sadržaja na svim područjima Županije, autentičnosti kulturnih i umjetničkih sadržaja i ogromnom bogatstvu baštine u zaleđu i na otocima, kulturni potencijali i značaj nisu u potpunosti prepoznati i iskorišteni, stoga još uvijek čekaju na potpuniju turističku valorizaciju. Neupitan je rastući interes stranih turista za autentičnim sadržajima dalmatinskih otoka i Zagore, no također je vidljiva slaba suradnja između turizma, općeg gospodarstva i kulturnih (kreativnih) industrija. Kao izazov može se detektirati da se kulturno-povijesna baština ne upotrebljava kao konkurentna prednost i jedan od značajnih resursa SDŽ-a, kao i nedostatno rješavanje problema održive uporabe i dugoročnog ulaganja u održavanje kulturne baštine. Financijska su sredstva za sustavnu obnovu kulturne baštine nedovoljna, a vidljiva je i nedovoljna briga vlasnika o održavanju i obnovi kulturnih dobara, kao i neprijeren odnos stanovništva prema kulturnoj baštini.

Na području županije velik je broj kulturnih udruga i organizacija, ali je uočen problem neadekvatnih prostora za njihov rad, zastarjele tehničke opreme i neujednačenog ulaganja osnivača u temeljne institucije za kulturu, kao i nedovoljna koordiniranost u djelovanju različitih kulturnih institucija, udruga i pojedinaca. Potrebno je unaprijediti i dostupnost kulturnih sadržaja i kulturne baštine kad je riječ o fizičkoj dostupnosti osobama s invaliditetom ili pak o informacijskoj ili tržišnoj dostupnosti koja se očituje u nemogućnosti mrežne rezervacije i kupnje ulaznica. Osim toga, nužno je poboljšavanje marketinške prezentacije kulturnih sadržaja i kulturne baštine i poticanje suvremenih načina interpretacije i prezentacije s naglaskom na jačanje interakcije s posjetiteljima (poput županijskog projekta *Dalmacija storytelling destinacija*). Jedan od izazova predstavlja i iznalaženje novih modela sudioničkog upravljanja u kulturi temeljenih na javnocivilnom partnerstvu, uz što veće uključivanje lokalnih zajednica. Kao još neke od potreba u kulturi ističu se nužnost rebrandiranja i uvezivanja muzejskog i galerijskog sustava na području županije u skladu s načelom *Jedna karta za sve ustanove*. Nadalje, evidentna je potreba za većim ulaganjem u sadržaje, postave i prostore kulturnih ustanova na području županije čiji je osnivač RH.

Unutar institucionalnog okvira, javlja se problem upravljanja sustavom kulture u kojem se isprepliću nadležnosti osnivača (jedinice lokalne samouprave, županija i RH). U kontekstu izuzetno vrijedne pomorske tradicije i baštine pomorstva na srednjem Jadranu javlja se potreba za prikladnim sadržajem u kontekstu njihova smještaja na obali kako samog Pomorskog muzeja tako i niza interpretativnih sadržaja s naglaskom na digitalne komponente.

Zaključno, u nadolazećem razdoblju potrebno je osigurati jednake uvjete za rad ustanova i udruga u kulturi, kao i jednake uvjete za pristup kulturnim sadržajima svim primateljima – korisnicima, i to na cijelom području županije, kao i poticati izradu programa kulturnih sadržaja u svim jedinicama lokalne samouprave s obzirom na to da kultura igra iznimno važnu ulogu u društvenom, političkom i ekonomskom razvoju nekog društva te je važan alat u borbi protiv društvenih nejednakosti. Potrebno je poticati kreativno poduzetništvo, umjetničko i kulturno stvaralaštvo i nezavisnu kulturnu scenu, očuvati i revitalizirati kulturnu baštinu, stvarati uvjete za daljnji razvoj kulturnog turizma i poticati suradnje i partnerstva u sektoru kulture na nacionalnoj i međunarodnoj razini. Također, važno je osmišljavanje novih turističkih sadržaja suradnjom gospodarskih subjekata koji se bave turizmom i/ili proizvodnjom/uslugama za turizam i relevantnih razvojnih kulturnih institucija.

3.4.5. Sport i rekreacija

Područje sporta obuhvaća nekoliko različitih segmenata – tjelesnu i zdravstvenu kulturu, natjecateljski sport, sportsku rekreaciju, kao i kineziterapiju i sport za osobe s invaliditetom. SDŽ potiče razvoj sportskih aktivnosti u odgojno-obrazovnim ustanovama. Svojim stipendijama također potiče vrhunske rezultate sportaša na natjecanjima. U sustavu obrazovanja sport je integriran kroz obveznu nastavu tjelesne i zdravstvene kulture (TZK) u školama, ali se u praksi često ne provodi sustavno i redovito. Ako se uzme u obzir da se temelji za cjelokupni razvoj djeteta (psihofizički) stvaraju od najranije životne dobi i da se velik broj djece i mladih bavi tjelesnom aktivnošću isključivo kroz sustav obrazovanja, neupitno je da je broj sati nastave

ve TZK-a u sustavu obrazovanja nedostatan pa se u osnovnim i srednjim školama provode i vrlo bogati programi izvannastavne školske sportske aktivnosti učenika. S druge strane, velik je broj izvanškolskih aktivnosti koje su mnogim roditeljima iz socijalno ugroženih obitelji nepriuštive, pa treba poticati projekte i programe, kao i rad udruga koje promoviraju masovnost u sportu i rekreaciji i uključuju djecu i mlade, kao i socijalno osjetljive ili isključene skupine. Nadalje, internom analizom potreba nadležnog upravnog odjela utvrđeno je da u SDŽ-u nedostaje 25 školskih sportskih dvorana. Postojanje i rad visokoškolske odgojno-obrazovne institucije u području kineziologije i sporta direktno je vezano za trend povećavanja obrazovanja stručnog kadra u području zdravstveno usmjerenog tjelesnog vježbanja. Sportske građevine jedan su od važnih preduvjeta za provođenje bilo koje sportske aktivnosti, pa iako su sport i sportaši iz SDŽ-a zabilježili čitav niz vrhunskih rezultata, nažalost, razvoj sportske infrastrukture to nije adekvatno pratio. S obzirom na potrebe i usprkos ulaganjima, i dalje nedostaje sportsko-rekreacijskih objekata, a postojeći se nedovoljno održavaju i njihov raspored nije geografski ravnomjerno raspoređen. Velik problem javlja se i u odnosu na brigu o osobama s invaliditetom s obzirom na to da većina sportskih dvorana, osim onih izgrađenih u posljednjih desetak godina, nije prilagođena za pristup osobama u invalidskim kolicima. Prepreke su neprilagođenost objekata za bavljenje sportom i na školskoj razini i u klubovima.

Iz ovih razloga nameće se kao razvojna potreba stvaranje uvjeta za poticanje ulaganja u sport i sportske objekte izradom mreže sportskih građevina i poticanjem izgradnje i održavanja sportskih građevina, kao i brigom o sportašima kao glavnim dionicima sporta, ali i promotorima SDŽ-a/RH. Gdje god je moguće na postojećim sportskim građevinama treba napraviti potrebne intervencije i preinake kako bi se postojeće sportske građevine u cijelosti prilagodile osobama s invaliditetom i njihovim potrebama. Komparativna prednost SDŽ-a jest povoljna lokacija i klimatski uvjeti za cjelogodišnje sportske aktivnosti na otvorenom. Razvojni potencijali leže i u iznalaženju mogućnosti financiranja sporta fondovima EU-a, kao i privlačenju potencijalnih ulagača u sport poreznim olakšicama. Također, ne tre-

ba zanemariti ni marketinšku iskoristivost bogate sportske baštine i sportaša koji kontinuirano postižu vrhunske sportske rezultate kako bi na što bolji način povezali turističke i sportske sadržaje.

3.4.6. Civilno društvo

U SDŽ-u postoji relativno velik broj registriranih udruga. Prema podacima iz Registra udruga RH, na dan 9. siječnja 2022. u županiji djeluje 4.850 aktivnih udruga osnovanih na temelju Zakona o udrugama, a među njima najzastupljenije su udruge iz područja sporta, kulture, gospodarstva, zdravstva i tehničkih djelatnosti, kao i udruge za pružanje socijalnih usluga. Najveći broj udruga ima sjedište u većim gradovima – Splitu, Kaštelima, Trogiru, Solinu, Sinju, Makarskoj i Imotskom. Iako je moguće da dio ovih udruga ne djeluje aktivno, organizacije civilnog društva prepoznate su kao važan dionik u poticanju proaktivnog pristupa društvenoj i ekonomskoj integraciji posebno isključenih skupina građana i predstavljaju osnovu razvoja građanske kulture, aktivizma, ali i nadopunu postojećim javnim sustavima socijalne i zdravstvene skrbi, odgoja i obrazovanja, kulture, zaštite okoliša, zaštite ljudskih prava, kao i niza drugih ključnih društvenih i gospodarskih funkcija. Usprkos velikom broju i širokim područjima djelovanja udruga, analiza stanja ukazuje na potrebu jačanja prostornih i ljudskih kapaciteta organizacija civilnog društva, sustava financiranja organizacija, ali i vrednovanja njihova rada i doprinosa razvoju županije. Potrebno je izraditi analizu stanja udruga u županiji, njihovih područja djelovanja, kao i deficitarnih potreba u društvu na koje udruge mogu pružiti adekvatan odgovor.

Također, suradnja između civilnog i javnog sektora u SDŽ-u nije institucionalizirana u smislu kreiranja jednog dugoročnog programa i mjera za njegovu provedbu, ali se udruge sve više uključuju u rasprave i odlučivanje o pitanjima od društvenog interesa koji su važni za razvoj zajednice iako postoje razlike od sektora do sektora.

U gradu Splitu registriran je najveći broj organizacija civilnog društva, točnije 2.107 (podatci iz 2022.), što čini 43,44 % od ukupnog broja udruga na području županije. S obzirom na broj udruga i raznolikost

njihovih programa, bez obzira na napore Županije, za njihov kvalitetan rad i kontinuitet djelovanja nedostaje stabilnih financijskih sredstava i trajnija suradnja s lokalnom samoupravom. Pozitivno je to što velik broj udruga ima iskustvo i kompetenciju za privlačenje sredstava iz fondova EU-a, što bi u budućnosti trebalo rezultirati još boljim financijskim kapacitetom za njihov rad.

3.5. Digitalno društvo, dobro upravljanje i institucionalni okvir

3.5.1. Digitalno društvo

Prema broju i gustoći širokopojsnih priključaka u nepokretnoj komunikacijskoj mreži županija je u 2020., prema podacima Hrvatske regulatorne agencije za mrežne djelatnosti (HAKOM), zauzimala drugo mjesto među hrvatskim županijama.

Područje županije, a posebno grad Split, gotovo su u potpunosti pokriveni GSM telekomunikacijskim signalom, međutim, visok stupanj uporabe mobilnih telefonskih uređaja uzrokuje nedostatnu kvalitetu pokrivenosti, osobito u ljetnim mjesecima. Komer-cijalni početak rada 5G mreže krajem 2020. velika je prekretnica za cijelu telekomunikacijsku industriju u Hrvatskoj jer 5G kao mreža budućnosti otvara mogućnosti za brojne inovacije koje će omogućiti gospodarski i društveni razvoj. Stoga je nužno modernizirati postojeće i izgraditi nove elektroničke komunikacijske infrastrukture i mreže, kao što je ulaganje u 5G mrežu i IoT mreže, ali i poticati poslovne inicijative koje brži internet i veći opseg podatkovnih paketa upotrebljavaju za daljnju digitalizaciju i veću interaktivnost svojih digitalnih usluga za krajnjeg korisnika i integriranje novih usluga.

Kao problem nameće se gora pokrivenost širokopojsnim internetom na pojedinim otocima i dijelovima zaobalja, odnosno na područjima gdje operateri nemaju komercijalni interes, kao i slaba pokrivenost interneta na javnim površinama te će u tom pogledu trebati iskoristiti mogućnosti koje se nude iz fondova EU-a za rješavanje ove prijetnje razvoju.

U području digitalnog društva najvažnije razvojne potrebe predstavljaju poboljšavanje dostupnosti širokopojsnog pristupa i modernizacija mrežne infrastrukture, dok su kao najvažniji razvojni potencijali prepoznati digitalizacija javnih usluga uz jačanje svijesti kod šire javnosti o mogućnostima korištenja javnim digitalnim uslugama. Osim s razvojem digitalne infrastrukture potrebno je nastaviti aktivnosti projekta *ICT županija*, koji kao cilj ima povećavanje digitalne pismenosti svih dobnih skupina, kao i nastavak jačanja kapaciteta lokalnih IT tvrtki u razvoju novih digitalnih usluga i proizvoda. S obzirom na izniman potencijal IT sektora, ICT ŽUPANIJA kroz sustavnu pomoć uvodi strukturalne promjene u skladu s procesima digitalizacije i modernizacije i potiče razvoj ICT sektora u županiji. Problemi poput nedostatka radne snage, nedovoljne educiranosti radnih kadrova, nedostatne pomoći IT poduzetnicima i brojni drugi, povod su ICT županiji da osmisli nove intervencije i nastavi s uspješnim intervencijama. Uočavanjem brojnih problema s kojima se IT sektor svakodnevno suočava, SDŽ je odlučila nizom mjera objedinjenih projektom *ICT županija* pomoći jednom od najpropulzivnijih poslovnih sektora današnjice. Uspostavljena je *Digitalna Dalmacija – lokalna IT startup scena* na području Splita i Dalmacije. Trenutno je u fazi provedbe uspostava Županijskog IT Centra koji je zamišljen kao *startup* inkubator, *coworking* i dnevni prostor za interakciju cijele lokalne IT zajednice u kojem bi se odvijale poslovne, popularizacijske i stručno-edukacijske aktivnosti ICT zajednice.

Jedinice lokalne samouprave SDŽ-a, uz iznimku najvećih gradova, karakterizirane su nedovoljnom razinom digitalizacije javnih usluga, ali i nedostatkom korisničkog iskustva u digitalnim uslugama kod šire javnosti uz slabu svijest o važnosti podataka u upravljanju. E-usluge na lokalnoj razini također nisu dovoljno razvijene niti usklađene s razvojem e-usluga predviđenih Strategijom e-Hrvatska 2020.

3.5.2. Dobro upravljanje i institucionalni okvir

Infrastrukturna opremljenost, kompetencije i iskustvo zaposlenika, interna organizacija i uvjeti rada, kao i resursi koji su na raspolaganju čine institucionalni kapacitet tijela zaduženih za planiranje,

upravljanje i koordinaciju razvojnih aktivnosti na području županije. Razvojem i upravljanjem županijom bavi se više institucija, a to su ponajprije upravna tijela Županije i njezinih 16 gradova i 39 općina, koja oblikuju i provode razvojnu politiku. U aktivnostima regionalnog razvoja sudjeluju i ostale institucije: strukovne komore, komunalna društva, razvojne agencije, javne institucije, lokalne akcijske grupe, zdravstvene i socijalne institucije, Hrvatski zavod za zapošljavanje, turističke zajednice, obrazovne institucije, Sveučilište u Splitu, poduzetničke potporne institucije, organizacije civilnog društva i drugi. Javna ustanova RERA S.D. za koordinaciju i razvoj SDŽ-a imenovana je za regionalnog koordinatora SDŽ-a čija je glavna uloga koordinacija i poticanje regionalnog razvoja.

Prioritetna su područja djelovanja u području nadležnosti SDŽ-a mladi i demografska politika, konkurentno i otporno gospodarstvo, unapređenje javne infrastrukture, *ICT* županija i *zelena* županija, obrazovanje, zdravstvo i socijalna politika, pomorstvo i turizam, sport i kultura, kao i održiv i ravnomjeran regionalni razvoj.

Područja s razvojnim posebnostima, odnosno otoci, brdsko-planinska područja i potpomognuta područja pripadaju područjima u kojima se provodi posebna državna politika te kao takve ostvaruju određene povlastice i olakšice. Županija je u svojem pristupu poticanju razvoja prepoznala specifičnosti svojih pojedinih dijelova, pa su tako pojedine jedinice lokalne samouprave dobile poseban status u skladu sa svojim razvojnim kapacitetima i potencijalima.

Jedinice lokalne samouprave na području županije u okviru svojeg djelokruga provode aktivnosti općih i pravnih poslova, financija, društvenih djelatnosti, javne nabave, turizma, gospodarstva, komunalnog sustava, zaštite okoliša, investicija, prostornog uređenja, imovine i poduzetništva.

Područje priobalja i otoka gospodarski razvoj temelji na obalnom položaju i turističkoj atraktivnosti, dok jedinice lokalne samouprave u zaleđu imaju manje komparativnih i razvojnih prednosti, što se odražava na siromašniju gospodarsku strukturu

i manji broj uspješnih sektora. Gradovi i općine u manje razvijenim dijelovima županije imaju relativno visoke rashode za zaposlene, što znači da veći broj zaposlenih upravlja malim iznosom sredstava za razvoj i da je njihova učinkovitost upitna, a značajnija ulaganja u gospodarstvo izostaju. Ipak, posljednjih godina primjetan je određeni napredak na lokalnoj razini, posebno uzimajući u obzir aktivnije uključivanje u planiranje i provedbu projekata EU-a. Županija također pruža potporu jedinicama lokalne samouprave na različite načine, primjerice pravnim savjetima i konkretnom financijskom potporom projektima koji pridonose lokalnom razvoju, najčešće sufinancirajući projekte JLS-a iz područja društvenih i gospodarskih djelatnosti. Županija suradnju s gradovima i općinama ocjenjuje vrlo dobrom zahvaljujući redovnim koordinacijskim sastancima župana s gradonačelnicima i načelnicima, dok, prema procjeni Županije, suradnja Županije i središnjih državnih tijela, iako zadovoljavajuća, ima prostora za daljnje poboljšavanje.

Analizirajući fiskalni kapacitet Županije za razdoblje 2016.–2019. temeljem podataka Ministarstva financija, može se zaključiti da Županija raspolaže viškom sredstava, osim u 2018., kao i da ima fiskalnu sposobnost za pružanje javnih usluga, odnosno može financirati vlastite proračunske rashode.

Analiza fiskalnog kapaciteta JLS-ova u SDŽ-u ukazuje na snažnu ovisnost JLS-ova o pomoćima središnje države i dijelu prihoda od poreza na dohodak dobivenog kroz pomoći izravnjanja za financiranje decentraliziranih funkcija. Ovaj dio prihoda također predstavlja pomoć JLS-ova za financiranje javne potrošnje na lokalnoj razini.

Ako se vrijednost rashoda za nefinancijsku imovinu uzme kao pokazatelj investicijske aktivnosti jedinica lokalne i područne samouprave, onda proizlazi da je ukupni investicijski kapacitet SDŽ-a i gradova i općina SDŽ-a u 2019. iznosio 610 milijuna kuna, što je najviši iznos u razdoblju 2016.–2019., dok je prosječna godišnja vrijednost u razdoblju 2016.–2019. iznosila 466,83 milijuna kuna. Usprkos visokim apsolutnim iznosima riječ je o prilično skromnom investicijskom potencijalu s obzirom na razvojne potrebe ili, primjerice, na

ulaganja iz državnog proračuna odnosno javnih poduzeća.

Promatrajući ukupne investicijske aktivnosti SDŽ-a i gradova i općina ukupno u promatranom razdoblju, prosječno se najveći dio odnosi na gradove (65 %), a zatim slijede općine (31 %) i SDŽ (4 %).

Od svih gradova i općina SDŽ-a u 2019. ih 15 ima kapitalna ulaganja veća od 10 milijuna kuna.

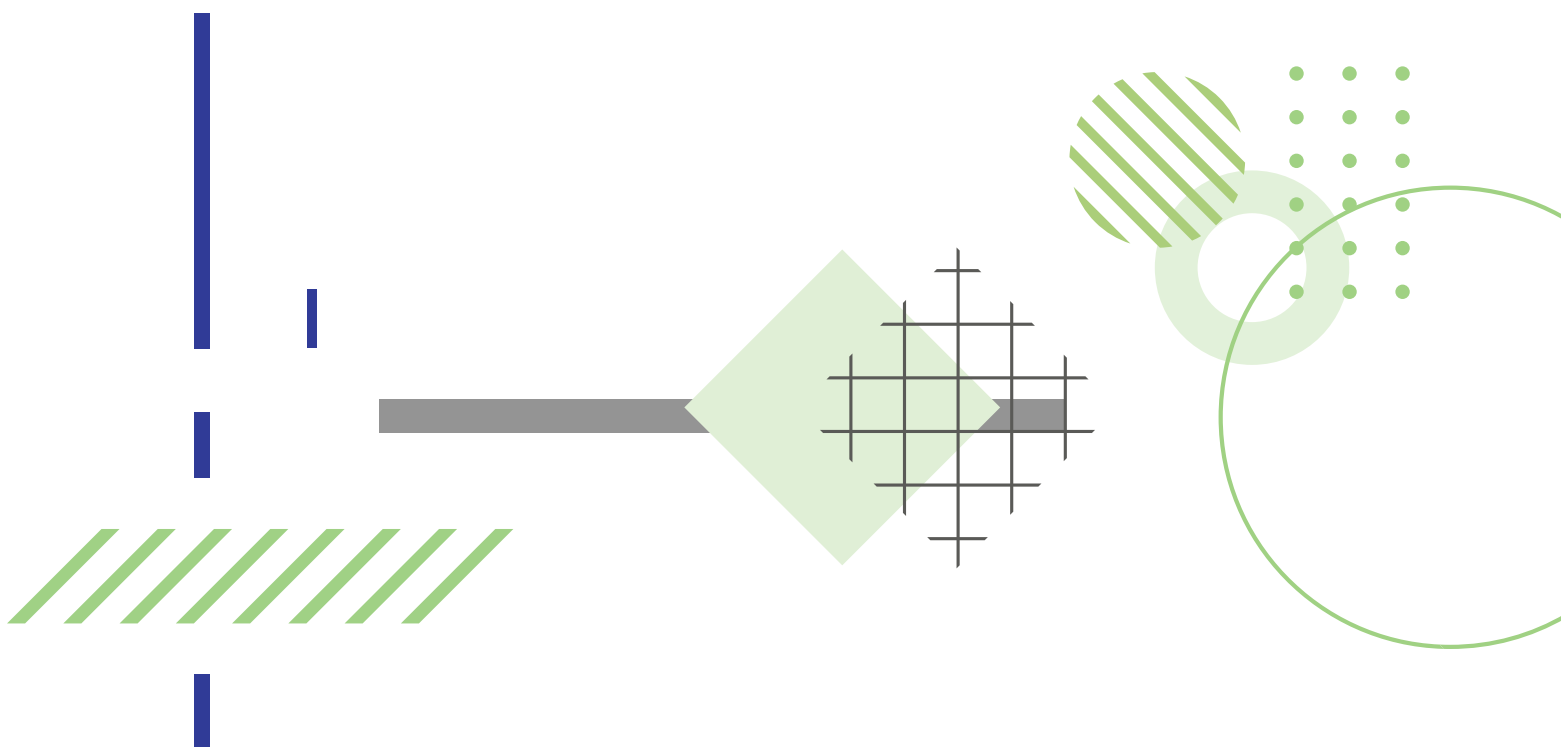
Zaključno, najvažnije razvojne potrebe predstavljaju digitalizacija javnih usluga uz jačanje upravljačkih kapaciteta institucija zaduženih za planiranje razvoja, kao i poboljšavanje poslovnih procesa, dok je kao najvažniji razvojni potencijal prepoznato jačanje svijesti kod šire javnosti o mogućnostima korištenja javnim digitalnim uslugama. Također, kao razvojna potreba nameće se i decentralizacija na svim razinama, što je temeljni preduvjet za učinkovito upravljanje uravnoteženim razvojem svih dijelova županije. Raspoloživost fondova i financijskih instrumenata (bespovratna sredstva, povoljni zajmovi i dr.) treba sagledati kao razvojni potencijal u kontekstu širenja investicijskih aktivnosti svih institucionalnih dionika na području županije. Kako bi se raspoloživa sredstva povukla i planirani pro-

jekti uspješno proveli, potrebno je nastaviti s kontinuiranom edukacijom zaposlenika svih javnih tijela na temu upravljanja projektnim ciklusom i mogućnostima financiranja iz fondova EU-a.

3.6. Usporedna analiza s ostalim županijama Jadranske Hrvatske

Sljedeći tekst donosi usporednu analizu SDŽ-a s ostalim županijama Jadranske RH (NUTS 2 regija) s ciljem utvrđivanja sličnosti i razlika između županija, kao i komparativnih prednosti i nedostataka SDŽ-a u odnosu na njih. Usporedna analiza sa županijama Jadranske RH odabrana je jer s navedenim županijama SDŽ dijeli sličan geografski prostor, potencijalne razvojne probleme, prilike za razvoj i slična ciljana tržišta (posebno na području turizma).

S metodološke strane, rabljene su posljednje dostupne godine, tj. najnoviji dostupni podatci, a u analizi trendova, ako su podatci bili dostupni, analizirana je promjena u petogodišnjem razdoblju (npr. usporedba 2013. i 2018. ili usporedba 2014. i 2019., ovisno o tome za koju su godinu bili dostupni najnoviji podatci).

Tablica 2: Usporedba odabranih pokazatelja SDŽ-a i ostalih županija Jadranske RH

Županija		Splitsko-dalmatinska županija	Dubrovačko- neretvanska županija	Istarska županija	Ličko-senjska županija	Primorsko-goranska županija	Šibensko-kninska županija	Zadarska županija
Bruto dodana vrijednost	Ukupno 2019. (HRK)	29.415.690	10.920.817	20.407.653	2.918.965	26.281.217	6.862.011	11.840.628
	Udio u RH 2014. (%)	8,26	2,93	6,09	0,88	8,85	1,97	3,22
	Udio u RH 2019. (%)	8,67	3,22	6,01	0,86	7,74	2,02	3,49
	Pad/rast (%)	41,00 %	29,00 %	-8,00 %	-2,00 %	-111,00 %	5,00 %	27,00 %
Stanovništvo	2011.	454.798	122.568	208.055	50.927	296.195	109.375	170.017
	2022.	425.412	115.862	195.794	42.893	266.503	96.624	160.340
	Pad (%)	6,46 %	5,47 %	5,89 %	15,78 %	10,02 %	11,66 %	5,69 %
Broj poduzeća	2013.	17.953	5.002	13.507	1.301	15.324	3.381	6.421
	2018.	19.763	5.630	14.750	1.637	15.670	4.197	7.484
	2019.	24.233	7.480	16.885	1.844	18.599	5.270	8.753
	Pad/rast 2013.–2019.	1810	628	1243	336	346	816	1063
	Pad/rast 2018.–2019.	4470	1850	2135	207	2929	1073	1269
	Povećavanje/ smanjivanje 2013.– 2018. (%)	110,08 %	112,55 %	109,20 %	125,83 %	102,26 %	124,13 %	116,56 %
	Povećavanje/ smanjivanje 2018.– 2019. (%)	122,62 %	132,86 %	114,47 %	112,65 %	118,69 %	125,57 %	116,96 %
Rođenja poduzeća	2013.	1.745	527	1.074	83	1.389	270	667
	2018.	1.857	451	1.252	158	1.342	397	747
	2019.	2.936	932	1.953	206	2.080	662	1.077
	Pad/rast 2013.–2018. (%)	106,42 %	85,58 %	116,57 %	190,36 %	96,62 %	147,04 %	111,99 %
	Pad/rast 2018.–2019. (%)	158,10 %	206,65 %	155,99 %	130,38 %	154,99 %	166,75 %	144,18 %
Smrti poduzeća	2013.	1.696	442	1.218	102	1.334	299	593
	2018.	1.402	414	1.247	125	1.208	347	541
	Pad/rast (%)	82,67 %	93,67 %	102,38 %	122,55 %	90,55 %	116,05 %	91,23 %
Povećavanje/ smanjivanje broja poduzeća	2013. (%)	102,89 %	119,23 %	88,18 %	81,37 %	104,12 %	90,30 %	112,48 %
	2018. (%)	132,45 %	108,94 %	100,40 %	126,40 %	111,09 %	114,41 %	138,08 %
Plaće 2019.	Bruto	8.211	8.689	8.804	7.969	8.884	7.944	8.186
	Neto	5.938	6.260	6.307	5.861	6.350	5.821	5.980
	Postotna razlika (%)	27,68 %	27,95 %	28,36 %	26,45 %	28,52 %	26,72 %	26,95 %

Županija		Splitsko-dalmatinska županija	Dubrovačko- neretvanska županija	Istarska županija	Ličko-senjska županija	Primorsko-goranska županija	Šibensko-kninska županija	Zadarska županija
Broj vrtića	2015.	235	49	143	15	117	52	80
	2020.	250	52	133	18	128	52	87
	Povećavanje/ smanjivanje	15	3	-10	3	11	0	7
Broj djece u vrtićima	2015.	14.890	4.623	7.342	934	8.707	3.039	4.818
	2020.	15.132	4.687	7.327	1.288	9.036	3.345	5.351
	Povećavanje/ smanjivanje (%)	101,63 %	101,38 %	99,80 %	137,90 %	103,78 %	110,07 %	111,06 %
Prosječan broj djece po vrtiću	2015.	63,36	94,35	51,34	62,27	74,42	58,44	60,23
	2020.	60,53	90,13	55,09	71,56	70,59	64,33	61,51
	Povećavanje/ smanjivanje	-2,83	-4,21	3,75	9,29	-3,83	5,88	1,28
Broj osnovnih škola	2015.	198	70	103	46	114	52	114
	2020.	195	66	98	44	106	49	114
	Povećavanje/ smanjivanje	-3	-4	-5	-2	-8	-3	0
Broj djece u osnovnim školama	2015.	36.629	9.393	14.590	3.340	18.818	7.342	13.457
	2020.	35.717	9.728	15.225	3.002	18.936	7.026	13.417
	Povećavanje/ smanjivanje (%)	97,51 %	103,57 %	104,35 %	89,88 %	100,63 %	95,70 %	99,70 %
Prosječan broj djece po osnovnoj školi	2015.	184,99	134,19	141,65	72,61	165,07	141,19	118,04
	2020.	183,16	147,39	155,36	68,23	178,64	143,39	117,69
	Povećavanje/ smanjivanje	-1,83	13,21	13,71	-4,38	13,57	2,20	-0,35
Broj srednjih škola	2016.	92	30	44	12	56	21	36
	2020.	90	29	42	11	57	21	35
	Povećavanje/ smanjivanje	-2	-1	-2	-1	1	0	-1
Broj učenika u srednjim školama	2016.	19.362	4.832	6.597	1.374	9.606	3.931	7.043
	2020.	17.802	4.219	6.282	1.150	9.243	3.320	6.402
	Povećavanje/ smanjivanje (%)	91,94 %	87,31 %	95,23 %	83,70 %	96,22 %	84,46 %	90,90 %
Prosječan broj učenika po srednjoj školi	2016.	210,46	161,07	149,93	114,50	171,54	187,19	195,64
	2020.	197,80	145,48	149,57	104,55	162,16	158,10	182,91
	Povećavanje/ smanjivanje	-12,66	-15,58	-0,36	-9,95	-9,38	-29,10	-12,72

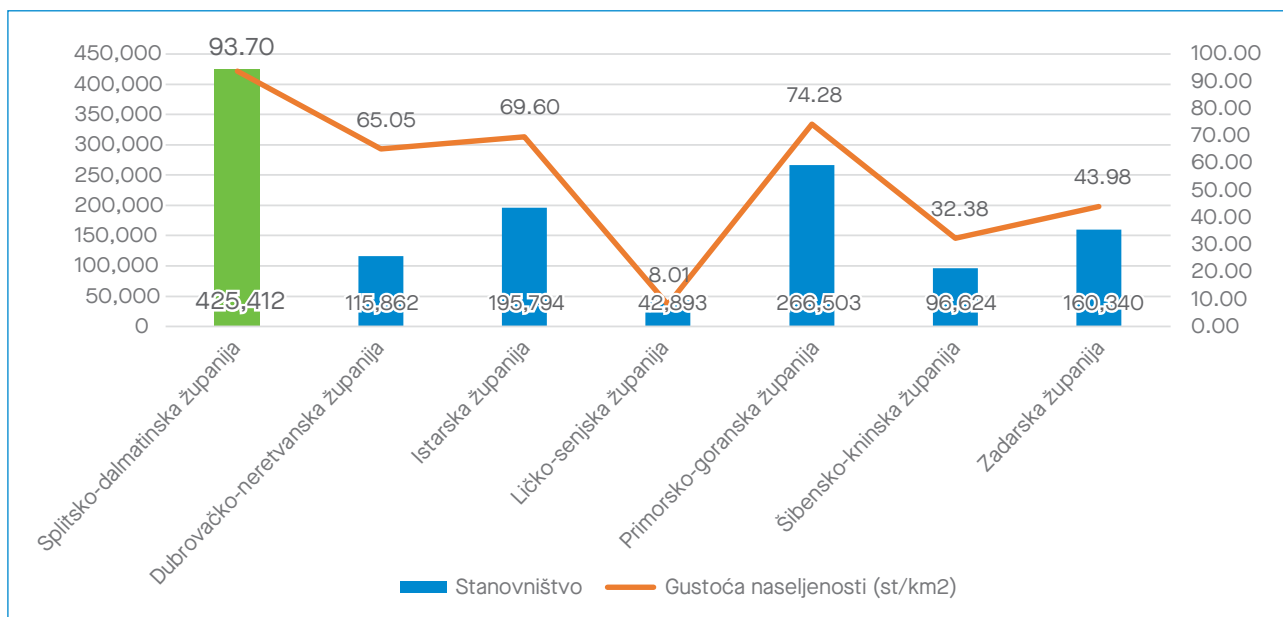
Izvor: DZS, <https://geostat.dzs.hr/>

Tablica 3: Odabrani pokazatelji županija kontinentalne RH

Županija		Bjelovarsko- bilogorska županija	Brodsko-posavska županija	Grad Zagreb	Karlovačka županija	Koprivničko- križevačka županija
Bruto dodana vrijednost	Ukupno 2019. (HRK)	5.928.980	6.896.982	117.061.237	6.703.647	6.570.629
	Udio u RH 2014. (%)	1,82	1,96	33,93	2,18	2,07
	Udio u RH 2019. (%)	1,75	2,03	34,49	1,98	1,94
	Pad/rast (%)	-7,00 %	7,00 %	56,00 %	-20,00 %	-13,00 %
Stanovništvo	2011.	119.764	158.575	790.017	128.899	115.584
	2022.	102.295	130.782	769.944	112.596	101.661
	Pad (%)	14,59 %	17,53 %	2,54 %	12,65 %	12,05 %
Broj poduzeća	2013.	2.702	3.509	45.399	3.443	2.439
	2018.	2.776	3.357	50.751	3.472	2.669
	2019.	3.161	3.955	59.490	3.922	3.192
	Pad/rast 2013. – 2019.	74	152	5352	29	230
	Pad/rast 2018. – 2019.	385	598	8739	450	523
	Povećavanje/smanjivanje 2013. – 2018. (%)	102,74 %	95,67 %	111,79 %	100,84 %	109,43 %
	Povećavanje/smanjivanje 2018. – 2019. (%)	113,87 %	117,81 %	117,22 %	112,96 %	119,60 %
Rođenja poduzeća	2013.	304	341	4.778	277	254
	2018.	290	262	5.254	272	235
	2019.	404	482	8.237	422	438
	Pad/rast 2013. – 2018. (%)	95,39 %	76,83 %	109,96 %	98,19 %	92,52 %
	Pad/rast 2018. – 2019. (%)	139,31 %	183,97 %	156,78 %	155,15 %	186,38 %
Smrti poduzeća	2013.	249	367	4.144	272	255
	2018.	201	291	4.272	248	206
	Pad/rast (%)	80,72 %	79,29 %	103,09 %	91,18 %	80,78 %
Povećavanje/smanjivanje broja poduzeća	2013. (%)	122,09 %	92,92 %	115,30 %	101,84 %	99,61 %
	2018. (%)	144,28 %	90,03 %	122,99 %	109,68 %	114,08 %
Plaće 2019.	Bruto	7.235	7.447	10.803	8.138	7.981
	Neto	5.364	5.501	7.468	5.930	5.855
	Postotna razlika (%)	25,86 %	26,13 %	30,87 %	27,13 %	26,64 %
Broj vrtića	2015.	40	25	295	36	46
	2020.	38	28	313	31	49
	Povećavanje/smanjivanje	-2	3	18	-5	3
Broj djece u vrtićima	2015.	2.708	2.384	39.549	3.105	2.750
	2020.	2.904	2.901	37.157	3.009	3.220
	Povećavanje/smanjivanje (%)	107,24 %	121,69 %	93,95 %	96,91 %	117,09 %
Prosječan broj djece po vrtiću	2015.	67,70	95,36	134,06	86,25	59,78
	2020.	76,42	103,61	118,71	97,06	65,71
	Povećavanje/smanjivanje	8,72	8,25	-15,35	10,81	5,93
Broj osnovnih škola	2015.	105	113	131	78	89
	2020.	98	110	133	69	88
	Povećavanje/smanjivanje	-7	-3	2	-9	-1
Broj djece u osnovnim školama	2015.	8.908	12.553	56.555	8.619	8.902
	2020.	8.271	10.778	60.806	8.159	8.252
	Povećavanje/smanjivanje (%)	92,85 %	85,86 %	107,52 %	94,66 %	92,70 %
Prosječan broj djece po osnovnoj školi	2015.	84,84	111,09	431,72	110,50	100,02
	2020.	84,40	97,98	457,19	118,25	93,77
	Povećavanje/smanjivanje	-0,44	-13,11	25,47	7,75	-6,25
Broj srednjih škola	2016.	27	15	107	27	18
	2020.	27	15	110	28	18
	Povećavanje/smanjivanje	0	0	3	1	0
Broj učenika u srednjim školama	2016.	4.852	5.949	36.775	4.334	4.219
	2020.	4.205	4.825	35.325	3.869	3.699
	Povećavanje/smanjivanje (%)	86,67 %	81,11 %	96,06 %	89,27 %	87,67 %
Prosječan broj učenika po srednjoj školi	2016.	179,70	396,60	343,69	160,52	234,39
	2020.	155,74	321,67	321,14	138,18	205,50
	Povećavanje/smanjivanje	-23,96	-74,93	-22,56	-22,34	-28,89

Krapinsko-zagorska županija	Međimurska županija	Osječko-baranjska županija	Požesko-slavonska županija	Sisačko-moslavačka županija	Varaždinska županija	Virovitičko- podravska županija	Vukovarsko- srijemska županija	Zagrebačka županija
6.809.942	7.658.546	17.048.145	3.326.476	8.644.295	12.292.788	3.538.934	7.931.620	20.341.252
1,92	2,19	5,46	1	2,82	3,36	1,05	2,32	5,75
2,01	2,26	5,02	0,98	2,55	3,62	1,04	2,34	5,99
9,00 %	7,00 %	-44,00 %	-2,00 %	-27,00 %	26,00 %	-1,00 %	2,00 %	24,00 %
132.892	113.804	305.032	78.034	172.439	175.951	84.836	179.521	317.606
120.942	105.863	259.481	64.420	140.549	160.264	70.660	144.438	301.206
8,99 %	6,98 %	14,93 %	17,45 %	18,49 %	8,92 %	16,71 %	19,54 %	5,16 %
3.721	3.720	6.856	1.514	3.465	5.241	1.813	3.136	10.869
3.839	4.004	7.640	1.591	3.428	5.681	1.792	3.339	11.552
4.671	4.463	9.464	1.867	4.108	6.624	2.102	3.957	13.673
118	284	784	77	-37	440	-21	203	683
832	459	1824	276	680	943	310	618	2121
103,17 %	107,63 %	111,44 %	105,09 %	98,93 %	108,40 %	98,84 %	106,47 %	106,28 %
121,67 %	111,46 %	123,87 %	117,35 %	119,84 %	116,60 %	117,30 %	118,51 %	118,36 %
295	517	842	144	331	470	172	317	983
310	380	859	145	375	468	149	372	1.092
536	472	1.385	234	584	775	263	480	1.626
105,08 %	73,50 %	102,02 %	100,69 %	113,29 %	99,57 %	86,63 %	117,35 %	111,09 %
172,90 %	124,21 %	161,23 %	161,38 %	155,73 %	165,60 %	176,51 %	129,03 %	148,90 %
261	329	716	140	369	432	201	413	905
249	286	666	118	291	378	153	287	809
95,40 %	86,93 %	93,02 %	84,29 %	78,86 %	87,50 %	76,12 %	69,49 %	89,39 %
113,03 %	157,14 %	117,60 %	102,86 %	89,70 %	108,80 %	85,57 %	76,76 %	108,62 %
124,50 %	132,87 %	128,98 %	122,88 %	128,87 %	123,81 %	97,39 %	129,62 %	134,98 %
7.584	7.597	7.824	7.481	7.697	7.474	7.036	7.328	8.855
5.562	5.589	5.733	5.540	5.667	5.482	5.261	5.490	6.316
26,66 %	26,43 %	26,73 %	25,95 %	26,37 %	26,65 %	25,23 %	25,08 %	28,67 %
31	57	109	25	34	53	11	52	97
41	61	105	22	40	62	16	57	114
10	4	-4	-3	6	9	5	5	17
3.179	3.453	6.560	1.648	3.730	4.820	2.280	3.238	10.816
3.248	4.241	6.974	1.859	3.947	5.524	1.790	3.644	10.868
102,17 %	122,82 %	106,31 %	112,80 %	105,82 %	114,61 %	78,51 %	112,54 %	100,48 %
102,55	60,58	60,18	65,92	109,71	90,94	207,27	62,27	111,51
79,22	69,52	66,42	84,50	98,68	89,10	111,88	63,93	95,33
-23,33	8,95	6,24	18,58	-11,03	-1,85	-95,40	1,66	-16,17
86	58	178	60	91	71	78	90	125
82	58	178	60	89	71	77	90	126
-4	0	0	0	-2	0	-1	0	1
9.657	9.564	22.143	6.068	11.903	13.703	6.369	14.281	25.632
9.271	9.197	19.915	5.233	10.565	12.873	5.744	11.641	25.035
96,00 %	96,16 %	89,94 %	86,24 %	88,76 %	93,94 %	90,19 %	81,51 %	97,67 %
112,29	164,90	124,40	101,13	130,80	193,00	81,65	158,68	205,06
113,06	158,57	111,88	87,22	118,71	181,31	74,60	129,34	198,69
0,77	-6,33	-12,52	-13,92	-12,09	-11,69	-7,06	-29,33	-6,37
24	22	51	15	29	38	16	29	34
23	21	52	15	29	39	16	30	33
-1	-1	1	0	0	1	0	1	-1
4.877	4.063	12.039	3.252	4.937	7.510	3.224	7.101	6.679
4.309	3.629	10.199	2.550	4.096	6.818	2.622	5.814	6.293
88,35 %	89,32 %	84,72 %	78,41 %	82,97 %	90,79 %	81,33 %	81,88 %	94,22 %
203,21	184,68	236,06	216,80	170,24	197,63	201,50	244,86	196,44
187,35	172,81	196,13	170,00	141,24	174,82	163,88	193,80	190,70
-15,86	-11,87	-39,92	-46,80	-29,00	-22,81	-37,63	-51,06	-5,74

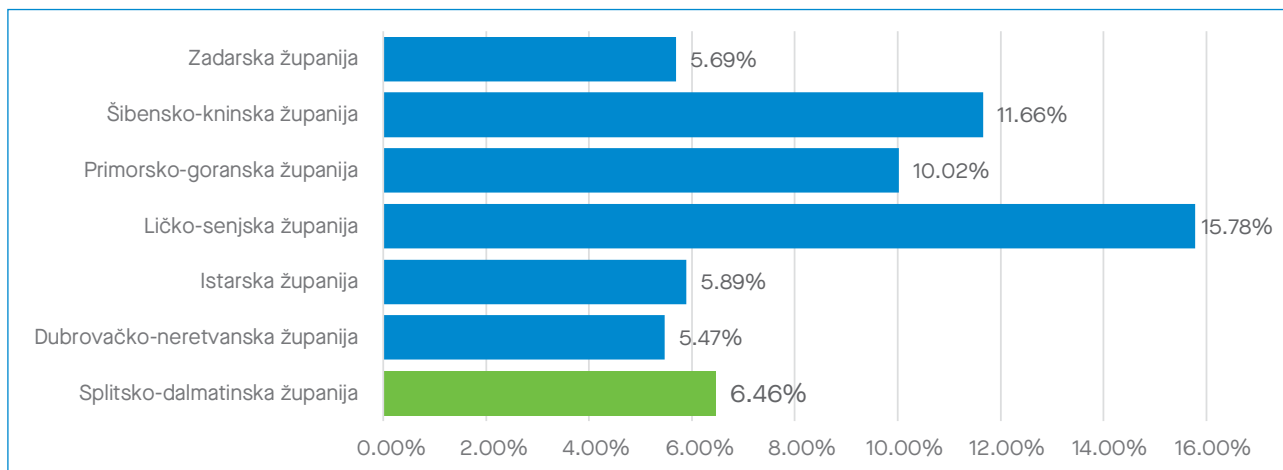
Izvor: DZS, <https://geostat.dzs.hr/>

Graf 1: Broj stanovnika i gustoća naseljenosti

Izvor: DZS, <https://geostat.dzs.hr/>

Prema podacima DZS-a, SDŽ je županija Jadranske RH s najvećim brojem stanovnika (425.412 stanovnika) i s najvećom gustoćom naseljenosti (93,70). Kao i sve ostale županije Jadranske RH, SDŽ također karakterizira disbalans u gustoći naseljenosti jer je većina

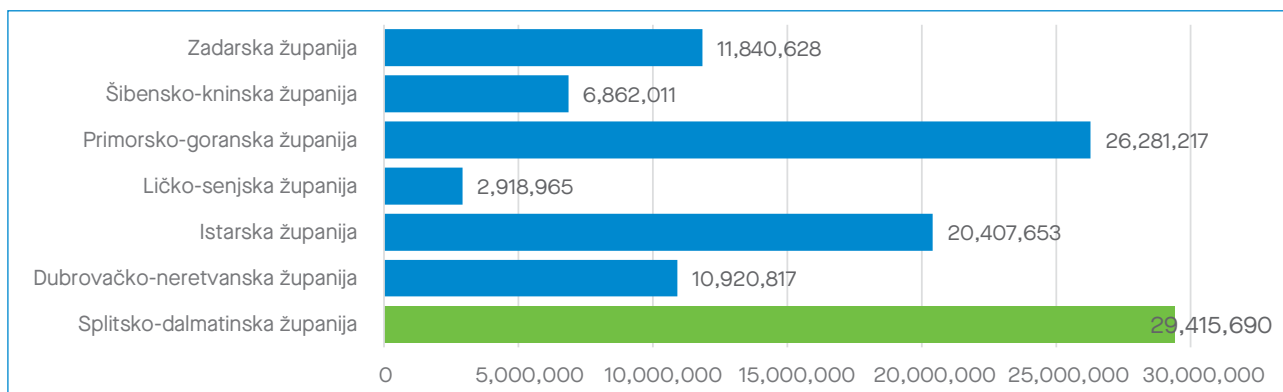
stanovništva koncentrirana u županijskom centru i oko njega (Split, 162.873 stanovnika, 38,29 % stanovništva županije) i u obalnom području, a u svim ostalim područjima vidljivi su trendovi depopulacije (zaleđe i velik broj otoka).

Graf 2: Promjena broja stanovnika 2011.–2022.

Izvor: DZS, <https://geostat.dzs.hr/>

Moguće je primijetiti kako je između posljednjih dvaju popisa (2011. i 2021.) cijela Jadranska RH izgubila znatan broj stanovnika, a SDŽ se smješta u samu sredinu u usporedbi s ostalim županijama Jadranske RH, i to uz gubitak 6,46 % stanovništva između dvaju

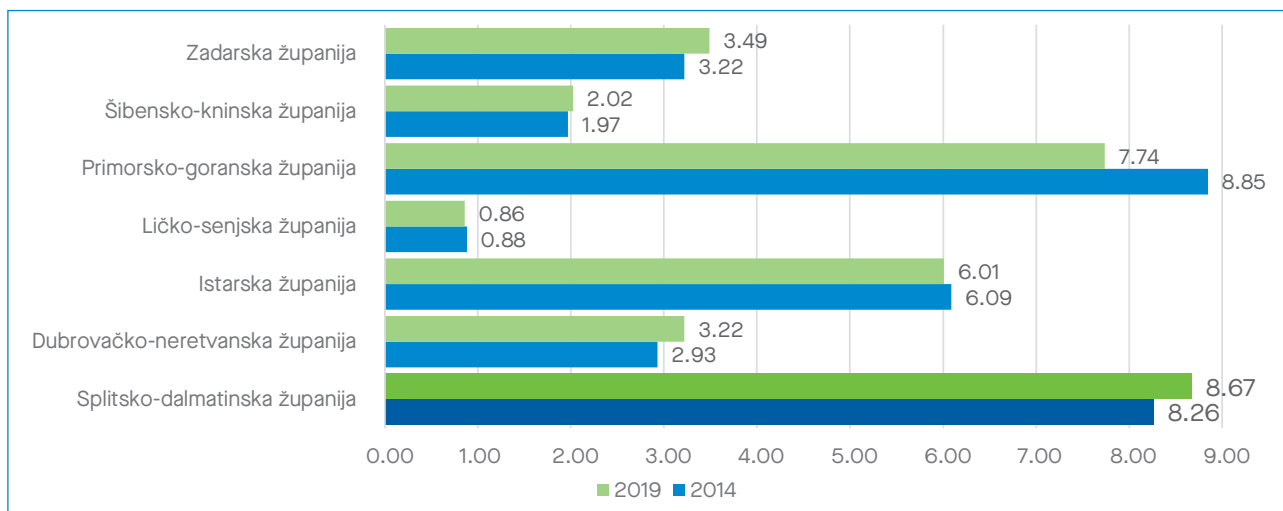
popisa (pad s 454.798 stanovnika u 2011. na 425.412 stanovnika u 2021.). Sam grad Split u promatranom razdoblju izgubio je 15.229 stanovnika, što čini 51,82 % ukupnog gubitka SDŽ-a.

Graf 3: Bruto dodana vrijednost 2019. (HRK)

Izvor: DZS, <https://geostat.dzs.hr/>

Ukupna stvorena bruto dodana vrijednost SDŽ-a u 2019. iznosi 29.415.690,00 HRK, što je i očekivano uzevši u obzir broj aktivnih poslovnih subjekata na području SDŽ-a. Kao što je vidljivo u sljedećem grafu, ukupnoj bruto dodanoj vrijednosti RH SDŽ pridoni-jela je s 8,67 % u 2019., što predstavlja povećanje od 0,41 % u odnosu na 2014. (8,26 %). U istom promatra-nom razdoblju (2014. i 2019.) ovo predstavlja najveći porast udjela u odnosu na ostale županije Jadranske RH, koje su ostvarile znatno manje povećanje udjela (Dubrovačko-neretvanska županija 0,29 %, Zadarska

županija 0,27 % i Šibensko-kninska županija 0,05 %) ili su ostvarile smanjenje udjela (Ličko-senjska župa-nija pad od 0,02 %, Istarska županija pad od 0,08 % i Primorsko-goranska županija pad od 1,11 %) u bruto dodanoj vrijednosti RH. Navedene trendove moguće je promatrati kroz ovisnost Jadranske RH o sektoru tu-rizma, koji je najveći generator dodane vrijednosti ove regije, a koji je vjerojatno svojim kapacitetima dose-gao vrhunac te povećanje vrijednosti može tražiti samo u povećavanju kvalitete i asortimana usluga generira-jući tako veću dodanu vrijednost.

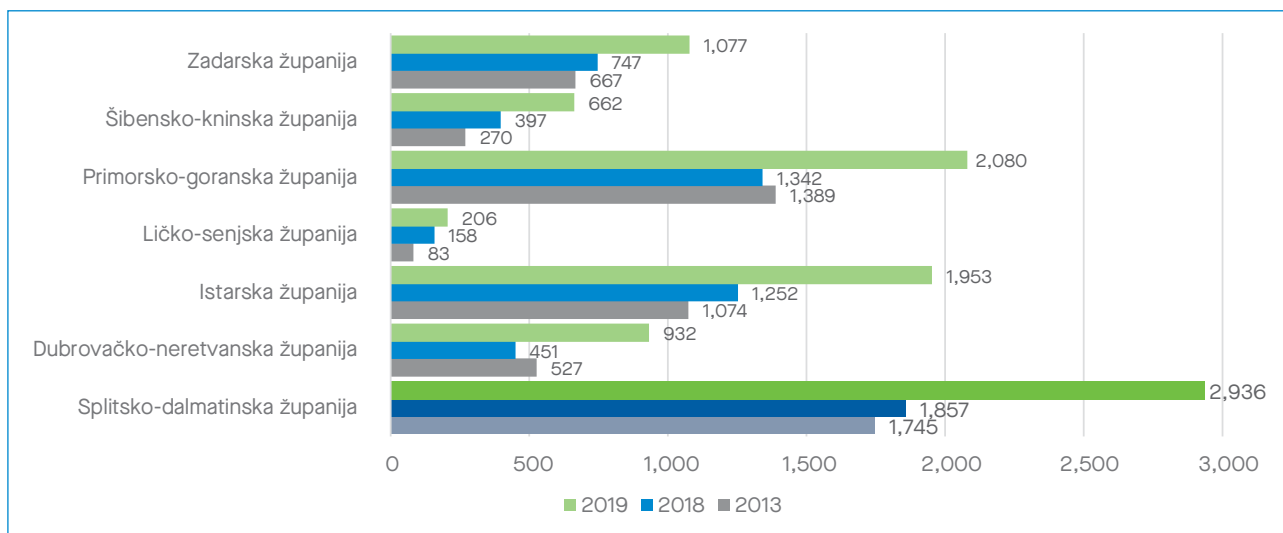
Graf 4: Udio županija u bruto dodanoj vrijednosti RH 2014. i 2019. (%)

Izvor: DZS, <https://geostat.dzs.hr/>

Usprkos navedenom, trend otvaranja novih poduzeća primjetan je u svim promatranim godinama, i to uz najveći broj novih poduzeća ostvaren tijekom 2019. (2.936), što je znatno povećanje u odnosu na 2018.

(1.857 novootvorenih poduzeća), a vidljivo je u sljedećem grafu. U kontekstu ostalih uspoređivanih župani-ja SDŽ i ovdje pokazuje najbolje rezultate.

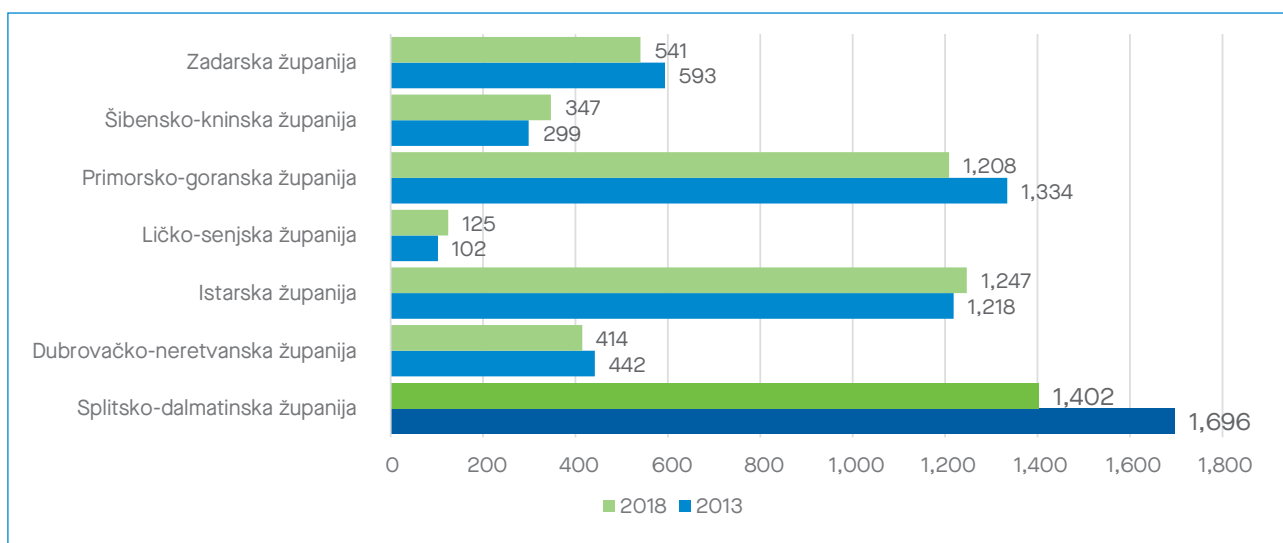
Graf 5: Rođenje poduzeća (broj novoosnovanih poduzeća) 2013., 2018. i 2019.

Izvor: DZS, <https://geostat.dzs.hr/>

SDŽ je također predvodnik po broju ugašenih poduzeća, i to s 1.696 ugašenih poduzeća u 2018.

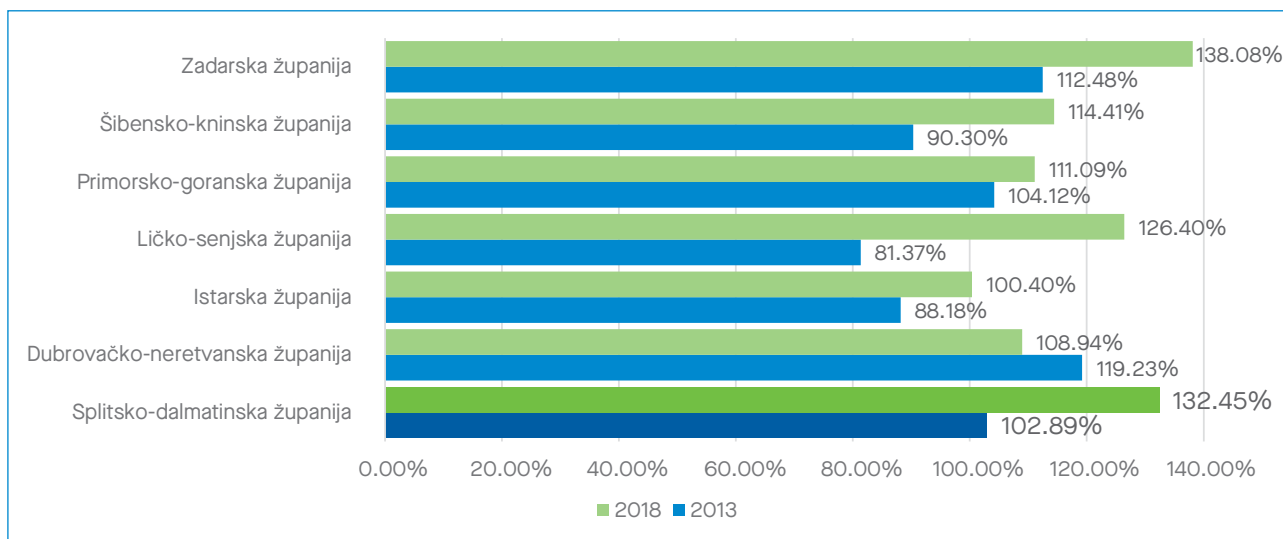
Graf 6: Smrti poduzeća (broj ugašenih poduzeća) 2013. i 2018.

Izvor: DZS, <https://geostat.dzs.hr/>

Graf 7: Stopa preživljavanja poduzeća (razlika rođenja i smrti poduzeća) 2013. i 2018.

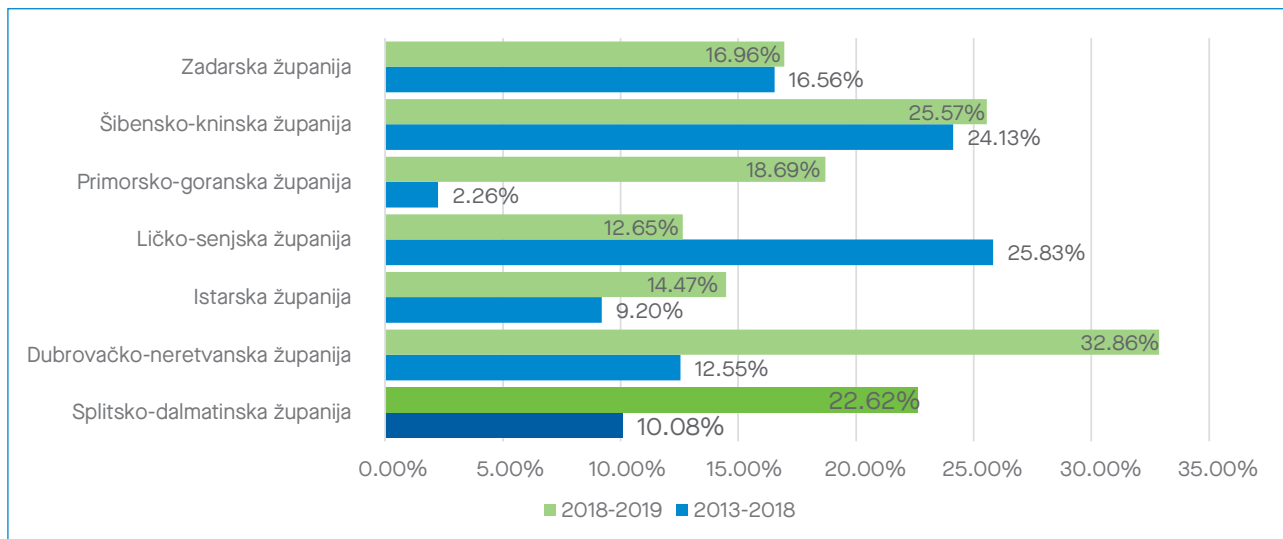

Izvor: DZS, <https://geostat.dzs.hr/>

Budući da apsolutni broj novootvorenih i ugašenih poduzeća nije najbolji i usporediv pokazatelj, znatno je korisnija usporedba županija u vidu stope preživljavanja poduzeća (omjer novootvorenih i zatvorenih

poduzeća) prema kojoj je SDŽ uz Zadarsku županiju (38,08 %) predvodnik Jadranske RH sa stopom preživljavanja od 32,45 %.

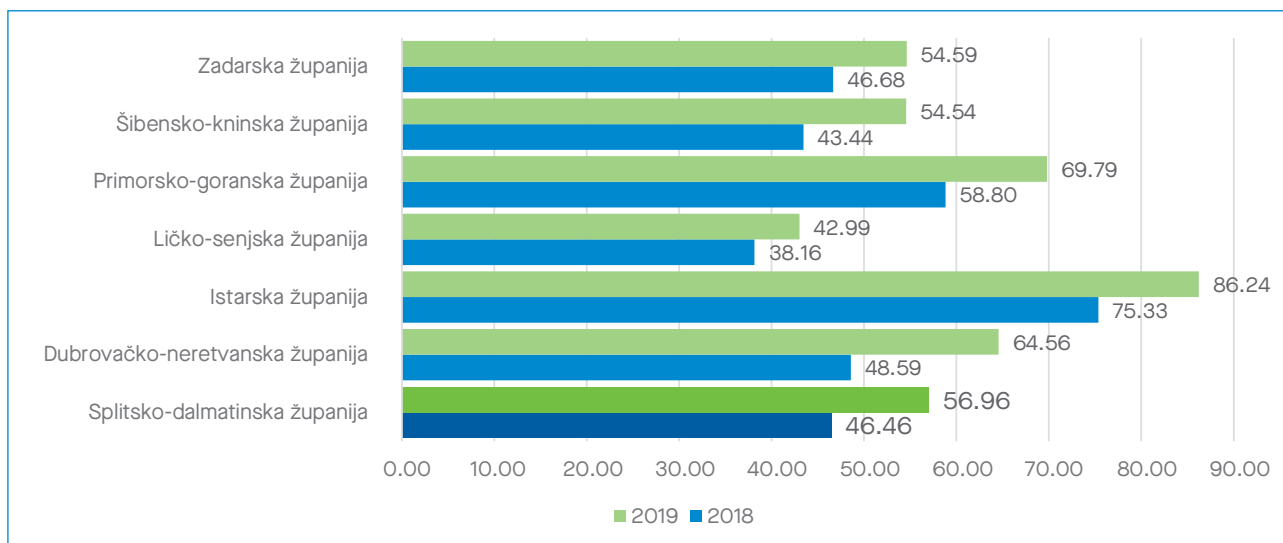
Graf 8: Povećavanje broja poduzeća (%)

Izvor: DZS, <https://geostat.dzs.hr/>

U ukupnom broju poduzeća u razdoblju 2013.–2018. ostvarila je rast u iznosu od 10,08 %, što je svrstava u donju polovicu promatranih županija, ali već 2019. (us-

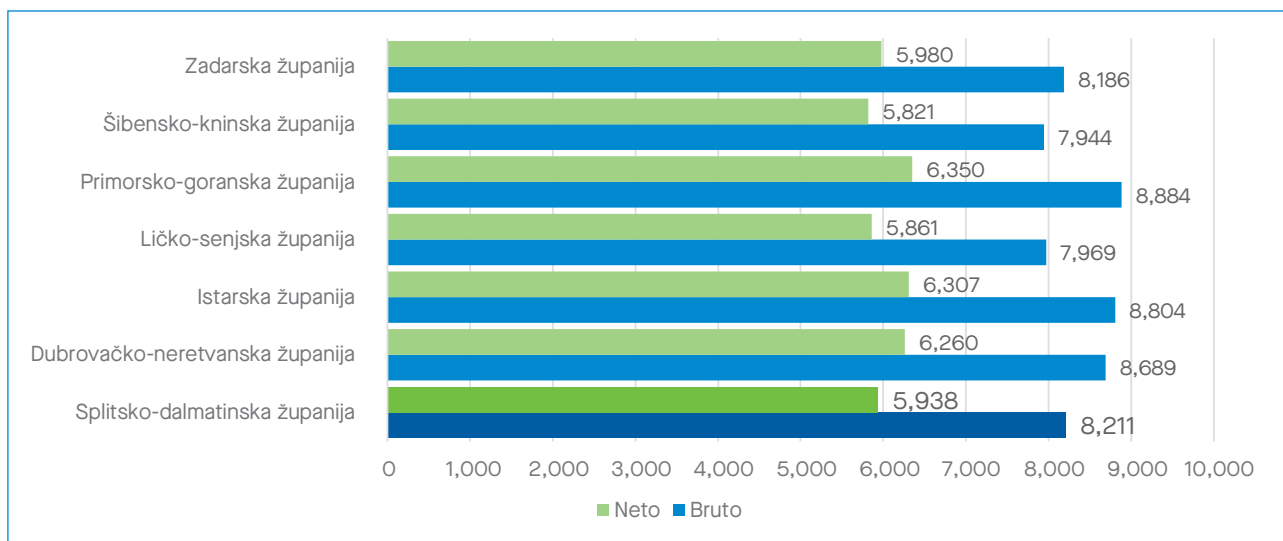
poredba u odnosu na 2018.) ostvaruje rast od 22,62 %, što predstavlja značajan pomak i porast poduzetničke aktivnosti.

Graf 9: Intenzitet poduzetničke aktivnosti (mjereno kao broj poduzeća na 1000 stanovnika)

Izvor: DZS, <https://geostat.dzs.hr/>

Usprkos navedenom povećavanju SDŽ se svrstava u „sredinu poslovne aktivnosti” u odnosu na ostale promatrane županije jer je na 1000 stanovnika SDŽ-a ti-

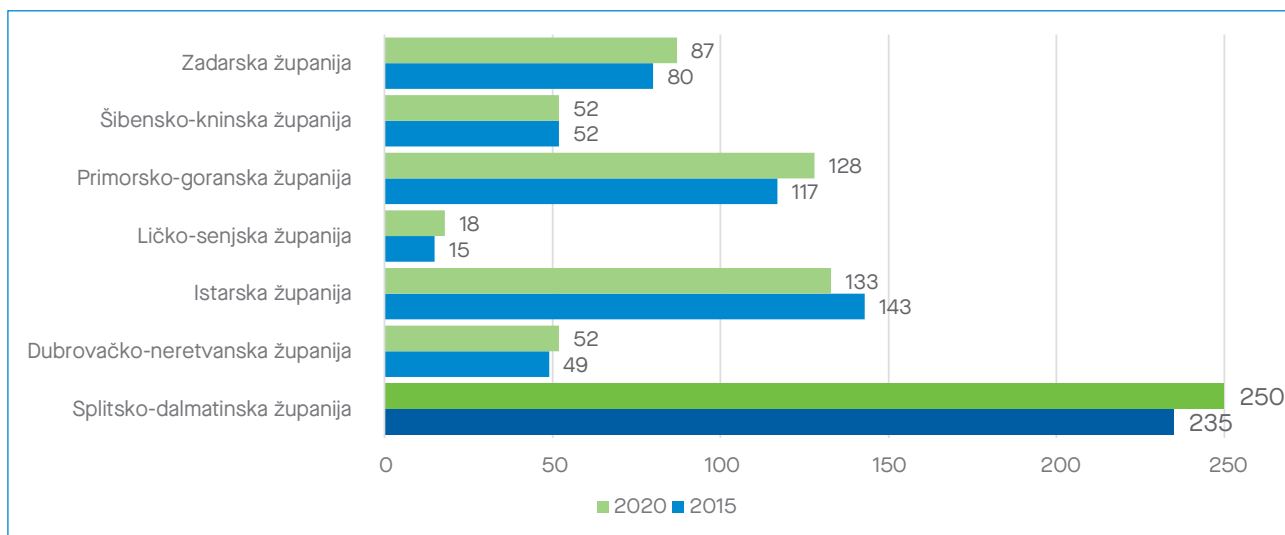
jekom 2018. poslovalo 46,46 poduzeća, a 2019. 56,96 poduzeća.

Graf 10: Bruto i neto prosječna plaća 2019. (HRK)

Izvor: DZS, <https://geostat.dzs.hr/>

Tijekom 2019. SDŽ je i po iznosu plaća moguće svrstati u sredinu (8.211,00 HRK bruto i 5.938 HRK neto) u odnosu na ostale promatrane županije, gdje prednjači Primorsko-goranska županija (8.884 HRK bruto i 6.350,00 HRK neto). Razlika između bruto i neto plaće u SDŽ-u iznosi 27,68 %. Najmanja razlika izme-

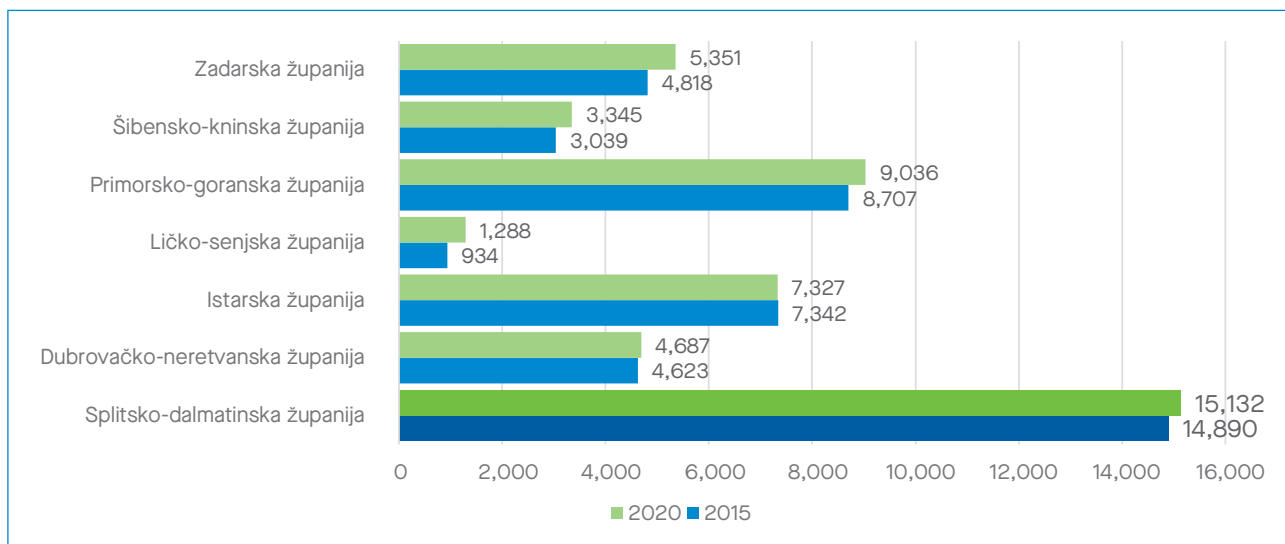
đu bruto i neto plaće registrirana je u Ličko-senjskoj županiji (26,45 %), a najveća u Primorsko-goranskoj županiji (28,52 %). Navedeno sugerira kako nema znatnih razlika u visini poreznog opterećenja u vidu prireza između promatranih županija.

Graf 11: Broj vrtića 2015. i 2020.

Izvor: DZS, <https://geostat.dzs.hr/>

SDŽ je tijekom 2015. imala 235 vrtića, dok je taj broj u 2020. porastao na 250, što predstavlja povećanje od 15 vrtića u promatranom petogodišnjem razdoblju. U istom razdoblju, još Primorsko-goranska županija (11 vrtića), Zadarska županija (sedam vrtića), Ličko-senj-

ska županija (tri vrtića) i Dubrovačko-neretvanska županija (tri vrtića) otvaraju nove vrtiće, dok u ostalim županijama taj broj ostaje nepromijenjen (Šibensko-kninska županija) ili se smanjuje (Istarska županija, 10 zatvorenih vrtića).

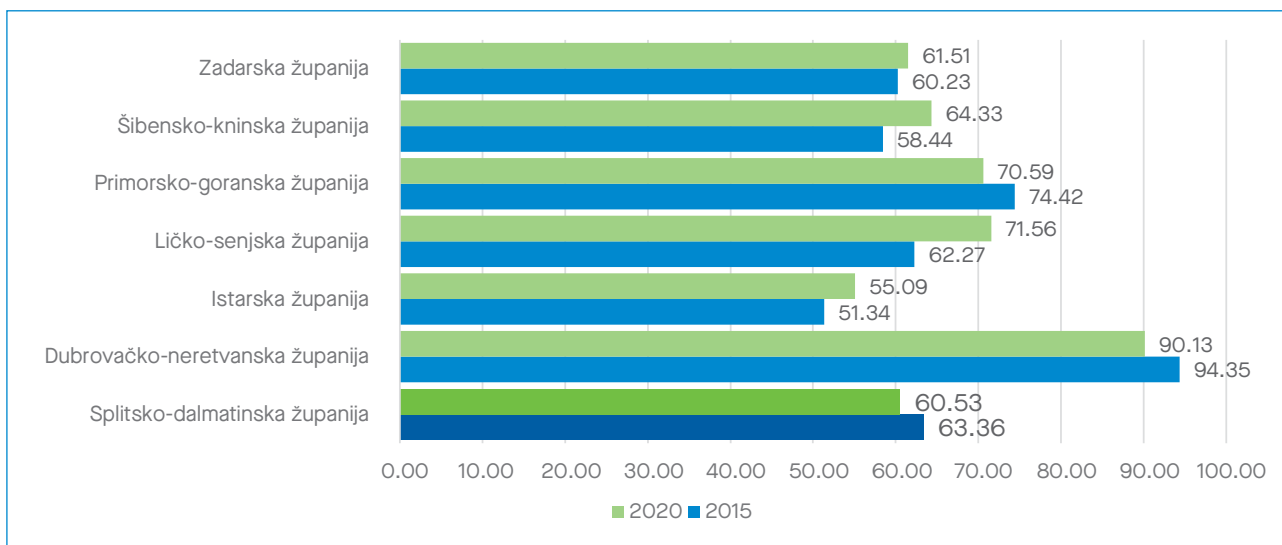
Graf 12: Broj djece u vrtićima

Izvor: DZS, <https://geostat.dzs.hr/>

U razdoblju 2015.–2020. broj djece u vrtićima porastao je s 14.890 na 15.132, što predstavlja povećanje od 1,62 %. U istom razdoblju samo Istarska županija bi-

lježi smanjivanje broja djece upisane u vrtiće (0,20 %), dok sve ostale promatrane županije bilježe rast.

Graf 13: Prosječan broj djece po vrtiću 2015. i 2020.

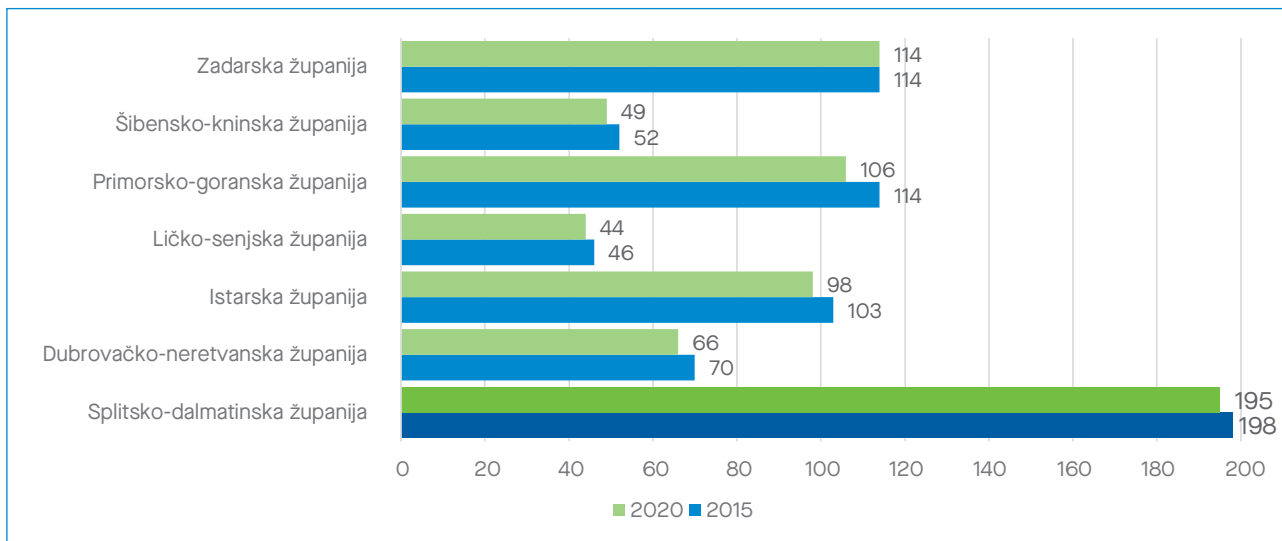

Izvor: DZS, <https://geostat.dzs.hr/>

Uzevši u kontekst broj vrtića i broj djece upisane u vrtiće, primjetno je kako na području SDŽ-a dolazi do rasterećenja vrtića jer se prosječan broj djece po vrtiću smanjuje sa 63,36 u 2015. na 60,53 u 2020. Ovaj trend pokazuju još samo Dubrovačko-neretvanska županija i Primorsko-goranska županija, a u svim ostalim žu-

panijama dolazi do povećavanja opterećenja. Dok je u slučaju Istarske županije ovaj trend vezan za zatvaranje čak 10 vrtića, u ostalim županijama povećavanje broja novoupisane djece nije popraćen izgradnjom dovoljnog broja novih vrtića.

Graf 14: Broj osnovnih škola 2015. i 2020.

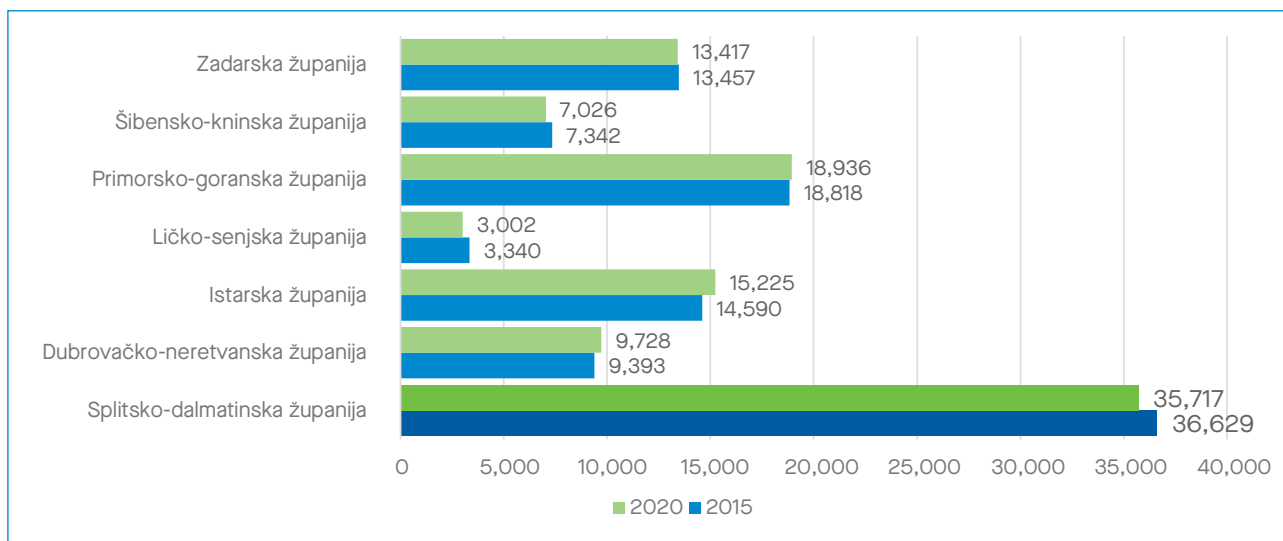

Izvor: DZS, <https://geostat.dzs.hr/>

Za razliku od vrtića, u razdoblju 2015.–2020. zatvorene su tri osnovne škole na području Županije. Uz izuzetak Zadarske županije, gdje je broj osnovnih škola ostao nepromijenjen (114 osnovnih škola), sve ostale

promatrane županije smanjile su broj škola, i to uz najveći pad na području Primorsko-goranske županije (šest zatvorenih škola) i na području Istarske županije (pet zatvorenih škola).

Graf 15: Broj učenika u osnovnim školama 2015. i 2020.

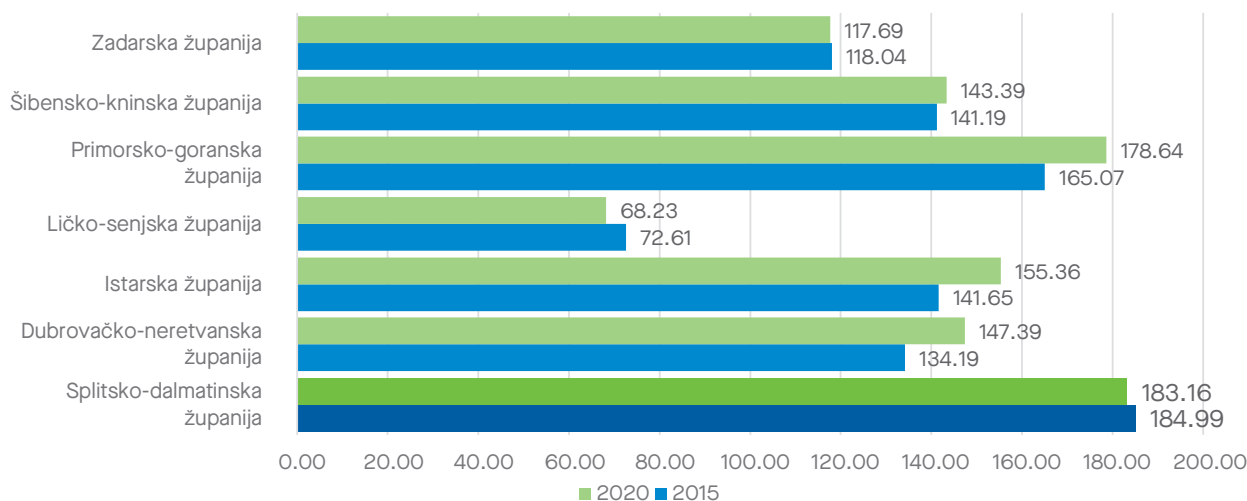

Izvor: DZS, <https://geostat.dzs.hr/>

Broj zatvorenih škola uzrokovan je smanjivanjem broja učenika, pa je tako osnovnu školu na području SDŽ-a 2015. pohađalo 36.629 učenika, dok se taj broj tijekom 2020. smanjio na 35.717 učenika, što predstav-

lja smanjenje od 2,49 %. Veći pad upisanih učenika u razdoblju 2015.–2020. bilježe samo Ličko-senjska županija (10,12 %) i Šibensko-kninska županija (4,30 %).

Graf 16: Prosječan broj učenika po osnovnoj školi 2015. i 2020.

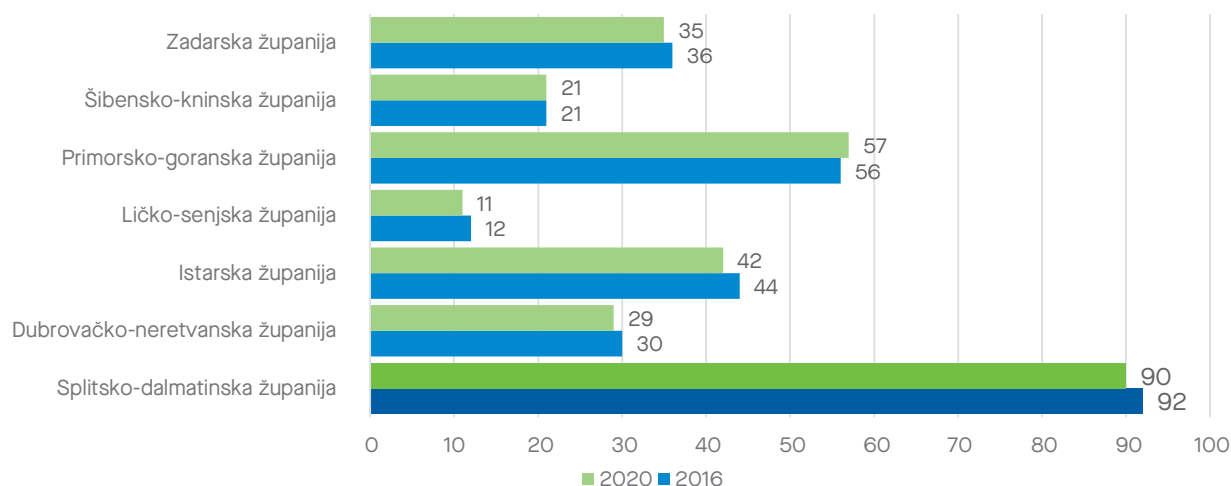

Izvor: DZS, <https://geostat.dzs.hr/>

Prosječan broj učenika po osnovnoj školi pratio je i trend smanjivanja učenika u osnovnim školama pa je tako prosječan broj učenika po školi na području SDŽ-a tijekom 2015. iznosio 184,99 učenika, dok se

tijekom 2020. smanjio na 183,16 učenika. Navedeno ujedno predstavlja i najveći broj učenika po školi u odnosu na promatrane županije.

Graf 17: Broj srednjih škola 2016. i 2020.

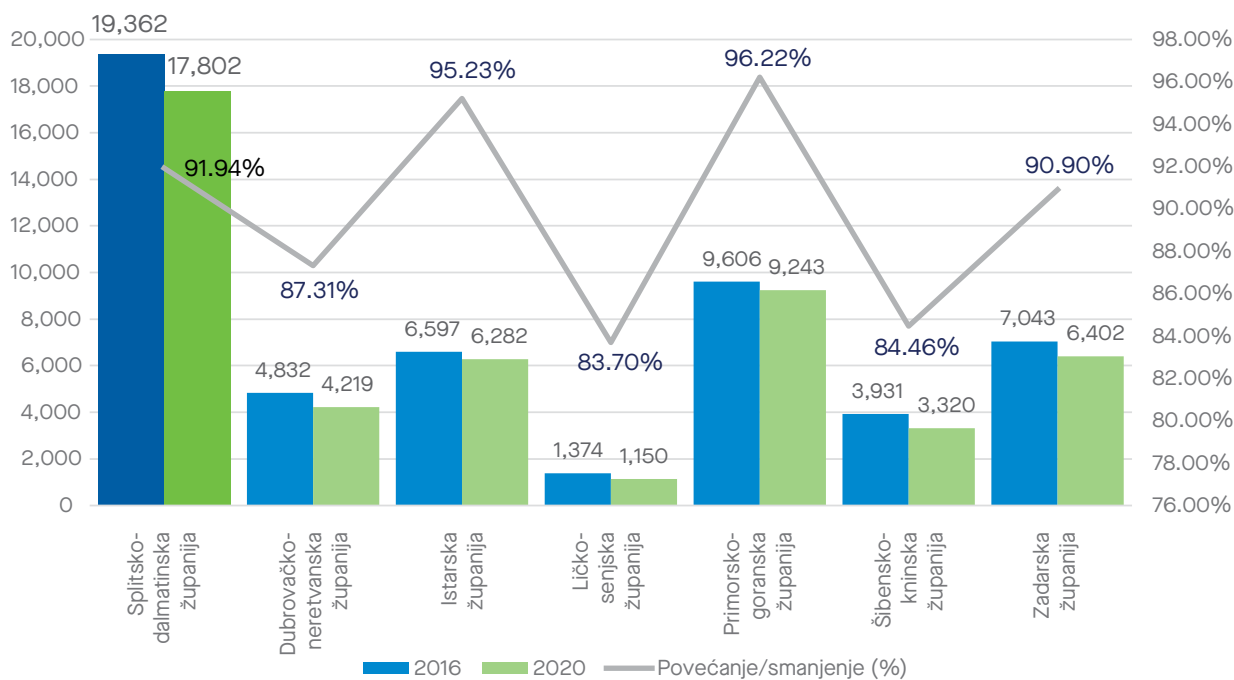

Izvor: DZS, <https://geostat.dzs.hr/>

Kao i broj osnovnih škola, broj se srednjih škola na području SDŽ-a smanjio, pa je njihov broj s 92 srednje škole u

2015. pao na 90 srednjih škola u 2020. Podatak je li došlo i do smanjivanja broja upisnih programa nije dostupan.

Graf 18: Broj učenika u srednjim školama 2016. i 2020. i smanjivanje broja učenika u razdoblju 2016.–2020.

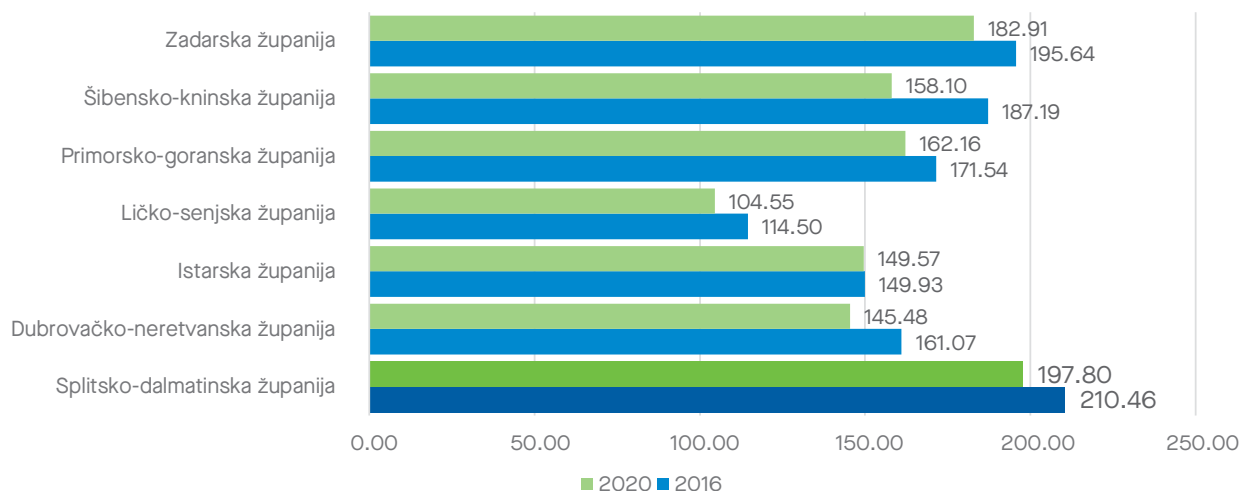

Izvor: DZS, <https://geostat.dzs.hr/>

Broj učenika upisanih u programe srednjih škola također se smanjio, pa je tako tijekom 2016. broj učenika srednjih škola iznosio 19.362 učenika. U 2020. taj broj iznosio je tek 17.802, što je tek 91,94 % u odnosu na 2016., odnosno smanjenje od 8,06 %. U istom razdoblju sve županije Jadranske RH pokazuju identičan trend. On je ipak najmanje izražen na području Primorsko-go-

ranske županije (3,78 %) i Istarske županije (4,77 %). Navedene promjene, odnosno smanjivanje broja učenika u srednjim školama, odrazio se i na opterećenje srednjih škola, pa je tako tijekom 2016. prosječan broj učenika po srednjoj školi na području SDŽ-a iznosio 210,46 učenika. Taj se broj smanjio na 197,80 učenika tijekom 2020.

Graf 19: Prosječan broj učenika po srednjoj školi 2016. i 2020.

Izvor: DZS, <https://geostat.dzs.hr/>

Uočeni trendovi vezani za broj učenika upisanih u osnovne i srednje škole ukazuju na problem depopulacije koji se očituje i u ukupnom broju stanovnika prema posljednjem popisu stanovništva. Usprkos tome,

povećavanje broja djece upisanih u vrtiće pokazuje naznake stagnacije pa čak i promjene ovog trenda, što sugerira kako je odljev stanovništva barem djelomično usporen, ako ne i zaustavljen.

3.7. SWOT analiza po područjima

SWOT analiza predstavlja ključan alat prilikom evaluacije izrađene podloge analiza stanja unutar Splitsko-dalmatinske županije. Činjenice koje smo utvrdili analizom stanja po pojedinom području do-

vele su nas do određenih zaključaka, koje vrednujemo metodom SWOT analize. Analiza je već dugi niz godina uvriježen alat strateškog planiranja iz razloga osiguranja intervencijske logike samog plana.

Unutarnji čimbenici na koje možemo izravno utjecati	STRENGTHS = SNAGE	WEAKNESSES = SLABOSTI
	...	
Vanjski čimbenici na koje ne možemo izravno utjecati	OPPORTUNITIES = PRILIKE	THREATS = PRIJETNJE
	...	

Slika 2. Struktura SWOT analize (izvor: obrada autora)

U skladu s imenovanim tematskim radnim skupinama prema područjima kako je uvodno raščlanjeno, tijekom procesa izrade u svrhu lakšeg usklađivanja s prioritetima javnih politika određena su četiri ključna područja:

GOSPODARSTVO (djelokrug tematske radne skupine *GOSPODARSTVO I TRŽIŠTE RADA*)

OBRAZOVANJE I TRŽIŠTE RADA (djelokrug tematske radne skupine *GOSPODARSTVO I TRŽIŠTE RADA* i *OBRAZOVANJE, ZNANOST, KULTURA I SPORT*)

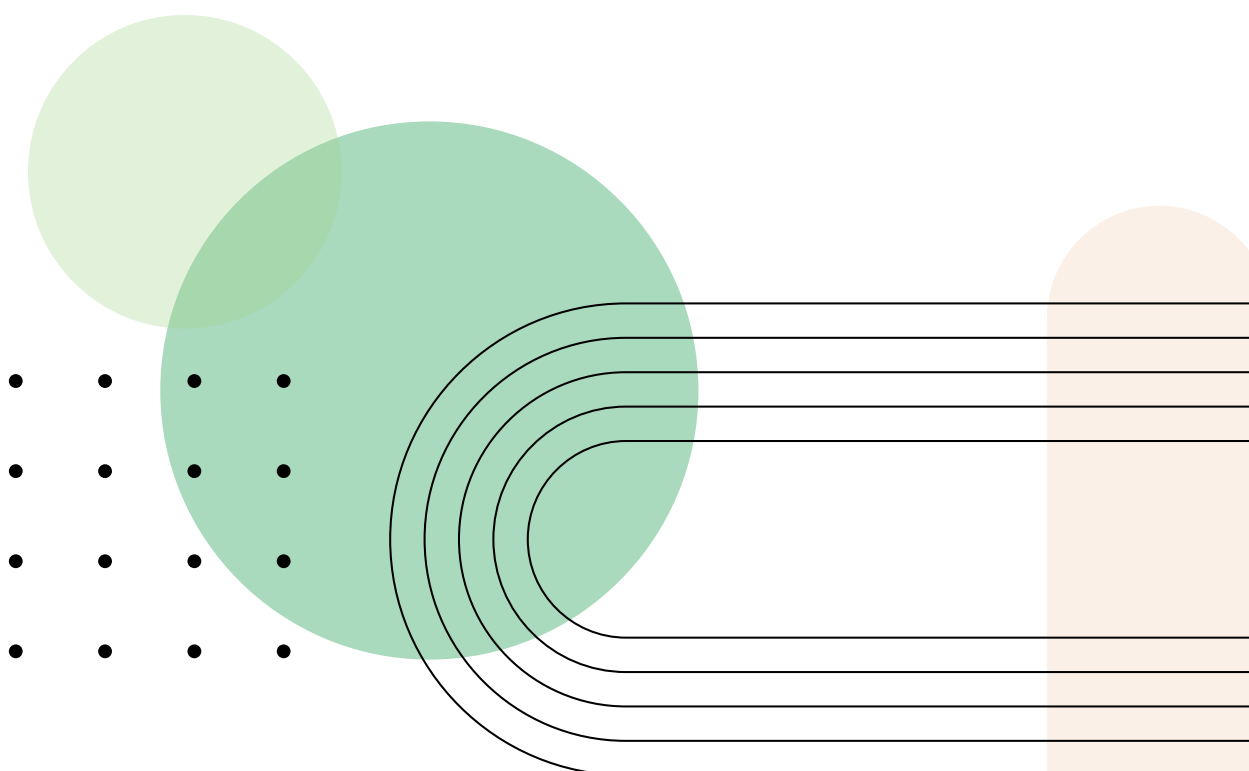
INFRASTRUKTURA I OKOLIŠ (djelokrug tematske radne skupine *INFRASTRUKTURA* i *PRIRODNI RESURSI, ZAŠTITA OKOLIŠA I PROSTORNO UREĐENJE*)

DRUŠTVENA STRUKTURA I KVALITETA ŽIVOTA (djelokrug tematske radne skupine *DEMOGRAFIJA, ZDRAVSTVO I SOCIJALNA UKLJUČENOST, OBRAZOVANJE, ZNANOST, KULTURA I SPORT* i *DIGITALNO DRUŠTVO, DOBRO UPRAVLJANJE I INSTITUCIONALNI OKVIR*)

3.7.1. SWOT ANALIZA – područje GOSPODARSTVO

SNAGE/PREDNOSTI	SLABOSTI
• udio visokoobrazovanog mladog stanovništva u kontingentu radno sposobnog stanovništva je iznad prosjeka RH • kontinuiran rast bruto dodane vrijednosti na razini županije • kontinuiran trend rasta neto plaća • kontinuirani rast poslovnih prihoda trgovačkih društva / tvrtki do pandemijske 2020. • iskustvo u prerađivačkoj industriji (strojnoj obradi metala, rezanje i obrada kamena, brodogradnja, proizvodnja dijelova za motorna vozila, proizvodnja cementa) • iskustvo i prepoznatljivost u djelatnostima brodogradnje i nautike • mikropoduzeća i mala poduzeća prevladavaju u ukupnom broju aktivnih poslovnih subjekata • razvijen IT sektor (velik broj tvrtki iz IKT industrije) • raspoloživost poduzetničke infrastrukture (zone i potporne institucije) • visoka izgrađenost poslovnih zona – Dicmo, Postira na otoku Braču, Čaporice (Trilj), Kosore (Vrlika), Ravča (Vrgorac) • intenzivan razvoj turizma u županiji, posebno u gradu Splitu • duga tradicija bavljenja turizmom i gostoljubivo stanovništvo • sve veći broj kvalitetnih turističkih proizvoda (sve veća kvaliteta smještajnih i ugostiteljskih objekata, OPG-ovi, manifestacije) • kontinuirani porast broja turističkih dolazaka i noćenja • propulzivan rast poduzetništva u turizmu i ugostiteljstvu • postojanje ustanova na svim razinama obrazovanja za poticanje razvoja turističkog kadra • velike mogućnosti razvoja nautičkog turizma prema prostornom planu • tradicija bavljenja ribarstvom, maslinarstvom i vinarstvom • značajni poljoprivredni kapaciteti i poljoprivredne površine • značajna ulaganja u poljoprivredni sektor i pomoć gospodarstvenicima • dobra prometna povezanost s emitivnim tržištima (autocesta A1, ZL Split, ZL Brač, domaće i inozemne brodske veze) • prepoznatljivost pružanja lučkih usluga (u putničkom i robnom prometu) • izgrađena ribarska infrastruktura - izrađena ribarska luka u Kaštelima i ribarska luka u Komiži (planirana prva faza izgradnje)	• pad udjela BDP-a SDŽ-a u BDP-u RH • apsolutna i relativna malobrojnost aktivnih poslovnih subjekata u skupinama inovativnih, brzorastućih i visokotehnoloških poduzeća • slab investicijski kapacitet velikog broja poduzetnika (otežan pristup financiranju njihovih investicija) • nedostatak svijesti o društvenom poduzetništvu • nedostatak znanja i vještina za zanimanja budućnosti (digitalna i zelena zanimanja) • koncentracija poslovno aktivnih subjekata (mjereno brojem poduzeća) u uslužnim djelatnostima (trgovina, ugostiteljstvo i smještaj) • gašenje tradicijskih obrta i radnji • nedovoljno razvijen sustav inovacijskih podrški i manjak suradnje znanstveno-istraživačkih institucija, gospodarstva i inovatora oko konkretnih projekata, proizvoda i usluga • visok udio trgovine i turizma u BDP-u SDŽ-a, a, s druge strane, nizak udjel i ubrzano smanjivanje značaja prerađivačke (i ostalih) industrija • postojeći gospodarski trendovi i struktura gospodarstva otežava iskorištavanje potencijala ljudskog kapitala • niska razina investicijske aktivnosti, osobito nedostatna razina investiranja u prerađivačku industriju • investicije u industrijsku proizvodnju odnose se gotovo isključivo na prehrambenu industriju i proizvode od gume, plastike i nemetala • izražena konstantna sezonska priroda turističke potražnje • nedostatak novih i inovativnih turističkih proizvoda, posebno selektivnih oblika aktivnog turizma i s njima povezanih znanja i vještina • nedostatak turističke suprastrukture u ruralnim područjima • problem koncentriranosti turističke aktivnosti na urbana središta i negativan utjecaj na kvalitetu života lokalnog stanovništva • zanemariv udio poljoprivrede u strukturi bruto dodane vrijednosti • gubitak autohtonih poljoprivrednih sorti • nedovoljna povezanost poljoprivrede s turističkim sektorom u stvaranju proizvoda dodatne vrijednosti • neriješeni imovinsko-pravni odnosi na poljoprivrednom zemljištu i usitnjenost parcela • nedostatak planskog navodnjavanja u županiji • nedovoljna razina interesnog udruživanja OPG-ova, što rezultira visokim troškovima proizvodnje i smanjenom mogućnošću komercijalizacije proizvoda • nedovoljna primjena inovativnih i digitalnih alata u poljoprivrednoj proizvodnji, povezano s nepovoljnom starosnom i obrazovnom strukturom nositelja obiteljskih gospodarstava • nedostatak ribarske infrastrukture (uključujući i iskrcajna mjesta) u vanjskom ribolovnom moru (Palagruža, Biševo, Vis, Svetac, Jabuka)

PRILIKE/MOGUĆNOSTI	PRIJETNJE
● raspoloživost sredstava EU-a namijenjenih jačanju kapaciteta regionalne i lokalne samouprave ● raspoloživost sredstava EU-a podupiranja izgradnje poduzetničkih potpornih institucija ● raspoloživost sredstava EU-a podupiranja klsterskog udruživanja (tematsko i teritorijalno) ● raspoloživost sredstava EU-a namijenjenih poticanju poduzetničke aktivnosti (primjerice u turizmu, prerađivačkoj industriji, za ruralni razvoj, ribarstvo) i za razvoj inovativnih, brzorastućih i visokotehnoloških poslovnih subjekata ● raspoloživost sredstava potpore iz nacionalnih izvora (primjerice namijenjenih MSP-ovima, poticanje izvoza, ulaganja u poljoprivredu, odnosno dugotrajnu imovinu općenito) i poticajni izvori financiranja poslovnih subjekata ● industrijska tranzicija Jadranske Hrvatske ● raspoloživost sredstava potpore iz nacionalnih izvora i sredstava EU-a u svrhu poticanja suradnje privatnog i javnog sektora i znanstveno-istraživačkih institucija (Strategija pametne specijalizacije) ● globalni trend povećavanja stupnja digitalizacije poslovnih procesa u svim gospodarskim djelatnostima, s naglaskom na turizam ● trend jačanja potražnje za specifičnim oblicima turizma ● kohezijska politika EU-a kao pokretač razvoja na područjima s razvojnim posebnostima ● nova zajednička poljoprivredna politika EU-a ● najveća površina teritorijalnog mora u RH	● visok udio državne imovine na području županije koji nema uporabnu funkciju (gospodarske svrhe) ● nedefinirane granice pomorskog dobra uslijed čega dolazi do njegove devastacije ● pojačana osjetljivost gospodarstva na globalne krize (oružani sukobi, pandemije, terorizam i slično) uslijed globalizacije ● neusklađenost zemljišnih knjiga i katastra, neriješeni imovinsko-pravni odnosi ● nedostatak kulture i svijesti o potrebi i mogućnostima suradnje, udruživanja i klsterskog pristupa na svim razinama (horizontalno i vertikalno) ● investitorova (domaći i vanjski) percepcija prostora kao područja na kojem je održivo samo ulaganje u turizam i trgovinu ● nesklonost statusu poslodavca – samozapošljavanja u odnosu na status posloprimca ● neusklađenost obrazovnih programa s potrebama tržišta rada uslijed preklapanja nadležnosti osnivača

3.7.2. SWOT ANALIZA – područje OBRAZOVANJE I TRŽIŠTE RADA

SNAGE/PREDNOSTI	SLABOSTI
OBRAZOVANJE	
• vrtići se nalaze u svih 16 gradova županije, a ukupno u 37 od 39 općina • aktivan Centar izvrsnosti Splitsko-dalmatinske županije sa sve većim interesom i obuhvatom djece – ustanova koja promiče obrazovanje potencijalno darovitih učenika u području matematike, informatike, novih tehnologija, prirodoslovja, poduzetništva, baštine i multimedije i jezika • programi poput Učimo zajedno i sustav pomoćnika u nastavi značajno poboljšavaju obrazovni sustav u županiji • poboljšana infrastruktura (ICT) u osnovnim i srednjim školama, kao i na fakultetima • EDIT CodeSchool – besplatna škola primijenjenog programiranja za učenike osnovnih i srednjih škola u svim dijelovima županije • poznavanje tradicionalnih struka poput brodogradnje, razvijeno srednje strukovno školstvo • iznadprosječan udio obrazovanog stanovništva (srednja i visoka stručna sprema) • izgrađen sveučilišni Kampus u Splitu s pripadajućim studentskim domom, studentskim centrom, suvremeno opremljenom zgradom Sveučilišne knjižnice, nekoliko restorana i nizom fakulteta • uspostavljeni regionalni centri kompetentnosti: Turističko-ugostiteljska škola, Split i Obrtna tehnička škola, Split • dislociranost određenih fakultetskih programa povećava dostupnost obrazovanja i potiče regionalni razvoj • infrastrukturno i kadrovski razvijen sustav visokog obrazovanja • kontinuirano visok broj doktora znanosti i visoki udio doktora znanosti u području biomedicine i zdravstva u ukupnom broju • prepolovio se broj osoba bez škole i s nezavršenom školom (usporedba 2014. s 2020.) • broj zaposlenih osoba s minimalno višim obrazovanjem značajno se povećao (usporedba 2014. s 2020.) • udio osoba koje su kraće na evidenciji Zavoda (do šest mjeseci čekanja) povećao se (usporedba 2014. s 2020.) • postojanje i djelovanje Centra za informiranje i savjetovanje o karijeri – CISOK	• nedostatan obuhvat djece rane i predškolske dobi u vrtićima • velik broj neupisane djece kao posljedica nedovoljnog prostornog preduvjeta, osobito u većim gradovima • neusklađenost radnog vremena vrtića s potrebama zaposlenog roditelja u onim ustanovama koje nisu uvele mogućnost produljenog boravka djece • neadekvatna fizička infrastruktura i opremljenost obrazovnih objekata (vrtića i osnovnih škola), s naglaskom na ranjive skupine djece • pad broja upisane djece u osnovne škole uslijed negativnog prirodnog prirasta • nedovoljna razvijenost usluga produženog boravka i/ili cjelodnevnog nastave osnovnoškolskih programa • opterećenje srednjih škola u urbanim dijelovima u odnosu na otoke i zaobalje • nepovoljan omjer STEM studenata u odnosu na društvene i humanističke znanosti • slabo razvijena suradnja i usklađenost sustava obrazovanja, tržišta rada i gospodarstva • neusklađenost potreba srednjoškolskih i visokoškolskih programa odgoja i obrazovanja • broj radnih mjesta u Splitsko-dalmatinskoj županiji pod velikim je utjecajem zapošljavanja u sektoru turizma • nedostatak radnika u grupama zanimanja: zidari, radnici u visokogradnji, tesari, armirači, rukovatelji strojevima, monter metalnih konstrukcija, izolateri, fasaderi (najviše pogođen sektor građevine), zavarivači, brusači, polirači, limari (pogođeni sektori metalne, brodograđevne i slične industrije) • zabilježen je porast stope neaktivnosti radno sposobne populacije • pad zaposlenosti, uvjetovan zatvaranjem gospodarstva, prije svega djelatnosti pružanja smještaja i posluživanja hrane u 2020. (posljedica pandemije) • trend usmjerenosti tržišta rada na turističku, sezonsku djelatnost (visoki udio stalnih sezonaca)
TRŽIŠTE RADA	
• od 2014. do 2019. broj radnih mjesta u županiji kontinuirano se povećava na godišnjoj razini • relativni udio u ukupnom broju zaposlenih, udio mladih dobni skupina (15–19 i 20–24) i udio starijih dobni skupina (60–64, 65 i više) lagano se povećava 2014. – 2019. • zaposlenost se povećavala u gradovima i općinama koji nisu blizu županijskog centra (Seget, Tučepi ili Marina)	• stopa zaposlenosti u Splitsko-dalmatinskoj županiji na kraju 2019. bila je 51,9 %, dok je na nacionalnoj razini iznosila 58,7 % • udio nezaposlenih osoba u županiji u ukupnom broju nezaposlenih u RH povećava se tijekom posljednjih godina kao posljedica sporijeg smanjivanja broja nezaposlenih osoba u županiji u odnosu na RH • prerađivačka industrija bilježi kontinuirani godišnji pad broja radnih mjesta u razdoblju 2014.–2020.

OBRAZOVANJE

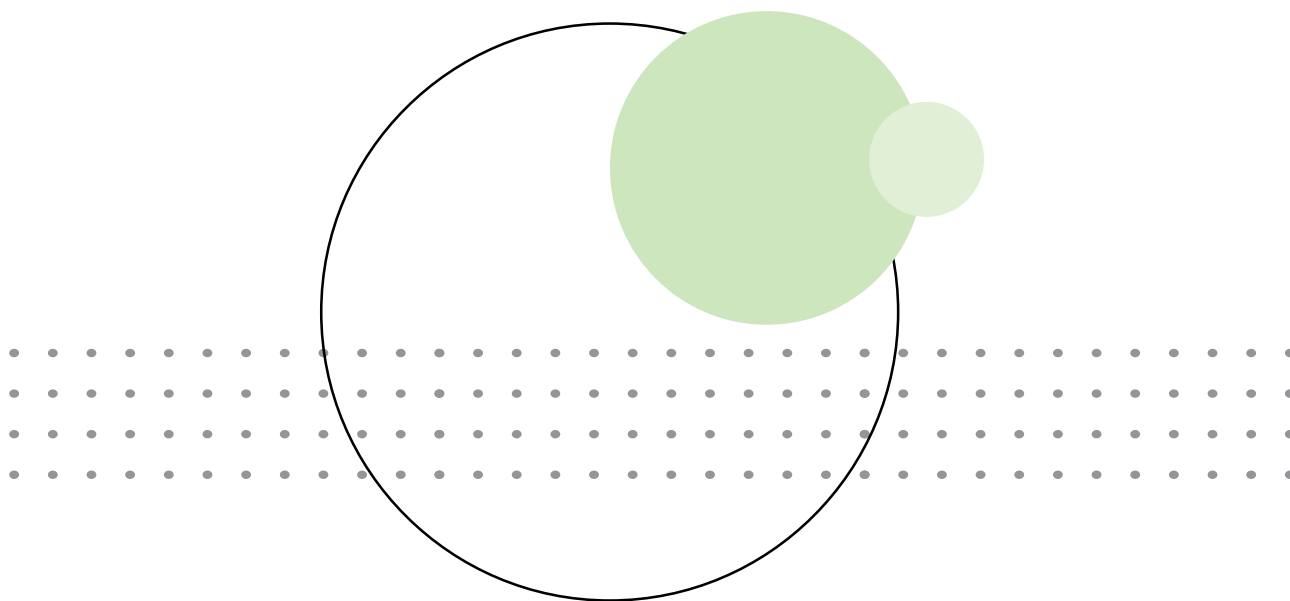
- rastuća svijest nastavnog kadra o mogućnostima uporabe digitalnih alata u nastavi
- globalni rastući trend razvoja učeničkog i studentskog drugarstva, društvenog poduzetništva, projektno utemeljenog učenja, funkcionalne učeničke i studentske prakse, mentorskog učenja i drugih oblika poduzetničkog i praktičnog obrazovanja
- mogućnosti EU-a u polju visokog obrazovanja poput razmjene studenata, stipendija, umrežavanja, inovacija
- raspoloživost sredstava EU-a za programe cjeloživotnog obrazovanja i stručnog usavršavanja

- centralizirani pristup obrazovanju bez uvažavanja regionalnih obilježja tržišta rada
- sporost u provođenju reforme sustava obrazovanja
- nedostatak nacionalnih sredstava i sredstva EU-a za sufinanciranje kapitalnih investicija u osnovnom školstvu
- nedovoljan interes učenika za trogodišnje strukovne škole i pojedina deficitarna zanimanja

TRŽIŠTE RADA

- globalni trend razvoja i širenja dobrih praksi društvenih inovacija u obrazovanju i zapošljavanju
- globalni trend usvajanja novih tehnologija, računalni oblak, upravljanje velikim količinama podataka, e-commerce, enkripcija, AI...
- trend porasta rada na daljinu, digitalizacija radnih procesa, globalno sve veći broj internetskih/online bijelih ovratnika, nova nadolazeća pojava digitalnih nomada
- trend porasta online učenja i osposobljavanja za zaposlene i nezaposlene

- promjena strukture stanovništva uslijed starenja stanovništva, nastavak smanjivanja radno sposobne populacije i populacije mlađe od 15 godine
- usporeni oporavak ekonomije uslijed pandemije, što je rezultiralo smanjenim brojem radnih mjesta
- odljev kvalitetne radne snage u inozemstvo

3.7.3. SWOT ANALIZA – područje INFRASTRUKTURA I OKOLIŠ

SNAGE/PREDNOSTI	SLABOSTI
● dobra cestovna prometna povezanost unutar županije, kao i s ostatkom RH i s inozemstvom ● zadovoljavajuća lučka infrastruktura s pripadajućim morskim lukama, trgovačko-industrijskim lukama, lukama nautičkog turizma, putničkim lukama, športsko-rekreativnim lukama, pristaništima, servisnim bazama ● kontinuirano unapređenje lučke infrastrukture ● uspostavljena trajektna i katamaranska povezanost naseljenih otoka s kopnom ● rastući broj privatnih prijevoznika na otoke ● povećani pomorski promet, posebno nautički turizam i pomorski prijevoz na izletničkim putovanjima i kružnim putovanjima ● proširena i rekonstruirana Zračna luka Split uvođenjem novog putničkog terminala te značajno povećavanje zrakoplovnog putničkog prometa prije nastupanja COVID-19 pandemije ● uvedene nove direktne međunarodne linije ● potpisani ugovori s niskobudžetnim aviokompanijama ● SDŽ je na drugom mjestu po broju pretplatnika širokopojsnog pristupa internetu ● Elektroenergetska infrastruktura na području SDŽ-a u relativno je dobrom stanju s postojećih deset hidroelektrana ● izgrađena sunčana elektrana na Visu (prva na otocima u RH) ● započeta realizacija projekata izgradnje RHE Blaca (Korita) u slivu rijeke Cetine, sunčane elektrane Dugopolje i Vrljaka – jug (radna zona Kosore) ● uspješno realizirani projekti iz područja energetske učinkovitosti u zgradama i obiteljskim kućama ● izrađeni dokumenti Planova tranzicije prema čistoj energiji otoka za otoke Brač i Hvar ● udio je priključenosti na javnu vodoopskrbnu mrežu u SDŽ-u 98,6 % (prosjeck RH jest 91,5 %). ● odobreni i u provedbi projekti EU-a (aglomeracije) Split – Solin, Kaštela – Trogir, Sinj, Trilj – Otok – Dirmo, Jelsa – Vrboska – Stari Grad na otoku Hvaru i Imotski čijom se realizacijom bitno podiže razina zaštite okoliša ● dobro iskorišteni programi Interregova za financiranje projekata prilagodbe Splitsko-dalmatinske županije na klimatske promjene (primjer: Firespill, Stream, AdriClim, CoEvolve, itd.) ● kakvoća mora na plažama visoke kvalitete	● značajna emisija CO₂ unutar cestovnog prijevoza, a premalo razvijena alternativna i ekološki prihvatljiva prijevozna sredstva ● nedostatak sustava za punjenje električnih vozila, naročito na otocima i u zaobalju ● loša kvaliteta međugradskog autobusnog prometa, posebno u zaobalju ● nezadovoljavajuće održavanje prometnica, prometna oprema i signalizacija ● nedostadni kapaciteti prometne infrastrukture za potrebe turizma i nedostatna razina održavanja prometnica ● nedovoljan broj uređenih pješačkih i biciklističkih staza posebno na području gradova priobalja ● skromna željeznička infrastruktura s prugom koja je u cijelosti jednokolosječna i neelektrificirana ● opasni prijelazi na željezničkim prugama u blizini ili usred naseljenih mjesta ● nedostatan broj dnevnih trajektnih linija s otocima, osobito izvan sezone ● nedovoljno razvijena i iskorištena lučka infrastruktura (Sjeverna luka Split) ● nedovoljan broj suvremeno opremljenih nautičkih luka visoke kategorije ● nedovoljan broj uređenih i ekološki prihvatljivih sidrišta ● nedostatan praćenje i nadzor pražnjenja otpadnih voda s plovila ● većina luka i lučica locirana je u okviru urbane strukture naselja tako da je mogućnost njihova prostornog širenja vrlo ograničena ● velike sezonske oscilacije u prometu putnika u Zračnoj luci Split ● nedostatak međunarodnih zrakoplovnih tvrtki zimi ● loša pokrivenost širokopojsnim internetom na pojedinim otocima i dijelovima zaobalja, odnosno na područjima gdje operateri nemaju komercijalni interes; slaba pokrivenost internetom na javnim površinama ● značajan gubitak vode u vodoopskrbnom sustavu ● problemi vodoopskrbe i navodnjavanja na otocima (poseban problem Visa kao jedinog otoka u SDŽ-u koji nije spojen na cjevovod s kopna) i u manjim ruralnim naseljima diljem Županije ● nedovoljan broj vodospremnika s pripadajućim crpkama na otocima i u ruralnim dijelovima Županije ● nedovoljan broj uređaja za kondicioniranje pitke vode ● loša povezanost stanovništva na kanalizacijske sustave u ruralnim područjima i u manjim mjestima, uporeba propusnih septičkih jama (izvor onečišćenja okoliša) ● sustav odvodnje oborinskih voda i pročišćavanja otpadnih voda nije zadovoljavajuć ● nedovoljan broj reciklažnih dvorišta, sortirnica i kompostana ● nepostojanje cjelovitog sustava gospodarenja otpadom ● prekomjerno opterećenje vodotoka komunalnim otpadnim vodama naselja u njihovim slivovima ● nepostojanje definiranog biološkog minimuma za sve rijeke, kao i nepostojanje jedinstvenog katastra izvora na području Županije ● nedostatak zelene infrastrukture u urbanim područjima ● nedovoljna energetska učinkovitost javnih zgrada, rasvjete i ostale javne infrastrukture ● gubitak prirodosti i izgradnja na obali, neprimjerena lokacijom i oblikovanjem, narušavaju temeljnu osnovu obalnog pojasa Županije ● nepostojanje sustavnog monitoringa kvalitete tla

PRILIKE/MOGUĆNOSTI	PRIJETNJE
• postojeći potencijali za razvoj intermodalnog javnog prijevoza • slobodni kapaciteti u razvoju pomorskog prometa u svrhu povećavanja i poboljšavanja prihvatnih kapaciteta u lukama • razvojni potencijal teretnih terminala luke Split (Vranjičko-solinski bazen i Kaštelanski bazen) • raspoloživost sredstava EU-a za programe uređenja šetnica, biciklističkih putova i cesta i izgradnje lučke infrastrukture i suprastrukture, kao i željezničke infrastrukture u skladu s propozicijama održivosti (elektrifikacija i alternativni izvori energije, npr. vodik) • značajni hidropotencijal i potencijal za proizvodnju električne energije iz nekonvencionalnih obnovljivih izvora energije (energija vjetra i solarna energiju) • raspoloživost ESI sredstava i domaćih fondova (FZOEU) za realizaciju projekata energetske učinkovitosti u sektoru zgradarstva i prometa • izrada Masterplana razvoja funkcionalne regije Srednja Dalmacija i Strateške procjene utjecaja Masterplana/programa na okoliš • raspoloživost ESI sredstava za energetske tranzicije otoka • visoka insolacija • kvalitetni, očuvani i diversificirani prirodni resursi • bogatstvo flore i faune (brojne endemske vrste) • krajobrazna vrijednost i georaznolikost • dobra kvaliteta zraka • Natura 2000 (oko 20 % površine SDŽ-a) • zaštićene prirodne vrijednosti – spomenici prirode, posebni rezervati, značajni krajobrazni, spomenici parkovne arhitekture	• veliko opterećenje infrastrukturnih sustava (vodoopskrba i odvodnja, elektroenergetska mreža, prometna infrastruktura) u najvišoj turističkoj sezoni • česte izmjene pri uvođenju i ukidanje neprofitabilnih linija • visoki troškovi uvođenja plinskog grijanja za potrošače u zgradama, nedovoljan interes • nedovoljno razvijena svijest javnosti, gospodarskih subjekata, javnog i civilnog sektora u smjeru modela održivog gospodarstva otpadom o potrebi zbrinjavanja otpada i općenito smanjivanja negativnog utjecaja na okoliš • devastacija i gubitak prirodnih staništa i bioraznolikosti • smanjivanje krajobrazne vrijednosti zbog velikih intervencija u prostoru

3.7.4. SWOT ANALIZA – područje DRUŠTVENA STRUKTURA I KVALITETA ŽIVOTA

SNAGE/PREDNOSTI	SLABOSTI
DEMOGRAFIJA	
● implementacija županijskog programa TU JE TVOJ DOM, ključan demografski projekt županije ● kontinuirana ulaganja u potpore za novorođenu djecu ● dio JLS-ova u priobalju i otocima pokazuju pozitivan prirodni prirast i migracijski saldo (npr. Stari Grad – otok Hvar, Supetar – otok Brač, grad Kaštela, grad Solin itd.)	● nepovoljan i neuravnotežen prostorni raspored stanovništva s izrazitom koncentracijom stanovništva na obalnom području ● iseljavanje mlađe populacije s otočnih i ruralnih područja
ZDRAVSTVO	
● tradicija postojanja zdravstvene infrastrukture i pružanja zdravstvenih usluga svih razina zdravstvene zaštite ● postojanje Kliničkog bolničkog centra Split kao središnje zdravstvene ustanove Županije i cijelog južnog područja Hrvatske (najveći u Hrvatskoj nakon KBC-a Zagreb) ● postojanje strateških projekata KBC-a Split: Centra za akutnu medicinu, Centra za specijalističko-konzilijarnu zdravstvenu zaštitu i Istraživačkog medicinskog centra ● djelovanje Zdravstvene škole i Medicinskog fakulteta (međunarodnog karaktera sa stranim studentima) i kontinuirano ulaganje u infrastrukturu tih obrazovnih institucija ● ojačani kapaciteti doma zdravlja implementacijom projekata financiranih sredstvima EU-a Poboljšavanje pristupa primarnoj zdravstvenoj zaštiti u Splitsko-dalmatinskoj županiji i Specijalističko usavršavanje doktora medicine 2017. (ESF) ● izrađena Strategija razvoja palijativne skrbi u Splitsko-dalmatinskoj županiji za razdoblje 2017.–2020. ● postojanje i rad stručnog tima za mapiranje potreba za razvojem i investicijama u zdravstvu i dugotrajnoj skrbi SDŽ-a 2021.–2027. ● kontinuirana ulaganja putem centraliziranih i matičnih sredstava u zdravstvene ustanove, medicinsku opremu, vozila hitne medicinske pomoći i informatizaciju zdravstvenih ustanova ● priprema projekta Biokovka 5.0 – mediteranski centar izvrsnosti lječilišnog i wellness turizma	● manjak osoblja u zdravstvenom sustavu SDŽ-a, osobito liječnika i medicinskih sestara ● nedostatak koordinirane integrirane zdravstvene skrbi (primarne, sekundarne i tercijarne) ● nedostatna i neodgovarajuća medicinsko-tehnička oprema i prostori ● visok stupanj upućivanja pacijenata na sekundarnu i tercijarnu razinu, odnosno manjkav sustav primarne zaštite ● višedesetljetni zaostatak u suvremenim zdravstvenim djelatnostima i tehnikama ● nepovoljna prostorna distribucija usluga zdravstvene i socijalne zaštite ponajviše na otocima i u zaobalju ● nedostatak polikliničko-specijalističke službe izvan KBC-a Split (više od petine stanovništva SDŽ-a živi na udaljenosti većoj od jednog sata od KBC-a Split) ● nedostatna zdravstvena i socijalna skrb za ranjive skupine (skrb o starijima, invalidima, djeci s poteškoćama u razvoju i duševnim bolesnicima) ● nedovoljan broj suradnika u zdravstvu (psiholozi, logopedi, defektolozi...) ● nedovoljan interes za programe preventivne medicine ● nedostatan sustav prevencije pojedinih oblika ovisnosti ● nedovoljno razvijena zaštita mentalnog zdravlja u zajednici i rehabilitacija u zajednici
SOCIJALNA SKRB	
● stabilnost županijskog proračuna i spremnost na izdvajanja za socijalne usluge ● aktivni domovi, centri i udruge koje pružaju socijalne usluge za socijalno osjetljive skupine društva ● postojanje i djelovanje Obiteljskog centra ● iskorak prema procesima deinstitucionalizacije implementacijom projekata razvoja izvaninstitucijskih socijalnih usluga (CZZS Split, CZZS Trogir, Centar u zajednici Split, Dječji dom Maestral, itd.) ● iskustvo povlačenja sredstva EU-a neprofitnog i javnog sektora u sektoru socijalne skrbi ● pozitivan stav zajednice prema pružanju pomoći za socijalno ugrožene osobe ● postojanje strategije za palijativnu skrb	● zamjetna razina siromaštva i dohodovne nejednakosti ● nedovoljno razvijeno pružanje izvaninstitucionalnih socijalnih usluga ● nedostatak prostornih kapaciteta za pružanje institucionalne skrbi roditeljima djece s invaliditetom, žrtvama obiteljskog nasilja, osobama s mentalnim poremećajima i poremećajima ponašanja i beskućnicima ● nedostatak smještajnih jedinica u županijskim domovima za starije i nemoćne ● nedovoljna informiranost građana o svim mogućnostima sustava socijalne skrbi ● nedostatak stručnog kadra u sustavu socijalne skrbi

SNAGE/PREDNOSTI

SLABOSTI

KULTURA

• vrijedna kulturno-povijesna baština (UNESCO i nacionalna razina zaštićenih kulturnih dobara) • velik broj registriranih kulturnih dobara (materijalnih i nematerijalnih) • velik broj kulturnih institucija s dugom tradicijom djelovanja (ponajprije u gradu Splitu) • brojne kulturne manifestacije i raznolikost kulturne ponude i programskog sadržaja na svim područjima županije • prostori otoka i zaobalja koji nude dodatne autentične kulturne i umjetničke sadržaje • projekt Dalmacija storytelling destinacija (brendiranje) • turistički vodiči koriste se storytelling metodom u skladu s Interpret Europe certifikatom (Certificiranje Interpretatora baštine s ciljem kreiranja kreativnih interpretacijskih šetnji u turizmu) • veliki županijski projekti ulaganja u turističku posjetiteljsku infrastrukturu koristeći se alatima fondova EU-a (primjer Skriveni Habitati) – novi brand Skrivena Dalmacija	• smanjivanje proračunskih gradskih, županijskih i državnih sredstava za dodatni razvoj i unapređenje kulturnih djelatnosti • nedostatno rješavanje problema održive uporabe i dugoročnog ulaganja u održavanje kulturne baštine • nedovoljna valorizacija kulturne baštine u turističke i druge gospodarske svrhe • slabo povezivanje kulture s drugim društvenim i gospodarskim djelatnostima • devastacija materijalnih kulturnih dobara uzrokovano vandalizmom, zapuštanjem i utjecajima atmosferilija • arheološka istraživanja vremenski su duga i financijski zahtjevna i nisu usklađena s brzim razvojem turizma • nerazvijena svijest o vlastitom identitetu u okviru kulturne tradicije • nepostojanje jedinstvenog modela karta za sve (uvezivanje muzejskog i galerijskog sustava na području županije)

SPORT

• trend povećavanja obrazovanja stručnog kadra u području zdravstveno usmjerenog tjelesnog vježbanja • povoljni prostorni uvjeti za provedbu sportsko-rekreativnih aktivnosti na otvorenom • tradicija bavljenja rekreativnim i profesionalnim sportom • doprinos sportskoj kvaliteti života djelovanjem većeg broja sportskih udruga i organizacija • raznolika ponuda sportsko-rekreativnih programa za djecu i mlade • prepoznati sportaši na nacionalnoj, regionalnoj i svjetskoj razini s kontinuiranim postizanjem vrhunskih sportskih rezultata • postojanje visokoškolske odgojno-obrazovne institucije u području kineziologije i sporta	• nedovoljno razvijena svijest o važnosti tjelesne aktivnosti i bavljenja sportom s ciljem očuvanja zdravlja • nepostojanje dugoročnog plana razvoja i neriješene zakonske mogućnosti financiranja amaterskog sporta na području SDŽ-a • neadekvatna sportska infrastruktura i nedovoljno održavanje sportske infrastrukture • neravnomjerna opremljenost školskih sportskih dvorana i ostalih sportskih dvorana • slabo razvijeno uključivanje u sportske aktivnosti i nedovoljna prilagođenost objekata osobama s invaliditetom • nedovoljno ulaganje u poboljšavanje uvjeta za rad s vrhunskim sportašima • smanjena dostupnost sportskih i rekreativnih sadržaja i programa u ruralnim dijelovima županije, kao i na otocima

DOBRO UPRAVLJANJE

• postojanje brojnih županijskih razvojnih planova i programa • organizacije civilnog društva pridonose razvoju županije i sudjeluju u rješavanju brojnih sektorskih problema • velik broj udruga ima iskustvo i kompetenciju za privlačenje sredstava iz fondova EU-a • postojanje i djelovanje akreditiranog regionalnog koordinatora • postojanje i djelovanje više lokalnih razvojnih agencija • potpisani sporazumi o suradnji SDŽ-a s brojnim domaćim i inozemnim partnerima • kontinuirano održavanje koordinacijskih sastanaka župana SDŽ-a s predstavnicima JLS-ova • velik broj programa EU-a u pogledu teritorijalne suradnje u implementaciji • usvojen i u implementaciji Obalni plan županije s pratećim GIS alatom • uspješna implementacija županijskog projekta Pomorsko je dobro kao primjer dobre prakse upravljanja obalnim pojasom na razini države	• nedovoljna digitaliziranost javne uprave • preopterećenost dijela upravnih odjela • velik broj neaktivnih udruga • nepostojanje formalnih mreža suradnje (za starije, OSI, mlade) gdje bi se mogle razmjenjivati informacije i inicijative za nove projekte/aktivnosti • slaba suradnja institucija s udrugama – nepovjerenje u kapacitete koje udruge posjeduju jer rade direktno s korisnicima • nedovoljna razina digitalizacije javnih usluga • nedovoljna kapacitiranost ključnih dionika razvoja u praćenju suvremenih trendova u institucionalnom upravljanju

DEMOGRAFIJA

● blaži negativni demografski trendovi u odnosu na Republiku Hrvatsku ● rastuća svijest stanovništva o koristima života izvan grada i trend odlaska u ruralna područja ● očekivano trajanje života u kontinuiranom porastu ● trend povratka iseljeničstva potaknut državnim mjerama	● negativan prirodni prirast ● višegodišnje opadanje udjela mladog stanovništva (0–19 godina) u ukupnom stanovništvu ● negativan migracijski saldo (inozemstvo i s drugim županijama) u 2020. ● trend napuštanja manjih sredina u zaleđu i otoka

ZDRAVSTVO

● rastuća svjetska potražnja za uslugama zdravstvenog turizma ● raspoloživost ESI sredstava za financiranje ulaganja u ljudske resurse u zdravstvu i socijalnoj skrbi, poboljšavanje dostupnosti zdravstvene skrbi i unapređenje infrastrukture	● velik broj liječnika zaposlenih u Domu zdravlja SDŽ-a u idućem petogodišnjem razdoblju ide u mirovinu ● negativne posljedice pandemije COVID-19 na zdravstvo ● trend emigriranja zdravstvenih djelatnika ● financijska neodrživost javnog zdravstvenog sustava ● veliki pritisak na zdravstveni sustav unutar turističke sezone (posebno na otocima)

SOCIJALNA SKRB

● usklađeno djelovanje prema nacionalnim strateškim dokumentima i provedba mjera ● postojanje mogućnosti uporabe sredstava iz fondova EU-a (ESF+)	● financijska neodrživost socijalnog sustava ● povećavanje siromaštva i socijalnih razlika ● nepostojanje Registra palijativnih bolesnika (softverska podrška) ● tjelesna i psihosocijalna ugroženost djelatnika u sektoru socijalne skrbi

KULTURA

● velika koncentracija kulturno-povijesnih i zaštićenih dobara materijalne i nematerijalne baštine i kulturne raznolikosti u Županiji ● rastući interes stranih turista za autentičnim sadržajima dalmatinskih otoka i Zagore ● potencijal za razvoj kulturnog turizma ● potencijal za korištenje sredstvima EU-a za razvoj kulturnog i kreativnog sektora ● potencijal za informatizaciju i tehničko unapređenje kulturnih ustanova, digitalizaciju i multimedijску prezentaciju kulturne baštine (e-Kultura)	● nedovoljno razvijena javna svijest o značaju i vrijednosti kulturnih dobara ● slaba medijska zastupljenost kulturnih programa, događanja i manifestacija ● nedostupnost kapitala za kulturne projekte ● nedovoljan interes za digitalizaciju i unapređenje predstavljanja kulturne baštine u institucijama ● smanjivanje broja obrazovanih, mladih i radno sposobnih ljudi uslijed emigracije stanovništva (sektor kulturne industrije) ● trend iseljavanja stanovnika iz starih gradskih jezgri kao zaštićenih kulturno-povijesnih cjelina ● nedostatan ulaganje u sadržaj, postave i prostore na području županije (ustanove čiji je osnivač RH) ● ispreplitanje nadležnosti upravljanja sustavom kulture između Županije, JLS-ova i RH (osnivači kulturnih ustanova)

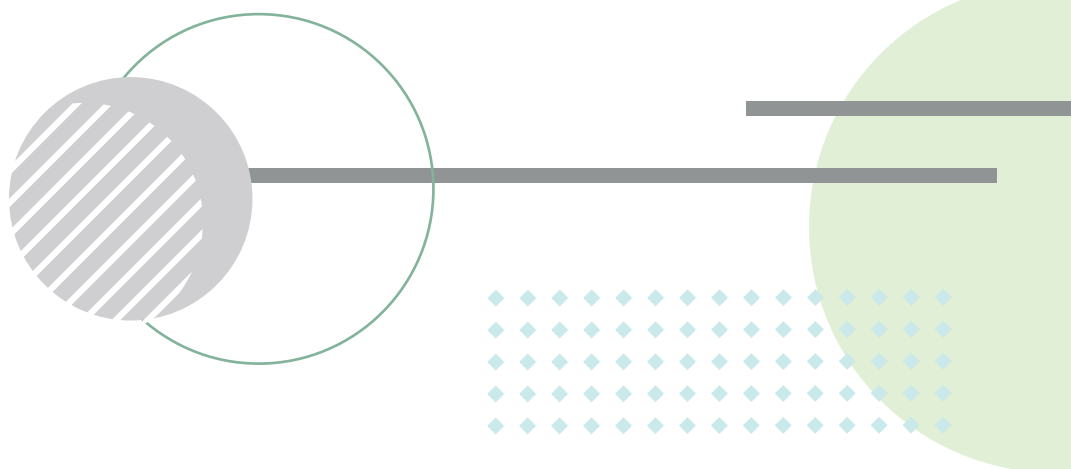
SPORT

● mogućnost korištenja turističkim potencijalima za razvoj sportskog turizma ● prepoznati sportaši na nacionalnoj, regionalnoj i svjetskoj razini s kontinuiranim postizanjem vrhunskih sportskih rezultata ● povoljna geostrateška lokacija i klimatski uvjeti za cjelogodišnje sportske aktivnosti na otvorenom ● marketinška i promidžbena iskoristivost bogate sportske baštine i sportaša koji kontinuirano postižu vrhunske sportske rezultate	● nedovoljan udio privatnih ulaganja u sport u odnosu na javne izvore sredstava ● suvremeni trendovi tehnološkog razvoja u društvu odvrću građane od kontinuiranog bavljenja sportom i tjelesnom aktivnošću ● nedovoljno razvijena svijest o važnosti tjelesne aktivnosti i bavljenja sportom s ciljem očuvanja zdravlja ● neprepoznavanje sporta kao važne društvene pojave, kao i njegove ekonomske, socijalne, odgojne i zdravstvene uloge

DOBRO UPRAVLJANJE

- potencijal uključivanja udruga u razvoj segmenata društvenog života koje privatni i javni sektor zanemaruje
- pozitivan trend aktiviranja i osnaživanja volonterstva
- potencijal za efikasnije i proaktivnije prostorno planiranje na lokalnoj/regionalnoj razini, koja je glavni generator konkretnih ideja i projekata
- postojanje brojnih izvora financiranja za udruge civilnog društva
- poticajno okruženje za razvoj civilnog društva
- prepoznato jačanje svijesti kod šire javnosti o mogućnostima korištenja javnim digitalnim uslugama
- razvoj 5G mreže

- neažuran katastar i zemljišne knjige i neriješena pitanja zemljišnog vlasništva
- sporost provedbe reformi
- nepostojanje jedinstvenog pristupa transparentnosti rada regionalne i lokalne samouprave
- nerazumijevanje važnosti izrade planova koji su u funkciji postizanja dugoročnih ciljeva i vizije razvoja
- nedorečenost zakonskog okvira u Zakonu o udrugama (računovodstvo neprofitnih organizacija, djelatnosti kojima se mogu baviti, financiranje projekata za opće dobro, nadzor nad udrugama itd.)
- ograničeno djelovanje udruga i ovisnost o projektima, nema dugoročnog planiranja financiranja programa
- visoki stupanj centraliziranosti u sustavu upravljanja i planiranja razvoja
- ovisnost udruga o državnom proračunu s obzirom na skroman investicijski potencijal Županije i JLS-ova u odnosu na razvojne potrebe
- prepoznato jačanje svijesti kod šire javnosti o mogućnostima korištenja javnim digitalnim uslugama

Opis razvojnih potreba i potencijala (u srednjoročnom razdoblju)

Prioriteti javnih politika Splitsko-dalmatinske županije u srednjoročnom razdoblju do 2027. pokazuju želju i ambiciju regionalne (područne) samouprave da dosegne puni potencijal najmnogoljudnije regionalne samoupravne jedinice na području Republike Hrvatske (izuzev Grada Zagreba). Splitsko-dalmatinska županija očekuje visoku prepoznatljivost kao jedinica regionalne samouprave koja veliku pozornost i brigu koncentrira na poticanje i stvaranje konkurentnog i otpornog gospodarstva koje će pak omogućiti svim stanovnicima na području županije aktivno i održivo sudjelovanje u gospodarskim aktivnostima. U kontekstu dominantnih horizontalnih prioriteta, Županija je usmjerena na koncept *zelene županije* koja će veliku brigu posvetiti očuvanju okoliša i održivom razvoju, dok se, s druge strane, očekuje da digitalna transformacija olakša poslovanje i protočnost informacija i pridonese ukupnoj kvaliteti života. Osim prioriteta usmjerenih na makroperspektivu, Županija ima za cilj postaviti obrazovanje kao temeljni stup razvoja, odnosno uspostaviti snažnu poveznicu s tržištem rada. To se nadovezuje na demografsku politiku, gdje se koncepti zaustavljanja trenda pada broja stanovništva spajaju sa stvaranjem pozitivne gospodarske slike sa željom privlačenja novog radno aktivnog stanovništva.

U kontekstu opće zdravstvene krize uzrokovane globalnom pandemijom COVID-19 cilj je da svaki stanovnik županije ostvari potencijal zdravog, aktivnog i kvalitetnog života, gdje se očituje potreba za prevencijom i paralelno izgrađivanje spremnosti na buduće zdravstvene krize.

Za budući razvoj Splitsko-dalmatinske županije definirana su četiri prioriteta:

1. KONKURENTNO I OTPORNO GOSPODARSTVO
2. OBRAZOVANJE KAO TEMELJNI STUP RAZVOJA I USKLAĐENO I PERSPEKTIVNO TRŽIŠTE RADA
3. ZELENA I RESURSNO UČINKOVITA ŽUPANIJA ODRŽIVE INFRASTRUKTURE
4. ZDRAV, AKTIVAN I KVALITETAN ŽIVOT STANOVNIKA SPLITSKO-DALMATINSKE ŽUPANIJE

U nastavku poglavlja opisuje se poveznica odabranih prioriteta javne politike JP(R)S-ova s odabranim strateškim ciljevima iz NRS-a 2030. i hijerarhijski s određenim posebnim ciljevima i pripadajućim pokazateljima učinka kojima će se pridonijeti provedbom odabranih prioriteta javne politike u srednjoročnom razdoblju utvrđenih Planom razvoja. Odabrani prioriteti javnih politika usklađeni su sa zaključcima provedene analize srednjoročnih razvojnih potreba i razvojnih potencijala Splitsko-dalmatinske županije. Svaki prioritet javne politike izravno je vezan za jedan ili više strateških ciljeva NRS-a 2030., dok svaki posebni cilj pridonosi izravno ili neizravno doprinosu pokazatelja učinka više strateških ciljeva (prikazano u tablici na dnu poglavlja).

Posebni ciljevi, pokazatelji ishoda i pripadajuće mjere

5.1. Prioritet 1. Konkurentno i otporno gospodarstvo

Tablica 4. Popis posebnih ciljeva i mjera Prioriteta 1. Konkurentno i otporno gospodarstvo

PRIORITET	POSEBNI CILJEVI	MJERE
1. KONKURENTNO I OTPORNO GOSPODARSTVO	1.1. Stvaranje konkurentnog, održivog i resursno učinkovitog gospodarstva temeljenog na znanju	M1: Poboljšavanje poslovnog okruženja za razvoj industrije visokih tehnologija (industrija 4.0) i privlačenje novih investicija
		M2: Jačanje infrastrukture i kapaciteta za istraživanje i inovacije i promoviranje centara kompetencija i istraživačko-inovacijskih (IRI) centara
		M3: Promicanje poduzetništva i ulaganja privatnog sektora jačanjem regionalnog eko-sustava i regionalnih lanaca vrijednosti
		M4: Priprema za poslove u budućnosti razvojem pametnih vještina za industrijsku tranziciju prema nišama veće dodane vrijednosti
	1.2. Jačanje malog i srednjeg poduzetništva i poduzetničkog okruženja	M1: Poboljšavanje pristupa financijskim sredstvima malim i srednjim poduzetnicima
		M2: Stvaranje uvjeta za očuvanje tradicijskih obrta
		M3: Daljnji razvoj postojećih poduzetničkih zona i stvaranje povoljne klime za ulaganja
		M4: Jačanje kapaciteta poduzetničkih potpornih institucija uz razvoj novih usluga i infrastrukture
		M5: Poticanje izvoznih aktivnosti malih i srednjih poduzetnika
		M6: Promicanje važnosti i uloge društvenog poduzetništva u održivom gospodarstvu
	1.3. Razvoj teritorijalno ravnomjerno raspoređenog, cjelogodišnjeg, diversificiranog, održivog i inovativnog turizma	M1: Unapređenje sustava destinacijskog razvoja i upravljanja destinacijama
		M2: Razvoj turističke i posjetiteljske infrastrukture
		M3: Razvoj i poticanje ulaganja u unapređenje kvalitete, kvantitete, prepoznatljivosti i sigurnosti turističkih proizvoda, usluga i sadržaja, kao i poticanje razvoja specifičnih oblika turizma
		M4: Razvoj vještina, znanja i kompetencija potrebnih u turističkom privređivanju i kontinuirana prilagodba promjenama na tržištu rada
	1.4. Razvoj održive i pametne poljoprivrede Splitsko-dalmatinske županije	M1: Podrška ulaganjima u sektore ekološke i/ili autohtone poljoprivrede i poljoprivrednih proizvoda
		M2: Razvoj infrastrukture, suprastrukture i programa potrebnih za razvoj konkurentne i otporne poljoprivrede
		M3: Poticanje uporabe i razvoj novih tehnologija u poljoprivredi
		M4: Podrška učinkovitijem gospodarenju poljoprivrednim zemljištem
		M5: Podrška poboljšavanju tržišnih mehanizama za prodaju poljoprivredno-prehrambenih proizvoda
		M6: Potpora očuvanju i proširivanju stočnog fonda
		M7: Podrška održivom razvoju i unapređenju sektora lovstva
	1.5. Razvoj održivog i pametnog sektora ribarstva i akvakulture	M1: Razvoj održive infrastrukture i suprastrukture za potrebe sektora ribarstva i akvakulture
		M2: Podrška poboljšavanju tržišnih mehanizama za prodaju proizvoda ribarstva i akvakulture

Kontinuirane promjene u području gospodarstva, novi izazovi i generalno makroekonomska struktura dio su životnog ciklusa svake regije u Republici Hrvatskoj. Splitsko-dalmatinska županija brizi o svojoj gospodarskoj situaciji pristupa sveobuhvatno i takav pristup nastaviti će i u budućem razdoblju.

Razvoj gospodarstva, koji se temelji na **konkurentnosti, održivosti i otpornosti**, preduvjet je za rast i razvoj produktivnosti (s naglaskom na prerađivački i IT sektor) na području županije. Shodno tome, Splitsko-dalmatinska županija svoje će napore usmjeriti na jačanje infrastrukture i kapaciteta koji će sustavno stvarati temelje za implementaciju najmodernijih tehnologija u svim područjima djelovanja te će stvoriti povoljne uvjete za buduće investitore i razvoj novih infrastrukturnih projekata, kao i onih projekata koji intelektualnim uslugama stvaraju nove dodane vrijednosti na tržištu. To se ostvaruje alatom diversifikacije mjera u svrhu ostvarivanja željenog cilja, odnosno konkurentnog, održivog i otpornog gospodarstva. Puno je već napravljeno za osiguravanje preduvjeta za ostvarivanje navedenog. Primjerice, Županija je projektom **ICT županija** implementirala i nastaviti će implementirati niz aktivnosti u smjeru poticanja jačeg razvoja IT sektora kao jednog od strateških opredjeljenja Županije. Djelovanjem *PICS predinkubatora*, smještenog u prostorima splitskog FESB-a, provode se aktivnosti *StartIT – start-up* akademije i *GrowIT – financiranje razvoja projekata* koji rezultiraju stvaranjem novih *start-upova* s visokom vrijednosti u području novih tehnologija. Započeta izgradnja *Županijskog IT centra*, kao IT inkubatora, nastavak je aktivnosti stvaranja preduvjeta za stvaranje novih *start-upova* u IT sektoru i sektoru novih tehnologija, ali i povezivanja cijele tehnološke zajednice s ciljem daljnjeg jačanja. Nadalje, u narednom razdoblju nastaviti će se i implementacija projekta *Uspostava Regionalnog centra kompetentnosti za elektrotehniku i računalstvo Splitsko-dalmatinske županije* s ciljem unapređenja mogućnosti učenja temeljenog na radu za učenike i odrasle polaznike strukovnog obrazovanja u podsektoru elektrotehnike i računalstva.

Daljnjom realizacijom ovakvih i sličnih projekata stvaraju se preduvjeti za realizaciju svih posebnih ciljeva Prioriteta 1 te se dugoročno utječe na razvoj gotovo svih prioritetnih niša Jadranske Hrvatske utvrđenih Planom industrijske tranzicije Jadranske Hrvatske⁷ (pametni turizam, pametno ribarstvo i akvakultura, pametna poljoprivreda, *gaming*-industrija, IT rješenja za industriju 4.0, KIBS itd.). Plan industrijske tranzicije Jadranske Hrvatske pridonijet će ostvarivanju NRS-a 2030. Strateškog cilja 13. *Jačanje regionalne konkurentnosti kroz aktivnosti pametne specijalizacije i jačanja položaja regionalnog gospodarstva u globalnim lancima vrijednosti*.

Nadalje, Županija, kao već prepoznata i valorizirana turistička destinacija, nastaviti će ulagati u turizam s ciljem ostvarivanja raznolike i cjelovite ponude koja će nuditi nove vrijednosti teritorijalnog brenda i koja će biti spremna na tekuće i nove globalne izazove. Kulturna i prirodna baština, kao resursna osnova turističke ponude, destinacijski menadžment dodatno će usmjeriti k održivom upravljanju gdje alati zaštite generiraju nove posjetitelje uslijed ubrzanje digitalizacije i održive mobilnosti. Svojim je geografskim smještajem Županija izuzetno pogodna za razvoj ribarstva, akvakulture i poljoprivrede. Podizanjem kvalitete poljoprivrednih proizvoda i usluga uvođenjem suvremenih tehnoloških rješenja, kao i uz održivo upravljanje prirodnim resursima i rizicima od klimatskih promjena, stvorit će se konkurentniji sektor poljoprivrede i ribarstva te će se dodatno uključiti ruralna područja u cjelokupan proces pružanja vrijednosti koncepta zdrave hrane i ekološke proizvodnje.

Usuglašenost s NRS-om 2030.:

Prioritet javne politike s pripadajućim posebnim ciljevima Konkurentno i otporno gospodarstvo izravno je usklađen sa STRATEŠKIM CILJEM NRS-a 2030. 1. Konkurentno i inovativno gospodarstvo.

7 Jadranska Hrvatska jedna je od četiriju NUTS2 statističkih regija Republike Hrvatske nastalih grupiranjem županija kao administrativnih jedinica niže razine. Obuhvaća sedam županija: Dubrovačko-neretvansku, Istarsku, Ličko-senjsku, Primorsko-goransku, Splitsko-dalmatinsku, Šibensko-kninsku i Zadarsku županiju. Društveno-gospodarski pokazatelji svrstavaju većinu ovih županija, pa tako i Jadransku Hrvatsku u cjelini, među nerazvijenija područja Republike Hrvatske i Europske unije.

Tablica 5. Pokazatelji ishoda Prioriteta 1. Konkurentno i otporno gospodarstvo

Pokazatelji ishoda	Izvor podataka	Godina
--------------------	----------------	--------

PC 1.1. Stvaranje konkurentnog, održivog i resursno učinkovitog gospodarstva temeljenog na znanju

OI.02.4.01 Saldo robne razmjene	DZS	2020.
OI.02.4.31 Broj zaposlenih u području <i>Prerađivačka industrija</i> (prema NKD-u 2007.)	FINA	2020.

PC 1.2. Jačanje malog i srednjeg poduzetništva i poduzetničkog okruženja

OI.02.1.07 Udio profita malih i srednjih poduzeća u ukupnom profitu svih poduzeća	FINA	2020.
OI.02.1.11 Izvoz dobara i usluga (u % BDP-a)	FINA	2018.

PC 1.3. Razvoj teritorijalno ravnomjerno raspoređenog, cjelogodišnjeg, diversificiranog, održivog i inovativnog turizma

OI.02.8.50 Indeks turističke razvijenosti JLS	Institut za turizam	2020.
OI.02.8.03 Neto stopa popunjenosti kreveta i spavaćih soba u hotelima i sličnom smještaju	DZS	2019.
OI.02.8.25 Prosječna potrošnja turista po danu, u eurima	HTZ	2019.

PC 1.4. Razvoj održive i pametne poljoprivrede Splitsko-dalmatinske županije

OI.02.12.01 Postotak obradivog zemljišta opremljenog za navodnjavanje	MP	2020.
OI.02.12.79 Udio prihoda poljoprivrednog sektora u BDP-u Županije	DZS/FINA	2018.

PC 1.5. Razvoj održivog i pametnog sektora ribarstva i akvakulture

OI.02.12.81 Udio zaposlenih u djelatnosti ribarstva u ukupnom broju osiguranika Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje, po Županiji	FINA/HGK	2020.
OI.02.12.80 Udio prihoda sektora ribarstva i marikulture u BDP-u Županije	FINA/ HGK	2020.

Posebni cilj 1.1. Stvaranje konkurentnog, održivog i resursno učinkovitog gospodarstva temeljenog na znanju

Industrijska tranzicija temeljena na implementaciji novih informacijsko-komunikacijskih tehnologija unutar širokog spektra gospodarstva prepoznata je kao nova prilika i izazov za unapređenje i modernizaciju **prerađivačkog sektora na području županije**, kao i za sve prateće uslužne grane. Strateški dokument Plan industrijske tranzicije Jadranske Hrvatske, kao rezultat zajedničke inicijative

Ministarstva regionalnoga razvoja i fondova Europske unije i sedam županija NUTS-2 regije Jadranske Hrvatske, apostrofira prioritetne sektore/niše na čiji će razvoj biti stavljen naglasak u nadolazećem razdoblju. Splitsko-dalmatinska županija želi biti predvodnik prilagodbe tehnološkim promjenama u Jadranskoj Hrvatskoj s krajnjim ciljem doprinosa standardu življenja i kvaliteti života općenito. Mjere

unutar Posebnog cilja 1.1. snažno su vezane za smjere promjena industrijske tranzicije, a one su:

- širenje i difuzija inovacija poticanjem strateških partnerstva za inovacije i razvoj inovacijskih klastera u prioritetnim nišama
- promicanje poduzetništva i ulaganja privatnog sektora jačanjem regionalnog ekosustava i poticanjem rasta i razvoja inovativnih *start-upova* i MSP-ova u prioritetnim nišama
- priprema za poslove u budućnosti razvojem pametnih vještina za industrijsku tranziciju prema nišama veće dodane vrijednosti
- podržavanje prijelaza na niskougljično i kružno gospodarstvo digitalnom i zelenom tranzicijom i promicanjem inkluzivnog rasta (horizontalne teme)

Na temelju utvrđenih globalnih trendova, razvojnih izazova i potencijala regionalnog gospodarstva, a u skladu s rezultatima procesa poduzetničkog otkrivanja, kao glavni fokus budućeg rasta i razvoja Jadranske Hrvatske (a ujedno i Splitsko-dalmatinske županije) odabrane su sljedeće prioritetne niše (unutar regionalnih lanaca vrijednosti – RLV) za koje je procijenjeno da mogu ostvariti najveću dodanu vrijednost te time u najvećoj mjeri pridonijeti povećavanju regionalne konkurentnosti:

1. RLV plavog rasta

- plovila budućnosti
- luksuzni obalni turizam
- pametno ribarstvo i akvakultura

2. RLV zdravlja

- *FutureFarma* – farmaceutika budućnosti
- personalizirana medicina
- zdravstveni i *wellness* turizam
- hrana za zdravlje

3. RLV pametne industrije

- IT rješenja i proizvodne tehnologije i modeli za industriju 4.0 i pametnu poljoprivredu
- *Smart Tech* rješenja za pametne gradove i pametne otoke

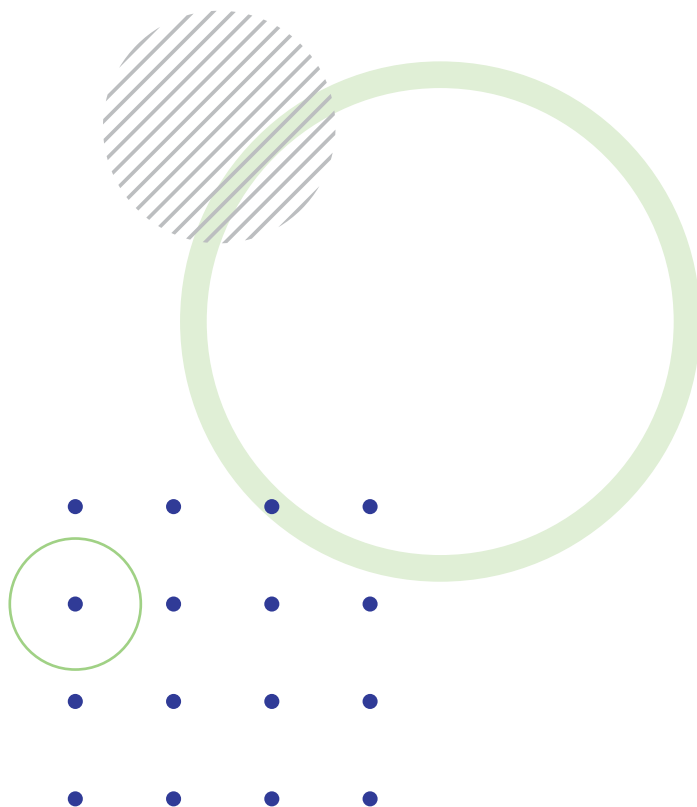
4. RLV zelenog rasta

- svježa hrana
- zelena gradnja i eko proizvodi od drva
- zelene tehnologije za energiju i održivi okoliš
- zeleni/eko/ruralni turizam

5. RLV uslužnog sektora visoke dodane vrijednosti

- audio-vizualna i filmska industrija
- *gaming*-industrija video igrice
- KIBS (*Knowledge Intensive Business Services*)

Važno je napomenuti da se i ostali posebni ciljevi unutar različitih prioritetnih područja također naslanjaju na navedene niše, što će biti naglašeno kod svakog posebnog cilja. Jedan od ključnih pokretača tranzicije regionalnog gospodarstva bit će ulaganja u istraživanje, razvoj i komercijalizaciju inovacija i transfer tehnologija. Time će se stvoriti uvjeti za diversifikaciju proizvodnje i jačanje regionalne konkurentnosti razvojem novih proizvoda i usluga u prioritetnim nišama Jadranske Hrvatske, a time i Splitsko-dalmatinske županije.

Tablica 6. Opis mjera Posebnog cilja 1.1. Stvaranje konkurentnog, održivog i resursno učinkovitog gospodarstva temeljenog na znanju

Redni broj i naziv mjere	Opis/primjeri aktivnosti unutar pojedine mjere
M1: Poboljšavanje poslovnog okruženja za razvoj industrije visokih tehnologija (industrija 4.0) i privlačenje novih investicija	Svrha mjere poboljšavanje je poslovnog okruženja za razvoj industrije visokih tehnologija (industrija 4.0) i privlačenja novih investicija u kontekstu podrške provedbe Plana industrijske tranzicije Jadranske Hrvatske. Mjera obuhvaća programe/projekte/aktivnosti podrške koji za cilj imaju: • strateške savjetodavne usluge i vještine podrške klijentima u području digitalne transformacije • ulaganja u istraživanje, razvoj i komercijalizaciju inovacija, kao i transfer tehnologija • izgradnju kapaciteta za primjenu novih tehnologija u IT infrastrukturi, većinom u području tehnologija digitalnog razvoja • jačanje ponude integriranih usluga umjesto prekomjernog izvršavanja podugovorenih vanjskih usluga • jačanje kapaciteta srednjih i velikih poduzeća itd.
M2: Jačanje infrastrukture i kapaciteta za istraživanje i inovacije i promoviranje centara kompetencija i istraživačko-inovacijskih (IRI) centara	Svrha mjere jačanje je infrastrukture i kapaciteta za istraživanje i inovacije i promoviranje centara kompetencija i istraživačko-inovacijskih (IRI) centara. Ova mjera predstavlja nastavak aktivnosti započetih u prošlom financijskom okviru EU-a, a tiču se strategije pametne specijalizacije. Mjera obuhvaća programe/projekte/aktivnosti: • poticanje istraživačke djelatnosti kroz centre kompetencija i istraživačko-razvojne centre kojima će se osigurati platforma za povezivanje privatnog, poslovnog i istraživačkog sektora u području primjene inovacija • podrška aktivnostima usmjerenima na: - potpore ulaganjima poslovnog sektora u IRI - poticanje strateških partnerstva za inovacije - podrška MSP-ovima za IRI ulaganja - potpore inovacijskim klasterima - potpore komercijalizacijama inovacija - podrška digitalnim centrima za inovacije itd. • potpora izgradnji Znanstveno-inovacijskog centra (ZIC) Sveučilišta u Splitu
M3: Promicanje poduzetništva i ulaganja privatnog sektora jačanjem regionalnog ekosustava i regionalnih lanaca vrijednosti	Svrha mjere promicanje je poduzetništva i ulaganja privatnog sektora jačanjem regionalnog ekosustava i regionalnih lanaca vrijednosti u kontekstu podrške provedbe Plana industrijske tranzicije Jadranske Hrvatske. Mjera obuhvaća programe/projekte/aktivnosti: • poticanje razvoja inovativnih <i>start-up</i> tvrtki i proširivanje poslovanja MSP-ova u prioritetnim nišama industrijske tranzicije Jadranske Hrvatske • podrška provedbi natječaja koji osiguravaju uporabu financijskih alata: <i>crowdfunding</i>, mreže poslovnih anđela, fondovi rizičnog kapitala • podrška provedbi natječaja koji osiguravaju <i>de minimus</i> potpore MSP-ovima u kontekstu provedbe Plana industrijske tranzicije Jadranske Hrvatske • programi usavršavanja u okviru centara kompetentnosti, poduzetničkih inkubatora i akceleratora, kao i inovacijskih klastera • potpore MSP-ovima za usavršavanje, podrška u uspostavi učinkovitog sustava za <i>start-up</i> tvrtke itd.
M4: Priprema za poslove u budućnosti razvojem pametnih vještina za industrijsku tranziciju prema nišama veće dodane vrijednosti	Svrha mjere jest u okviru procesa provedbe Plana industrijske tranzicije Jadranske Hrvatske dati potporu razvoju programa/projekata/aktivnosti koji za cilj imaju razvoj pametnih vještina i pripremu gospodarstva Županije za poslove budućnosti. Primjeri konkretnih aktivnosti čija će se implementacija podupirati kroz mjeru jesu: • podrška procesu mapiranja vještina za poslove budućnosti u okviru regionalnih lanaca vrijednosti (RLV) • potpore MSP-ovima za razvoj specifičnih vještina u okviru RLV-ova • podrška povezivanju velikih tvrtki i MSP-ova s centrima kompetentnosti • podrška aktivnostima poticanja povezivanja velikih tvrtki i MSP-ova sa sveučilištima u cilju stvaranja specijaliziranih poslijediplomskih studija • namjenske potpore za obuku i vaučeri • poticanje stvaranja inovacijskih klastera itd.

Posebni cilj 1.2. Jačanje malog i srednjeg poduzetništva i poduzetničkog okruženja

Prepoznavši veliki značaj poduzetnika i njihov doprinos cjelokupnom gospodarstvu, Županija želi ojačati njihov položaj implementacijom mjera koje se odnose na poboljšavanje pristupa financijskim sredstvima, stvaranjem uvjeta za očuvanje tradicijskih obrta, daljnjim razvojem postojećih poduzetničkih zona, jačanjem kapaciteta poduzetničkih potpornih institucija, poticanjem izvoznih aktivnosti malih i srednjih poduzetnika i jačanjem uloge društvenog poduzetništva u gospodarstvu Županije.

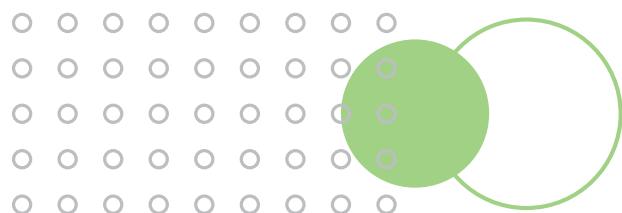
Osim dionika u poduzetničkom bazenu, koji su usmjereni na modernu, visokotehnološku i sofisticiranu

produkciju proizvoda i usluga, Županija prepoznaje važnost ukupnog poduzetništva kao generatora novih radnih mjesta.

Treba istaknuti da će, iako se u nazivu mjera ne spominje pojam *zelenog* poduzetništva, Županija u kontekstu provođenja horizontalnog načela *zelene* transformacije u nadolazećem razdoblju svim navedenim mjerama posebno poticati razvoj *zelenog* poduzetništva. Isto se odnosi na poduzetništvo koje ima sljedeće karakteristike: unutarnji motivi koji su usmjereni prema brizi za okoliš, svijest o ekološkim problemima i želja za njihovim otklanjanjem, kao i poslovanje koje je održivo i nema negativnih utjecaja na okoliš.

Tablica 7. Opis mjera Posebnog cilja 1.2. Jačanje malog i srednjeg poduzetništva i poduzetničkog okruženja

Redni broj i naziv mjere	Opis/primjeri aktivnosti unutar pojedine mjere
M1: Poboljšavanje pristupa financijskim sredstvima malim i srednjim poduzetnicima	Svrha mjere poboljšavanje je pristupa financijskim sredstvima malim i srednjim poduzetnicima. Mjera obuhvaća programe/projekte/aktivnosti: - provedba programa kreditiranja mikro, malih i srednjih subjekata malog gospodarstva, namijenjenih za infrastrukturne intervencije, opremanje i osiguravanje obrtnih sredstava - radom poduzetničkih potpornih institucija pružat će potporu provedbi aktivnosti poboljšavanja pristupa financijskim sredstvima MSP-ova, koje nisu direktno vezane za županijski proračun (kreditna sredstva HBOR-a; OPKK, ITP, NPOO) - provedba <i>Programa potpore osnivanju i razvoju malog gospodarstva na području Splitsko-dalmatinske županije</i> - provedba <i>Programa potpore poslovanju mikro poduzetnika u manje razvijenim područjima Splitsko-dalmatinske županije</i> itd.
M2: Stvaranje uvjeta za očuvanje tradicijskih obrta	Svrha mjere jest sačuvati postojeće tradicijske i umjetničke obrte i revitalizirati stare tradicijske i umjetničke zanate. Mjera obuhvaća programe/projekte/aktivnosti: - edukacija potencijalnih ponuđača i proizvođača tradicijskih i umjetničkih proizvoda i informiranje postojećih - potpora promotivnim i marketinškim aktivnostima tradicijskih i umjetničkih obrta - podrška projektima revitalizacije izumrlih tradicijskih i umjetničkih zanata s naglaskom na ruralna i otočna područja itd.

Redni broj i naziv mjere	Opis/primjeri aktivnosti unutar pojedine mjere
M3: Daljnji razvoj postojećih poduzetničkih zona i stvaranje povoljne klime za ulaganja	Svrha mjere jest unapređenje postojećih poduzetničkih zona u Splitsko-dalmatinskoj županiji i stvaranje pretpostavki za privlačenje domaćih i stranih ulaganja u SDŽ. Mjera obuhvaća programe/projekte/aktivnosti: - implementacija <i>Programa poticanja izgradnje poduzetničkih zona u Splitsko-dalmatinskoj županiji za razdoblje 2021.–2025.</i> - unapređenje opremljenosti postojećih poduzetničkih zona - poticanje razvoja infrastrukture do postojećih poduzetničkih zona - razvoj novih poslovnih zona ako postoji opravdana potreba - implementacija aktivnosti/programa/projekata koji imaju za cilj poticanje investicija u poduzetničkim zonama SDŽ-a - analiza učinaka postojećeg Zakona o poticanju ulaganja i lokalnih/regionalnih poticaja na investicijsku aktivnost u Županiji - izrada Plana poticanja ulaganja u ciljane sektore, temeljem analize učinaka dosadašnjeg modela ulaganja (najviše u nekretnine i turizam) - priprema cjelovitog sustava županijskih poticaja novim investitorima u koordinaciji s JLS-ovima i s nadležnim institucijama na nacionalnoj razini (oslobađanje od komunalnih doprinosa, omogućavanje investitorima kupnju jeftinijeg zemljišta, informiranje o vremenskom roku za pribavljanje svih potrebnih dozvola, pojednostavljeni postupak ishoda dozvola) - podrška sređivanju imovinsko-pravnih odnosa - umrežavanje svih institucija relevantnih za podršku investitorima - provođenje obrazovnih programa za javnu upravu u funkciji privlačenja investicija - uspostava veza i razmjena iskustava domaćih i stranih potpornih institucija koje obavljaju sličnu aktivnost u zemlji i inozemstvu itd.
M4: Jačanje kapaciteta poduzetničkih potpornih institucija uz razvoj novih usluga i infrastrukture	Svrha mjere jačanje je kapaciteta postojećih poduzetničkih potpornih institucija i stvaranje uvjeta za razvoj nove i proširivanje postojeće poslovne infrastrukture i uvođenje novih usluga. Mjera obuhvaća programe/projekte/aktivnosti: - uvođenje novih usluga poduzetničkih potpornih institucija (PPI) za potporu MSP-ovima u svim fazama poslovanja - poboljšavanje kompetencija zaposlenika poduzetničkih potpornih institucija - poboljšavanje postojeće poslovne infrastrukture, opreme i povezanih poslovnih usluga koje se pružaju MSP-ovima - stvaranje nove poslovne infrastrukture, opreme i povezanih poslovnih usluga - nastavak provedbe županijskog <i>Programa jačanja poduzetničkih kompetencija</i> SDŽ-a (potpora poduzetničkim potpornim institucijama i potpora organizaciji međunarodnih konferencija i stručnih skupova na temu suvremenih tehnologija) itd.
M5: Poticanje izvoznih aktivnosti malih i srednjih poduzetnika	Svrha mjere jest osigurati različite načine podrške izvoznim aktivnostima poduzetnika i povećati izvoz malih i srednjih poduzetnika. Mjera obuhvaća programe/projekte/aktivnosti: - obrazovanje i savjetovanje poduzetnika o planiranju i provedbi izvoznih aktivnosti, nastupa na stranim tržištima, analizi stranih tržišta i sl. - podrška (savjetodavna, financijska) za nastup MSP-ova i udruženja MSP-ova na inozemnim sajmovima, izložbama i sličnim manifestacijama - podrška aktivnostima/projektima MSP-ova orijentiranih na izvoz itd.
M6: Promicanje važnosti i uloge društvenog poduzetništva u održivom gospodarstvu	Svrha mjere uspostava je poticajnog okruženja za promicanje i razvoj društvenog poduzetništva. Mjera obuhvaća programe/projekte/aktivnosti: - uspostava baze podataka o društvenim poduzetnicima u županiji - informativne i edukativne radionice na temu društvenog poduzetništva - poticanje i razvoj društvenog poduzetništva uključujući sufinanciranje potpornih usluga i naknada nužnih za poslovanje (dokumentacija, najam prostora, oprema...) - poticanje investicija i projekata društvenog poduzetništva - pružanje tehničke pomoći (savjetovanje, informiranje, edukacije) koju provode PPI-ovi za osiguravanje financiranja projekata društvenog poduzetništva - poticanje udruženog nastupa na sajmovima i promotivnim aktivnostima - podrška razvoju programa osposobljavanja za potrebe društvenog poduzetništva - podrška obrazovnim ustanovama koje provode različite oblike društvenog poduzetništva (učeničko zadrugarstvo, vježbeničke tvrtke, projekti u partnerstvu s provediteljima društvenog poduzetništva) - razvoj i poticanje tradicionalnih gospodarskih sektora dodane vrijednosti od značenja za održivi razvoj gospodarstva i lokalnih zajednica itd.

Posebni cilj 1.3. Razvoj teritorijalno ravnomjerno raspoređenog, cjelogodišnjeg, diversificiranog, održivog i inovativnog turizma

Splitsko-dalmatinska županija, zahvaljujući svojim iznimnim prirodnim i kulturnim bogatstvima, odavno je prisutna na međunarodnom turističkom tržištu, a svi relevantni turistički indikatori pokazuju trend porasta. Ovakav pozitivan trend važno je održati dodatnim ulaganjima u inovativnu turističku infrastrukturu i aktivnosti unapređenja ponude i prepoznatljivosti Splitsko-dalmatinske županije kao jedinstvene destinacije (teritorijalni brend). Upravljanjem destinacijama, raznolikom ponudom i ulaganjem u turističku infrastrukturu omogućit će se produljenje turističke sezone na području Županije. U nadolazećem razdoblju Splitsko-dalmatinska županija pozicionirat će se kao jedna od vodećih turističkih destinacija ulaganjem u razvoj novih posebnih oblika turizma, uvelike uzimajući u obzir zaštitu okoliša i kulturne baštine kvalitetnim i holističkim pristupom menadžmentu turističkih destinacija pritom ne ugrožavajući postojeće kapa-

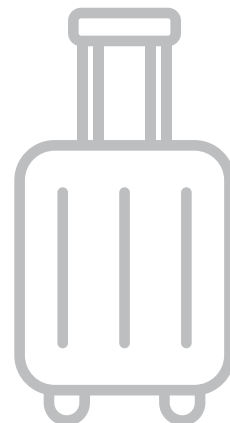
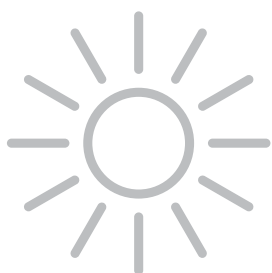
citete i infrastrukturu. Po pitanju posebnih i novih oblika turizma ističe se projekt *Biokovka 5.0 – mediteranski centar izvrsnosti lječilišnog i wellness turizma*. Svrha projekta jest unaprijediti konkurentnost, financijsku, ekonomsku, društvenu i ekološku održivost i učinke, otpornost, kvalitetu i profitabilnost postojećih, kao i razvoj novih medicinskih, a posebno lječilišnih i *wellness* kapaciteta, proizvoda i usluga visoke razine kvalitete i visoke dodane vrijednosti za sve korisnike, Splitsko-dalmatinsku županiju kao vlasnika/osnivača, osoblje, lokalnu i regionalnu zajednicu i Republiku Hrvatsku u cjelini.

Ovaj posebni cilj izravno pridonosi razvoju kompetencija i mogućnosti ulaganja unutar definiranih niša regionalnog lanca vrijednosti Plana industrijske tranzicije Jadranske Hrvatske *RLV zdravlja* (*Personalizirana medicina i Zdravstveni i wellness turizam*) odnosno *RLV zelenog rasta* (*Zeleni/eko/ruralni turizam*) i *RLV plavog rasta* (*Luksuzni obalni turizam*).

Tablica 8. Opis mjera Posebnog cilja 1.3. Razvoj teritorijalno ravnomjerno raspoređenog, cjelogodišnjeg, diversificiranog, održivog i inovativnog turizma

Redni broj i naziv mjere	Opis/primjeri aktivnosti unutar pojedine mjere
M1: Unapređenje sustava destinacijskog razvoja i upravljanja destinacijama	Svrha mjere uspostava je destinacijskog menadžmenta, koji mora biti u stanju kreirati, planirati i koordinirati sadržajnu turističku ponudu destinacije kao cjeline, na način da se sustavno prilagođava potrebama i željama korisnika, uz uvažavanje domicilnih vrijednosti i suvremenih turističkih trendova. Mjera obuhvaća programe/projekte/aktivnosti: • izgradnja kapaciteta postojećeg sustava turističkih zajednica i poticanje suradnje s privatnim i civilnim sektorom • edukacije i treninzi za poslove upravljanja destinacijskim razvojem • mapiranje resursne osnove i izrada GIS-ova i baza podataka resursne osnove • potpora programu <i>Regionalna diversifikacija i specijalizacija hrvatskog turizma kroz ulaganja u razvoj turističkih proizvoda visoke dodane vrijednosti</i> (NPOO) • ulaganje u integrirane projekte razvoja destinacija • ulaganje u projekte osiguravanja integralne kvalitete destinacije • uspostava tehnoloških rješenja i ekspertnih sustava upravljanja održivim razvojem destinacije • primjena smjernica Studije nosivih kapaciteta na području Splitsko-dalmatinske županije • podrška modernizaciji turističkog eko-sustava digitalizacijom procesa upravljanja destinacijskim organizacijama • ažuriranje/izrada novog <i>Glavnog plana razvoja turizma Splitsko-dalmatinske županije</i> • podrška uspostavi lanaca vrijednosti s ciljem podrške povećavanju kvalitete, kao i diversifikacije turističke ponude veće dodane vrijednosti itd.

M2: Razvoj turističke i posjetiteljske infrastrukture	Svrha mjere jest poboljšati kvalitetu turističke i posjetiteljske infrastrukture kako bi se osigurao cjeloviti turistički lanac vrijednosti. Mjera obuhvaća programe/projekte/aktivnosti: • rekonstrukcija/dogradnja postojeće infrastrukture odnosno gradnja nove javne turističke infrastrukture (u skladu s potrebama za turističkim proizvodima) kako je definirano u <i>Pravilniku o javnoj turističkoj infrastrukturi</i> • potpora projektima rekonstrukcije/dogradnje postojeće odnosno gradnje nove turističke infrastrukture privatnog sektora • implementacija strateškog projekta <i>Biokovka 5.0 – mediteranski centar izvrsnosti lječilišnog i wellness turizma</i> itd.
M3: Razvoj i poticanje ulaganja u unapređenje kvalitete, kvantitete, prepoznatljivosti i sigurnosti turističkih proizvoda, usluga i sadržaja, kao i poticanje razvoja specifičnih oblika turizma	Svrha mjere jest stvoriti pretpostavke na regionalnoj i lokalnoj razini za poboljšavanje kvalitete i diversificiranje ponude turističkih proizvoda i usluga, što će rezultirati produljenjem sezone. Mjera obuhvaća programe/projekte/aktivnosti: • podrška projektima, programima i inicijativama razvoja ponude, proizvoda i usluga selektivnih oblika održivog turizma • poticanje turističkih oblika koji su definirani kao prioritetne niše u Planu industrijske tranzicije Jadranske Hrvatske (pametni turizam, zeleni turizam, zdravstveni i <i>wellness</i> turizam) • poticanje uspostavljanja lanaca vrijednosti u turizmu i diversifikacija turističke ponude veće dodane vrijednosti i slične aktivnosti • podrška projektima razvoja kulturnog, aktivnog, ruralnog, nautičkog, zdravstvenog, obrazovnog, znanstveno-istraživačkog, poslovnog, vjerskog turizma • promocija i brendiranje destinacija i proizvoda • poticanje obrazovnih programa za potrebe ponude visoko kvalitetnih turističkih proizvoda i usluga (RCK Turističko-ugostiteljske škole Split) • potpora programu <i>Jačanje održivosti i poticanje zelene i digitalne transformacije u sektoru turizma (NPOO)</i> • potpora programu <i>Jačanje kapaciteta sustava za otporan i održiv turizam (NPOO)</i> • uvođenje standarda kvalitete • izrada planova upravljanja, elaborata sigurnosti i uspostava sustava i mjera upravljanja posjećivanja • ažuriranje dokumenta <i>Regionalni program uređenja i upravljanja morskim plažama na području Splitsko-dalmatinske županije</i> • uređenje i tematizacija plaža u skladu s <i>Regionalnim programom uređenja i upravljanja morskim plažama na području Splitsko-dalmatinske županije</i> itd.
M4: Razvoj vještina, znanja i kompetencija potrebnih u turističkom privređivanju i kontinuirana prilagodba promjenama na tržištu rada	Svrha mjere jest uskladiti ponudu i potražnju vještina potrebnih u sektoru turizma i ugostiteljstva kako bi se ostvario tržišno orijentiran sustav obrazovanja turističkog kadra u svim segmentima i na svim razinama obavljanja turističke aktivnosti, kao preduvjet kvalitete i rasta konkurentnosti turizma. Mjera obuhvaća programe/projekte/aktivnosti: • nastavak implementacije projekta Regionalnog centra kompetencije Turističko-ugostiteljske škole Split, koji omogućava: - poticanje razvoja programa dualnog obrazovanja (kontrolirana praktična nastava) - prilagođavanje postojećeg sustava formalnog obrazovanja namijenjenog turizmu aktualnim potrebama turističkog gospodarstva i turističkih organizacija - razvoj cjeloživotnog obrazovanja namijenjenog turizmu kako bi se zadovoljile potrebe turističkog gospodarstva i sustava turističkih organizacija - razvoj vještina, znanja i kompetencija potrebnih u turističkom privređivanju i za osobe s posebnim potrebama itd. • sve druge aktivnosti koje za cilj imaju razvoj vještina, znanja i kompetencija potrebnih u turističkom privređivanju itd.

Posebni cilj 1.4. Razvoj održive i pametne poljoprivrede Splitsko-dalmatinske županije

Poljoprivreda, kao neizostavna gospodarska grana Splitsko-dalmatinske županije s velikim potencijalom, u nadolazećem razdoblju razvijat će se unutar koncepta *pametna poljoprivreda*. S obzirom na raznolikost poljoprivrednih gospodarstava, površinske kapacitete i broj poljoprivrednika na području Županije, Splitsko-dalmatinska županija u nadolazećem će razdoblju posebnu pažnju usmjeriti na razvoj autohtone poljoprivrede i poljoprivrednih proizvoda i poticati će veću i snažniju proizvodnju zdrave hrane, čime će se pozicionirati kao važan izvozni konkurent. Kako bi sve mjere u razvoju tako održive i kvalitetne poljoprivredne proizvodnje mogle biti realizirane, ulagat će se u razvoj infrastrukture i suprastrukture koji će omogućiti svim poljoprivrednicima i gospodarstvenicima nesmetanu i funkcionalnu proizvodnju. Pritom svakako treba naglasiti nužnost povećavanja poljoprivrednih površina koje se navodnjavaju sustavom javnog navodnjavanja pri čemu se ističe potreba daljnjeg razvoja i implementacije projekata *Izgradnja sustava za navodnjavanje Imotsko-bekijskog polja*, *Izgradnja mješovitog hidromelioracijskog sustava odvodnje i navodnjavanja Sinjskog polja – 1. faza područje Trnovača* i *Izgradnja sustava navodnjavanja Bunina, grad Vrgorac*. Nadalje, jačanje ljudskih potencijala prepoznato je kao ključni čimbenik održivog razvoja, pa će se i ovom segmentu pristupiti s velikom pažnjom ulaganjem u obrazovanje aktera u poljoprivredi kako bi bili kva-

lificirani i sposobni implementirati nove, moderne tehnologije u svoje proizvodnje i pogone, kao i intenzivirati i potaknuti proces okrupnjavanja poljoprivrednih posjeda kako bi se njihova konkurentnost na tržištu povećala. Mjerom podrške učinkovitijem gospodarenju poljoprivrednim zemljištem Županija će, u skladu sa svojim ovlastima, poticati aktivnosti vezane za gospodarsko vrednovanje šumskog zemljišta za poljoprivrednu proizvodnju, okrupnjavanje poljoprivrednog zemljišta, potporu gospodarskom vrednovanju i iskorištavanju šumskog zemljišta za poljoprivrednu proizvodnju, a sve s ciljem povećavanja poljoprivredne proizvodnje i jačanja konkurentnosti gospodarstva. Očekuje se i podrška poboljšavanju tržišnih mehanizama za prodaju poljoprivredno-prehrambenih proizvoda, poglavito unutar koncepta Zajedničke poljoprivredne politike Europske unije. Potrebno je olakšati pristup strateškim informacijama o proizvodnji, tržištu i okolišu/klimi, kao i prilagođenim uslugama financijske, logističke i tehničke podrške koje su potrebne za sudjelovanje u strateškim segmentima tržišta (Ključna potreba 8.: Bolje uskladiti poljoprivredno-prehrambeni sektor s tržištem; Strategije poljoprivrede RH do 2030.).

Ovaj posebni cilj izravno pridonosi razvoju kompetencija i mogućnosti ulaganja unutar definiranih niša regionalnog lanca vrijednosti Plana industrijske tranzicije Jadranske Hrvatske **RLV zdravlja** (*Farmaceutika budućnosti i Hrana za zdravlje*) i **RLV zelenog rasta** (*Svježa hrana*).

Tablica 9. Opis mjere Posebnog cilja 1.4. Razvoj održive i pametne poljoprivrede Splitsko-dalmatinske županije

Redni broj i naziv mjere	Opis/primjeri aktivnosti unutar pojedine mjere
M1: Podrška ulaganjima u sektore ekološke i/ili autohtone poljoprivrede i poljoprivrednih proizvoda	Svrha mjere jest stvoriti pretpostavke na regionalnoj i lokalnoj razini za razvoj, poticanje i olakšavanje ulaganja u sektore ekološke i/ili autohtone poljoprivrede i poljoprivrednih proizvoda. Mjera obuhvaća programe/projekte/aktivnosti: • nastavak implementacije Programa potpore poljoprivredi i ruralnom razvoju na području Splitsko-dalmatinske županije, konkretno mjere <i>Potpore razvoju konkurentne poljoprivredne proizvodnje kroz sufinanciranje troškova stručnog nadzora nad ekološkom ili integriranom proizvodnjom</i> • nastavak implementacije Programa potpore osnivanju i razvoju obiteljskog poljoprivrednog gospodarstva na području SDŽ-a • nastavak implementacije Programa pomoći – potpore obiteljskim poljoprivrednim gospodarstvima (OPG) na području Splitsko-dalmatinske županije • poticanje prijelaza na ekološku proizvodnju • poticanje proizvođača na osiguravanje sustava kvalitete, posebno ekološke i oznake zemljopisnog porijekla • poticanje programa edukacije gospodarskih subjekata u poljoprivredi i ekoturizmu • poticanje razvoja tržišta autohtonih proizvoda na području županije itd.

Redni broj i naziv mjere	Opis/primjeri aktivnosti unutar pojedine mjere
M2: Razvoj infrastrukture, suprastrukture i programa potrebnih za razvoj konkurentne i otporne poljoprivrede	Svrha mjere unapređenje je poljoprivredne infrastrukture i razvoj programa nužnih za razvoj otporne i konkurentne poljoprivrede. Mjera obuhvaća programe/projekte/aktivnosti: • daljnji razvoj projekta i izgradnja sustava za navodnjavanje Sinjskog, Imotsko-bekijskog i Vrgoračkog polja • daljnji razvoj projekta i izgradnja mješovitog hidromelioracijskog sustava odvodnje i navodnjavanja Sinjskog polja – I. faza područje Trnovača • daljnji razvoj projekta i izgradnja sustava navodnjavanja Bunina, grad Vrgorac • potpora projektima <i>Izgradnja i opremanje logističko-distributivnih centara za voće i povrće</i> (npr. uspostava i izgradnja Logističko-distributivnog centra za voće i povrće Trilj) • potpora uspostavi proizvođačkih organizacija u voćarstvu i povrćarstvu • implementacija <i>Programa potpore poljoprivredi i ruralnom razvoju SDŽ-a</i>, konkretno implementacija mjera: - potpore izgradnji jednostavnih akumulacija u poljoprivredi - potpore za osiguranje u poljoprivredi - potpore razvoju konkurentne poljoprivredne proizvodnje - potpora za nabavku sadnog materijala u Splitsko-dalmatinskoj županiji • implementacija Programa potpore osnivanju i razvoju OPG-a na području SDŽ-a (2019. – 2024.) • potpore radu poljoprivrednih udruga • potpore radu Lokalnih akcijskih grupa • potpora projektima <i>Uspostave mreže logističke infrastrukture za jačanje proizvodno-tržišnog lanca u sektoru voća i povrća (NPOO)</i> itd.
M3: Poticanje uporabe i razvoj novih tehnologija u poljoprivredi	Svrha mjere jest potaknuti poljoprivredna gospodarstva i ostale dionike u poljoprivrednoj proizvodnji i povezanim djelatnostima na uporabu digitalnih tehnologija u svrhu unapređenja kapaciteta proizvodnje i jačanja znanja ljudskih kapaciteta. Mjera obuhvaća programe/projekte/aktivnosti: • poticaj razvoja novih tehnologija u poljoprivredi unutar koncepta pametne poljoprivrede • inicijativa dodjele vaučera za uporabu novih tehnologija koju proizvode lokalni <i>start-upovi</i> (višestruki učinak u širem kontekstu povezivanja IT-a prerađivačkog sektora i bazične poljoprivrede) • potpora javno-privatnim inovacijskim partnerstvima koja uključuju proizvođače, savjetnike, poljoprivredna poduzeća i znanstvene ustanove i slične aktivnosti poticanja uporabe novih tehnologija • nastavak provedbe županijskog programa potpore znanstveno-istraživačkih projekata u poljoprivredi SDŽ-a.
M4: Podrška učinkovitijem gospodarenju poljoprivrednim zemljištem	Svrha mjere jest potaknuti okrupnjavanje poljoprivrednog zemljišta, uporaba nekorištenog poljoprivrednog zemljišta s ciljem povećavanja poljoprivredne proizvodnje i jačanja konkurentnosti gospodarstva. Mjera obuhvaća programe/projekte/aktivnosti: • poticaje okrupnjavanju poljoprivrednog posjeda i uređenje poljoprivrednog zemljišta • poticaje za rješavanje imovinsko-pravnih odnosa • usklađivanje zemljišno-knjižnih i katastarskih stanja na poljoprivrednom zemljištu katastarskim izmjerama i zemljišno-knjižnim pojedinačnim postupcima • poticanje aktivnosti vezanih za gospodarsko vrednovanje šumskog zemljišta za poljoprivrednu proizvodnju itd.
M5: Podrška poboljšavanju tržišnih mehanizama za prodaju poljoprivredno-prehrambenih proizvoda	Svrha mjere poticanje je poljoprivrednih proizvođača na udruživanje, jačanje kapaciteta za vođenje poslovanja udruženih oblika i podrška izlasku na tržište. Mjera obuhvaća programe/projekte/aktivnosti: • poticanje organiziranja prvih proizvođačkih organizacija u voćarstvu i povrtlarstvu • potpore radu poljoprivrednih udruga • potpore radu lokalnih akcijskih grupa (LAG) • poticanje partnerstava između proizvođača i kupaca u kratkim opskrbnim lancima • podrška poboljšavanju organizacijskih sposobnosti svih sudionika u poljoprivredno-prehrambenom lancu • podrška proizvođačima u ispunjavanju javnih i privatnih standarda sigurnosti i kvalitete hrane • podrška marketinškim aktivnostima • poticanje i sufinanciranje projekata istraživanja i ispitivanja u svrhu zaštite autohtonih poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda, sorti i pasmina • provedba <i>Programa potpore radu poljoprivrednih zadruga i proizvođačkih organizacija na području SDŽ-a</i> itd.

Redni broj i naziv mjere	Opis/primjeri aktivnosti unutar pojedine mjere
M6: Potpora očuvanju i proširivanju stočnog fonda	Svrha mjere potpora je očuvanju i proširivanju stočnog fonda SDŽ-a. Mjera obuhvaća programe/projekte/aktivnosti: • potpore obnavljanju stočnog fonda • kontrola i suzbijanje bolesti u sektoru stočarstva i racionalizacija troškova u stočarstvu nastalih uslijed nepredvidivih gubitaka u uzgoju i proizvodnji • poticaji za primjenu stajskog gnojiva i provedbu nitratne direktive i sl.
M7: Podrška održivom razvoju i unapređenju sektora lovstva	Svrha mjere razvoj je i unapređenje održivog lovstva u SDŽ-u. Mjera obuhvaća programe/projekte/aktivnosti: • provedba aktivnosti iz nadležnosti Županije prema Zakonu o lovstvu (potpore za razvoj i unapređenje lovstva na području SDŽ-a, educiranje lovaca o učinkovitom upravljanju lovištima i lovnoj proizvodnji) • sufinanciranje projekata iz domene ornitologije i kinologije, sufinanciranje lovačkih udruga koje se svojim aktivnostima brinu o zaštiti prirodne bioraznolikosti i dr.

Posebni cilj 1.5. Razvoj sektora održivog ribarstva i akvakulture

Povoljni uvjeti i značajni potencijali u području ribarstva i akvakulture (uključuje marikulturu / uzgoj u moru i uzgoj u kopnenim vodama) zahtijevaju još bolje i frekventnije pozicioniranje na tržištu. Splitsko-dalmatinska županija u nadolazećem će razdoblju sustavno i holistički pristupiti razvoju infrastrukture i suprastrukture za potrebe sektora ribarstva i akvakulture kako bi poduzetnici koji djeluju u ovim područjima imali još bolje i konkretnije uvjete za poslovanje, a istovremeno će privući nove potencijalne poduzetnike. Kako bi se položaj ribara i poduzetnika koji se bave akvakulturom ojačao, Županija će ulagati velike napore u vidu potpore različitim oblicima udruživanja u svrhu jačanja položaja na tržištu te posljedičnog povećavanja izvoznih

aktivnosti. Važan i neizostavan segment koji ovim granama općenito nedostaje jest kvalitetna i usmjerena komunikacijska strategija. Moguće je da su slabi tržišni i prodajni mehanizmi usporili rast i razvoj ovih grana. Splitsko-dalmatinska županija pružit će podršku aktivnostima koje će povećati prodaju proizvoda ribarstva i akvakulture povećavanjem prepoznatljivosti, certificiranjem i ostalim marketinškim aktivnostima. Aktivnosti će biti komplementarne ciljevima nacionalnih sektorskih strategija u izradi, nacionalnih planova za razvoj ribarstva i akvakulture.

Ovaj posebni cilj izravno pridonosi razvoju kompetencija i mogućnosti ulaganja unutar definiranih niša regionalnog lanca vrijednosti Plana industrijske tranzicije Jadranske Hrvatske **RLV plavog rasta** (*Pametno ribarstvo i akvakultura*).

Tablica 10. Opis mjera Posebnog cilja 1.5. Razvoj sektora održivog ribarstva i akvakulture

Redni broj i naziv mjere	Opis/primjeri aktivnosti unutar pojedine mjere
M1: Razvoj održive infrastrukture i suprastrukture za potrebe sektora ribarstva i akvakulture	Svrha mjere jest u skladu s potrebama sektora osigurati infrastrukturu i suprastrukturu u ribarskim lukama i iskrcajnim mjestima i poticati izgradnju i rekonstrukciju pogona za uzgoj i preradu proizvoda ribarstva. Mjera obuhvaća programe/projekte/aktivnosti: ● daljnja implementacija i dovršetak projekta izgradnje ribarske luke u Komiži ● izgradnja iskrcajnih mjesta ● poticanje izrade projektne dokumentacije za objekte namijenjene uzgoju, preradi i konzerviranju riba, rakova i školjki ● potpora certifikaciji i razvoju proizvodnje – uvođenje i održavanje HACCP sustava, Global Gap standarda, ISO 22000:2005, IFS standarda i drugih sustava kvalitete u objekte uključene u uzgoj i/ili preradu morskih i slatkovodnih organizama ● poticaji osiguranja u akvakulturi ● poticaji za edukacije i stručno osposobljavanje ● poticaji za ulaganja u fizičku imovinu riječnih ribogojilišta itd.
M2: Podrška poboljšavanju tržišnih mehanizama za prodaju proizvoda ribarstva i akvakulture	Svrha mjere poticanje je udruživanja ribara i poticanje ulaganja u razvoj marketinga, brendiranje i označavanje ribarskih proizvoda SDŽ-a s ciljem jačanja tržišnih mehanizama za prodaju proizvoda ribarstva i akvakulture. Mjera obuhvaća programe/projekte/aktivnosti: ● poticanje osnivanja zadruga u ribarstvu i akvakulturi ● poticanje osnivanja proizvođačkih organizacija u ribarstvu i akvakulturi ● potpore (udrugama, zadrugama, klasterima i organizaciji FLAG-a) za pripremu projektne dokumentacije u ribarstvu i marikulturi ● potpore organizaciji manifestacija i događanja za promociju proizvoda ribarstva ● poticanje i potpore u provođenju marketinških aktivnosti gospodarskih subjekata u ribarstvu ● poticanje i potpora zaštiti i označavanju proizvoda ● potpora za poduzetničko osposobljavanje i obrazovanje ● poticanje diversifikacije djelatnosti itd.

5.2. Prioritet 2. Obrazovanje kao temeljni stup razvoja i usklađeno i perspektivno tržište rada

Tablica 11. Popis posebnih ciljeva i mjera Prioriteta 2. Obrazovanje kao temeljni stup razvoja i usklađeno i perspektivno tržište rada

PRIORITET	POSEBNI CILJEVI	MJERE
2. OBRAZOVANJE KAO TEMELJNI STUP RAZVOJA I USKLAĐENO I PERSPEKTIVNO TRŽIŠTE RADA	2.1. Stvaranje uvjeta za razvoj tržišta rada i povećanje zapošljivosti	M1: Jačanje sustava, programa i mjera za unapređenje lokalnog tržišta rada
		M2: Usklađivanje obrazovnih programa s potrebama društva i gospodarstva
		M3: Jačanje kompetencija i integracija teško zapošljivih skupina u tržište rada
		M4: Promocija deficitarnih zanimanja
	2.2. Stvaranje suvremenog obrazovanog sustava	M1: Unapređenje kvalitete sustava odgoja i obrazovanja implementacijom novih programa, izgradnjom nove i obnovom postojeće infrastrukture
		M2: Poticanje cjeloživotnog učenja usklađenog s potrebama društva i gospodarstva
		M3: Poticanje razvoja visokog školstva snažnom podrškom Sveučilištu u Splitu

Važna odrednica individualnog zadovoljstva vlastitim životom stanovnika jest sama kvaliteta života. Ključna komponenta kvalitetnog života pojedinaca i uspješnog funkcioniranja zajednice u kojoj pojedinci borave jest dostupnost odgoja i obrazovanja. Shodno tome, Splitsko-dalmatinska županija bit će

regija koja će aktivno i sustavno raditi na poboljšanju kvalitete života svojih stanovnika kontinuiranim ulaganjem i unapređenjem odgojno-obrazovnog sustava. Županija će temeljem svih provedenih studija i procjena vrlo konkretno ulagati u unapređenje kvalitete odgoja i obrazovanja s ciljem stvara-

nja *bazena* educiranih i školovanih pojedinaca koji će biti spremni za brzmijenjajuće tržište rada. Poticanjem projekata, programa i aktivnosti (u skladu sa svojim ovlastima) koji za cilj imaju strukturiranje novih obrazovnih programa i edukacija u suradnji sa stručnjacima, Županija će nastojati osigurati uvjete za razvoj konkurentnog i kvalitetnog obrazovnog sustava s posebnim naglaskom na razvoj i poticanje cjeloživotnog učenja koje će biti usklađeno s potrebama društva i tržišta rada.

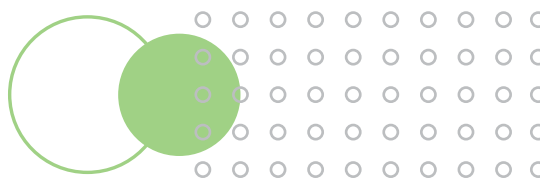
Splitsko-dalmatinska županija, vodeći se idejom cjeloživotnog učenja, veliku pažnju posvetit će i jačanju kapaciteta za zapošljavanje stanovnika, posebno onih koji spadaju u skupinu teško zapošljivih. Redovito će se evaluirati trenutno stanje na tržištu rada te će se shodno rezultatima sustavno pristupiti unapređenju i jačanju lokalnog tržišta koje će biti u skladu s trenutnim stanjem u Republici Hrvatskoj, ali i prateći trendove u okruženju. Isto tako, poticati će se razvoj poduzeća i udruga na području socijalnog poduzetništva koje je identificirano kao ključan facilitator socijalne integracije i smanjivanja socijalnih/društvenih razlika. Teško zapošljivim skupinama pružat će se mogućnost dodatne edukacije kako bi razvili kompetencije i vještine potrebne za

tržište rada. Osim socijalnog dijela važan je i ekonomski, odnosno smanjivanje broja nezaposlenih (uz porast ukupnog broja zaposlenih) i marginaliziranih skupina na tržištu rada.

Generalno, ovakvim detaljnim pristupom obrazovanju i tržištu rada koje će biti usklađeno sa suvremenim zahtjevima tržišta i društva, Splitsko-dalmatinska županija omogućit će svojim stanovnicima veću kvalitetu života i bolji konkurentski položaj na tržištu općenito.

Usuglašenost s NRS-om 2030.:

Prioritet javne politike s pripadajućim posebnim ciljevima 2. Obrazovanje kao temeljni stup razvoja i usklađeno i perspektivno tržište rada izravno je usklađen sa STRATEŠKIM CILJEM NRS-a 2030. 2. Obrazovani i zaposleni ljudi.

Tablica 12. Pokazatelji ishoda Prioriteta 2. Obrazovanje kao temeljni stup razvoja i usklađeno i perspektivno tržište rada

Pokazatelji ishoda	Izvor podataka	Godina
PC 2.1. Stvaranje uvjeta za razvoj tržišta rada i povećavanje zapošljivosti		
OI.02.2.57 Udio stanovništva 25–64 godine uključenog u programe cjeloživotnog obrazovanja/učenja	Agencija za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih	2021.
OI.02.2.56 Broj učenika koji se obrazuju za deficitarna zanimanja	UO za prosvjetu, kulturu, tehničku kulturu i sport Splitsko-dalmatinske županije	2021.
PC 2.2. Stvaranje suvremenog obrazovnog sustava		
OI.02.2.34 Izdatci za obrazovanje u % BDP-a	Ministarstvo financija / DZS	2018.
OI.02.2.64 Bruto investicije u materijalnu i nematerijalnu imovinu u području <i>Obrazovanje</i> (prema NKD-u 2007.)	Proračun Splitsko-dalmatinske županije	2020.

Posebni cilj 2.1. Stvaranje uvjeta za razvoj tržišta rada i povećavanje zapošljivosti

Splitsko-dalmatinska županija u nadolazećem će razdoblju postaviti visoke standarde za razvoj tržišta rada koji će uvelike poboljšati i unaprijediti uvjete za posljavanje i funkcioniranje tržišta. Neusklađenost obrazovnog sustava s potrebama tržišta rada i uvjetima koje je potrebno zadovoljiti, dovodi do povećavanja stope nezaposlenosti što posljedično utječe na lošu gospodarsku sliku županije. Kako bi se taj trend spriječio, Županija će aktivno raditi na usklađivanju i poboljšavanju obrazovnih programa koji će polaznike, učenike i studente prikladno pripremiti za rad u struci i snalaženje na tržištu. Osim unapređenja već postojećih programa, poticat će se osnivanje novih, suvremenih programa i edukacija u vidu cjeloživotnog učenja stanovnika na području županije.

Centar izvrsnosti Splitsko-dalmatinske županije dokazao se uspješnim od samih početaka svojeg djelovanja, i to edukativnim programima pružanja potpore cjelovitom razvoju potencijalno darovite i visoko motivirane djece i mladih, naglašavajući kroz koncept cjeloživotnog obrazovanja važnost unapređenja znanja, vještina i kompetencija unutar osobne, građanske i društvene perspektive, kao i perspektive zaposlenja. Usvajanjem III. izmjena i dopuna Prostornog plana SDŽ-a, lokacija stare škole u Novim Selima s pripadajućim zemljištem planirana je za strateški projekt SDŽ-a koji se odnosi na izgradnju kompleksa nacionalnog centra izvrsnosti i uspostavu sustavne podrške potencijalno darovitoj i visokomotiviranoj djeci i mladima. Projekt Nacionalni centar izvrsnosti Nova Sela, osim što prostornim smještajem s kontaktnim zonama predstavlja izuzetno vrijedan prostorni resurs, na strateškoj razini treba definirati smjer razvoja ovog dijela regije, i to u prostornom i gospodarskom smislu.

Regionalni centar kompetentnosti (RCK) u turizmu i ugostiteljstvu Split nastavlja s implementacijom svojih aktivnosti i realizacijom projektnih ciljeva, ponajprije povećavanjem privlačnosti turističko-ugostiteljskih zanimanja za koja postoji izražena gospodarska potreba unapređenjem programskih, infrastrukturnih i kadrovskih kapaciteta Turističko-ugostiteljske škole Split, koja je nositelj projekta. **Regionalni centar kompetentnosti za**

elektrotehniku i računalstvo Splitsko-dalmatinske županije ima za cilj unapređenje kadrovskih i programskih uvjeta u Regionalnom centru kompetentnosti Obrtnoj tehničkoj školi Split, čime će se unaprijediti mogućnost učenja temeljenog na radu za učenike i odrasle polaznike strukovnog obrazovanja u podsektoru elektrotehnike i računalstva. Navedeno će rezultirati unapređenjem kompetencija učenika i polaznika obrazovanja odraslih te će ih uskladiti s potrebama tržišta rada.

EDIT – Edukacijski IT centar Splitsko-dalmatinske županije u okviru projekta *ICT županija* pokrenut je s ciljem premošćivanja jaza u kompetencijama s kojima učenici i studenti napuštaju obrazovni sustav i onog što traži suvremeno tržište rada. S obzirom na inertnost obrazovnog sustava, uočen je cijeli niz područja gdje treba premostiti razlike u kompetencijama koje poslodavci u IT i srodnim sektorima već sad trebaju. Primjerice, uočeno je da postoji veliki nesrazmjer u potrebama građana i tvrtki za znanjima u područjima poput grafičkog dizajna, internet marketinga, umjetne inteligencije, *blockchaina* i sl. te uopće mogućnosti da se navedene edukacije dobiju trenutnim obrazovnim sustavom. ICT županija u okviru je EDIT centra, a u suradnji s privatnim tvrtkama iz IT sektora i Prirodoslovno-matematičkog fakulteta Split, pokrenula cijeli niz spomenutih edukacija, što rezultira velikim interesom javnosti svih dobnih skupina, a što je direktno pomoglo povećavanju zapošljivosti onih koji završe ove edukacije.

Navedeni projekti primjeri su dobre prakse od kojih su dva proglašena strateškim projektima i demonstriraju smjer u kojem Splitsko-dalmatinska županija želi nastaviti poticati razvoj sektora obrazovanja. Splitsko-dalmatinska županija pruža potporu svim projektima/programima usavršavanja, razvijanja kompetencija, cjeloživotnog obrazovanja i sličnog s ciljem približavanja obrazovanja stvarnim potrebama tržišta rada. Istovremeno, stvaraju se obrazovni kapaciteti u smislu ljudskog potencijala i infrastrukture, koja može biti generator novih radnih mjesta i privlačni faktor za studente iz drugih županija i inozemstva.

Konceptualno, jačanje kompetencija i individualnih vještina prožima se kroz sve mjere ovog Posebnog cilja i pridonosi stvaranju konkurentnog radno aktivnog stanovništva županije.

Tablica 13. Opis mjera Posebnog cilja 2.1. Stvaranje uvjeta za razvoj tržišta rada i povećavanje zapošljivosti

Redni broj i naziv mjere	Svrha mjere / primjeri programa/projekata i aktivnosti
M1: Jačanje sustava, programa i mjera za unapređenje lokalnog tržišta rada	Svrha mjere jačanje je i razvoj lokalnog tržišta rada (u skladu s ingerencijom Županije) s krajnjim ciljem povećavanja stope zaposlenosti i rastom društvenog standarda. Mjera obuhvaća programe/projekte/aktivnosti: • izrada analize dugoročnih potreba lokalnog tržišta rada • podrška projektima koji za cilj imaju jačanje komunikacije među socijalnim partnerima u Županiji i HZZ-om • korištenje sredstvima iz ESF-a usmjerenih na povećavanje zapošljivosti • donošenje plana implementacije i implementacija županijskih poticaja za zapošljavanje u skladu s rezultatima analize dugoročnih potreba lokalnog tržišta rada • poticanje projekata koji za cilj imaju povećavanje geografske i profesionalne mobilnosti radne snage • promicanje zaštite zdravlja i sigurnosti na radu itd.
M2: Usklađivanje obrazovnih programa s potrebama društva i gospodarstva	Svrha mjere jest poboljšavanje obrazovne strukture u radnoj snazi Županije (u skladu s ingerencijom) kao preduvjet povećavanja konkurentnosti županije, kao i usklađivanje obrazovnih profila strukovnih zvanja s razvojnim potrebama. To podrazumijeva bolju povezanost i interakciju između gospodarskih subjekata i obrazovnih institucija svih razina. Mjera obuhvaća programe/projekte/aktivnosti: • izrada studije kadrovskih potreba za razvoj županije • podrška projektima profesionalnog usmjeravanja • savjetovanja i informiranja za mladež i odrasle na razini županije (primjerice jačanjem i daljnjim djelovanjem Centra za informiranje i savjetovanje o karijeri – CISOK-a) • potpora projektima umrežavanja i suradnje između sveučilišta, ustanova za zapošljavanje i poduzeća • priprema za tržište rada – uvrštavanje sadržaja i informacija o tržištu rada u obrazovne programe na svim razinama • podrška razvoju novih programa obrazovanja i stručnog usavršavanja i inovativnih metoda prijenosa znanja u skladu s razvojnim potrebama gospodarstva • poticanje usklađivanja srednjoškolskih programa s potrebama tržišta rada • poticanje razvoja novih modela učenja uz radno iskustvo učenika strukovnog obrazovanja u poduzećima • podrška stručnom usavršavanju nastavnika u strukovnom obrazovanju; poticanje provođenja programa stručne prakse za studente unutar institucija i poslovnog sektora • nastavak provedbe projekta <i>Uspostava regionalnog centra kompetentnosti u sektoru turizma i ugostiteljstva Split</i> • nastavak provedbe projekta <i>Uspostava Regionalnog centra kompetentnosti za elektrotehniku i računalstvo Splitsko-dalmatinske županije</i> • nastavak provedbe projekta Centra Izvrnosti SDŽ-a • podrška radu EDIT – Edukacijski IT centar Splitsko-dalmatinske županije • poticanje i promicanje programa projektnog i poduzetničkog učenja u obrazovnim i socijalnim ustanovama, udrugama, usmjerenog razvoju inicijativa zapošljavanja i samozapošljavanja • podrška razvoju i provedbi novih ciljanih mjera aktivne politike zapošljavanja za potrebe zelene i digitalne tranzicije tržišta rada (NPOO) • podrška provedbi sustava vaučera za obrazovanje zaposlenih i nezaposlenih osoba itd.
M3: Jačanje kompetencija i integracija teško zapošljivih skupina u tržište rada	Svrha mjere socijalna je i profesionalna integracija u tržište rada teško zapošljivih skupina. Mjera obuhvaća programe/projekte/aktivnosti: • podrška HZZ-u Split u jačanju sustava uključanja i praćenja ranjivih skupina na tržištu rada unapređenjem poslovnih procesa; razvoj programa poticanja zapošljavanja teško zapošljivih skupina subvencioniranjem poslodavaca i razvoj programa organizacije i provedbe edukacija i prekvalifikacija za teško zapošljive skupine • poboljšavanje dostupnosti postojećih i podrška razvoju novih obrazovnih programa usmjerenih na teško zapošljive skupine; podrška projektima socijalne integracije i zapošljavanja osoba s invaliditetom • podrška projektima koji za cilj imaju podizanje svijesti javnosti i poslodavaca o radnim mogućnostima osoba s invaliditetom i drugih osjetljivih skupina • podizanje svijesti teško zapošljivih skupina o značaju obrazovanja • poticanje izgradnje kompetencija stručnjaka u obrazovnom sustavu, službama za zapošljavanje i socijalnu skrb za rad s teško zapošljivim skupinama • potpora projektima zapošljavanja i samozapošljavanja mladih; priprema i provedba projekta ESF-a koji za cilj imaju integraciju teško zapošljivih skupina
M4: Promocija deficitarnih zanimanja	Svrha mjere jest pridonijeti povećavanju konkurentnosti županije promocijom deficitarnih zanimanja, što bi za rezultat trebalo imati povećavanje broja učenika i studenata koji se za njih obrazuju. Mjera obuhvaća programe/projekte/aktivnosti: • poticanje studiranja studijskih programa u STEM područjima; podrška projektima koji za cilj imaju povećavanje atraktivnosti STEM zanimanja među učenicima • dodjeljivanje stipendija učenicima u deficitarnim obrtničkim i strukovnim četverogodišnjim zanimanjima • podrška stvaranju Okvira za privlačenje studenata i istraživača u STEM i ICT područjima (mjera NPOO) itd.

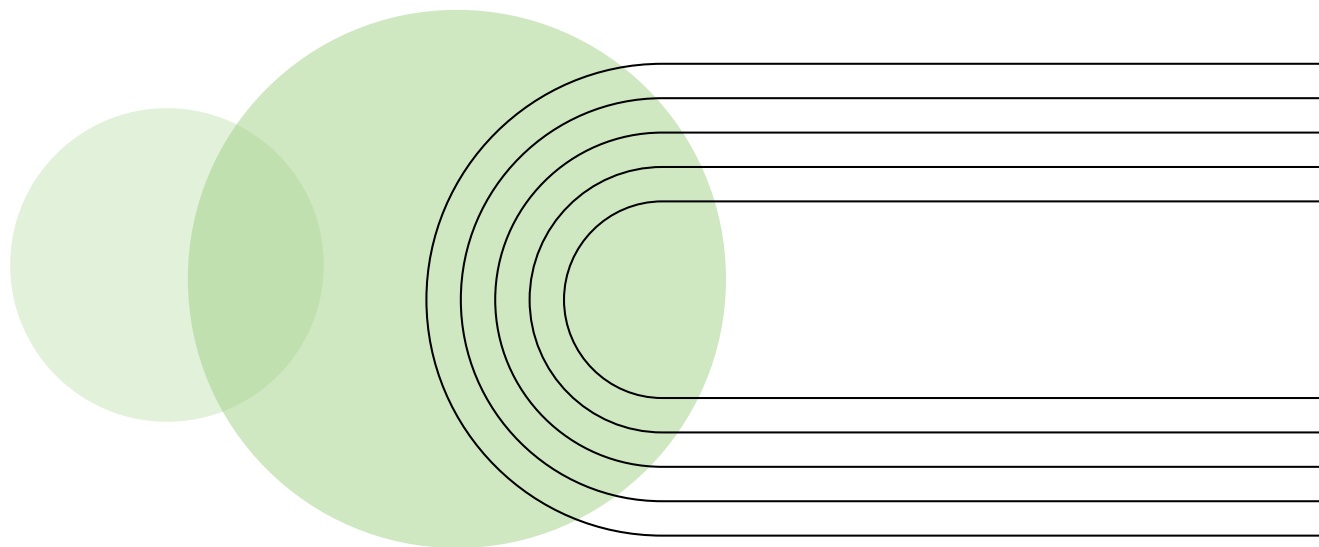
Posebni cilj 2.2. Podrška razvoju suvremenog obrazovnog sustava koji će moći odgovoriti na suvremene izazove

Visoki standardi odgoja i obrazovanja osigurati će se setom mjera na svim razinama, od predškolskog odgoja do visokog obrazovanja i znanosti. Izgradnja, rekonstrukcija i opremanje odgojno-obrazovnih ustanova predstavlja nužan preduvjet za osiguravanje kvalitete i dostupnosti odgoja i obrazovanja stanovnicima na području Splitsko-dalmatinske županije. Osim na promociju i potporu kroz prve tri obrazovne razine, Županija će velike napore ulagati u promociju visokog obrazovanja na Sveučilištu u Splitu razvojem novih programa, osuvremenjivanjem već postojećih programa i dodatnim promotivnim aktivnostima koje će podići vidljivost Sveučilišta na razini cijele države. Nadalje, povezivanje visokog školstva i poduzetničkog sektora ojačat će sponu između dvaju sektora te će pružiti studentima uvid u poslovne mogućnosti, a poslodavcima ponuditi kvalitetan i obrazovan kadar na području Županije. Posebna pozornost usmjerena je na prostornu diversifikaciju studijskih programa Sveučilišta u Splitu, gdje se nudi prilika novim *sveučilišnim* gradovima unutar Županije da zadrže vlastito mlado stanovništvo i pridonese smanjivanju regionalnih

razlika. Na razini obrazovanja odraslih, cilj je povećati udio odraslih osoba uključenih u cjeloživotno učenje jačanjem osiguravanja kvalitete sustava i koncentriranim ulaganjem u programe relevantne u odnosu na tržište rada.

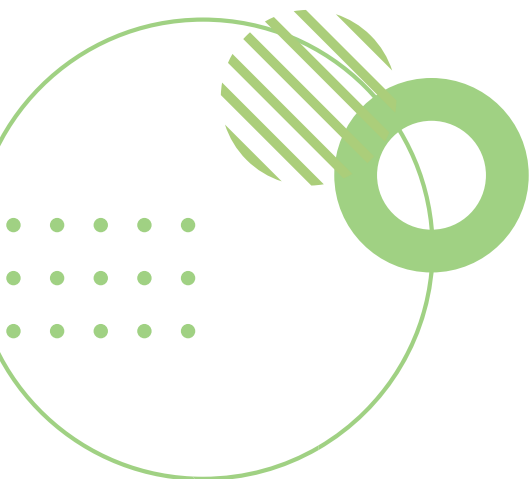
Implementacija ovog posebnog cilja podrazumijeva programe, projekte i aktivnosti kojima nositelj Plana razvoja pruža podršku, a obuhvaća izgradnju, dogradnju, rekonstrukciju i opremanje predškolskih ustanova, osnovnih škola (za potrebe jednosmjenskog rada i cjelodnevne nastave) i srednjih škola, digitalnu preobrazbu visokog obrazovanja, jačanje institucionalnih kapaciteta sveučilišta i znanstvenih instituta za inovacije i razvoj poticajnog modela za napredovanje u karijeri istraživača odnosno provođenje vrhunskih znanstvenih istraživanja na STEM i ICT područjima...

Ovaj posebni cilj izravno pridonosi razvoju kompetencija i mogućnosti ulaganja unutar definiranih niša regionalnog lanca vrijednosti Plana industrijske tranzicije Jadranske Hrvatske **RLV pametne industrije** (*IT rješenja i proizvodne tehnologije i modeli za industriju 4.0 i pametnu poljoprivredu i SmartTech rješenja za pametne gradove i pametne otoke*).

Tablica 14. Opis mjera Posebnog cilja 2.2. Podrška razvoju suvremenog obrazovnog sustava koji će moći odgovoriti na suvremene izazove

Redni broj i naziv mjere	Svrha mjere / primjeri programa/projekata i aktivnosti
M1: Unapređenje kvalitete sustava odgoja i obrazovanja implementacijom novih programa, izgradnjom nove i obnovom postojeće infrastrukture	Svrha mjere jest povećati dostupnost, raznovrsnost i kvalitetu odgojno-obrazovnog sustava, infrastrukture, programa i sadržaja na području cijele županije. Mjera obuhvaća programe/projekte/aktivnosti: • priprema projektne dokumentacije za izgradnju i opremanje školskih objekata • poticanje izgradnje, dogradnje, rekonstrukcije i opremanja predškolskih ustanova, osnovnih škola (za potrebe jednosmjenskog rada i cjelodnevne nastave) i srednjih škola; izgradnja, dogradnja, rekonstrukcija i opremanje učeničkih domova • potpora pristupu obrazovnim i sportskim sadržajima iz perifernih područja županije • promicanje informatičke pismenosti i uporabe računala; uvođenje dodatnih i dopunskih obrazovnih programa u osnovne i srednje škole • poticanje izrade i provedbe programa stručnog usavršavanja nastavnika i drugog stručnog kadra • stipendiranje i subvencioniranje obrazovanja • poticanje razvoja dodatnih izvannastavnih sadržaja; implementacija Programa za rad s darovitim i talentiranom djecom i osposobljavanje učitelja za rad s njima (Centar izvrsnosti) • sufinanciranje programa pomoćnika u nastavi radi osiguravanja kvalitete rada s učenicima s teškoćama u uvjetima inkluzivnog odgoja i obrazovanja u redovnim odgojno-obrazovnim institucijama • poticanje sudjelovanja na županijskim i državnim natjecanjima, smotrama i manifestacijama • subvencioniranje troškova prijevoza učenika, sufinanciranje prehrane i smještaja učenika u domovima • poticanje akcija prevencije nasilja i diskriminacije i ohrabivanje solidarnosti i tolerancije • izgradnja, modernizacija i opremanje vrtića u lokalnim zajednicama s većim prirastom stanovništva • razvoj dodatnih programa za unapređenje kvalitete predškolskog sustava stalnom edukacijom osoblja i unapređenjem odgojnih metoda, kao i uključivanjem sve djece u različite oblike predškolskog odgoja • poticanje projekata koji za cilj imaju usklađivanje radnog vremena vrtića s potrebama suvremene obitelji • podrška provedbi aktivnosti i projekata visokoobrazovnih ustanova • podrška projektima modernizacije strukovnog obrazovanja; podrška razvoju i provedbi programa, projekata i sadržaja neformalnog, informalnog i cjeloživotnog obrazovanja među svim skupinama stanovništva • poticanje i promicanje društveno-korisnog učenja, projektno utemeljenog učenja, učenja u zajednici, škole u prirodi i uvođenja inovativnih metoda, tehnika i tehnologija učenja i poučavanja usmjerenih na ishode učenja, razvoj vještina i stavova, kao i poduzetničkog razmišljanja i djelovanja • poticanje i promicanje <i>online</i> programa učenja u svrhu povećavanja dostupnosti učenja na području cijele Županije, a posebno u manje razvijenim i prometno izoliranim sredinama (otoci, Zagora) • promicanje učeničkog zadrugarstva i volonterstva u suradnji s civilnim društvom, socijalnim ustanovama i društvenim poduzećima kao posebno učinkovitih oblika društveno-korisnog učenja i doprinosa kvaliteti življenja, kao i održivog razvoja zajednice itd.

Redni broj i naziv mjere	Svrha mjere / primjeri programa/projekata i aktivnosti
M2: Poticanje cjeloživotnog učenja usklađenog s potrebama društva i gospodarstva	Svrha mjere poticanje je razvoja i dostupnosti cjeloživotnog učenja svih dobni skupina s ciljem povećavanja zapošljivosti i konkurentnosti. Mjera obuhvaća programe/projekte/aktivnosti: ● analiza dostupnosti i kvalitete postojećih programa cjeloživotnog obrazovanja u županiji ● podrška razvoju cjeloživotnog obrazovanja radom <i>Regionalnog centra kompetentnosti u sektoru turizma i ugostiteljstva Split, Regionalnog centra kompetentnosti za elektrotehniku i računalstvo Splitsko-dalmatinske županije</i>, kao i radom <i>Centra Izvrsnosti SDŽ-a</i> ● promocija i podrška programa (formalnih i neformalnih) cjeloživotnog učenja; osiguravanje adekvatne podrške i stvaranje inicijativa za poslodavce kako bi ulagali u trajno obrazovanje svojih zaposlenika ● razvoj i provedba programa za NEET skupinu ● promocija programa za zaposlene (usavršavanje, tečajevi, prekvalifikacije, dokvalifikacije itd.) ● poticanje programa za nezaposlene (prekvalifikacije, dokvalifikacije itd.) s posebnim naglaskom na dugotrajno nezaposlene, poticanje programa za mlade umirovljenike (usavršavanje, tečajevi itd.) ● poticanje sudjelovanja u cjeloživotnom učenju niskokvalificiranih neaktivnih i nezaposlenih osoba ● promicanje fleksibilnih načina učenja; promicanje uporabe sredstava iz ESF-a za intenzivniji razvoj cjeloživotnog učenja ● promicanje programa i uspostava poticaja za inovacije u cjeloživotnom obrazovanju ● razvoj programa kojima se potiču vještine potrebne za digitalnu i zelenu transformaciju/ tranziciju gospodarstva Županije itd.
M3: Poticanje razvoja visokog školstva snažnom podrškom Sveučilištu u Splitu	Svrha mjere jest ojačati kapacitete Sveučilišta u Splitu s ciljem stvaranja istraživačkog sveučilišta okrenutog prioritetno prema istraživačkoj izvrsnosti, projektima suradnje povezanim s gospodarstvom i civilnim sektorom i povećavanju znanstvene produkcije. Mjera obuhvaća programe/projekte/aktivnosti: ● poticanje prostorne diversifikacije studijskih programa Sveučilišta u Splitu, gdje se nudi prilika novim <i>sveučilišnim</i> gradovima unutar županije da zadrže stanovništvo i pridonese smanjivanju regionalnih razlika, poput studija Hotelijerstva i gastronomije u Makarskoj, planiranih studija Mediteranske poljoprivrede u Sinju i studija Mora i Novinarstva u Kaštelima ● podrška realizaciji Znanstveno-inovacijskog centra Sveučilišta u Splitu, čijom bi se uspostavom osigurala kvalitetnija provedba naprednih i primijenjenih istraživanja, sudjelovanje na konkurentnim projektima, stvaranje centara izvrsnosti, osnivanje novih <i>spin-off</i> tvrtki i poboljšavanje suradnje s gospodarskim sektorom ● poticanje suradnje Regionalnog centra kompetentnosti u sektoru turizma i ugostiteljstva Splitsko-dalmatinske županije (u nastajanju) s novoformiranim Studijem hotelijerstva i gastronomije Sveučilišta u Splitu u Makarskoj s ciljem ojačavanja kompetencija srednjeg i višeg menadžmenta u turizmu

5.3. Prioritet 3. Zelena i resursno učinkovita Županija održive infrastrukture

Tablica 15. Popis posebnih ciljeva i mjera Prioriteta 3. Zelena i resursno učinkovita Županija održive infrastrukture

PRIORITET	POSEBNI CILJEVI	MJERE
3. ZELENA I RESURSNOSTIČKOVITA ŽUPANIJA ODRŽIVE INFRASTRUKTURE	3.1. Zaštita okoliša i prirode i stvaranje otpornosti na klimatske promjene i prirodne katastrofe	M1: Vrednovanje, zaštita, očuvanje i održivo korištenje prirodnim resursima
		M2: Promicanje prilagodbe na klimatske promjene, sprečavanje rizika i otpornosti na katastrofe
		M3: Unapređenje sustava cjelovitog i održivog gospodarenja otpadom
	3.2. Održivi razvoj infrastrukturnih sustava	M1: Podizanje kvalitete i održivosti komunalnog sustava
		M2: Podizanje kvalitete, održivosti i učinkovitosti energetskog sustava
		M3: Razvoj kvalitetnih i ravnomjerno dostupnih komunikacijskih sustava
		M4: Razvoj i unapređenje sustava odvodnje i pročišćavanja otpadnih voda u skladu s razvojem Županije
		M5: Razvoj i povećavanje učinkovitosti vodoopskrbnog sustava županije
	3.3. Energetska tranzicija Županije	M1: Povećavanje energetske učinkovitosti i uporabe obnovljivih izvora energije javne infrastrukture
		M2: Povećavanje energetske učinkovitosti i uporabe obnovljivih izvora energije za sektor prometa
		M3: Povećavanje energetske učinkovitosti i uporabe obnovljivih izvora energije u sektoru opće potrošnje
		M4: Povećavanje energetske učinkovitosti i uporabe obnovljivih izvora energije u sektoru industrije i poljoprivrede
		M5: Razvoj i implementacija tehnologija Plave energije u Splitsko-dalmatinskoj županiji
		M6: Donošenje novih i implementacija postojećih Tranzicijskih planova prema čistoj energiji otoka Splitsko-dalmatinske županije
	3.4. Održiva mobilnost	M1: Unapređenje sustava javnog prijevoza i poboljšavanje prometne povezanosti svih dijelova Županije
		M2: Stvaranje preduvjeta za razvoj multimodalnog prijevoza
		M3: Poboljšavanje kvalitete kolnog i pješačkog prometa i prometa u mirovanju, kao i unapređenje sustava za upravljanje i nadzor prometom
		M4: Promoviranje i razvoj biciklističkog prometa
		M5: Donošenje i implementacija Masterplana prometnog razvoja funkcionalne regije Srednja Dalmacija
	3.5. Razvoj općeg prometnog sustava	M1: Razvoj zračnog prometa razvojem Zračne luke Split i mreže heliodroma
		M2: Razvoj željezničkog prometa i infrastrukture
		M3: Razvoj pomorske infrastrukture i usluga
		M4: Razvoj cestovne infrastrukture i usluga

Splitsko-dalmatinska županija bit će prepoznata kao zelena i povezana regija, koja će visoku kvalitetu života svojim stanovnicima osiguravati odgovornim

odnosom prema prostoru, okolišu, prometu i komunalnoj infrastrukturi. Veliki naglasak u nadolazećem razdoblju bit će stavljen na održivu i ekološki

prihvatljivu infrastrukturu. Uslijed snažnih klimatskih promjena koje stvaraju nepredvidive uvjete i velikog broja turista koji ekološku sferu Županije potencijalno ugrožavaju, održivo korištenje prirodnim resursima i njihova zaštita i očuvanje smatrat će se velikim prioritetom u nadolazećem razdoblju. Cilj je u najvećoj mogućoj mjeri smanjiti rizike za okoliš, što će se svakako postići razvijanjem detaljnijih strategija vezanih za smanjivanje rizika od klimatskih promjena i mogućih prirodnih katastrofa. Tome u prilog ide i odgovorno i cjelovito gospodarenje otpadom, čime će se sanirati i spriječiti širenje divljih odlagališta.

Za stvaranje povezanije regije ključno je daljnje ulaganje u razvoj prometne i digitalne infrastrukture. Splitsko-dalmatinska županija u narednom će razdoblju težiti maksimalnom iskorištavanju potencijala svojeg položaja ulaganjem i u cjelokupnu infrastrukturu. Županija će se nastaviti brinuti o svojim stanovnicima, posebno kad je riječ o prometu, i to poboljšavanjem prometne infrastrukture, poboljšavanjem sustava javnog prijevoza i poticanjem stanovnika na zdraviji način života ulaganjem u razvoj biciklističkih staza. Povezanost s ostalim dijelovima države i svijeta omogućit će se razvojem zračnog, željezničkog i pomorskog prometa koji će, osim povezanosti, pozitivno utjecati na cjelokupno gospodarstvo.

Za spomenutu zadovoljavajuću kvalitetu života neophodna je briga o komunalnoj infrastrukturi. U tom kontekstu, naglasak će biti stavljen na razvoj i unapređenje sustava odvodnje i pročišćavanja otpadnih voda, povećavanje učinkovitosti vodoopskrbnog sustava s posebnom pažnjom na zaštitu okoliša, dostupnost komunikacijskih sustava neophodnih za poslovanje i funkcioniranje velikog dijela gospodarstva, JLS-ova, ali i stanovništva u cijelosti.

Kako bi postigli cilj *zelenije županije*, povećat će se energetska učinkovitost obnovljivih izvora energije u svim sektorima s posebnim naglaskom na razvoj otočnog područja (u sklopu inicijative *Čista energija za otoke EU-a*). Planirana izgradnja i nadogradnja energetske infrastrukture značit će pojačano korištenje obnovljivim izvorima energije uz poštivanje načela zaštite prirode. Planiranje i izgradnja solar-

nih elektrana i vjetroparkova može zauzeti velike površine vrijednih staništa i nepovoljno utjecati na sastavnice okoliša i prirodu, pa je svaki pojedini zahvat potrebno odgovarajuće sagledati kroz postupke procjene utjecaja zahvata na okoliš i ocjene prihvatljivosti zahvata za ekološku mrežu.

Posebno se ističe da je Županija (Upravni odjel za zaštitu okoliša, komunalne poslove, infrastrukturu i investicije), u kontekstu provođenja horizontalnog načela zelene transformacije, dala izraditi dokument *Zelena Splitsko-dalmatinska županija za razdoblje 2022.–2026.* s ciljem da dokument predstavlja akcijski plan sa smjernicama zelenog oporavka kao ključni dokument za zelenu transformaciju Županije. Smjernice će se integrirati ponajprije u sve navedene mjere Prioriteta 3. *Zelena i resursno učinkovita Županija održive infrastrukture*, ali i sve druge posebne ciljeve gdje je to primjenjivo. Smjernice se donose sa sljedećim ciljevima:

- ulaganja u ljude i svijest o vrijednosti prirode i okoliša, kao i održivom i/ili regenerativnom postupanju s prirodom i okolišem
- uspostava sustava dobrog upravljanja zaštitom, unapređenjem stanja i održivom i/ili regenerativnom uporabom prostora, prirode i okoliša
- poticanje razvoja održive, regenerativne i inovativne zelene i plave ekonomije i infrastrukture

Usuglašenost s NRS-om 2030.:

Prioritet javne politike s pripadajućim posebnim ciljevima 3. *Zelena i resursno učinkovita Županija održive infrastrukture* izravno je usklađen sa STRATEŠKIM CILJEVIMA NRS-a 2030.: 8. Ekološka i energetska tranzicija za klimatsku neutralnost i 10. Održiva mobilnost.

Tablica 16. Pokazatelji ishoda Prioriteta 3. Zelena i resursno učinkovita Županija održive infrastrukture

Pokazatelji ishoda	Izvor podataka	Godina
PC 3.1. Zaštita okoliša i prirode i stvaranje otpornosti na klimatske promjene i prirodne katastrofe		
OI.02.6.63 Investicije u zaštitu okoliša	Proračun Splitsko-dalmatinske županije	2020.
OI.02.6.62 Rashodi za zaštitu okoliša na području Županije, po stanovniku	Ministarstvo financija	2020.
OI.02.6.64 Sakupljena količina odvojenog komunalnog otpada u sklopu javne usluge	Ministarstvo zaštite okoliša i energetike	2020.
PC 3.2. Održivi razvoj infrastrukturnih sustava		
OI.02.6.35 Stanovništvo priključeno na javnu vodoopskrbu	HZJZ – Izvještaj o zdravstvenoj ispravnosti vode za ljudsku potrošnju u Republici Hrvatskoj za 2019. (priključenost na javnu vodoopskrbu)	2020.
OI.02.6.57 Udio stanovništva priključenog na sustav javne odvodnje	Hrvatske vode	2021.
PC 3.3. Energetska tranzicija Županije		
OI.02.11.44 Broj javno dostupnih punionica za vozila na električni pogon	ELEN / HRVATSKI TELEKOM / TESLA	2021.
OI.02.6.41 Primarna proizvodnja obnovljivih izvora energije prema vrsti	Ministarstvo gospodarstva i održivog razvoja	2021.
PC 3.4. Održiva mobilnost		
OI.02.11.47 Ukupan broj prevezenih putnika po svim linijama autobusnog prijevoza (gradski, prigradski, otoci)	DZS	2021.
OI.02.11.43 Broj prometnih nesreća	PU Splitsko-dalmatinske županije	2021.
PC 3.5. Razvoj općeg prometnog sustava		
OI.02.11.15 Duljina ostalih cesta prema vrsti površine	ŽUC Split	2021.
OI.02.11.46 Broj putnika na državnim linijama Agencije za obalni linijski promet	Agencija za obalni linijski pomorski promet	2021.

Posebni cilj 3.1. Zaštita okoliša i prirode i stvaranje otpornosti na klimatske promjene i prirodne katastrofe

Klimatske promjene i uništavanje okoliša prijetnja su egzistenciji Europe i svijeta. Kako bi se riješili ti problemi, Europska komisija donijela je ključni dokument, *Europski zeleni plan*, čiji je zadatak gospodarstvo EU-a pretvoriti u moderno, resursno učinkovito i konkurentno gospodarstvo, kao i zajamčiti da do 2050. ne postoji neto emisija stakleničkih plinova. Splitsko-dalmatinska županija želi biti regija koja će snažno pridonijeti navedenom izazovnom cilju i uvelike poboljšati *zelenu sliku* županije.

U narednom će se razdoblju taj cilj ostvariti zaštitom i održivom uporabom prirodnih resursa (ujedno i od baštinske važnosti), koji su potencijalno ugroženi velikim brojem turista i divljim odlagalištima koja će Županija prioritetno sanirati u nadolazećem razdoblju nizom infrastrukturnih projekata, a poglavito izgradnjom **Županijskog centra za gospodarenje otpadom u Kladnjicama u općini Lećevica**. Uspostava Centra za gospodarenje otpadom usmjerena je na smanjivanje negativnog utjecaja na okoliš i ljudsko zdravlje uzrokovanog nastankom i neadekvatnim gospodarenjem otpadom, smanjivanje negativnog društvenog i ekonomskog utjecaja, maksimizaciju društvenih i ekonomskih

mogućnosti i usklađivanje s pravnim zahtjevima, ciljevima, načelima i politikama Europske Unije i nacionalnim pravnim i regulatornim okvirima.

U svrhu zaštite okoliša, a posljedično i u unapređenje kvalitete života stanovnika Splitsko-dalmatinske županije, od posebne je važnosti uvrstiti problem klimatskih promjena i spremnost na brzu reakciju, unutar prioriteta za nadolazeće srednjoročno razdoblje. Izuzetno važan projekt pod vodstvom Županije jest **Uspostava Nastavnog regionalnog središta za osposobljavanje operativnih snaga u sustavu vatrogastva** kojim će se povećati kapaciteti organizacija hitnih službi u svrhu što veće učinkovitosti rješavanja prirodnih katastrofa.

Tako će Županija sustavno pristupiti prilagodbi na klimatske promjene i sprečavanju rizika od potencijalnih opasnosti prouzrokovanih klimatskim promjenama razvojem strategija koje će služiti kao smjernice za zaštitu i prevenciju.

Ovaj posebni cilj izravno pridonosi razvoju kompetencija i mogućnosti ulaganja unutar definiranih niša regionalnog lanca vrijednosti Plana industrijske tranzicije Jadranske Hrvatske **RLV zelenog rasta** (*Zelena gradnja i eko proizvodi od drva i Zelene tehnologije za energiju i održivi okoliš*).

Tablica 17. Opis mjera Posebnog cilja 3.1. Zaštita okoliša i prirode i stvaranje otpornosti na klimatske promjene i prirodne katastrofe

Redni broj i naziv mjere	Svrha mjere / primjeri programa/projekata i aktivnosti
M1: Vrednovanje, zaštita, očuvanje i održivo korištenje prirodnim resursima	Svrha mjere jest stvoriti preduvjete za očuvanje prirodnih resursa i osigurati kontinuirani sustav praćenja stanja prirode i okoliša u Splitsko-dalmatinskoj županiji. Mjera obuhvaća programe/projekte/aktivnosti: ● razvoj i podrška projekata koji za cilj imaju valorizaciju prirodne baštine ● izrada planova upravljanja zaštićenim područjima i ekološkom mrežom NATURA 2000 ● sustavno praćenje učinkovitosti upravljanja zaštićenim područjima i prirodnim vrijednostima ● edukacija uprave za provođenje i primjenu odredbi prostorno-planske dokumentacije i izdavanje dopuštenja za korištenje prirodnim resursima ● podrška akcijama koje podižu razinu obrazovanja, informiranosti i svijesti javnosti o biološkoj, krajobraznoj i geološkoj raznolikosti ● podrška suradnji između organizacija civilnog društva i javnog i gospodarskog sektora ● poticanje mjera zaštite voda i šuma ● poticanje mjera zaštite zraka i tla ● izrada Programa ublažavanja, prilagodbe klimatskim promjenama i zaštite ozonskog sloja Splitsko-dalmatinske županije ● poticanje zajedničkih mjera u pogledu smanjivanja buke i onečišćenja zraka, što podrazumijeva i sustavni pristup praćenja buke okoliša u zonama najvišeg intenziteta (prometna, industrijska čvorišta), a posebno na rubovima urbanih lokacija (koje graniče s industrijom) ● poticanje mjera zaštite podmorja i ribolovnih resursa ● poticanje i promicanje zaštite prirode i razvijanje svijesti o potrebi zaštite prirode u odgoju i obrazovanju ● sufinanciranje programa i projekata udruga zaštite okoliša i prirode (edukacije o važnosti očuvanja okoliša, akcije prikupljanja starog papira i kartona, uređenje školskih vrtova i dr.) ● projekti protupožarne zaštite i održivog upravljanja resursima šumskih zemljišta ● korištenje obnovljivim izvorima energije u poljoprivrednim gospodarstvima, posebno u vidu iskorištavanja poljoprivrednog i šumskog otpada ● analiza postojećeg stanja i izrada modela praćenja stanja u okolišu ● nabavka suvremene opreme za praćenje stanja okoliša: zrak, voda, more i tlo itd.

Redni broj i naziv mjere	Svrha mjere / primjeri programa/projekata i aktivnosti
M2: Promicanje prilagodbe na klimatske promjene, sprečavanje rizika i otpornosti na katastrofe	Svrha mjere jest izgraditi i osposobiti učinkovit sustav civilne zaštite i povećati otpornost Splitsko-dalmatinske županije na klimatske promjene. Mjera obuhvaća programe/projekte/aktivnosti: - izgradnja i stavljanje u punu funkciju Centra za naprednu obuku za vatrogastvo i civilnu zaštitu u Vučevici - nastavak provedbe aktivnosti koje za cilj imaju jačanje kapaciteta vatrogasnih snaga za intervencije u zaštiti okoliša na području SDŽ-a - potpora aktivnostima HGSS-a - daljnje jačanje prekogranične suradnje na području brzog i koordiniranog odgovora na prirodne i druge nesreće programima Interrega, podrška aktivnostima obrazovanja o prevenciji, planiranju i upravljanju katastrofama i velikim nesrećama svih sudionika sustava zaštite i spašavanja - unapređenje mogućnosti odgovora, spremnosti i sposobnosti timova civilne zaštite na sve vrste izvanrednih situacija - izgradnja učinkovitog sustava javnog alarmiranja stanovništva u slučaju većih nesreća i katastrofa - jačanje spremnosti operativnih snaga za otklanjanje posljedica u slučaju iznenadnog onečišćenja mora i voda - jačanje spremnosti operativnih snaga za otklanjanje posljedica u slučaju kemijske, biološke, radiološke i nuklearne izvanredne situacije - provođenje vježbi zaštite i spašavanja koje oponašaju uvjete velikih izvanrednih situacija - izrada strategije prilagodbe na klimatske promjene Splitsko-dalmatinske županije - implementacija projekata koji za cilj imaju prilagodbu na klimatske promjene - implementacija mjera <i>Zajedničkog akcijskog plana energetske održivosti razvoja i prilagodbe klimatskim promjenama otoka Brača (SECAP BRAČ)</i>, kao primjera dobre prakse, kao i izrada i implementacija planova i za druga područja itd.
M3: Unapređenje sustava cjelovitog i održivog gospodarenja otpadom	Svrha mjere izgradnja je suvremenog i održivog sustava prikupljanja i zbrinjavanja otpada i sanacija postojećih odlagališta otpada u Splitsko-dalmatinskoj županiji. Mjera obuhvaća programe/projekte/aktivnosti: - izgradnja Centra za gospodarenje otpadom - podizanje javne svijesti s ciljem smanjivanja stvaranja nerazvrstano smeća, povećavanja odvojenog sakupljanja i ponovnog korištenja; provedba promotivnih aktivnosti s ciljem podizanja svijesti o problemima okoliša i prirode - uključivanje stanovništva u aktivnosti zaštite i očuvanja okoliša i prirode (provođenje akcija vezanih za zaštitu okoliša) - izgradnja i organiziranje sustava za odvojeno prikupljanje i recikliranje otpada - uspostava sustava odvojenog sakupljanja i recikliranja otpada u pretovarnim stanicama - izgradnja novih i proširivanje postojećih postrojenja za uporabu i reciklažnih centara, nabavka posebne opreme (valjci, specijalna vozila za prikupljanje otpada, buldožer i ostala oprema u funkciji postrojenja za dobivanje energije iz otpada) - sanacija divljih odlagališta otpada i prevencija ilegalnog odlaganja otpada - sanacija i zatvaranja neusklađenih odlagališta otpada, unapređenje sustava gospodarenja otpadom ulaganjem u infrastrukturu i opremu komunalnih poduzeća - izgradnja i opremanje novih reciklažnih dvorišta, transernih stanica, sortirnica i kompostana - poticanje sustava područnog grijanja na biomasu - uspostava zelenih otoka itd.

Posebni cilj 3.2. Održivi razvoj infrastrukturnih sustava

Poboljšavanje infrastrukturnih sustava njihovom izgradnjom, modernizacijom i pametnim upravljanjem posljedično će pridonijeti i očuvanju okoliša. To se ponajprije odnosi na održivost komunalnog sustava ishodenjem dokumentacije i potrebnih dozvola za razvrstavanje nerazvrstanih cesta, a zatim unapređenjem javnih površina koje će pridonijeti većoj kvaliteti života stanovnika županije. Uslijed velike površine rijeka i riječnih pritoka i samog

morskog područja, upravljanje otpadnim vodama od presudnog je značaja za zaštitu okoliša i za sprječavanje potencijalnih prirodnih katastrofa. Postojeći sustav unaprijedit će se u skladu sa suvremenim zahtjevima odvodnje i pročišćavanja otpadnih voda kako bi se rizik od mogućih problema smanjio na prihvatljivi minimum. Usto, Županija planira sanirati i vodoopskrbni sustav u svrhu njegova razvoja i povećavanja učinkovitosti kako bi se u budućnosti smanjili troškovi vodoopskrbe, a stanovnicima omogućilo nesmetano korištenje vodom bez obzira na njihovo mjesto stanovanja. Rezultat ovog Projek-

ta bit će povećavanje proizvodnje električne energije uz održivu uporabu i maksimalno iskorištavanje energetskeg potencijala rijeke Cetine.

U svrhu postizanja moderne i suvremene Županije, razvoj ravnomjerno dostupnih komunikacijskih sustava odnosno uvođenje širokopojsnog interneta na svim područjima Županije, od velikog je značaja za kvalitetu života stanovnika i povećavanje učinkovitosti poslovnih subjekata.

Ovaj posebni cilj neizravno pridonosi razvoju kompetencija i mogućnosti ulaganja unutar definiranih niša regionalnog lanca vrijednosti Plana industrijske tranzicije Jadranske Hrvatske **RLV pametne industrije** (*SmartTech* rješenja za pametne gradove i pametne otoke).

Tablica 18. Opis mjera Posebnog cilja 3.2. Održivi razvoj infrastrukturnih sustava

Redni broj i naziv mjere	Svrha mjere / primjeri programa/projekata i aktivnosti
M1: Podizanje kvalitete i održivosti komunalnog sustava	Svrha mjere povećavanje je komunalnog standarda u Splitsko-dalmatinskoj županiji. Mjera obuhvaća potporu programima/projektima/aktivnostima gradnje novih, rekonstrukcije postojećih i/ili opremanje objekata komunalne infrastrukture, kao što su: • nerazvrstane ceste • javne prometne površine na kojima nije dopušten promet motornih vozila • javna parkirališta • javne garaže • javne zelene površine • građevine i uređaji javne namjene • javna rasvjeta • groblja i krematoriji na grobljima • građevine namijenjene obavljanju javnog prijevoza itd.
M2: Podizanje kvalitete, održivosti i učinkovitosti energetskeg sustava	Svrha mjere razvoj je ukupnog energetskeg sustava na području županije u skladu s dinamikom i potrebama stanovništva i gospodarstva. Uključene su sve aktivnosti/projekti koji se tiču proizvodnje, prijenosa, distribucije i potrošnje električne energije. Mjera obuhvaća programe/projekte/aktivnosti: • donošenje dokumenata prostornog uređenja kojima se omogućava izgradnja elektroenergetske infrastrukture • obnova postojeće infrastrukture za proizvodnju i distribuciju električne energije • poboljšavanje kvalitete opskrbe električnom energijom • planiranje i izgradnja dalekovoda i trafostanica u skladu s dinamikom i potrebama stanovništva i gospodarstva SDŽ-a • daljnji razvoj plinifikacijskog sustava • unapređenje javnog sustava toplinarstva • poticanje razvoja novih tehnologija u području energetike • nadogradnja elektroenergetskeg informacijskog sustava
M3: Razvoj kvalitetnih i ravnomjerno dostupnih komunikacijskih sustava	Svrha mjere razvoj je ukupne komunikacijske mreže/sustava na području županije u skladu s dinamikom i potrebama stanovništva i gospodarstva. Mjera obuhvaća programe/projekte/aktivnosti: • provedba preostalih Planova razvoja širokopojsne infrastrukture na području Splitsko-dalmatinske županije • razvoj otvorene širokopojsne komunikacijske mreže u područjima u kojima nije dostupna infrastruktura za širokopojsni pristup internetu s brzinama do 100 Mbit/s i većim i područjima u kojima ne postoji dostatan komercijalni interes za izgradnju infrastrukture za brzi širokopojsni pristup internetu • poticanje izgradnje infrastrukture mreža sljedeće generacije (NGN) s brzinama većim od postojećih u područjima u kojima je dostupna infrastruktura za širokopojsni pristup internetu itd.

Redni broj i naziv mjere	Svrha mjere / primjeri programa/projekata i aktivnosti
M4: Razvoj i unapređenje sustava odvodnje i pročišćavanja otpadnih voda u skladu s razvojem Županije	Svrha mjere razvoj je cjelovitog sustava odvodnje i pročišćavanja otpadnih voda na području županije u skladu s dinamikom i potrebama stanovništva i gospodarstva. Mjera obuhvaća programe/projekte/aktivnosti: • rekonstrukcija postojećih i izgradnja novih dijelova mreže za prikupljanje i odvodnju otpadnih voda • podrška Implementaciji projekta <i>Integralni projekt zaštite Kaštelanskog zaljeva (EKO Projekt)</i> • uporaba novih ekoloških tehnologija u zbrinjavanju otpadnih voda • izgradnja postrojenja – pročišćivača otpadnih voda • uspostava sustava odvodnje i pročišćavanja otpadnih voda na prostorima zaobalja i otoka • poboljšavanje ukupnog kanalizacijskog sustava • projekti integralnog sustava vodoopskrbe i odvodnje poput aktualnog projekta za područje Cetinske krajine • podrška provedbi nacionalnih programa poput <i>Programa razvoja javne odvodnje otpadnih voda</i> itd.
M5: Razvoj i povećavanje učinkovitosti vodoopskrbnog sustava Županije	Svrha mjere razvoj je cjelovitog vodoopskrbnog sustava na području županije u skladu s dinamikom i potrebama stanovništva i gospodarstva. Mjera obuhvaća programe/projekte/aktivnosti: • aktivnosti sanacije/rekonstrukcije vodoopskrbnog sustava u svrhu njegova razvoja i povećavanja učinkovitosti • sanacija gubitaka u distribucijskoj mreži • podrška implementaciji projekata <i>Aglomeracija Split – Solin i Aglomeracija Kaštela – Trogir</i> • potpora provedbi projekta <i>Poboljšavanje vodoopskrbe otoka Brača, Hvara, Šolte i Visa</i> (osiguravanje vodoopskrbnog sustava na svim otocima) • izgradnja, rekonstrukcija i nadogradnja postrojenja za pročišćavanje vode za piće i postrojenja za desalinizaciju kako bi se udaljene otoke i udaljena naselja u unutrašnjosti opskrblilo pitkom vodom • potpora provedbi nacionalnih programa poput <i>Programa razvoja javne vodoopskrbe s ciljem osiguravanja pristupa sigurnoj i pristupačnoj pitkoj vodi</i> itd.

Posebni cilj 3.3. Energetska tranzicija Županije

Energetska tranzicija Splitsko-dalmatinske županije prema obnovljivim izvorima energije (*čista energija*) prepoznata je kao jedan od nužnih preduvjeta stvaranja zelene i otporne regije koja će se uspješno suočiti s izazovima klimatskih promjena. Važnost ove tranzicije sadržana je i u ključnom strateškom dokumentu Europske unije, Europskom zelenom planu, koji obvezuje na promjenu paradigme. U okviru ovog posebnog cilja intenzivirat će se uporaba obnovljivih izvora energije (solarne energije, energije valova i vjetra, dizalica topline, energija mora i sl.), a industrijska će se postrojenja uvelike poticati na energetska tranziciju. U kontekstu posebnog cilja i kvalitete opskrbe električnom energijom, planira se kapitalni projekt **Izgradnja sunčane elektrane Dugopolje**, koja će u skladu s lokalnim uvjetima i mogućnostima osigurati nesmetanu opskrbu stanovništva električnom energijom. Drugi kapitalni projekt planiran u nadolazećem razdoblju jest **Projekt izgradnje reverzibilne hidroelektrane Blaca (Korita)** kojim će se podići kvaliteta i održivost energetskeg sustava. Općenito, svaki se

gment života u Županiji potrebno je prebaciti na obnovljive izvore energije koji će biti u skladu sa zakonima i propisima Republike Hrvatske i Europske unije. Shodno tome, Splitsko-dalmatinska županija poticati će ulaganja koja će unaprijediti energetska infrastrukturu uporabom obnovljivih izvora energije u sektoru prometa, sektoru opće potrošnje, javnoj infrastrukturi i sektoru industrije. Kao posebno važan cilj, potrebno je omogućiti otocima energetska infrastrukturu kako bi postali što više energetska neovisni od obalnog područja Županije. Planove tranzicije prema čistoj energiji već posjeduju otoci Brač i Hvar koji su započeli s implementacijom mjera, a cilj je da ostali otoci prate isti primjer i pridonesu ostvarenju Prioriteta 3. *Pametno i održivo upravljanje otočnim resursima i okolišem* Nacionalnog plana razvoja otoka 2021.–2027.

Kako je već prije spomenuto, Županija je bogata rijekama, a veliki dio zauzima i morska površina. Tako se u budućnosti planiraju maksimalno iskoristiti vodene površine implementacijom tehnologija Plave energije.

Ovaj posebni cilj izravno pridonosi razvoju kompetencija i mogućnosti ulaganja unutar definiranih niša regionalnog lanca vrijednosti Plana industrij-

ske tranzicije Jadranske Hrvatske **RLV plavog rasta** (*Plovila budućnosti*) i **RLV zelenog rasta** (*Zelene tehnologije za energiju i održivi okoliš*).

Tablica 19. Opis mjera Posebnog cilja 3.3. Energetska tranzicija Županije

Redni broj i naziv mjere	Opis/primjeri aktivnosti unutar pojedine mjere
M1: Povećavanje energetske učinkovitosti i korištenja obnovljivim izvorima energije javne infrastrukture	Svrha mjere jest povećati energetske učinkovitosti i uporabu OIE javnih infrastrukturnih sustava Splitsko-dalmatinske županije. Mjera obuhvaća programe/projekte/aktivnosti: • izrada Akcijskog plana prelaska na čistu energiju Splitsko-dalmatinske županije i implementacija mjera koje za cilj imaju povećavanje EU i uporabe OIE javne infrastrukture • osnivanje i implementacija rada regionalne energetske agencije (Dalmatinska energetska agencija / DEA) • potpora projektima energetske i sveobuhvatne obnove zgrada javne namjene i kulturne baštine • izrada energetskih pregleda i identifikacija problema prekomjerne potrošnje zgrada u vlasništvu Županije • potpora projektima koji za cilj imaju povećavanje i modernizaciju energetske učinkovitosti javne rasvjete • implementacija <i>Programa za sustavno gospodarenje energijom na području SDŽ-a</i>, odnosno mjera Poticanja smanjivanja potrošnje energije i svjetlosnog zagađenja javne rasvjete • organizacija i sufinanciranje promotivnih aktivnosti itd.
M2: Povećavanje energetske učinkovitosti i korištenja obnovljivim izvorima energije za sektor prometa	Svrha mjere jest povećati energetske učinkovitost u sektoru prometa Splitsko-dalmatinske županije. Mjera obuhvaća programe/projekte/aktivnosti: • razvoj mreže e-punionica • potpora projektima uvođenja Inteligentnog prometnog sustava u JLS-ove (s naglaskom na administrativno središte) • potpora JLS-ovima u implementaciji projekata iz programa <i>Nabava vozila na alternativni pogon za javni gradski i prigradski linijski promet (NPOO)</i> • potpora JLS-ovima u implementaciji projekata vezanih za <i>Program sufinanciranja kupnje novih vozila na alternativna goriva i razvoja infrastrukture alternativnih goriva u cestovnom prometu (NPOO)</i> • provedba aktivnosti koje će biti definirane <i>Masterplanom prometnog razvoja funkcionalne regije Srednja Dalmacija</i>, a koje će za cilj imati povećavanje energetske učinkovitosti u sektoru prometa • potpora razvoju sustava upravljanja prometom uporabom novih digitalnih rješenja, obnovljivih izvora energije itd.
M3: Povećavanje energetske učinkovitosti i korištenja obnovljivim izvorima energije (OIE) u sektoru opće potrošnje	Svrha mjere jest povećati energetske učinkovitost i uporabu OIE-a u sektoru opće potrošnje Splitsko-dalmatinske županije. Mjera obuhvaća programe/projekte/aktivnosti: • izrada Akcijskog plana prelaska na čistu energiju Splitsko-dalmatinske županije • daljnja implementacija <i>Programa za sustavno gospodarenje energijom na području SDŽ-a</i>, što uključuje: - poticanje uporabe obnovljivih izvora energije u obiteljskim kućama - poticanje povećavanja energetske učinkovitosti u obiteljskim kućama - potpora aktivnostima isporučitelja električne energije u vidu razvoja infrastrukture koja se koristi obnovljivim izvorima energije rabeći energiju sunca, vjetra i vode - poticanje sustava područnog grijanja na biomasu - potpora izgradnji i implementaciji projekta <i>Izgradnje solarne elektrane Dugopolje</i> - potpora izgradnji i implementaciji projekta <i>Izgradnje reverzibilne hidroelektrane Blaca (Korita)</i> • aktivnosti podizanja svijesti građanstva o okolišnoj i financijskoj isplativosti prelaska na obnovljive izvore energije itd. • valoriziranje šumske i poljoprivredne biomase i iskorištavanje u energetske svrhe • poticanje uspostave brzorastućih energetskih nasada na zapuštenom poljoprivrednom zemljištu.

Redni broj i naziv mjere	Opis/primjeri aktivnosti unutar pojedine mjere
M4: Povećavanje energetske učinkovitosti i korištenja obnovljivim izvorima energije u sektoru industrije	Svrha mjere jest povećati energetske učinkovitosti i uporabu OIE-a u sektoru industrije Splitsko-dalmatinske županije. Mjera obuhvaća programe/projekte/aktivnosti: • obuka i obrazovanje energetskih upravitelja u industrijskom sektoru • podrška provođenju energetskih pregleda i gospodarenju energijom u sektoru industrije • podrška provedbi projekata koji za cilj imaju povećavanje uporabe OIE-a i povećavanje energetske učinkovitosti u sektoru industrije itd.
M5: Razvoj i implementacija tehnologija Plave energije u Splitsko-dalmatinskoj županiji	Svrha mjere jest razvoj i implementacija tehnologija Plave energije u Splitsko-dalmatinskoj županiji. Sudjelovanjem u pilot-projektu BLUE DEAL – <i>Blue Energy Deployment Alliance</i> nastojat će se pridonijeti uspostavi financijskih i regulatornih mehanizama koji će omogućiti nadilaženje postojećih prepreka prilikom instalacija tehnologija koje rabe potencijal mora za proizvodnju energije. Plava energija odnosi se na svu potencijalnu energiju sadržanu u valovima, strujama, salinitetu i termalnim razlikama mora koja se može upotrebljavati za proizvodnju čiste električne energije.
M6: Donošenje novih i implementacija postojećih Tranzicijskih planova prema čistoj energiji otoka Splitsko-dalmatinske županije	Svrha mjere jest ubrzati tranziciju na čistu energiju na otocima Splitsko-dalmatinske županije prelaskom na obnovljive izvore energije i povećanu EI u skladu s inicijativom čista energija za otoke EU-a. Mjera obuhvaća programe/projekte/aktivnosti: • poticanje provedbe/implementacije postojećih Tranzicijskih planova prema čistoj energiji (otoci Brač i Hvar) • poticanje izrade i implementacija mjera Tranzicijskih planova prema čistoj energiji za ostale otoke • poticanje implementacije Zajedničkog akcijskog plana energetski održivog razvoja i prilagodbe klimatskim promjenama otoka Brača (SECAP BRAČ)

Posebni cilj 3.4. Održiva mobilnost

Cilj održive mobilnosti djelomično se planira ostvariti ulaganjima u već postojeće prometne infrastrukture, čime bi se uvelike pridonijelo kvaliteti i održivosti prometnog sustava na području Županije. Mjerom poboljšavanja kolnog i pješačkog prometa i prometa u mirovanju namjerava se maksimalno povećati sigurnost stanovnika Županije i turista/posjetitelja koji borave na području Županije usklađivanjem prometnog sustava sa sigurnosnim potrebama. Također, planiraju se dodatna ulaganja u sustav prometne signalizacije, posebno na mjestima gdje prometna signalizacija nedostaje ili je dotrajala. Osim toga, unaprijedit će se sustav javnog prijevoza u skladu s potrebama stanovnika Županije, s posebnim naglaskom na multimodalni oblik prijevoza. Uvođenjem inovativnih koncepata mobilnosti za prijevoz putnika u urbanim središtima na području Županije smanjit će se prometne gužve, poboljšat će se kvaliteta zraka (u skladu s preporukama EU-a) i smanjiti emisija CO₂. Poticat će se uporaba električnih

nih vozila/plovila, odnosno onih prijevoznih sredstava koja se koriste obnovljivom energijom.

U nadolazećem razdoblju, osim brige oko sigurnosti stanovnika, Županija će dodatne napore i sredstva ulagati i u brigu o zdravlju svojih stanovnika poticanjem projekata obnove postojećih biciklističkih staza i mapiranjem potreba za izgradnjom novih, kako bi se biciklistički sustav proširio i kako bi se stanovnicima omogućio aktivan život. Unutar urbane aglomeracije poticat će se sustav javnih bicikla kao dio multimodalnog oblika prijevoza. Poticat će se projekti koji su usmjereni ka korištenju alternativnim izvorima energije (elektrifikacija, hibridna lokomotiva – vodik).

Ovaj posebni cilj neizravno pridonosi razvoju kompetencija i mogućnosti ulaganja unutar definiranih niša regionalnog lanca vrijednosti Plana industrijske tranzicije Jadranske Hrvatske **RLV plavog rasta** (*Plovila budućnosti*) i **RLV zelenog rasta** (*Zelene tehnologije za energiju i održivi okoliš*).

Tablica 20. Opis mjera Posebnog cilja 3.4. Održiva mobilnost

Redni broj i naziv mjere	Opis/primjeri aktivnosti unutar pojedine mjere
M1: Unapređenje sustava javnog prijevoza i poboljšavanje prometne povezanosti svih dijelova županije	Svrha mjere podizanje je kvalitete i modernizacija sustava javnog prijevoza u Splitsko-dalmatinskoj županiji. U skladu sa Zakonom o prijevozu u linijskom i povremenom obalnom pomorskom prometu i obvezama Pravilnika o obavljanju javnog linijskog prijevoza putnika u cestovnom prometu, Županija provodi zakonske aktivnosti unapređenja sustava javnog prijevoza i poboljšavanje prometne povezanosti svih dijelova županije. Osim navedenog mjera obuhvaća programe/projekte/aktivnosti: - nabava vozila na alternativni pogon za javni gradski i prigradski linijski promet - modernizacija korištenja sustavom javnog prijevoza: jedinstvena prijevozna karta, sustav obavještanja putnika itd.
M2: Stvaranje preduvjeta za razvoj multimodalnog prijevoza	Svrha mjere stvaranje je preduvjeta za razvoj i razvoj intermodalnog prijevoza tereta i putnika u Splitsko-dalmatinskoj županiji s ciljem smanjivanja emisije štetnih plinova u sektoru prometa. Mjera obuhvaća programe/projekte/aktivnosti: - analiza mogućnosti razvoja multimodalnog transporta i logističkih centara na području Županije - izmjena prostorno-planske dokumentacije u skladu s definiranim lokacijama za razvoj multimodalnog transporta i logističkih centara - izgradnja i usklađivanje prometne infrastrukture za potrebe intermodalnog prijevoza i prilagodba logističkih i administrativnih procesa potrebama intermodalnog prijevoza, kao i razvoj usluga koje promiču intermodalnost - ostale aktivnosti razvoja multimodalnog oblika prijevoza putnika i dobara koje podrazumijevaju kombiniranje minimalno dvije grane prijevoza itd.
M3: Poboljšavanje kvalitete kolnog, pješačkog i prometa u mirovanju i unapređenje sustava za upravljanje i nadzor prometom	Svrha mjere povećavanje je ukupne sigurnosti cestovnog prometa povećavanjem prometne integracije, komunikacije i protočnosti u Splitsko-dalmatinskoj županiji. Mjera obuhvaća programe/projekte/aktivnosti: - implementacija mjera <i>Masterplana prometnog razvoja funkcionalne regije Srednja Dalmacija</i> koji se odnose na kolni, pješački i promet u mirovanju - izgradnja dionica županijskih, lokalnih, nerazvrstanih i brzih cesta i zaobilaznica i povezivanje prometnih koridora kako bi se ostvarile jedinstvene prometne cjeline - izgradnja uličnih i cestovnih spojeva i osnovne ulične mreže, rekonstrukcija raskrižja i postojećih ulica te asfaltiranje makadamskih ulica - modernizacija signalne i sigurnosne opreme i uređaja - izgradnja nedostajućih parkirališnih kapaciteta - sanacija točaka s najvećim brojem prometnih nezgoda i najvećim brojem nezgoda s poginulim i teško ozlijeđenim osobama - nova semaforizacija gradskih i općinskih raskrižja – uvođenje pametnih semafora - izgradnja i opremanje pješačkih staza - unapređenje cestovne mreže rekonstrukcijom i dogradnjom i uvođenjem inteligentnog prometnog sustava (ITS) nadzora i upravljanja prometom (za područje urbane aglomeracije) - implementacija pametnih prometnih rješenja uporabom novih tehnologija i informacijskih i komunikacijskih tehnologija - razvoj sustava pješačkih zona itd.
M4: Promoviranje i razvoj biciklističkog prometa	Svrha mjere rasterećenje je cestovnog prometa razvojem biciklističke infrastrukture i promocijom biciklizma u SDŽ-u. Mjera obuhvaća programe/projekte/aktivnosti: - izrada studije razvoja biciklističkog prometa u Splitsko-dalmatinskoj županiji - potpora projektima izgradnje i uređivanje biciklističkih staza i parkirališta - izgradnja i unapređenje prateće biciklističke infrastrukture - izrada projektne dokumentacije za projekt <i>Biciklističke rute SDŽ-a, PP Dinara, PP Biokovo</i> - implementacija projekta <i>Biciklističke rute SDŽ-a, PP Dinara, PP Biokovo</i> koji uključuje izgradnju 294,2 km biciklističke infrastrukture - potpora daljnjem razvoju sustava javnih bicikli - provođenje kampanje za popularizaciju biciklističkog prometa itd.
M5: Donošenje i implementacija Masterplana prometnog razvoja funkcionalne regije Srednja Dalmacija	Svrha mjere unapređenje je sustava održive mobilnosti i osiguravanje temeljnih uvjeta za razvoj općeg prometnog sustava izradom Masterplana prometnog razvoja funkcionalne regije sjeverne Dalmacije (FRDS). Cilj izrade Masterplana prometnog razvoja FRSD jest ustanoviti postojeće i buduće potrebe regije (čine je Splitsko-dalmatinska županija i Šibensko-kninska županija) koje utječu na prometnu potražnju, kao što su razvoj poslovne infrastrukture, razvoj znanstvenih institucija, razvoj zdravstveno-rehabilitacijskih ustanova, razvoj trgovačkih centara, razvoj sportsko-rekreacijskih sadržaja i razvoj kulturnih i zabavnih sadržaja. U skladu s navedenim, utvrđene potrebe (prometne potražnje) upotrebljavat će se u svrhu definiranja zahtjeva prometnog sustava (modela). Mjera obuhvaća programe/projekte/aktivnosti: - izrada <i>Masterplana prometnog razvoja funkcionalne regije Srednja Dalmacija</i> - izrada <i>Strateške procjene utjecaja na okoliš Masterplana prometnog razvoja funkcionalne regije Srednja Dalmacija</i> - implementacija mjera <i>Masterplana prometnog razvoja funkcionalne regije Srednja Dalmacija</i> itd.

Posebni cilj 3.5. Razvoj općeg prometnog sustava

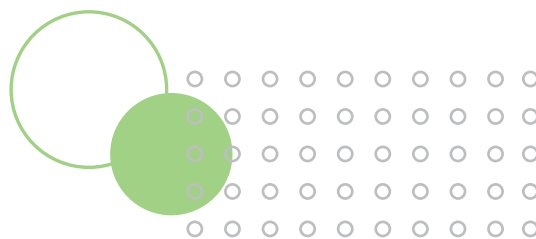
Usljed velikog broja turista i velike količine dnevnog robnog prometa koji cirkulira u svim prometnim sustavima na području Splitsko-dalmatinske županije, kao veoma važan segment razvoja i osuvremenjivanja identificirano je ulaganje u razvoj općeg prometnog sustava. U tu svrhu planirano je nekoliko kapitalnih projekata koji će unaprijediti prometni sustav. Projekt Izgradnje spojne ceste čvor *Vučevica* na A1 – čvor na DC8, dionica čvor *Vučevica* – tunel Kozjak, poddionica čvor *Vučevica* – sjeverni portal tunela Kozjak, duljine oko 0,40 km, ima za cilj rasteretiti gradske prometnice Kaštela, Solina i Splita u tranzitu prema autocesti. Drugi važan projekt jest Multimodalna platforma Splitske aglomeracije Solin – Stobreč – Dugi Rat – Omiš čija je svrha razvoj cestovne infrastrukture i usluga u Splitsko-dalmatinskoj županiji uspostavom multimodalne platforme. Osim što predstavlja veliku važnost za Splitsko-dalmatinsku županiju, ovaj projekt proglašen je i strateškim projektom Vlade Republike Hrvatske koji će svojom implementacijom otvoriti pristup novoj trajektnoj luci Krilo Jesenice u koju će biti izmješten dio trajektnih linija iz Splita u ljetnoj sezoni. Nadovezujući se na ovaj projekt, a u svrhu unapređenja trajektnog prometa, *Projekt KRILO JESENICE – Uređenje i dogradnja luke* projekt je kojim će se stvoriti svi potrebni uvjeti za prihvat i promet trajektnih linija. Potrebno je poduprijeti projekt izgradnje luke Stinice, koji je ujedno proglašen kao dio kontingenta strateških projekata Vlade Republike Hrvatske. Realizacija navedenog projekta, koja se očituje u izmještanju kamionskog prometa u obalnom linijskom prijevozu na područje Stinica u Vranjičko-solinskom bazenu, rješava problem prometnog zagušenja na gradskim prometnicama u visokoj sezoni, predstavlja ekološki i socijalni interes grada Splita i pridonosi održivom razvoju prometa. Generalno, pomorski promet, posebno nautički turizam koji je veoma važan segment grane turizma na području Splitsko-dalmatinske županije, zahtijeva detaljne analize s ciljem identifikacije potreba djelatnika i turista koji su korisnici pomorskih linija. Modernizacija i diversifikacija usluga pomorskog prometa dat će dodanu vrijednost ponudi županije, posebno u segmentu luksuznog turizma.

Što se tiče zračnog prometa, planiraju se dodatna ulaganja i unapređenje Zračne luke Split s obzirom na veliku cirkulaciju putnika koji pristižu i odlaze s područja Županije.

Željeznički promet, odnosno postojeća infrastruktura, kao jedna od okosnica prometnog razvoja SDŽ-a, zahtijeva modernizaciju i značajne investicije. Splitsko-dalmatinska županija pružat će maksimalnu potporu u razvoju željezničkog, putničkog i robnog prometa u skladu s aktualnim i budućim potrebama putnika, poslodavaca (tereta) i djelatnika. Projekt elektrifikacije (ili alternativno lokomotive na alternativne izvore energije – npr. vodik) željezničke pruge Split – Knin i pokretanje inicijative revitalizacije Unske pruge, neki su od prioriteta srednjoročnog plana gospodarskog i industrijskog razvoja SDŽ-a, s tendencijom njezine funkcionalne integracije u europsku TEN-T željezničku mrežu.

Unutar popisa strateških projekata, a u kontekstu željezničkog prometa uvršten je Projekt povezivanja brzom prigradskom željeznicom kolodvora Split u trajektnoj luci Split (Istočna obala) sa Zračnom lukom Split i izgradnja intermodalnog čvorišta novog glavnog kolodvora Split (Kopilica). Povezivanjem kolodvora Split i Zračne luke Split modernom željeznicom osigurava se učinkovit i ekološki prihvatljiv prijevoz putnika do samog centra grada.

Ovaj posebni cilj neizravno pridonosi razvoju kompetencija i mogućnosti ulaganja unutar definiranih niša regionalnog lanca vrijednosti Plana industrijske tranzicije Jadranske Hrvatske RLV plavog rasta (Luksuzni obalni turizam) i RLV zelenog rasta (Zelene tehnologije za energiju i održivi okoliš).

Tablica 21. Opis mjere Posebnog cilja 3.5. Razvoj općeg prometnog sustava

Redni broj i naziv mjere	Svrha mjere / primjeri programa/projekata i aktivnosti
M1: Razvoj zračnog prometa razvojem Zračne luke Split i mreže heliodroma	Svrha mjere jest razvoj i modernizacija Zračnih luka Split i Brač i izgrađeni heliodromi kao preduvjet prometnog razvoja Županije u cjelini. Mjera obuhvaća potpore aktivnostima razvoja infrastrukture Zračne luke Split (druga je po ostvarenom prometu među hrvatskim zračnim lukama), Zračne luke Brač i mreže sportskih aerodroma i heliodroma. Poglavitito se predviđa poticaj razvoju mreže u zaobalju i na otocima. Također, mjera podrazumijeva implementaciju mjera Masterplana prometnog razvoja funkcionalne regije Srednja Dalmacija, koji će se odnositi na zračni promet Splitsko-dalmatinske županije.
M2: Razvoj željezničkog prometa i infrastrukture	Svrha mjere razvoj je i modernizacija željezničkog prometa i infrastrukture u Splitsko-dalmatinskoj županiji. Mjera obuhvaća programe/projekte/aktivnosti: ● implementacija mjera Masterplana prometnog razvoja funkcionalne regije Srednja Dalmacija, koji će se odnositi na željeznički promet Splitsko-dalmatinske županije ● implementacija projekta povezivanja brzom prigradskom željeznicom kolodvora Split u trajektnoj luci Split (Istočna obala) sa Zračnom lukom Split ● izgradnja intermodalnog čvora novog glavnog kolodvora Split (Kopilica) ● podrška projektu Modernizacija pruge M604 Oštarije – Knin – Split temeljenog na načelima održivosti (eventualna elektrifikacija željeznice ili uporaba alternativnih izvora energije) ● poticanje projekata koji za cilj imaju povećavanje sigurnosti na željezničkim rampama ● inicijacija projekta revitalizacije Unske pruge ● podrška aktivnosti Uklanjanje <i>uskih grla</i> na željezničkoj infrastrukturi ● ostale aktivnosti unapređenja željezničkog prometa i infrastrukture, s naglaskom na intermodalnost i multimodalnost prometnog sustava Županije itd.
M3: Razvoj pomorske infrastrukture i usluga	Svrha mjere razvoj je pomorske infrastrukture i usluga u Splitsko-dalmatinskoj županiji. ● Mjera obuhvaća programe/projekte/aktivnosti: ● implementacija mjera <i>Masterplana prometnog razvoja funkcionalne regije Srednja Dalmacija</i>, koja će se odnositi na razvoj pomorske infrastrukture i usluga Splitsko-dalmatinske županije ● daljnji razvoj pomorskih luka djelovanjem Županijske lučke uprave i Lučke uprave Split ● implementacija projekta KRILLO JESENICE – uređenje i dogradnja luke kao dio šire multimodalne platforme ● razvoj dužobalnog linijskog prometa u skladu s preporukama Nacionalnog plana razvoja obalnog linijskog pomorskog prometa, povećavanje kapaciteta trajektna luke na glavnim prometnim pravcima ● povećavanje kapaciteta luka nautičkog turizma (LNT) ● oblikovanje sustava poticanja razvoja (i održavanja) malih luka ● modernizacija lučke infrastrukture (operativne obale, lučke, cestovne i željezničke instalacije, vodovodna, kanalizacijska, energetska i telefonska mreža i objekti sigurnosti plovidbe u luci i sl.) i suprastrukture (skladišta, silosi, rezervoari, dizalice i dr.), kao i intermodalnog prometa u Sjevernoj luci Split
M4: Razvoj cestovne infrastrukture i usluga	Svrha mjere razvoj je i modernizacija cestovnog prometa i infrastrukture u Splitsko-dalmatinskoj županiji. Mjera obuhvaća programe/projekte/aktivnosti: ● implementacija mjera <i>Masterplana prometnog razvoja funkcionalne regije Srednja Dalmacija</i> koji će se odnositi na razvoj cestovne infrastrukture i usluga ● izgradnja dionica županijskih, lokalnih, nerazvrstanih i brzih cesta i zaobilaznica, kao i povezivanje prometnih koridora kako bi se ostvarile jedinstvene prometne cjeline ● podrška implementaciji <i>Projekta Izgradnje spojne ceste čvor Vučevica na A1 – čvor na DC8, dionica čvor Vučevica – tunel Kozjak, poddionica čvor Vučevica – sjeverni portal tunela Kozjak, duljine oko 0,40 km</i> ● podrška implementaciji <i>Multimodalna platforma Splitske aglomeracije Solin – Stobreč – Dugi Rat – Omiš</i> ● podrška implementaciji <i>projektima razvoja cestovne mreže: obilaznica Križice – Dicmo – Sinj, spojna cesta Zagvozd – Vinjane Donje, cesta s tunelom Drvenik – Ravča, cesta Sućuraj – Poljica</i> ● izgradnja uličnih i cestovnih spojeva i osnovne ulične mreže, rekonstrukcija raskrižja i postojećih ulica i asfaltiranje makadamskih ulica ● podrška planovima razvoja cestovne infrastrukture u skladu sa zahtjevima luke Split u robnom prometu ● ostale aktivnosti/projekti usmjereni na ukupan razvoj cestovne infrastrukture

5.4. Prioritet 4. Zdrav, aktivan i kvalitetan život stanovnika Splitsko-dalmatinske županije

Tablica 22. Popis posebnih ciljeva i mjera Prioriteta 3. Zelena i resursno učinkovita Županija održive infrastrukture

PRIORITET	POSEBNI CILJEVI	MJERE
4. ZDRAV, AKTIVAN I KVALITETAN ŽIVOT STANOVNIKA SPLITSKO-DALMATINSKE ŽUPANIJE	4.1 Povećana i uravnotežena kvaliteta života stanovnika Splitsko-dalmatinske županije	M1: Poboľšan i teritorijalno uravnotežen sustav zdravstva na području Splitsko-dalmatinske županije i stvaranje uvjeta za pružanje visokokvalitetnih zdravstvenih usluga M2: Poboľšan i teritorijalno uravnotežen sustav socijalne skrbi na području Splitsko-dalmatinske županije s naglaskom na podršku programima deinstitutionalizacije M3: Poboľšavanje kvalitete i dostupnosti društvenih i kulturnih sadržaja i povezane infrastrukture M4: Stvaranje uvjeta za razvoj i promicanje kulture sporta, rekreacije i aktivnog i zdravog života M5: Poticanje demografske obnove M6: Obnova, valorizacija i održivo korištenje kulturnom baštinom
	4.2 Dobro upravljanje	M1: Jaćanje ljudskih potencijala u javnom sektoru M2: Poticanje partnerstva i potpora organizacijama civilnog društva s naglaskom na održivi razvoj M3: Unapređenje unutaržupanijske, međuzupanijske, prekogranićne i međunarodne suradnje M4: Unapređenje sustava strateškog planiranja i upravljanja prostorom M5: Unapređenje kapaciteta za integrirano upravljanje obalnim područjem

Splitsko-dalmatinska županija u nadolazećem će razdoblju znaćajne napore i sredstva ulagati u prepoznatljivost, odnosno nastavak unapređenja prepoznatljivosti koncepta *Županija za tebe*. Taj koncept na jednom mjestu objedinjuje sve županijske poticaje s naglaskom na ravnomjeran regionalan razvoj i jednake mogućnosti za sve stanovnike Županije. Posebno se izdvajaju tri projekta: *Pomorsko je dobro*, *ICT Županija* i *Centar izvrsnosti*. Potonja dva predstavljena su unutar ranijih prioriteta i pripadajućih posebnih ciljeva, dok *Pomorsko je dobro* predstavlja primjer pozitivne prakse poticanja građana na aktivniju zaštitu prirodne baštine/resursa (konkretno, pomorsko dobro). Ljudski kapital prepoznat je kao segment društvenog života koji zahtijeva posebnu pažnju, posebno u razvoju civilnog društva i udruga koje djeluju u tom području. Cilj je dosegnuti visoki stupanj socijalne kohezije – stanja u društvu u kojem će se razlike uvelike prihvaćati i poštivati, u kojem svatko ima pravo na sve slobode i gdje svaki stanovnik na području Županije posjeduje preduvjete za ispunjen društven i kulturni život. Identificirat

će se potrebe u kulturi i društvu te će se u skladu s tim raditi na umreženosti i dostupnosti društveno-kulturnih sadržaja koji zadovoljavaju potrebe stanovništva i na visokoj su razini očekivane kvalitete. Kako je već prije spomenuto, Splitsko-dalmatinska županija poticat će aktivan i zdrav život te će osim razvoja i unapređenja biciklistićkih staza znaćajnu pažnju usmjeriti i na kulturu sporta i rekreacije pružajući maksimalnu potporu radu udruga i klubova na području Županije. Osim dostupnosti društveno-kulturnih sadržaja od velike je važnosti i dostupnost zdravstvene usluge. U tom smislu, setom mjera cilj je omogućiti jednaku zdravstvenu zaštitu i njegu stanovnicima na svim područjima Županije i zapošľjavati dodatni ljudski kapital kako bi se jednaki tretman mogao i realizirati. Nadalje, uočavajući demografske trendove u Republici Hrvatskoj i regiji, Splitsko-dalmatinska županija ozbiljno će pristupiti demografskoj obnovi, posebno na ugroženim područjima, i to mjerama zapošľjavanja mladih, subvencioniranja stambenih troškova i maksimalnim poticanjem nataliteta na području županije.

Osim brige i ulaganja u ljudski kapital cilj je Županije u nadolazećem razdoblju uvesti prakse dobrog upravljanja regijom. Taj cilj ostvarit će se identifikacijom ljudskih potencijala u javnom sektoru i regulacijom zapošljavanja, unapređenjem suradnje na svim razinama unutar i izvan države, kao i unapređenjem sustava strateškog planiranja i kvalitetnijih i dalekosežnijih rezultata.

Usuglašenost s NRS-om 2030.:

Prioritet javne politike s pripadajućim posebnim ciljevima 4. Zdrav, aktivan i kvalitetan život stanovnika Splitsko-dalmatinske županije izravno je usklađen sa STRATEŠKIM CILJEVIMA NRS-a 2030.: 5. Zdrav, aktivan i kvalitetan život i 6. Demografska revitalizacija i bolji položaj obitelji.

Tablica 23. Pokazatelji ishoda Prioriteta 4. Zdrav, aktivan i kvalitetan život stanovnika Splitsko-dalmatinske županije

Pokazatelji ishoda	Izvor podataka	Godina
PC 4.1. Povećana i uravnotežena kvaliteta života stanovništva Splitsko-dalmatinske županije		
OI.02.3.63 Rashodi za socijalnu zaštitu JLP(R)S, po stanovniku	Ministarstvo financija	2020.
OI.02.3.67 Migracijski saldo Županije	DZS	2020.
PC 4.2. Dobro upravljanje		
OI.02.14.54 Ukupni proračunski prihodi poslovanja JLP(R)S, po stanovniku	Ministarstvo financija	2020.
OI.02.14.55 Ugovorena sredstva fondova EU-a u BDP-u Županije	Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova EU	2018.

Posebni cilj 4.1. Povećana i uravnotežena kvaliteta života stanovnika Splitsko-dalmatinske županije

Splitsko-dalmatinska županija u predstojećem razdoblju želi stanovnicima na svojem prostoru osigurati visoku kvalitetu života, za što neizostavnu podlogu čini suvremen, dostupan i održiv zdravstveni sustav koji u trenutnoj situaciji ne zadovoljava potrebe svih stanovnika, posebno one u depriviranim područjima. Stoga je cilj povećati i unaprijediti ljudske kapacitete u području zdravstva kako bi se osiguralo da svi stanovnici, neovisno o mjestu prebivališta, imaju jednaku zdravstvenu uslugu kao i oni u urbanim područjima. Osim što će se pružiti značajnije veća kvaliteta života, Kliničko-bolnički centar (KBC) Split rasteretiti će se opsegom posla te će time i kvalitetnije obavljati sve zadatke i poslove. U svrhu povećavanja već opterećenih kapaciteta KBC-a Split, već 2022. planiran je početak kapitalnog projekta pod nazivom **Jačanje kapaciteta KBC-a Split implementacijom projekata Centra za akutnu medicinu, Centra za specijalističko-konzilijarnu zdravstvenu zaštitu i Istraživačkog medicinskog centra Split (IMCS)**. Svrha ovog projekta jest stvaranje uvjeta za pružanje visokokvalitetnih zdravstvenih usluga jačanjem

kapaciteta KBC-a Split u područjima akutne medicine, specijalističko-konzilijarne zdravstvene zaštite i znanstvenih istraživanja u medicini.

Uz dostupnost zdravstvene zaštite, socijalna kohezija jedan je od prioriteta koje će Županija provoditi u nadolazećem razdoblju s posebnim naglaskom na procese deinstitucionalizacije socijalnih usluga i brizi za sve ranjive skupine (među njima i manjine po bilo kojoj osnovi). Nadalje, dostupnost kulturnih i društvenih sadržaja setom mjera omogućit će stanovnicima kvalitetniji društveno-kulturni život, a udrugama koje djeluju u tom području osigurati nesmetani i siguran rad kroz potpore i podršku. Jednako tako, Županija će poticati osnivanje i podržavati rad već postojećih sportskih i rekreativnih udruga i udruženja s ciljem poticanja stanovnika na bavljenje fizičkom aktivnošću odnosno rekreacijom.

Svjesna svih demografskih izazova, Splitsko-dalmatinska županija velike će napore u predstojećem razdoblju ulagati u demografsku obnovu brojnim mjerama i poticajima za ugrožena područja koja imaju najveće odljeve stanovništva te će nizom mjera osigurati povećano zapošljavanje mladih, a time

im osigurati maksimalnu pomoć po pitanju stanovanja raznim potporama u vidu subvencioniranja stambenih troškova i slično. Iako je posebno istaknuta *mjera 5. Poticanje demografske obnove*, važno je napomenuti da je cijeli *Prioritet 4.* sa svim posebnim ciljevima i pratećim mjerama prožet demografskom obnovom, odnosno posjeduje želju za demografskim oporavkom. Posebno se ističe poticajni demografski projekt Splitsko-dalmatinske županije *Tu je tvoj dom*. Cilj ovog projekta jest stvoriti osnovne uvjete za ostanak i doseljavanje mladih obitelji u ruralna područja radi demografske obnove, povećavanja broja stanovništva i ravnomjernog gospodarskog razvoja Splitsko-dalmatinske županije. Ovim programom financira se kupnja građevinskog zemljišta, troškovi stručnog nadzora, izrada projektno-tehničke dokumentacije, kupnja kuće ili stana za stanovanje, kao i izgradnja, adaptacija i rekonstrukcija neuseljivih i neuvjetnih kuća za stanovanje (područja JLS-ova s nižim stupnjem razvoja izvan velikih urbanih središta).

Bogatstvo prirodne i kulturne materijalne i nematerijalne baštine u Županiji otvara mogućnosti gospodarskog korištenja njome, razvoja kulturnih i kreativnih industrija i daljnjeg korištenja fondovima i programima EU-a za razvoj kulture i održivo korištenje kulturnom baštinom. U istom segmentu Županija daje snažan doprinos projektom *Dalmacija storytelling destinacija*, koji za cilj ima podizanje kvalitete kulturne turističke ponude Splitsko-dalmatinske županije uporabom *storytelling* metode pri prezentaciji i interpretaciji baštine. Ovim projektom želi se očuvati i prezentirati dalmatinska kulturna baština i pridonijeti cjelogodišnjem turizmu Splitsko-dalmatinske županije.

Splitsko-dalmatinska županija prepoznala je potrebu ulaganja u jačanje otpornosti kulturnog i kreativnog sektora i primjereni pristup digitalnom tržištu s obzirom na veliku ugrozu u tijeku pandemije. Shodno tome, kulturni projekti s digitalnom sferom imat će posebnu pozornost prilikom podrške Županije.

Tablica 24. Opis mjere Posebnog cilja 4.1. Povećana i uravnotežena kvaliteta života stanovnika Splitsko-dalmatinske županije

Redni broj i naziv mjere	Opis/primjeri aktivnosti unutar pojedine mjere
M1: Poboľšan i teritorijalno uravnotežen sustav zdravstva na području Splitsko-dalmatinske županije i stvaranje uvjeta za pružanje visokokvalitetnih zdravstvenih usluga	Svrha mjere postizanje je zadovoljavajućeg kontinuiteta i dostupnosti zdravstvenih usluga na cjelokupnom području SDŽ-a s posebnim naglaskom na jačanje pristupa primarnoj zdravstvenoj zaštiti, optimalnoj dostupnosti hitne medicinske pomoći i specijaliziranom pristupu u bolničkoj zdravstvenoj zaštiti. Primjeri programa/projekata i aktivnosti: • izgradnja i obnova zdravstvenih objekata (priprema projektne dokumentacije i provedba projekata izgradnje) s naglaskom na objekte primarne zdravstvene zaštite • poboljšavanje sustava praćenja kvalitete rada zdravstvenih ustanova • podrška daljnjem radu koordinatora za palijativnu skrb unutar Doma zdravlja • ažuriranje stare, izrada nove i implementacija mjera <i>Strategije razvoja palijativne skrbi u SDŽ-u</i>, kao i podizanje svijesti zajednice o značaju palijativne skrbi u zdravstvu itd. • potpora provedbi strateškog projekta KBC-a Split <i>Jačanje kapaciteta KBC-a Split kroz implementaciju projekata Centra za akutnu medicinu, Centra za specijalističko-konzilijarnu zdravstvenu zaštitu i Istraživačkog medicinskog centra Split (IMCS)</i> • jačanje specijalističko-konzilijarne djelatnosti na sekundarnoj razini • poticanje značajnijeg upućivanja liječnika na specijalizacije iz područja primarne zdravstvene zaštite, poglavito obiteljske medicine. Podrška razvoju i implementaciji sljedećih projekata/programa/aktivnosti (NPOO): • uvođenje usluge mobilne ljekarne u primarnu zdravstvenu zaštitu • projekt Mobilne ambulante • digitalna slikovna dijagnostika KBC-a Split • digitalizacijska integracija operacijskih dvorana i robotska kirurgija u KBC-u Split • program Nabave opreme za prevenciju, dijagnostiku i liječenje osoba oboljelih od raka • centralna priprava svih parenteralnih pripravaka u osam hrvatskih bolnica (uključivo s KBC-om Split) • uvođenje sustava raspodjele jedinične terapije u 40 hrvatskih bolnica (uključivo s KBC-om Split) • digitalizacija puta lijeka kroz zdravstvene ustanove na sekundarnoj i tercijarnoj razini zdravstvene zaštite • uvođenje sustava praćenja ishoda liječenja izvanbolničkih pacijenata s naglaskom na kronične pacijente u javnim ljekarnama • promicanje zdravog načina života i preventive bolesti i podrška projektima unapređenja zdravlja • podizanje razine svijesti stanovništva o značaju zdrave prehrane • podrška projekata koji za cilj imaju organiziranje grupnih savjetovališta osobama sa zdravstvenim problemima itd.
M2: Poboľšan i teritorijalno uravnotežen sustav socijalne skrbi na području Splitsko-dalmatinske županije s naglaskom na podršku programima deinstitutionalizacije	Svrha mjere poboljšavanje je uvjeta za socijalnu zaštitu najranjivijih skupina stanovništva. Mjera uključuje sve aktivnosti/projekte na polju ukupnog poboljšavanja sustava socijalne skrbi na području Županije, čiji su nositelji sve javne i privatne ustanove i udruge koje djeluju na polju pružanja usluga u zajednici i sličnim/srodnim socijalnim uslugama. Primjeri programa/projekata i aktivnosti: • projekti koji za cilj imaju jačanje procesa deinstitutionalizacije, provedba aktivnosti ulaganja u socijalnu infrastrukturu u smislu gradnje i/ili uređenja i/ili rekonstrukcije i/ili opremanja sa svrhom provođenja procesa deinstitutionalizacije, procesa transformacije i/ili procesa prevencije institucionalizacije • razvoj mreže izvaninstitucijskih usluga i službi podrške u zajednici; razvoj i popularizacija novih oblika socijalnih usluga, posebno u perifernim područjima Županije • rekonstrukcija domova za starije i nemoćne (poput domova Cista Provo i Vrgorac Dragljane) • podrška programima obrazovanja i osposobljavanja stručnjaka u institucijama socijalne skrbi • promocija volonterstva • poticanje društvenih inovacija i društvenog poduzetništva, obrazovnih programa i potpornih institucija; podrška razvoju i uvođenju programa socijalnog mentorstva • podrška radu Obiteljskog centra CZZS Split • jačanje kapaciteta stručnjaka za pružanje usluga u zajednici; podrška procesu unapređenja digitalizacije sustava socijalne skrbi • izgradnja i opremanje centara za starije osobe (smještaj i usluge), potpora razvoju programa braniteljskih udruga koji uključuju pozitivni pristup osobnom napretku kroz profesionalnu orijentaciju • unapređenje i provedba županijskog programa djelovanja za mlade • projekti koji za cilj imaju osiguravanje jednakih mogućnosti za osobe s invaliditetom ulaganjem u infrastrukturu i osiguravanjem komunikacijskih sustava • projekti koji za cilj imaju poboljšavanje socijalne usluge i infrastrukture za hrvatske branitelje iz Domovinskog rata i žrtve Domovinskog rata • povećavanje socijalnog uključivanja socijalno isključenih skupina povećavanjem dostupnosti i pristupa sportskim i kulturnim sadržajima • podrška implementacije programa <i>Zaželi</i> na području SDŽ-a • podrška radu Centra za žrtve nasilja • županijsko savjetovalište i sklonište itd.

Redni broj i naziv mjere	Opis/primjeri aktivnosti unutar pojedine mjere
M3: Poboljšavanje kvalitete i dostupnosti društvenih i kulturnih sadržaja i povezane infrastrukture	Svrha mjere razvoj je novih i jačanje kvalitete postojećih kulturnih sadržaja i povećavanje njihove dostupnosti svim žiteljima SDŽ-a. Primjeri programa/projekata i aktivnosti: • financiranje projekata i programa koji pridonose poboljšavanju ponude kulturnih sadržaja i njihove kvalitete • projekti podrške radu muzejskih ustanova čiji je osnivač Županija (Muzej Hvarske baštine, Muzej Cetinske krajine i Centar za kulturu Brač) • aktivnosti podrške umrežavanju kulturnih institucija • modernizacija postojećih i osiguravanje novih adekvatnih prostora za kulturne djelatnosti (muzejsko-galerijske, izložbene, kazališne, bibliotekarske, arhivske..) • uporaba IKT tehnologija u svrhu promocije kulturnih sadržaja (kao primjer dobre prakse ističe se projekt Muzeja Cetinske krajine – <i>Muzea</i>, digitalna aplikacija za nacionalnu pedagogiju) • osmišljavanje modela integracije novomedijskih kultura s tradicionalnim oblicima • približavanje kulturnih sadržaja stanovništvu i povećavanje njihove dostupnosti kroz intenziviranje informiranja građana o kulturnim događanjima u Županiji • poticanje razvoja nezavisne kulturne scene • poticanje razvoja kreativnih industrija • digitalizacija arhivske, muzejske i knjižnične građe • organizacija kulturnih radionica za sve dobne skupine • prilagodba kulturnih ustanova za pristup osobama s invaliditetom, omogućeno konzumiranje kulturnih sadržaja osoba s invaliditetom • poticanje mobilnosti kulturnih programa • poticanje razvoja kulturno-umjetničkog amaterizma • sustavno i koordinirano planiranje i organiziranje kulturnih događanja (izložbe, koncerti, projekcije, predstave, manifestacije, obljetnice...) • jačanje kapaciteta dionika u kulturi na područjima upravljanja projektima, suradnje/partnerstava/umrežavanja, kulturalne razmjene, mobilnosti umjetnika • poticanje stručnog usavršavanja djelatnika u kulturi • razvoj održivih i multifunkcionalnih društveno-kulturnih centara na području cijele SDŽ • podrška aktivnostima za značajniju valorizaciju lokaliteta Salona • poticanje javno-privatnog sudioničkog upravljanja u kulturi itd.
M4: Stvaranje uvjeta za razvoj i promicanje kulture sporta, rekreacije, kao i aktivnog i zdravog života	Svrha mjere jest osigurati kvalitetne uvjete za bavljenje sportom i rekreacijom domaćeg stanovništva s krajnjim ciljem poboljšavanja zdravstvenog stanja stanovništva. Primjeri programa/projekata i aktivnosti: • obnova i izgradnja sportsko-rekreacijskih centara i školskih dvorana • izgradnja i rekonstrukcija dječjih igrališta • poboljšavanje uvjeta rada sa sportašima s invaliditetom, promoviranje sporta u odgojno-obrazovnim ustanovama, razvijanje sustava potpore za ravnomjeran razvoj sporta u svim dijelovima Županije • poticanje organizacije sportskih događanja i aktivnosti, posebno za djecu i mlade • sufinanciranje i organizacija školsko-sportskih natjecanja • sufinanciranje sportskih manifestacija • stipendiranje mladih nadarenih sportaša i nagrade zaslužnim sportašima • izrada dugoročnog plana za razvoj profesionalnog i rekreativnog sporta u Županiji • podrška osnivanju novih i radu postojećih sportskih i rekreativnih udruga itd. • podrška projektima shema vaučera za sportske rekreacijske aktivnosti djece i mladih u riziku od siromaštva
M5: Poticanje demografske obnove	Svrha mjere osmišljavanje je i implementacija programa/projekata i aktivnosti koji za cilj imaju demografsku revitalizaciju SDŽ-a. Primjeri programa/projekata i aktivnosti: • Županijski program dodjele potpora za novorođenu djecu • stambeno zbrinjavanje • poticanje stanogradnje • nastavak provedbe projekta <i>Tu je tvoj dom</i> (primjerice Program poticaja mladim obiteljima iz ruralnih područja za izgradnju i adaptaciju kuća na području Splitsko-dalmatinske županije) • uvođenje novih demografskih mjera itd.

Redni broj i naziv mjere	Opis/primjeri aktivnosti unutar pojedine mjere
M6: Obnova, valorizacija i održivo korištenje kulturnom baštinom	Svrha mjere valorizacija je, očuvanje i zaštita kulturno-povijesne baštine Splitsko-dalmatinske županije. Primjeri programa/projekata i aktivnosti: • utvrđivanje potreba za obnovom kulturne i povijesne baštine i prioretzacija potreba obnove • izrada katastra kulturne baštine Splitsko-dalmatinske županije • priprema projektno-tehničke dokumentacije za prijavu projekata na natječeaje vezane za valorizaciju kulturne baštine • obnova i rekonstrukcija kulturnih znamenitosti i baštine i izgradnja prateće infrastrukture • oživljavanje, zaštita i održivo korištenje nematerijalnom kulturnom baštinom u svrhu promicanja identiteta, društvene i ekonomske kohezije • daljnji razvoj projekata koji promoviraju <i>storytelling</i> metodu zaštite nematerijalne baštine • promocija kulturne baštine IKT-om • obnova objekata tradicijske arhitekture • podrška projektima koji za cilj imaju očuvanje sakralne baštine • potpora radu izdavačke djelatnosti u SDŽ-u • potpora programima međuregionalne (uključivo i prekogranične) suradnje u valorizaciji zajedničke kulturne baštine • razvoj i implementacija projekata turističke valorizacije kulturne baštine (povezivanje kulturnog i turističkog sektora) • podrška jačanju kapaciteta institucija koje se bave očuvanjem kulturne baštine za korištenje sredstvima EU-a / nacionalnim sredstvima itd.

Posebni cilj 4.2. Dobro upravljanje

Splitsko-dalmatinska županija kritički sagledava situaciju s društvenog aspekta, ali i u području vlastitog upravljanja. U predstojećem razdoblju cilj je ulagati još više truda u optimizaciju i poboljšavanje funkcioniranja javne uprave nizom mjera koje će regulirati kvalitetu rada ljudskog kapitala unutar javne uprave (lokalni i regionalni karakter). Nadalje, važnost strateškog planiranja prepoznata je kao prioritet kojem će se posvetiti dodatna pažnja kako bi funkcioniranje Županije moglo biti dugoročno održivo. Povezivanjem i umrežavanjem na regionalnoj, nacionalnoj i međunarodnoj razini, Splitsko-dalmatinska županija kvalitetno će se pozicionirati na svim razinama, što će joj omogućiti da svoje poslovne procese lakše privede kraju u korist svih svoj stanovnika. Alati prostornog planiranja u kontekstu

Prostornog plana SDŽ-a nastaviti će se digitalizirati u svrhu ostvarenja pune transparentnosti i doprinosa bržoj prilagodbi prostornim promjenama. Specifični alati poput implementacije *Plana upravljanja morskim okolišem i obalnim područjem Splitsko-dalmatinske županije* razvijati će se kao primjeri dobre prakse na nacionalnoj razini i razini EU-a. Zaključno, setom mjera Splitsko-dalmatinska županija želi svim svojim stanovnicima omogućiti dostojanstvene uvjete življenja, obogatiti društveni i rekreativni život, omogućiti nesmetano poslovanje i zapošljavanje i povećati standarde na svim područjima društvenog života i vlastitog upravljanja.

Tablica 25. Opis mjera Posebnog cilja 4.2. Dobro upravljanje

Redni broj i naziv mjere	Opis/primjeri aktivnosti unutar pojedine mjere
M1: Jačanje ljudskih potencijala u javnom sektoru	Svrha mjere jest povećati razinu osposobljenosti zaposlenika JRS-a, JLS-a i javno-pravnih tijela Splitsko-dalmatinske županije prema načelima koncepta Dobrog upravljanja (odgovornost, transparentnost, upravljanje u skladu s potrebama šire zajednice, koherentnost u obavljanju javnoga posla i usmjerenost na učinkovitost, djelotvornost i ekonomsku održivost svake pojedine aktivnosti). Aktivnosti uključuju sve oblike edukacija, usavršavanja, prenošenja/transfera znanja na način kako predviđaju programi djelovanja javno-pravnih tijela.
M2: Poticanje partnerstva i potpora organizacijama civilnog društva s naglaskom na održivi razvoj	Svrha mjere jest poboljšati sustav mehanizma financiranja i rada OCD-a na području Županije i ojačati suradnju organizacija civilnog društva (OCD-a) s drugim dionicima razvoja u Županiji. Primjeri programa/projekata i aktivnosti: - izrada analize stanja i učinkovitosti rada organizacija civilnog društva Splitsko-dalmatinske županije, definiranje ključnih smjernica za unapređenje njihova djelovanja, kao i izrada i provedba dugoročnog programa suradnje civilnog društva i SDŽ-a - potpora aktivnostima koje za cilj imaju jačanje djelovanja organizacija civilnog društva u SDŽ-u - osiguravanje financijskih potpora iz sredstava županijskog proračuna organizacijama civilnog društva za provedbu programa, projekata i aktivnosti koji su od interesa za opće dobro u Županiji - unapređenje sustava financiranja i mjerenja učinaka programa i projekata civilnog društva financiranih proračunskim sredstvima (u skladu s postavljenim standardima) Osiguravanje provedbe i praćenja procedure za financiranje rada OCD-a: - uspostava mehanizma za praćenje i ocjenjivanje provedbe financiranih programa i projekata udruga - praćenje provedbe financiranih programa, projekata i usluga - izvještavanje o rezultatima praćenja financiranih programa, projekata/aktivnosti nadležnim tijelima - poticanje javno-privatnog sudioničkog upravljanja u kulturi - podrška projektima/programima i aktivnostima koji za cilj imaju jačanje kapaciteta OCD-a za pripremu i provedbu projekata financiranih nacionalnim sredstvima, sredstvima EU-a i međunarodnim sredstvima - poticanje organizacije tribina, okruglih stolova i tematskih sastanaka o aktualnim javnim temama - poticanje umrežavanja organizacija civilnog društva, gospodarskog i javnog sektora u svrhu realiziranja programa i projekata od interesa za opće dobro Županije - podrška programima/projektima i aktivnostima koji za cilj imaju jačanje svijesti građana o važnosti i mogućnostima djelovanja organizacija civilnog društva. Uključivanje predstavnika OCD-a u rad Partnersko vijeće Splitsko-dalmatinske županije, rad tematskih radnih skupina izrade ključnih strateških dokumenata regionalne razine, radne skupine za upravljanje pomorskim dobrom itd.
M3: Unapređenje unutaržupanijske, međužupanijske, prekogranične i međunarodne suradnje	Svrha mjere jačanje je međužupanijske, prekogranične i međunarodne suradnje s drugim regijama s ciljem međusobnog jačanja kapaciteta i transfera dobre prakse. Primjeri programa/projekata i aktivnosti: - jačanje međužupanijske suradnje: - aktivnim radom u Zajednici županija - redovnim sastancima Regionalnih koordinatora Jadranske Hrvatske - sudjelovanjem u koordinacijskom vijeću Jadranske Hrvatske vezano za Plan industrijske tranzicije Jadranske Hrvatske - jačanje prekogranične i međunarodne suradnje: - implementacijom prekograničnih, transnacionalnih i međuregionalnih projekata financiranih mehanizmima Europske teritorijalne suradnje i implementacijom programa Unije - sklapanjem Sporazuma o prijateljstvu s regijama koje imaju slična obilježja ili interese sa Splitsko-dalmatinskom županijom - očuvanjem odnosa s regijama <i>prijateljima</i> - učlanjivanjem u različite međunarodne regionalne organizacije, udruženja i sl. preko kojih Splitsko-dalmatinska županija može promovirati svoje razvojne programe i ostvariti zadane programske ciljeve, kao i sudjelovati u transferu znanja i dobrih praksi - aktivnim sudjelovanjem u radu međunarodnih organizacija i tijela itd.

Redni broj i naziv mjere	Opis/primjeri aktivnosti unutar pojedine mjere
M4: Unapređenje sustava strateškog planiranja i upravljanja prostorom	Svrha mjere izrada je, podrška izradi i provedba strateških dokumenata koji za cilj imaju osiguravanje planski osmišljenog, učinkovitog i usmjerenog razvoja Splitsko-dalmatinske županije. Primjeri programa/projekata i aktivnosti: - izrada i provedba Plana razvoja Splitsko-dalmatinske županije - izrada i provedba Provedbenog programa Splitsko-dalmatinske županije za mandatno razdoblje i njegovo uvezivanje sa županijskim proračunom i Planom razvoja - izrada i provedba Masterplana prometnog razvoja funkcionalne regije Srednja Dalmacija i prateće Strateške procjene utjecaja na okoliš - praćenje provedbe svih temeljnih strateških dokumenata regionalne razine i izvještavanje Koordinacijskom tijelu - uspostava i osiguravanje rada Partnersko vijeće Splitsko-dalmatinske županije - usklađivanje i prilagodba temeljnih strateških dokumenata s temeljnim strateškim dokumentima i odrednicama nacionalne razine i razine EU-a - podizanje svijesti i edukacija svih dionika razvoja o značaju strateškog promišljanja i planiranja razvoja - sudjelovanje i podrška izradi multisektorskih dokumenata niže razine, kao što su Strategija grada Splita, Strategija razvoja urbane aglomeracije Split, teritorijalnih strategija razvoja (otoka, brdsko-planinskih područja) itd. - usklađivanje i povezivanje prostornog i razvojnog planiranja sustavnim izrađivanjem strateških programa i prostorno-planskih dokumenata odnosno koordiniranim djelovanjem svih ključnih razvojnih institucija u SDŽ-u i šire - sudjelovanje u procesima programiranja za novi višegodišnji financijski okvir kroz rad Regionalnog koordinatora - praćenje usklađenosti i ujednačavanja programa razvoja JLS-a sa županijskim strategijama i programima - sudjelovanje u Koordinacijskom tijelu i radnom timu Jadranske Hrvatske u izradi Plana industrijske tranzicije Jadranske Hrvatske - uspostava sustava selekcije razvojnih projekata utemeljenog na Posebnim ciljevima i mjerama Plana razvoja - uspostava kvalitetnog procesa dopuna i izmjena prostornog plana Županije u suglasnosti s potrebama stanovništva i gospodarstva u skladu s načelima održivog razvoja - poticanje mjera usklađivanja katastra i zemljišnih knjiga - izrada baze podataka o nekadašnjim vojnim, industrijskim odnosno drugim nekorištenim nekretninama i područjima - određivanje mogućih namjena i revitalizacija popisanih zapuštenih područja itd.
M5: Unapređenje kapaciteta za integrirano upravljanje obalnim područjem	Svrha mjere jest unaprijediti provođenje postojećih zakonskih propisa i nastavak razvoja sustava upravljanja pomorskim dobrom i obalnim pojasom s ciljem njihova očuvanja. Primjeri programa/projekata i aktivnosti: - daljnja implementacija projekta <i>Pomorsko je dobro</i> koji za cilj ima transparentno, odgovorno i učinkovito upravljanje i valorizaciju pomorskog dobra - podrška daljnjem radu <i>online</i> aplikacije za prijave devastacija na pomorskom dobru, kao i mrežnom portalu <i>Pomorsko je dobro</i> - podrška transparentnosti i unapređenje postupaka dodjele koncesija na pomorskom dobru - provođenje <i>Integralnog upravljanja morem i obalnim područjem (IUOP) – Protokola o IUOP-u</i> - poboljšavanje suradnje svih subjekata uključenih u učinkovito planiranje i upravljanje morem i obalnim područjem - provedba Plana upravljanja pomorskim dobrom u Splitsko-dalmatinskoj županiji, utvrđivanje granica pomorskog dobra itd.

Tablica 26. Poveznica Plana razvoja i NRS-a 2030.

Posebni ciljevi Strategije razvoja SDŽ-a	Strateški ciljevi NRS-a					
	1. Konkurentno i inovativno gospodarstvo	2. Obrazovani i zaposleni ljudi	3. Učinkovito i djelotvorno pravosuđe, javna uprava i upravljanje državnom imovinom	4. Globalna prepoznatljivost i jačanje međunarodnog položaja i uloge Hrvatske	5. Zdrav, aktivan i kvalitetan život	6. Demografska revitalizacija i bolji položaj obitelji
PC 1.1. Stvaranje konkurentnog, održivog i resursno učinkovitog gospodarstva temeljenog na znanju	X	X				
PC 1.2. Jačanje malog i srednjeg poduzetništva i poduzetničkog okruženja	X	X				
PC 1.3. Razvoj teritorijalno ravnomjerno raspoređenog, cjelogodišnjeg, diversificiranog, održivog i inovativnog turizma	X	X		X	X	
PC 1.4. Razvoj održive i pametne poljoprivrede Splitsko-dalmatinske županije	X	X				
PC 1.5. Razvoj održivog i pametnog sektora ribarstva i akvakulture						
PC 2.1. Stvaranje uvjeta za razvoj tržišta rada i povećavanje zapošljivosti	X	X				
PC 2.2. Stvaranje suvremenog obrazovnog sustava	X	X				X
PC 3.1. Zaštita okoliša i prirode i stvaranje otpornosti na klimatske promjene i prirodne katastrofe					X	
PC 3.2. Održivi razvoj infrastrukturnih sustava	X					
PC 3.3. Energetska tranzicija Županije	X					
PC 3.4. Održiva mobilnost	X					
PC 3.5. Razvoj općeg prometnog sustava	X					
PC 4.1. Povećana i uravnotežena kvaliteta života stanovništva Splitsko-dalmatinske županije		X			X	X
PC 4.2. Dobro upravljanje			X			
X Ključan doprinos X Dodatni doprinos						

PLAN RAZVOJA SPLITSKO-DALMATINSKE ŽUPANIJE 2022.-2027. 115

5.5. Horizontalne teme

Horizontalne teme/prioriteti predstavljaju one teme koji nisu sektorski orijentirane, već su set vrijednosti koje svaki posebni cilj poštuje u svojim mjerama, aktivnostima i projektima/programima. Uz temeljna načela nediskriminacije (zaštita i promicanje jednakosti) i održivog razvoja, ovaj Plan razvoja posebno ističe horizontalne teme/prioritete – zelena tranzicija, digitalna transformacija i ravnomjeran razvoj Županije. Primjena identificiranih horizontalnih tema/prioriteta u procesu provedbe Plana razvoja odražavat će se u planiranju i odabiru aktivnosti, projekata i programa za financiranje, a naglasak će se staviti na one projekte i programe koji osiguravaju ravnomjeran razvoj Županije i implementiraju segmente zelene tranzicije i digitalne transformacije gdje god je primjenjivo.

5.5.1. Horizontalna tema 1. Ravnomjerni razvoj Županije

Županija je podijeljena u tri geografske podcjeline – zaobalje, priobalje i otoke. Zaobalje, u kontinentalnom dijelu Županije, ispresijecano je planinama koje se pružaju paralelno s obalom. Kraj je rijetko nastanjen i ekonomski siromašan. Priobalje čini uski pojas uz more između planinskih lanaca i mora. To je područje visoko urbanizirano i ekonomski razvijenije u odnosu na zaobalje. Otoci su slabo nastanjeni, ekonomski su razvijeniji od zaobalja, međutim, zbog različitih prilika imali su trajnu emigraciju stanovnika.

Iz perspektive razvojnih posebnosti, a u skladu s nacionalnom politikom regionalnog razvoja i nacionalnim strateškim dokumentima, na području Županije razlikujemo otoke, urbanu aglomeraciju Split, potpomognuta područja i brdsko-planinska područja. Svako od tih područja ima specifične razvojne potrebe i potencijale koje Županija prepoznaje te će na njih odgovoriti strateškim okvirom županijskog Plana razvoja, i to na način da će se u svim posebnim ciljevima i pripadajućim mjerama posebna pozornost posvetiti upravo ovim područjima. Na taj se način omogućava integrirani pristup razvoju svih područja Županije i sinergijski učinci ulaganja na cjelokupnom teritoriju Županije.

Među spomenutim ostaje nekolicina jedinica lokalne samouprave koje ne spadaju ni u jednu od navedenih skupina, a poglavito se ističe područje Makarskog primorja. Makarsko primorje ili Makarska rivijera jest mikroregija u Splitsko-dalmatinskoj županiji koja obuhvaća općine Brela, Baška Voda, Tučepi, Podgora i Gradac, kao i urbano središte Grad Makarsku. Područje je izuzetno turistički orijentirano, a infrastruktura na tom području izuzetno je sezonski opterećena i postoje brojne potrebe za unapređenjem ukupne javne infrastrukture. Županija će horizontalnom temom snažno podržati razvoj mikroregije Makarskog primorja s obzirom na ograničenu mogućnost povlačenja fondova EU-a (visok indeks razvijenosti JLS-ova, nepostojanje teritorijalnog mehanizma).

5.5.1.1. Otoci Splitsko-dalmatinske županije

Otočno područje Županije sastoji se od 11 otoka, 51 otočića i 109 hridi i grebena. Od ukupno 11 otoka na području Splitsko-dalmatinske županije osam je otoka naseljeno – Biševo, Brač, Čiovo, Drvenik Mali, Drvenik Veli, Hvar, Šolta i Vis. Također, određeni broj otoka i otočića povremeno je naseljen, a to su Gališnik, Host, Jerolim, Marinkovac, Palagruža, Pokonji Dol, Šćedro, Sv. Klement i Sv. Andrija (podatci s Registra otoka).

Tablica 27. Naseljeni otoci u SDŽ-u uz prikaz kojoj JLS pripadaju (izvor: DZS, obrada autora)

R.b.	Otok	Nadležna JLS
1.	Biševo	Komiža
2.	Brač	Bol, Milna, Nerežišća, Postira, Pučišća, Selca, Sutivan i Supetar
3.	Čiovo	Okrug, Split, Trogir
4.	Mali Drvenik	Trogir
5.	Veli Drvenik	Trogir
6.	Hvar	Hvar, Jelsa, Stari Grad, Sućuraj
7.	Šolta	Šolta
8.	Vis	Komiža, Vis

Vodeći računa o otocima, odnosno njihovoj posebnosti u kontekstu ravnomjernog regionalnog razvoja, Vlada RH krajem je 2018. usvojila novi Zakon o

otocima (NN 116/18, 73/20, 70/21) te je izradila dodatne nadopune tijekom 2021. kako bi se potakao njihov gospodarski rast i poboljšala kvaliteta života otočana osiguravajući im nove razvojne i gospodarske prilike nizom mehanizama i rješenja politika razvoja otoka. U skladu sa zakonskim okvirom, imenovani otočni koordinatori u okviru rada regionalnog koordinatora Javne ustanove RERA S.D. za koordinaciju i razvoj Splitsko-dalmatinske županije nadležni su za koordinaciju otočkog razvoja i upravljanje otočkim politikama na području županije.

Nacionalni plan razvoja otoka (NPRO) za razdoblje 2021.–2027. usvojen je krajem 2021. i predstav-

lja srednjoročni akt strateškog planiranja razvoja otoka od nacionalnog značenja i osnovni strateški okvir planiranja JL(R)S. Nacionalni plan sadržava 17 otočnih programskih područja definiranih Zakonom o otocima koji predstavljaju sektorske teme ili skupine srodnih podsektorskih tema od posebne važnosti za razvoj otoka u okviru kojih će se planirati buduće aktivnosti na otocima s posebnim naglaskom na uvažavanje odrednica Pametnog otoka.

Nacionalnim planom definirana su četiri razvojna prioriteta čija je daljnja provedba razrađena putem 10 posebnih ciljeva, dok se uspješnost provedbe posebnih ciljeva mjeri 21 pokazateljem ishoda.

Tablica 28. Razvojni prioriteti i posebni ciljevi NPRO-a (izvor: NPRO)

Razvojni prioritet	Posebni cilj
Kvaliteta življenja i dostupnost javnih usluga na otocima	Posebni cilj 1.1. Unapređenje kvalitete i dostupnosti zdravstvenih i socijalnih usluga stanovnicima otoka
	Posebni cilj 1.2. Jačanje ljudskih potencijala u funkciji demografske i gospodarske revitalizacije otoka
Održivi razvoj otočnog gospodarstva	Posebni cilj 2.1. Poticanje poduzetničkog okruženja i jačanje konkurentnosti otočnog gospodarstva
	Posebni cilj 2.2. Razvoj otočnih proizvoda i usluga
Pametno i održivo upravljanje otočnim resursima i okolišem	Posebni cilj 3.1. Povećavanje dostupnosti komunalne infrastrukture i unapređenje sustava održivog gospodarenja otpadom
	Posebni cilj 3.2. Razvoj i poticanje izgradnje sustava obnovljivih izvora energije, uporabe čiste energije i energetske učinkovitosti
	Posebni cilj 3.3. Zaštita prirode i okoliša, smanjivanje rizika i ublažavanje posljedica i jačanje otpornosti na klimatske promjene
	Posebni cilj 3.4. Održiva uporaba i revitalizacija ukupnog otočnog prostora, kulturne baštine i otočnog identiteta
Mobilnost i povezanost otočnog prostora	Posebni cilj 4.1. Unapređenje IKT infrastrukture na otocima i digitalizacija
	Posebni cilj 4.2. Poboljšavanje otočne povezanosti

NPRO odražava kontinuitet postojanja i provedbe politike razvoja otoka Republike Hrvatske koja se zasniva na Nacionalnom programu razvitka otoka još iz 1997., a osnovna misija bila joj je izjednačavanje uvjeta i kvalitete života na otocima s onima na kopnu s ciljem zadržavanja otočkog stanovništva i revitalizacije otočkih područja. NPRO je definirao strateški okvir na temelju stvarnih analiziranih razvojnih problema (uz opsežnu bazu otočnih pokazatelja), potencijala i prilika na hrvatskim otocima. Stoga, ne čudi zaključak da su svi razvojni prioriteti i posebni ciljevi NPRO izuzetno važni i za otoke Splitsko-dalmatinske županije.

NPRO također predstavlja osnovu za buduće financiranje ciljanih projekata na otocima iz proračuna RH i EU-a u financijskom razdoblju 2021.–2027. Uz navedeno, NPRO predstavlja i okvir za izradu programa, mjera, aktivnosti i projekata vezanih za otoke u provedbenim tijelima državne uprave i drugih javnih tijela.

Integrirani teritorijalni program za otoke jedan je od programa koji su predviđeni za financiranje u programskom razdoblju EU-a 2021.–2027., i to unutar **INTEGRIRANOG TERITORIJALNOG PROGRAMA (ITP)**. ITP će se provoditi u okviru cilja *Ulaganje za radna mjesta i rast* u okviru Kohezijske politike

EU-a. Posebnim programom za otoke koji se temelji na teritorijalnom pristupu odgovara se na te specifičnosti identificiranjem ključnih područja djelovanja i otvaranjem mogućnosti za provedbu ciljanih intervencija na otocima i rješavanjem lokalnih potreba. Iz navedenog razloga predviđena je izrada zasebne teritorijalne strategije za područje otoka SDŽ-a koja će ponuditi izravni set aktivnosti i pratećih pokazatelja koji se odnose na otoke te će time pridonijeti kvalitetnijem praćenju provedbe NPRO-a.

Budući da postoji jasna poveznica između strateš-

kog okvira, aktivnosti i pokazatelja NPRO-a i Nacionalne razvojne strategije do 2030. (NRS), strateški okvir NPRO-a može se direktno povezati sa strateškim okvirom Plana razvoja SDŽ-a. Županija svim razvojnim mjerama planira i određena ulaganja na otocima uvažavajući otočni identitet i prepoznajući specifične izazove pojedinih otoka, npr. velik broj JLS-a na otoku Braču koje otežavaju integrirano planiranje, izrazito neravnomjeran razvoj otoka Hvara, posebnost Čiova koji je povezan s kopnom i ima više odlika priobalja nego otoka, udaljenost Visa i izazove njegove neometane opskrbe energijom i sl.

Tablica 29. Poveznica NRS-a, NPRO-a i Plana razvoja SDŽ-a

Strateški cilj NRS-a	Prioritet NPRO-a	Posebni cilj NPRO-a	Prioritet Plana razvoja SDŽ-a	Posebni cilj Plana razvoja SDŽ-a
Strateški cilj 12. Razvoj potpomognutih područja i područja s razvojnim posebnostima	Kvaliteta življenja i dostupnost javnih usluga na otocima	Unapređenje kvalitete i dostupnosti zdravstvenih i socijalnih usluga stanovnicima otoka	Zdrav, aktivan i kvalitetan život stanovnika Splitsko-dalmatinske županije	Povećana i uravnotežena kvaliteta života stanovnika Splitskodalmatinske županije
		Jačanje ljudskih potencijala u funkciji demografske i gospodarske revitalizacije otoka	Obrazovanje kao temeljni stup razvoja i usklađeno i perspektivno tržište rada	Dobro upravljanje
				Stvaranje uvjeta za razvoj tržišta rada i povećavanje zapošljivosti
				Stvaranje suvremenog obrazovanog sustava
	Održivi razvoj otočnog gospodarstva	Poticanje poduzetničkog okruženja i jačanje konkurentnosti otočnog gospodarstva	Konkurentno i otporno gospodarstvo	Stvaranje konkurentnog, održivog i resursno učinkovitog gospodarstva temeljenog na znanju
		Razvoj otočnih proizvoda i usluga		Jačanje malog i srednjeg poduzetništva i poduzetničkog okruženja
				Razvoj teritorijalno ravnomjerno raspoređenog, cjelogodišnjeg, diversificiranog, održivog i inovativnog turizma
				Razvoj održive i pametne poljoprivrede Splitskodalmatinske županije
				Razvoj održivog i pametnog sektora ribarstva i akvakulture
	Pametno i održivo upravljanje otočnim resursima i okolišem	Povećavanje dostupnosti komunalne infrastrukture i unapređenje sustava održivog gospodarenja otpadom	Zelena i resursno učinkovita Županija održive infrastrukture	Održivi razvoj infrastrukturnih sustava
		Održiva uporaba i revitalizacija ukupnog otočnog prostora, kulturne baštine i otočnog identiteta		
		Razvoj i poticanje izgradnje sustava obnovljivih izvora energije, uporabe čiste energije i energetske učinkovitosti		Energetska tranzicija županije
		Zaštita prirode i okoliša, smanjivanje rizika i ublažavanje posljedica i jačanje otpornosti na klimatske promjene		
	Mobilnost i povezivost otočnog prostora	Unapređenje IKT infrastrukture na otocima i digitalizacija		Održiva mobilnost
		Poboljšavanje otočne povezanosti		Razvoj općeg prometnog sustava

U sklopu izrade NPRO-a mapirani su otočni razvojni projekti SDŽ-a te je oblikovana baza projekata koju čini 346 projekata ukupne vrijednosti više od 3,5 milijardi HRK. Dodatno je razvijeno 86 projekata ukupne vrijednosti 6,6 milijardi HRK koje će na otocima provoditi nadležna tijela državne uprave. Riječ je većinom o infrastrukturnim projektima kojima je cilj rješavanje osnovnih potreba stanovništva poput energetike, uređenja cesta, luka, sustava pročišćavanja, rješavanje pitanja otpada, ali i ulaganjima u gospodarstvo, posebno turizam, s ciljem povećavanja konkurentnosti otočkih destinacija i njihova pozicioniranja na tržištu. Dodatna planirana ulaganja bit će usmjerena na povećavanje kvalitete života poboljšavanjem ponude društvenih i kulturnih sadržaja za stanovnike otoka.

Među dosad provedenim programima bitno je istaknuti sudjelovanje otoka Hvara i Brača u provedbi inicijative *Čista energija za otoke EU-a*, koji su s još osam drugih otoka u Republici Hrvatskoj sudjelovali u njezinoj provedbi:

Plan tranzicije prema čistoj energiji, otok Hvar

Plan tranzicije prema čistoj energiji otoka Hvara strateški je plan za tranzicijski proces prema čistoj energiji koji izražava stremljenja i želje otočnih dionika. Dizajnirala ga je lokalna zajednica, odnosno dizajniran je za lokalnu zajednicu. Tijekom izrade samog programa održane su edukacije na temu obnovljivih izvora energije i njezinih oblika do radionica s dionicima svih sektora koje su iznjedrile želje i vizije lokalne zajednice. Analizirani su trenutno rabljeni izvori energije na otoku, mapirani su prostorni planovi JLS-ova otoka Hvara i definirane su različite mogućnosti energetske tranzicije najprikladnije za otok Hvar.

Plan tranzicije prema čistoj energiji, otok Brač

Akcijski Plan tranzicije prema čistoj energiji otoka Brača strateški je i planski dokument tranzicijskog procesa prema čistoj energiji koji opisuje dekarbonizaciju otoka Brača prema Integriranom nacionalnom energetske i klimatskom planu za razdoblje 2021.–2030. Izuzev energetske tranzicije, dokument pruža doprinos provedbi učinkovitih i nužnih mjera

za prilagodbu klimatskim promjenama. Za izradu programa osnovana je radna skupina pod nazivom Otok Brač.

Prema trenutnoj energetske slici, otok Brač uvozi 100 % električne energije i energenata na otok. Brač bi na ovaj način dao svoj doprinos energetske tranziciji Hrvatske i dogovorenim smanjivanjima emisija CO₂ iz Pariškog sporazuma.

Želja je i vizija dionika energetske tranzicije otoka Brača da se dogodi promjena u *zelenom* smjeru. U dokumentu je predstavljeno pet stupova energetske tranzicije kojima je opisan prelazak na čistu energiju:

- I. stup: Proizvodnja električne energije
- II. stup: Grijanje i hlađenje
- III. stup: Transport s otoka / na otok
- IV. stup: Transport na otoku
- V. stup: Ostale mjere

Dodatno, već postoje značajna ulaganja u sunčane elektrane koje predstavljaju velik iskorak prema energetske neovisnosti otoka. Jedno je od takvih ulaganja i Sunčana elektrana Vis, puštena u rad u rujnu 2020., ukupne snage 3,5 MW. Izgradnjom sunčane elektrane otok Vis dobio je vlastiti izvor obnovljive energije i veću sigurnost opskrbe električnom energijom, posebno u razdobljima povećane potrošnje tijekom turističke sezone. SE Vis prva je velika sunčana elektrana izgrađena na hrvatskim otocima. Elektrana snage 3,5 MW godišnje će proizvoditi, bez poticaja i na potpuno tržišnoj osnovi, oko 5 milijuna kWh električne energije, što odgovara potrošnji oko 1600 kućanstava. Izgrađena je na zemljištu površine 5,5 hektara na brdu Griževa glavica u blizini Žene Glave, 3,6 kilometra jugozapadno od grada Visa i 4,8 kilometara istočno od Komiže. U elektrani je instalirano 11.200 fotonaponskih modula snage 340 Wp i pet frekvencijskih pretvarača nazivne snage 720 kW. Uz Sunčanu elektranu Vis instalirat će se baterijski spremnik snage 1 MW i kapaciteta 1,44 MWh, prvi takve veličine u Hrvatskoj. Baterijski spremnik upotrebljavat će se za pružanje usluga uravnoteženja elektroenergetskog sustava i u svrhu očuvanja stabilnosti mreže na otoku.

Planirana su dodatna ulaganja vezana za polaganje podmorskih kabela Hvar – Pakleni otoci – Vis i Vis – Biševo, kao i polaganje 20-kilovoltnih kabelskih vodova Ravno Stupište i Smokova. Također, počeli su radovi na postavljanju prve ELEN punionice za električne automobile na otoku, u gradovima Visu i Komizi.

Navedeno ukazuje na značajne iskorake prema zelenoj energiji, čime bi se uvelike pridonijelo sprečavanju i prilagodbi klimatskim promjenama koje su izazvane ispuštanjem stakleničkih plinova u atmosferu, a uzrokuju globalno povećavanje temperature i podizanje razine mora i oceana.

5.5.1.2. Potpomognuta područja Splitsko-dalmatinske županije

Teritorijalne jedinice koje zaostaju u razvoju za prosjekom Republike Hrvatske (tj. imaju vrijednost indeksa razvijenosti manju od 100) imaju pravo na status potpomognutih područja.

Iako sama Splitsko-dalmatinska županija spada u treću skupinu (od ukupno četiri) razvijenosti županija s indeksom razvijenosti 103,94 (iznad prosjeka za RH), u njezinu sastavu nalazi se 20 jedinica lokalne samouprave koje spadaju u potpomognuta područja.

Tablica 30. Potpomognuta područja u SDŽ-u, izvor: obrada autora

Razvojna skupina	JLS
4	Dicmo, Vrgorac, Imotski
3	Primorski Dolac, Hrvace, Otok, Zmijavci, Muć, Trilj, Vrljka, Sućuraj
2	Podbablje, Runovići, Šestanovac, Prgomet
1	Lovreć, Zagvozd, Lečevica, Cista Provo, Lokvičići

Ključni razvojni problemi ovog područja vezani su za nepovoljnu demografsku strukturu, ograničene mogućnosti zapošljavanja i razvijanja gospodarskih aktivnosti i nedovoljno razvijenu infrastrukturu. Međutim, veliki potencijali leže u poljoprivredi, ruralnom turizmu, valorizaciji kulturne baštine i prirodnih vrijednosti i uvođenju koncepta pametnih sela koji bi omogućio umrežavanje dionika i ujed-

načavanje mogućnosti pristupa raznim uslugama i sadržajima bez obzira na lokaciju.

5.5.1.3. Brdsko-planinska područja

U skladu s *Odlukom o obuhvatu i razvrstavanju jedinica lokalne samouprave koje stječu status brdsko-planinskog područja* (NN 24/19) u Splitsko-dalmatinskom županiji nalazi se ukupno 18 jedinica lokalne samouprave koje stječu status brdsko-planinskog područja, prikazanih u nižoj tablici. Skupina 1 predstavlja potpomognuta područja, a skupine 2 i 3 obuhvaćaju jedinice lokalne samouprave koje su razvojno iznad prosjeka RH.

Tablica 31. Brdsko-planinska područja u SDŽ-u, izvor: obrada autora

Razvojna skupina	JLS
1	Lokvičići, Zagvozd, Vrljka, Hrvace, Muć, Runovići, Podbablje, Vrgorac, Lečevica, Dicmo, Trilj, Lovreć, Cista Provo, Prgomet, Šestanovac
2	Sinj, Klis
3	Dugopolje

Ministarstvo regionalnoga razvoja i fondova Europske unije kao nositelj upravljanja razvojem brdsko-planinskih područja temeljem *Zakona o brdsko-planinskim područjima* (NN 118/18) potiče njihov razvoj ulaganjem u društvenu, javnu, komunalnu, socijalnu i gospodarsku infrastrukturu. Cilj je ulaganja pridonijeti održivom razvoju brdsko-planinskih područja u smislu poboljšavanja dostupnosti lokalne infrastrukture i otklanjanja posljedica nastalih usred vremenskih nepogoda karakterističnih za brdsko-planinska područja u svrhu njihove gospodarske, socijalne i demografske revitalizacije.

Razvojni izazovi pripadnika prve skupine brdsko-planinskih područja istovjetni su izazovima s kojima se susreću potpomognuta područja, uz dodatno otežanu povezanost s obzirom na geografske značajke područja u kojima se nalaze. Stoga su u ta područja potrebna integrirana ulaganja kroz zajedničke napore nacionalne, regionalne i lokalne razine.

Druga i treća skupina brdsko-planinskih područja obuhvaća razvijene jedinice lokalne samouprave, čiji je glavni izazov održiva infrastruktura i kvaliteta povezanost (prometna i internetska) kao preduvjet gospodarskoj konkurentnosti.

5.5.1.4. Urbana područja

Splitsko-dalmatinska županija posvećena je razvoju urbanih područja prepoznajući njihovu ulogu kao motora razvoja cjelokupnog teritorija Županije. Urbani razvoj planira se kroz pripremu i donošenje Strategije razvoja urbanog područja, koja predstavlja višegodišnji planski dokument u kojem se određuju ciljevi i prioriteti razvoja. Strategija se za sva urbana područja izrađuje u skladu s načelom partnerstva i suradnje, u skladu sa *Zakonom o regionalnom razvoju RH* i metodologijom propisanom u *Smjernicama za izradu strategije razvoja urbanih područja*, praćenje njihove provedbe i vrednovanje Ministarstva regionalnoga razvoja i fondova Europske unije.

Strategija razvoja Urbane aglomeracije Splita za razdoblje do kraja 2020. godine usvojena je 12. prosinca 2017. na 5. sjednici Gradskog vijeća Grada Splita, uz dobivene prethodne suglasnosti svih gradova i općina iz obuhvata Urbane aglomeracije Split, kao i Partnerskog vijeća Urbane aglomeracije Split. Grad Split grad je nositelj Urbane aglomeracije Split zajedno s ostalih 12 gradova i općina koji ulaze u obuhvat Urbane aglomeracije Split – gradom Kaštelima, Omišem, Sinjem, Solinom, Trogicom i općinom Dugim Ratom, Dugopoljem, Klisom, Lećevicom, Mućem i Podstranom.

Nova strategija razvoja Urbane aglomeracije Splita za razdoblje do kraja 2027. godine u procesu je izrade.

U skladu s analizom stanja u gradovima i općinama unutar urbane aglomeracije Splita razvidno je da će i dalje ključna ulaganja biti usmjerena prema povećavanju kvalitete života njezinih stanovnika kroz dostupnost učinkovitih i visokovrijednih usluga, povećavanju konkurentnosti gospodarstva temeljenog na načelima održivosti i održivim infrastrukturnim sustavima (uz održivo korištenje prirodnim resursima).

5.5.2. Horizontalne teme 2. Zelena tranzicija i digitalna transformacija Županije

Zelena tranzicija tema je na koju se u posljednje vrijeme stavlja poseban naglasak. Tome posebno u prilog idu i ambiciozni ciljevi Europske komisije po kojima do 2050. Europa želi postati klimatski neutralan kontinent. Europska komisija krajem je 2019. objavila novu strategiju rasta – *Europski zeleni plan* s ciljem provedbe Programa Ujedinjenih naroda za održivi razvoj do 2030. i tranzicije prema modernom društvu bez emisije stakleničkih plinova.

Digitalne tehnologije predstavljaju golem potencijal za rast u Europi. Europska komisija zalaže se za izgradnju Europe spremne za digitalno doba, a novom generacijom tehnologija pomaže pojedincima, poduzećima i upravnim tijelima kako bi digitalna transformacija koristila svima. Digitalna rješenja otvorit će nove mogućnosti za poduzeća, potaknuti razvoj pouzdane tehnologije, podupirati otvoreno i demokratsko društvo, omogućiti razvoj dinamičnog i održivog gospodarstva, potaknuti borbu protiv klimatskih promjena i postići zelenu tranziciju.

Horizontalna narav i međusektorski pristup provedbi Plana razvoja Splitsko-dalmatinske županije temelj su za postizanje ciljeva održivog i pametnog razvoja. Nastavno na opisano, Županija želi pružiti adekvatan i pravovremen odgovor na klimatske izazove, poboljšati učinkovitost resursa i poštivati načela zelenog rasta. Promicanje održivog razvoja načelo je koje će biti integrirano u sve prioritete javnih politika, pri čemu će Županija težiti uspostavi ravnoteže između ekoloških, društvenih i gospodarskih ciljeva. Razmotrit će se ekološki učinci svih mjera definiranih Planom razvoja i uzet će se u obzir dodane vrijednosti i generirane dugoročne koristi integracije mjera koje se odnose na učinkovitost resursa, kao i očuvanje, zaštitu i unapređenje kvalitete okoliša.

Navedeno je posebno razvidno kroz konkretne posebne ciljeve i razvojne mjere, kao što su:

PC 1.1. Stvaranje konkurentnog, održivog i uključivog gospodarstva temeljenog na znanju kojim se želi poticati visokoučinkovita industrija s visokom dodanom

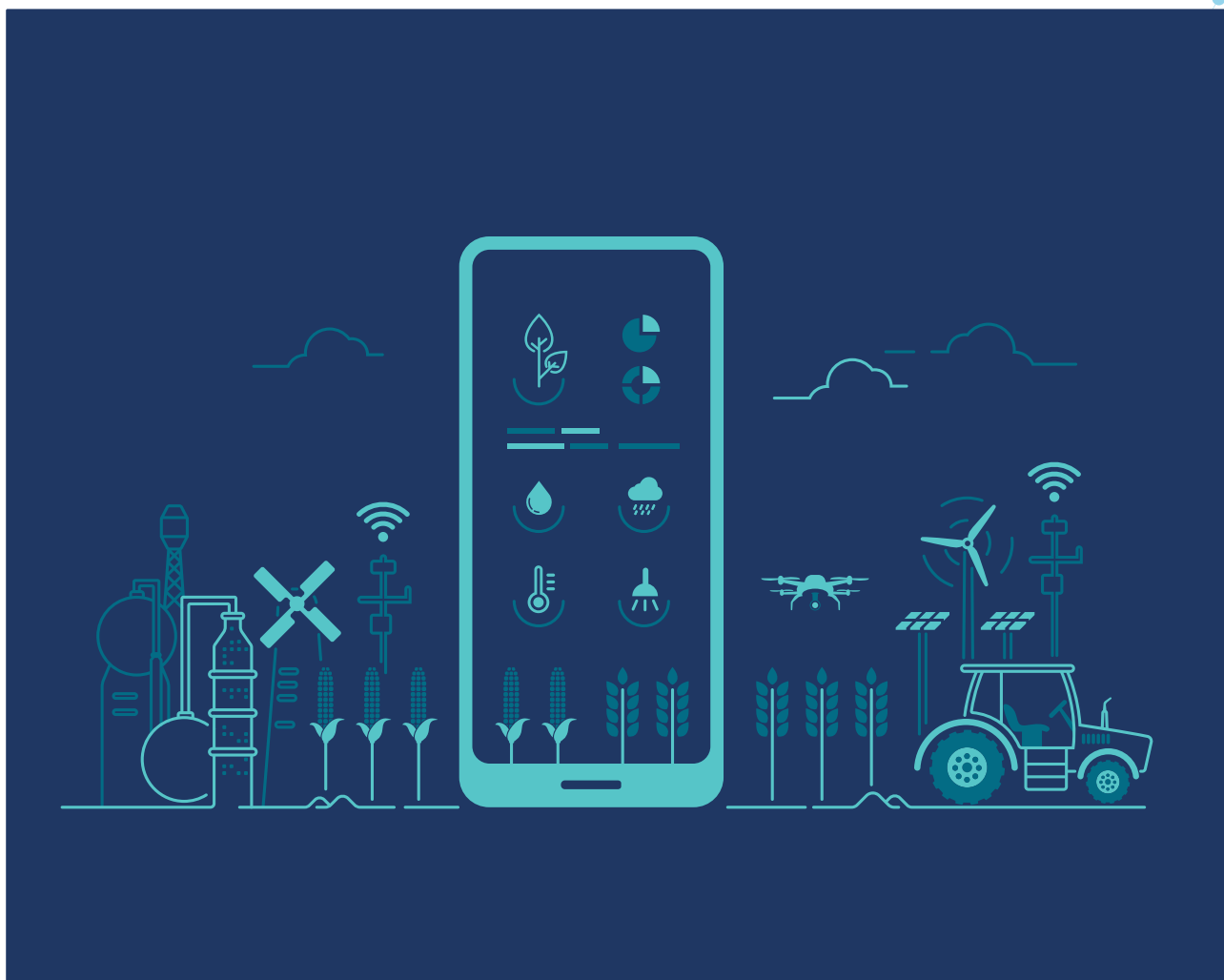
vrijednosti, jačanje regionalnih lanaca vrijednosti i pametnih vještina

PC 1.3. Razvoj teritorijalno ravnomjerno raspoređenog, cjelogodišnjeg, diversificiranog, održivog i inovativnog turizma, koji naglasak stavlja na inovativne i održive oblike turizma koji nemaju štetan utjecaj na okoliš i prirodu, a koji su izvorni motiv dolazaka gostiju

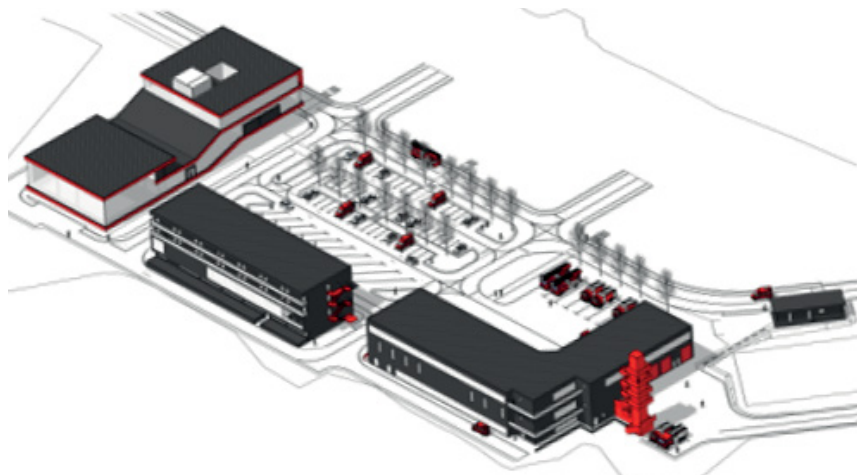
PC 1.4. Razvoj održive i pametne poljoprivrede u kojemu je ključni fokus na održivosti i učinkovitom korištenju resursima.

Kroz prioritet javne politike koji se odnosi na obrazovanje, potiču se vještine potrebne za digitalnu i zelenu transformaciju/tranziciju gospodarstva Županije, a prioritet javne politike koji se odnosi na razvoj infrastrukture posebno je usmjeren na zaštitu okoliša i prirode, stvaranje otpornosti na klimatske promjene, energetska tranziciju Županije prema čistoj energiji, održivu mobilnost.

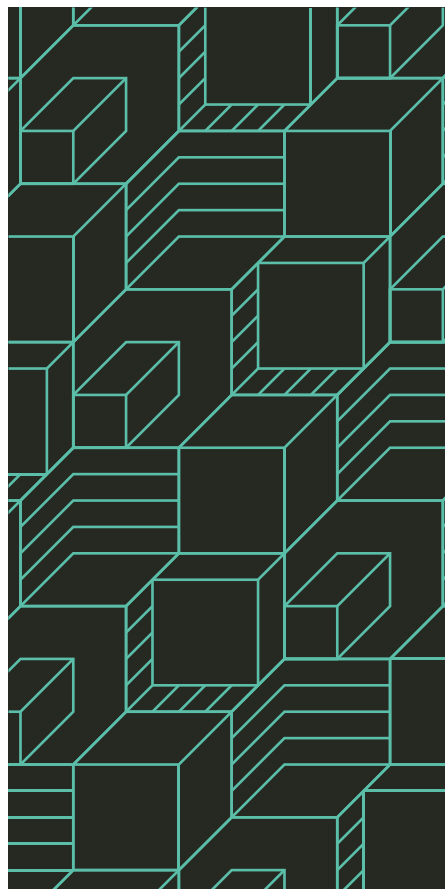
Navedeno će horizontalno biti potpomognuto razvojem kapaciteta javne uprave za integrirano upravljanje razvojem, temeljenom na načelima održivosti i resursne učinkovitosti.

Strateški projekti Splitsko-dalmatinske županije

**Regionalni Obrtna tehnička škola
centar kompetentnosti Split**

FitSplit

REGIONALNI CENTAR
KOMPETENTNOSTI
U SEKTORU TURIZMA
I UGOSTITELJSTVA SPLIT

Terminski plan provedbe strateških projekata važnih za razvoj JP(R)S-a s naznačenim ključnim koracima i rokovima u provedbi

Strateški projekti Splitsko-dalmatinske županije za razdoblje do 2027. predstavljaju skup najvažnijih projekata s perspektivom financiranja u financijskoj perspektivi EU-a 2021.–2027. Istovremeno, projekti navedeni u nižoj listi pridonose rješavanju ključnih razvojnih izazova koji su prepoznati identifikacijom razvojnih izazova i potreba. Projekti su posloženi na način da se pretežito uklapaju u određeni posebni cilj i pripadajuću mjeru, ali unutar teksta opisa svrhe navedene su poveznice s više posebnih ciljeva i/ili mjera s obzirom na diversifikaciju utjecaja rezultata pojedinog projekta.

Metodološki gledano, izdvojena je nekolicina kriterija prilikom uvrštavanja na listu:

- doprinos ostvarenju više posebnih ciljeva
- ostvarenje više od 50 % pokazatelja ishoda po realizaciji pojedinačnog projekta
- broj krajnjih korisnika
- utjecaj na krajnje korisnike izvan Splitsko-dalmatinske županije

Svakom strateškom projektu dodijeljena je zasebna kartica sa sljedećim odrednicama:

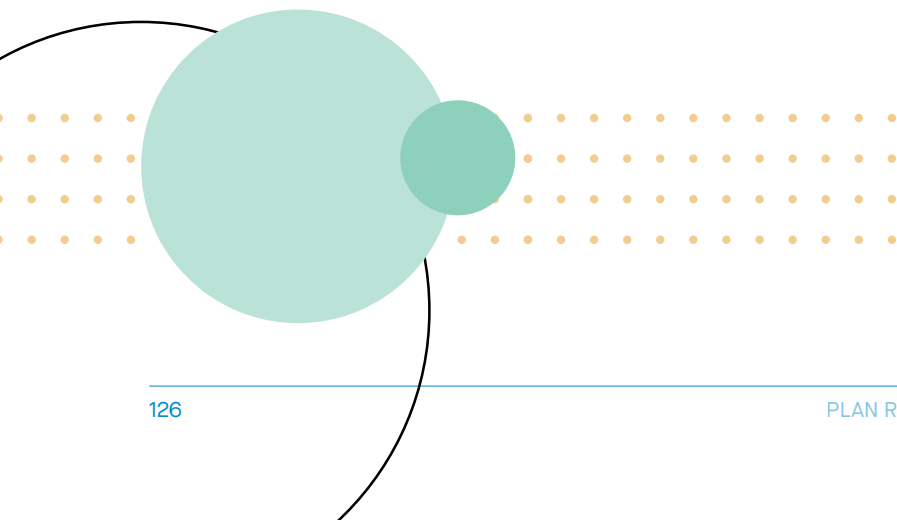
- pripadnost (pretežita) pojedinom posebnom cilju
- pripadnost (pretežita) pripadajućoj mjeri odabranog posebnog cilja
- naziv nositelja projekta
- lokacija projekta
- svrha projekta s uključenim opisom
- ključne točke ostvarenja projekta
- planirani rokovi
- procijenjena vrijednost projekta
- izvori financiranja

Odabrano je ukupno 15 strateških projekata temeljem navedenih kriterija. Od navedenih projekata osam (8) je u nadležnosti Županije ili županijskih ustanova, a sedam (7) projekta nisu u njihovoj nadležnosti, međutim, procijenjeno je da je njihova implementacija od izuzetne važnosti za daljnji razvoj Splitsko-dalmatinske županije. Odabirom strateških projekata zastupljena su sva četiri prioriteta javnih politika Plana razvoja SDŽ-a 2022.–2027. Nabrojani projekti iz domene su sektora turizma, obrazovanja, socijalne skrbi, tržišta rada, zaštite okoliša, prometa, energetike i zdravstva. Neki su od navedenih projekata međusobno povezani i/ili međuovisni i njihova zajednička implementacija proizvodi sinergijske učinke (npr. *Biokovka 5.0 – mediteranski centar izvrsnosti lječilišnog i wellness turizma* i *Uspostava Regionalnog centra kompetentnosti u sektoru turizma i ugostiteljstva Splitsko-dalmatinske županije*; *Izgradnja Županijskog centra za gospodarenje otpadom u Kladnjicama*, *Projekt Izgradnje spojne ceste čvor Vučevica na A1 – čvor na DC8, dionica čvor Vučevica – tunel Kozjak, poddionica čvor Vučevica – sjeverni portal tunela Kozjak*, *Projekt povezivanja brzom prigradskom željeznicom kolodvora Split u trajektnoj luci Split (Istočna obala) sa Zračnom lukom Split i izgradnja intermodalnog čvora novog glavnog kolodvora Split (Kopilica) i Multimodalna platforma Splitske aglomeracije Solin – Stobreč – Dugi Rat – Omiš i KRILO JESENICE – Uređenje i dogradnja luke*), dok važnost realizacije određenih projekata uvelike nadilazi županijski značaj (*Multimodalna platforma Splitske aglomeracije Solin – Stobreč – Dugi Rat – Omiš, Uspostava Nastavnog regionalnog središta za osposobljavanje operativnih snaga u sustavu vatrogastva, Jačanje kapaciteta KBC-a Split*).

6.1. Popis Strateških projekata važnih za razvoj Splitsko-dalmatinske županije

STRATEŠKI PROJEKT 1.

Posebni cilj 1.3.	PC 1.3. Razvoj teritorijalno ravnomjerno raspoređenog, cjelogodišnjeg, diversificiranog, održivog i inovativnog turizma
Mjera 3:	PC 1.3. M3: Razvoj i poticanje ulaganja u unapređenje kvalitete, kvantitete, prepoznatljivosti i sigurnosti turističkih proizvoda, usluga i sadržaja, kao i poticanje razvoja specifičnih oblika turizma
Naziv projekta	Biokovka 5.0 – mediteranski centar izvrsnosti lječilišnog i wellness turizma
Naziv nositelja provedbe	Specijalna bolnica za medicinsku rehabilitaciju Biokovka
Lokacija projekta	Splitsko-dalmatinska županija, Makarska
Svrha projekta	Svrha projekta jest unaprijediti konkurentnost, financijsku, ekonomsku, društvenu i ekološku održivost i učinke, otpornost, kvalitetu i profitabilnost postojećih i razvoj novih medicinskih, a posebice lječilišnih i <i>wellness</i> kapaciteta, proizvoda i usluga visoke razine kvalitete i visoke dodane vrijednosti za sve korisnike, Splitsko-dalmatinsku županiju kao vlasnika/osnivača, osoblje, lokalnu i regionalnu zajednicu i Republiku Hrvatsku u cjelini. Navedeno će se postići ulaganjem u rekonstrukciju, dogradnju, opremanje i zelenu i digitalnu tranziciju smještajnih, ugostiteljskih, medicinskih, lječilišnih, <i>wellness</i>, <i>spa</i>, <i>fitness</i>, recepcijskih, administrativnih, parkirališnih, znanstveno-obrazovnih i razvojno-inovacijskih kapaciteta i, posebice, razdvajanjem bolničkih sadržaja s jedne strane i lječilišnih i <i>wellness</i> sadržaja s druge strane kako bi se unaprijedili standard, atraktivnost i kapaciteti usluga zdravstvenog turizma, s naglaskom na lječilišni <i>wellness</i> turizam. Glavni su rezultati projekta: - unapređena zdravstvena, turistička i prateća uslužna infrastruktura - unapređeni institucionalni, organizacijski, ljudski i marketinški kapaciteti reorganizacijom rada ustanove, programima i aktivnostima usmjerenima razvoju ljudskih potencijala, produktivnosti, diversifikaciji i kvaliteti usluga - uspostavljena lokalna, regionalna, nacionalna i međunarodna suradnja s poticajnim i za sve dionike atraktivnim lancima vrijednosti uključivo i kratkim lancima opskrbe, kao i uspostavljanjem međunarodnog klastera inovacija za lječilišni i <i>wellness</i> turizam - unapređenje postojećih i razvoj novih medicinskih, <i>wellness</i>, <i>spa</i>, <i>fitness</i> i drugih, posebno zdravstveno-turističkih proizvoda i usluga - rebrendirana i promovirana ustanova kao međunarodni centar izvrsnosti inovativnog, održivog i pametnog lječilišnog i <i>wellness</i> turizma, promovirana ustanova, Makarska rivijera sa Zabiokovljem, Splitsko-dalmatinska županija i Republika Hrvatska kao vodeća mediteranska europska destinacija zdravstvenog turizma visoke kvalitete usluga i visoke dodane vrijednosti za korisnike i sve dionike
Ključne točke ostvarenja projekta	- izrađena i usvojena nova Strategija razvoja ustanove (u tijeku) - izrađeni glavni projekti (provedeno) - prilagodba postojećih i izrada novih projekata u skladu s ciljevima zelene i digitalne tranzicije (u tijeku) - priprema i uspostava projektnog konzorcija i međunarodnog klastera inovacija za lječilišni i <i>wellness</i> turizam (u planu) - izrada studije izvodljivosti i analize troškova i koristi (u planu)
Planirani rokovi	Početak provedbe: 2022. Završetak provedbe: 2026.
Procijenjena vrijednost projekta	215.000.000,00 kn
Izvori sufinanciranja	Nacionalni plan otpornosti i oporavka, Europski fond za regionalni razvoj, Europski strukturni i investicijski fondovi – Financijski instrumenti, Proračun Splitsko-dalmatinske županije i Specijalne bolnice za medicinsku rehabilitaciju Biokovka

STRATEŠKI PROJEKT 2.

Posebni cilj 2.2. PC 2.2. Stvaranje suvremenog obrazovnog sustava

Mjera 1: PC 2.2. M1: Unapređenje kvalitete sustava odgoja i obrazovanja kroz implementaciju novih programa, izgradnju nove i obnovu postojeće infrastrukture

Naziv projekta **Nacionalni centar izvrsnosti (NCI) Nova Sela**

Naziv nositelja provedbe Centar izvrsnosti Splitsko-dalmatinske županije

Lokacija projekta Splitsko-dalmatinska županija, Omiš, Nova Sela

Svrha projekta jest izgraditi infrastrukturu i kapacitete dionika obrazovanja i povezanih sektora i uspostaviti regionalni i nacionalni sustav izvrsnosti u obrazovanju i povezanim sektorima za rad s (potencijalno) darovitom, visoko motiviranom djecom i mladima, kao i drugom djecom i mladima s posebnim potrebama.

Svrha je projekta i unaprijediti kvalitetu obrazovnog rada i s općom populacijom djece i mladih posebno u segmentu promicanja ključnih znanja, vještina, svijesti i kompetencija u ključnim područjima STEM-a, IKT-a, umjetnosti i kreativnosti, inovacija, poduzetništva, projektnog rada, ekološki-društveno-ekonomski aktivnog građanstva, društveno korisnog učenja, sporta, tjelesnog, mentalnog i emocionalnog zdravlja i aktivnog života.

Projekt želi iskoristiti potencijale Županije za razvoj obrazovnog, znanstveno-istraživačkog, poslovnog, sportskog, aktivnog, kreativnog, kongresnog i drugih povezanih oblika turizma posebnih interesa i visoke dodane vrijednosti, kao i za poticanje i razvoj izvrsnosti i inovacija u obrazovanju, društvu i gospodarstvu na načelima pametnog, održivog i uključivog društva i gospodarstva i industrije 5.0 u suradnji s visokoškolskim i znanstveno-istraživačkim ustanovama, stručnjacima, gospodarstvenicima, inovatorima i drugim relevantnim dionicima.

Projekt uključuje ulaganja u:

- Kampus Nacionalnog centra izvrsnosti u Novim Selima, u Omišu, koji se sastoji od Centra za posjetitelje s prezentacijskim centrom, polivalentnom dvoranom, nastavnim sadržajima, smještajnim kapacitetima, botaničkim STEM vrtom, obrazovnog centra sa STEM laboratorijima, znanstveno-edukacijskim kabinetima i učionicama, projektnim i drugim uredima, amfiteatrom i višenamjenskim multimedijalnim i sportskim dvoranama za konferencije, kongrese, natjecanja, izložbe i druga događanja, knjižnicom i čitaonicom, ugostiteljskim sadržajima, centrima za primijenjenu znanost, tehnologije i održivi razvoj, centrom za pametnu poljoprivredu s pilot-poljoprivrednim površinama, društvenim, sportsko-rekreacijskim i zabavnim sadržajima, stambenim cjelinama fiksnog i glamping tipa, arhivskim i skladišnim prostorima, parkiralištem, kao i mrežom pješačkih, rekreativnih i biciklističkih staza s punionicama
- prilagodbu i opremanje prostora Regionalnog znanstvenog centra i upravnog ureda Centra izvrsnosti SDŽ-a u Splitu, kao i nabavu opreme i prilagodbu prostora u pilot školama Splitsko-dalmatinske županije, Jadranske Hrvatske, Republike Hrvatske i bližeg gravitirajućeg okruženja (npr. Bosna i Hercegovina)
- izgradnju ljudskih, organizacijskih, institucionalnih, istraživačko-razvojno-inovacijskih, tehničko-tehnoloških i poslovnih kapaciteta i struktura sustava izvrsnosti u obrazovanju i povezanim sektorima
- unapređenje postojećih i razvoj novih odgojno-obrazovnih, inovacijsko-razvojnih i društveno-gospodarskih programa, aktivnosti, sadržaja, proizvoda i usluga za rad s ciljnim skupinama djece i mladih, odgojno-obrazovnog osoblja, stručnjaka za razvoj ljudskih potencijala i obrazovnih politika i drugih relevantnih dionika u sektorima povezanim s obrazovanjem.

Glavni su rezultati projekta:

1. izgrađena, opremljena i uspostavljena samoodrživa prostorna, prometna i virtualna infrastruktura Kampusu NCI u Novim Selima ukupne površine 24.700 m² izgrađenog prostora na zemljištu od 240.000 m² za kvalitetan, sustavan rad s (potencijalno) darovitim, visoko motiviranim i drugim ciljnim skupinama djece i mladih, odgojno-obrazovnog osoblja, stručnjaka za razvoj ljudskih potencijala i obrazovnih politika
2. prilagođeni i opremljeni prostori Regionalnog znanstvenog centra površine 900 m² i upravno-razvojnog centra u Splitu površine 200 m² i uz manje infrastrukturne zahvate (rekonstrukcija prostora u Ulici Ruđera Boškovića 20/2) upravno-razvojni centar sustava izvrsnosti u Splitu, kao i prilagodba i opremanje pilot-škola sustava izvrsnosti u Splitsko-dalmatinskoj županiji (npr. Imotski, Sinj, Makarska, Omiš, Kaštela) i širem okruženju
3. unapređeni ljudski, organizacijsko-institucionalni, poslovni, istraživačko-razvojno-inovacijski i marketinški kapaciteti Centra izvrsnosti Splitsko-dalmatinske županije i dionika u obrazovanju i povezanim sektorima u Splitsko-dalmatinskoj županiji u smjeru njihova profiliranja kao lidera izvrsnosti na lokalnoj, regionalnoj, nacionalnoj, makroregionalnoj i međunarodnoj razini
4. uspostavljena lokalna, regionalna, nacionalna i međunarodna suradnja s poticajnim i za sve dionike atraktivnim lancima vrijednosti uključivo i s kratkim lancima opskrbe, kao i uspostavom europskog klastera inovacija za rad s (potencijalno) darovitim, visoko motiviranim i drugim ciljnim skupinama djece i mladih, odgojno-obrazovnog osoblja, stručnjaka za razvoj ljudskih potencijala i obrazovnih politika
5. rebrandirana i promovirana ustanova i Splitsko-dalmatinska županija kao nacionalni i međunarodni centar izvrsnosti za rad s (potencijalno) darovitim, visoko motiviranim i drugim ciljnim skupinama djece i mladih, odgojno-obrazovnog osoblja, stručnjaka za razvoj ljudskih potencijala i obrazovnih politika i dionika drugih povezanih sektora.

STRATEŠKI PROJEKT 2.

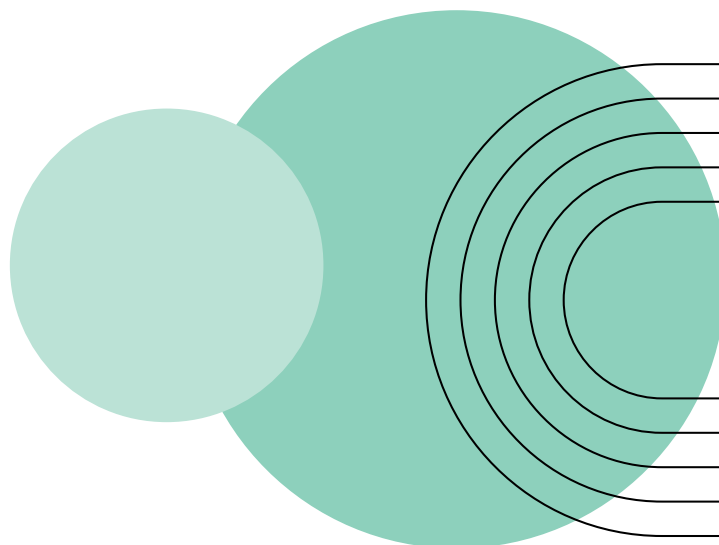
- ✓ Izrađeno idejno rješenje za Nacionalni centar izvrsnosti u Novim selima (provedeno)
- ✓ Usvojene III. Izmjene prostornog plana Splitsko-dalmatinske županije (provedeno)
- ✓ Usvojen Urbanistički plan uređenja županijskog značaja (u tijeku)
- ✓ Ishodena građevinska dozvola (u planu)
- ✓ Uspostavljen i uređen upravno-razvojni centar u Splitu (u tijeku)
- ✓ Prilagođene i opremljene pilot-škole izvrsnosti (u tijeku)
- ✓ Priprema dokumentacije za sve infrastrukturne zahvate (u tijeku)
- ✓ Priprema i uspostava projektnog konzorcija i klastera inovacija za izvrsnost u obrazovanju i povezanim industrijama (u planu)
- ✓ Izrada studije izvodljivosti i analize troškova i koristi (u planu)

Planirani rokovi	Početak provedbe: 2020.	Završetak provedbe: 2031.
Procijenjena vrijednost projekta	739.000.000,00 kn	
Izvori sufinanciranja	Nacionalni plan otpornosti i oporavka (turizam/obrazovanje), Europski fond za regionalni razvoj, Višegodišnji financijski okvir, Novi europski Bauhaus, Europski strukturni i investicijski fondovi – Financijski instrumenti, Razvojni sporazum, Proračun Splitsko-dalmatinske županije	

STRATEŠKI PROJEKT 3.

Posebni cilj 2.1.	PC 2.1. Stvaranje uvjeta za razvoj tržišta rada i povećavanje zapošljivosti	
Mjera 2:	PC 2.1. M2: Usklađivanje obrazovnih programa s potrebama društva i gospodarstva	
Naziv projekta	Uspostava Regionalnog centra kompetentnosti u sektoru turizma i ugostiteljstva Splitsko-dalmatinske županije	
Naziv nositelja provedbe	Turističko-ugostiteljska škola Split	
Lokacija projekta	Splitsko-dalmatinska županija, Grad Split	
Svrha projekta	Svrha projekta jest poboljšati izlazne kompetencije učenika srednjoškolskog i cjeloživotnog obrazovanja turističko-ugostiteljskih zanimanja koje će biti prilagođene potrebama regionalnog tržišta rada. Projekt se dijeli na dvije glavne komponente. Prva je komponenta projekt uspostava infrastrukture RCK-a. Svrha ove komponente usmjerena je na uspostavu infrastrukture RCK-a kojom će se omogućiti da Turističko-ugostiteljska škola stekne potrebne prostorno-tehničke uvjete za adekvatno obavljanje svih aktivnosti i djelatnosti kao Regionalni centar kompetentnosti za područje turizma i ugostiteljstva. Druga komponenta projekt je same uspostave Regionalnog centra kompetentnosti. Svrha ove komponente kreiranje je tržišno oblikovanih programa u suradnji s poslodavcima i primjena inovativnih modela učenja, tehnologija i trendova kako bi učenici i polaznici RCK-a poboljšali izlazne kompetencije, razinu kreativnosti i zapošljivosti. Iz navedenog, jasno je da je projekt direktno usklađen s <i>PC 2.1. Stvaranje uvjeta za razvoj tržišta rada i povećavanje zapošljivosti</i>, preciznije s mjerom PC 2.1. M2: <i>Usklađivanje obrazovnih programa s potrebama društva i gospodarstva</i>. Projektom je predviđeno i opremanje praktikuma pomoćnog kuhara i slastičara za učenike s posebnim potrebama, tako da je projekt u skladu s mjerom PC 2.1. M3: <i>Jačanje kompetencija i integracija teško zapošljivih skupina u tržište rada istog prioriteta</i>. Također, zbog direktnog utjecaja projekta na jačanje sustava cjeloživotnog obrazovanja u SDŽ-u projekt je usklađen i s PC 2.2. <i>Stvaranje suvremenog obrazovnog sustava, odnosno mjerom Poticanje cjeloživotnog učenja usklađenog s potrebama društva i gospodarstva</i>. Nadalje, s obzirom na to da su projektom predviđeni implementacija novih programa i infrastrukturne intervencije i opremanja Turističko-ugostiteljske škole, evidentno je da je projekt usklađen i s mjerom PC 2.2. M1: <i>Unapređenje kvalitete sustava odgoja i obrazovanja implementacijom novih programa, izgradnjom nove i obnovom postojeće infrastrukture</i>. Realizacijom projekta dugoročno se utječe na razvoj prioriteta niša Jadranske Hrvatske utvrđenih Planom industrijske tranzicije Jadranske Hrvatske: pametni turizam, zdravstveni i wellness turizam, zeleni turizam, <i>knowledge based services</i> itd. Možemo ustvrditi da će projekt dugoročno imati utjecaj na realizaciju prioriteta PC 1.3. <i>Razvoj teritorijalno ravnomjerno raspoređenog, cjelogodišnjeg, diversificiranog, održivog i inovativnog turizma</i>.	
Ključne točke ostvarenja projekta	• izrađen glavni projekt (odrađeno) • ishodena građevinska dozvola (odrađeno) • rekonstruiran, dograđen i nadograđen Regionalni centar kompetentnosti (u tijeku) • uspostavljena organizacija Rada i razvoja Regionalnog centra Kompetentnosti (u tijeku) • ishodena uporabna dozvola	
Planirani rokovi	Početak provedbe: 2019.	Kraj provedbe: 2023.
Procijenjena vrijednost projekta	171.910.215,37 kn	
Izvori sufinanciranja	Europski socijalni fond, Europski fond za regionalni razvoj, Proračun Splitsko-dalmatinske županije	

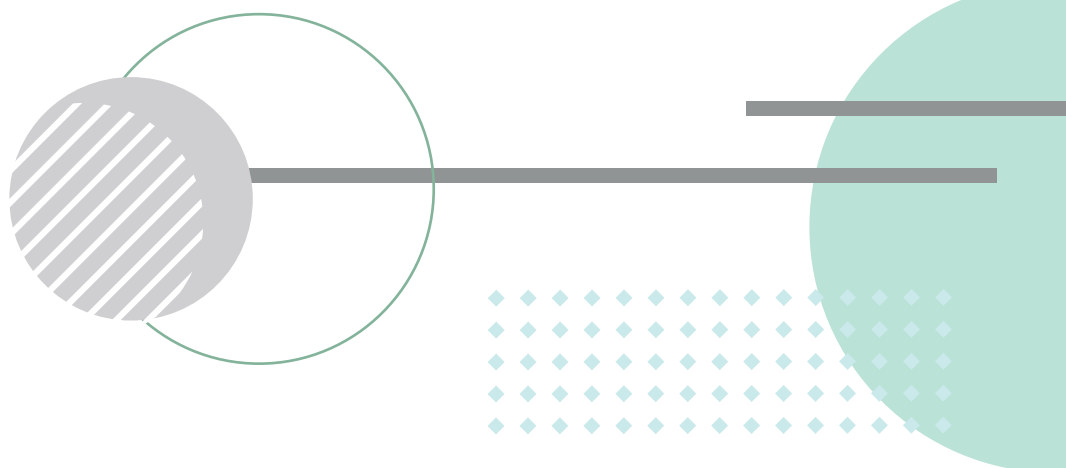
STRATEŠKI PROJEKT 4.	
Posebni cilj 2.1.	PC 2.1. Stvaranje uvjeta za razvoj tržišta rada i povećavanje zapošljivosti
Mjera 2:	PC 2.1. M2: Usklađivanje obrazovnih programa s potrebama društva i gospodarstva
Naziv projekta	Uspostava Regionalnog centra kompetentnosti za elektrotehniku i računalstvo Splitsko-dalmatinske županije
Naziv nositelja provedbe	Obrtna tehnička škola
Lokacija projekta	Splitsko-dalmatinska županija, Grad Split
Svrha projekta	Svrha projekta jest unapređenje kadrovskih i programskih uvjeta u Regionalnom centru kompetentnosti Obrtnoj tehničkoj školi, čime će se unaprijediti mogućnost učenja temeljenog na radu za učenike i odrasle polaznike strukovnog obrazovanja u podsektoru elektrotehnike i računalstva. Očekivani su rezultati projekta: 1) uspostava organizacije rada i razvoja Regionalnog centra kompetentnosti; 2) razvoj, unapređenje i provedba programa redovitog strukovnog obrazovanja formalnih i neformalnih programa za obrazovanje odraslih u Regionalnom centru kompetentnosti; 3) jačanje kompetencija odgojno-obrazovnih radnika i mentora zaposlenih kod poslodavaca vezanih za provedbu programa redovitog strukovnog obrazovanja i programa za obrazovanje odraslih; 4) promocija strukovnih zanimanja i rada Centra. Iz navedenog, jasno je da je projekt direktno usklađen s <i>PC 2.1. Stvaranje uvjeta za razvoj tržišta rada i povećavanje zapošljivosti</i>, preciznije s mjerom PC 2.1. M2: <i>Usklađivanje obrazovnih programa s potrebama društva i gospodarstva</i>. Također, zbog direktnog utjecaja projekta na jačanje sustava cjeloživotnog obrazovanja u SDŽ-u projekt je usklađen i s <i>PC 2.2. Stvaranje suvremenog obrazovnog sustava</i>, odnosno mjerom <i>PC 2.2. M2: Poticanje cjeloživotnog učenja usklađenog s potrebama društva i gospodarstva</i>. Realizacijom projekta dugoročno se utječe na razvoj gotovo svih prioriternih niša Jadranske Hrvatske utvrđenih Planom industrijske tranzicije Jadranske Hrvatske (pametni turizam, pametno ribarstvo i akvakultura, pametna poljoprivreda, <i>gaming</i>-industrija, IT rješenja za industriju 4.0, KIBS itd.). Tako da možemo ustvrditi i da će projekt dugoročno imati utjecaj na realizaciju svih posebnih ciljeva unutar <i>Prioriteta 1: Konkurentno i otporno gospodarstvo</i>. Štoviše, s obzirom na prirodu projekta i činjenicu da se njegovom implementacijom jačaju kadrovi u sektoru elektrotehnike i računarstva, možemo ustvrditi da njegova uspješna provedba nedvojbeno dugoročno utječe na uspješnu primjenu horizontalnog načela digitalizacije.
Ključne točke ostvarenja projekta	• izrađen glavni projekt (odrađeno) • ishoda građevinska dozvola (odrađeno) • rekonstruiran, dograđen i nadograđen Regionalni centar kompetentnosti (u tijeku) • uspostavljena organizacija Rada i razvoja Regionalnog centra kompetentnosti (u tijeku) • ishoda uporabna dozvola
Planirani rokovi	Početak provedbe: 2019. Kraj provedbe: 2023.
Procijenjena vrijednost projekta	32.268.655,50 kn
Izvori sufinanciranja	Europski socijalni fond, Proračun Splitsko-dalmatinske županije

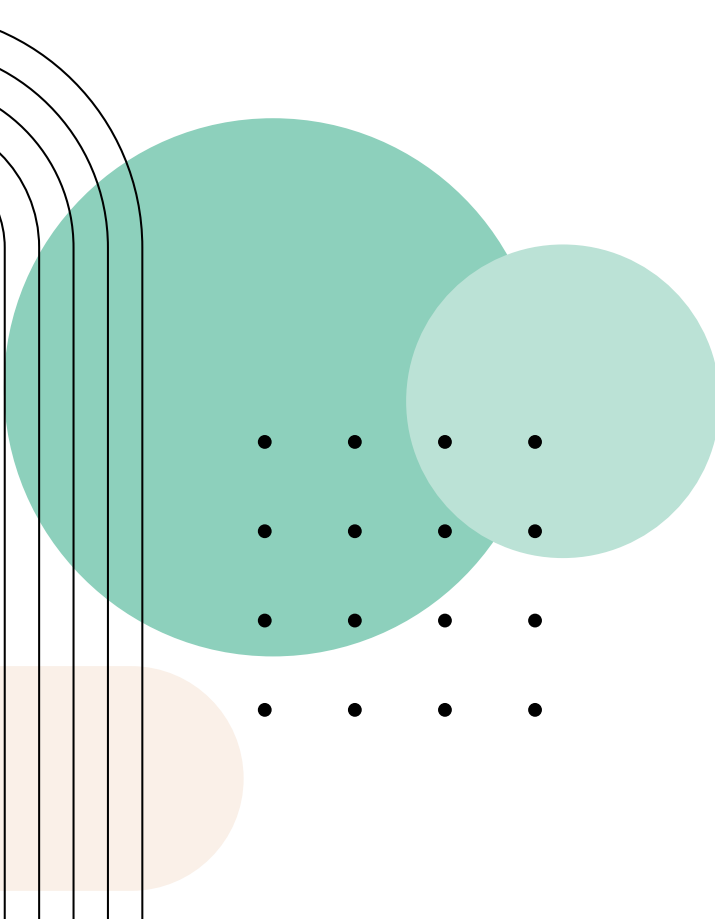
STRATEŠKI PROJEKT 5.		
Posebni cilj 3.1.	PC 3.1. Zaštita okoliša i prirode i stvaranje otpornosti na klimatske promjene i prirodne katastrofe	
Mjera 3:	PC 3.1. M3: Unapređenje sustava cjelovitog i održivog gospodarenja otpadom	
Naziv projekta	Izgradnja Županijskog centra za gospodarenje otpadom u Kladnjicama, općina Lečevica	
Naziv nositelja provedbe	Regionalni centar čistog okoliša d.o.o.	
Lokacija projekta	Općina Lečevica, Splitsko-dalmatinska županija	
Svrha projekta	Svrha projekta jest unapređenje sustava cjelovitog i održivog gospodarenja otpadom u Splitsko-dalmatinskoj županiji izgradnjom Županijskog centra za gospodarenje otpadom u Lečevici. Uspostava CGO-a usmjerena je na smanjivanje negativnog utjecaja na okoliš i ljudsko zdravlje uzrokovanog nastankom i neadekvatnim gospodarenjem otpadom, smanjivanje negativnog društvenog i ekonomskog utjecaja i maksimizaciju društvenih i ekonomskih mogućnosti i usklađivanje s pravnim zahtjevima, ciljevima, načelima i politikama Europske unije i nacionalnim pravnim i regulatornim okvirima. U centru će se prikupljati i obrađivati otpad koji nastaje na području Splitsko-dalmatinske županije (55 gradova i općina). Dio otpada nastao u blizini dopremat će se u CGO izravno, dok će se otpad iz udaljenijih dijelova Županije pretovarivati u pretovarnim stanicama (PS). CGO u Splitsko-dalmatinskoj županiji sa svojim osnovnim dijelovima treba zadovoljiti potrebe obrade i odlaganja otpada Splitsko-dalmatinske županije na ekološki prihvatljiv i ekonomski održiv način u razdoblju 2023.–2044. Također, uspostavljanjem ovog CGO-a za potrebe cijele Županije i uključivanjem svih jedinica lokalne samouprave u predviđeni sustav stvorit će se uvjeti za sanaciju i zatvaranje svih postojećih neusklađenih odlagališta na tom području. Strateški karakter projekta možda se najbolje očituje u činjenici da će uspostavljeni CGO SDŽ-a zadovoljavati potrebe oko 10,6 % populacije Republike Hrvatske. Iz navedenog, jasno je da je projekt direktno usklađen s prioritetom <i>Zaštita okoliša i prirode i stvaranje otpornosti na klimatske promjene i prirodne katastrofe</i>, preciznije s mjerom <i>PC 3.1. M3: Unapređenje sustava cjelovitog i održivog gospodarenja otpadom</i>.	
Ključne točke ostvarenja projekta	• potpisivanje Ugovora za radove za projektiranje i građenje CGO-a • potpisivanje Ugovora za radove za građenje šest pretovarnih stanica • izgradnja šest pretovarnih stanica • izgradnja postrojenja za mehaničko-biološku obradu (MBO) miješanog komunalnog otpada (MKO) • izgradnja reciklažnih dvorišta za odvojeno odlaganje komunalnog otpada, građevinskog otpada i otpada od rušenja • izgradnja prve kazete odlagališta za neopasni otpad i kazete za inertni otpad • izgradnja uređaja za obradu otpadnih voda • izgradnja upravne i servisne zgrade • ishodena uporabna dozvola	
Planirani rokovi	Početak provedbe: 2018.	Kraj provedbe: 2023.
Procijenjena vrijednost projekta	611.419.690,00 kn	
Izvori sufinanciranja	Proračun Splitsko-dalmatinske županije, Kohezijski fond	

STRATEŠKI PROJEKT 6.

Posebni cilj 3.1.	PC 3.1. Zaštita okoliša i prirode, otvaranje otpornosti na klimatske promjene i prirodne katastrofe
Mjera 2:	PC 3.1. M2: Promicanje prilagodbe na klimatske promjene, sprečavanje rizika, otpornosti na katastrofe
Naziv projekta	Uspostava Nastavnog regionalnog središta za osposobljavanje operativnih snaga u sustavu vatrogastva
Naziv nositelja provedbe	Splitsko-dalmatinska županija
Lokacija projekta	Splitsko-dalmatinska županija, Općina Klis, naselje Vučevica
Svrha projekta	Svrha projekta jest povećavanje kapaciteta organizacija hitnih službi u svrhu poboljšane učinkovitosti pri rješavanju prirodnih katastrofa i katastrofa uzrokovanih ljudskim djelovanjem, I to smanjujući izloženost stanovništva utjecaju opasnosti i povećavajući sigurnost na prostoru Splitsko-dalmatinske županije poboljšavanjem mjera i instrumenata za prevenciju i upravljanje u hitnim slučajevima. Unapređenje operativnih sposobnosti hitnih službi osigurat će se nabavkom sigurnosne opreme i uspostavom Nastavnog regionalnog središta za osposobljavanje operativnih snaga u sustavu vatrogastva. Sjedište Centra Splitsko-dalmatinske županije bit će u Vučevici, odakle će se koordinirati, ali i educirati i osposobljavati osoblje u području zaštite od prirodnih i drugih nesreća, a predviđena je izgradnja i opremanje simulacijskih objekata, organiziranje vježbi, seminara za naprednu obuku (prekogranična razmjena znanja), pokaznih vježbi spašavanja civila i dr. U skladu s prethodno izrađenom projektnom dokumentacijom 2020. započinje izgradnja dijela objekata predviđenih u Nastavnom središtu kojem će uslijediti opremanje unutarnjih i vanjskih prostora specifičnom, visokovrijednom opremom. Glavni su rezultati projekta: 1. nadograđeni regulatorni sustav za hitne službe i institucionalna suradnja među uključenim akterima 2. povećana svijest i ponašanje građana kroz participativne akcije 3. poboljšana prevencija i upravljanje rizikom u uključenim obalnim regijama nadogradnjom Sustava za upravljanje u hitnim situacijama (EMS), usmjerenog na promatranje i predviđanje geofizičkih čimbenika koji utječu na ljude i imovinu, koordinaciju hitnih intervencija i aktiviranje kanala komunikacije s interventnim timovima i pogođenim stanovništvom Iz navedenog je razvidno da se projekt uklapa u PC 3.1. <i>Zaštita okoliša i prirode i stvaranje otpornosti na klimatske promjene i prirodne katastrofe</i> s obzirom na to da će svojim ciljem i ostvarenim rezultatima pridonijeti navedenom posebnoj cilju, i to u smislu zaštite okoliša i prirode prevencijom i/ili žurnim reagiranjem na katastrofe.
Ključne točke ostvarenja projekta	• izrađen glavni projekt (provedeno) • ishoda građevinska dozvola (provedeno) • izgradnja objekata Nastavnog središta, dio predviđenog projekta (u tijeku) • opremanje dijela unutarnjih i vanjskih prostora Nastavnog središta (u tijeku) • priprema projektne dokumentacije za nastavak izgradnje (u planu)
Planirani rokovi	Početak provedbe: 2020. Kraj provedbe: 2026.
Procijenjena vrijednost projekta	130.000.000,00 kn
Izvori sufinanciranja	Europski fond za regionalni razvoj, Proračun Splitsko-dalmatinske županije

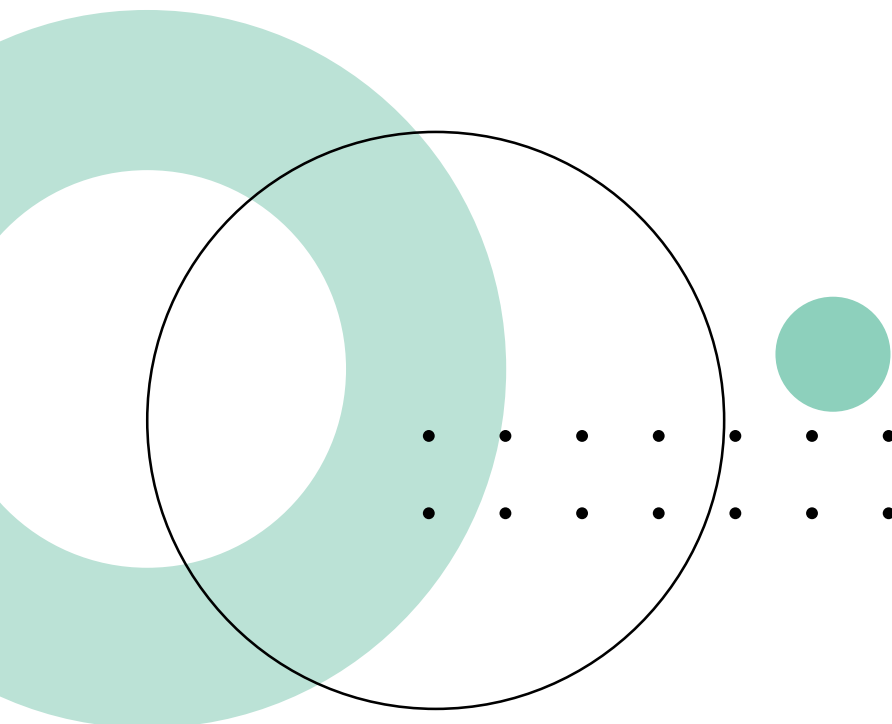
STRATEŠKI PROJEKT 7.		
Posebni cilj 3.2.	PC 3.2. Održivi razvoj infrastrukturnih sustava	
Mjera 2:	PC 3.2. M2: Podizanje kvalitete, održivosti i učinkovitosti energetskeg sustava	
Naziv projekta	Projekt izgradnje reverzibilne hidroelektrane Blaca (Korita)	
Naziv nositelja provedbe	HEP – proizvodnja d.o.o.	
Lokacija projekta	Općina Otok, naselje Otok	
Svrha projekta	Svrha projekta podizanje je kvalitete, održivosti i učinkovitosti energetskeg sustava SDŽ-a izgradnjom reverzibilne hidroelektrane (RHE) Blaca (Korita). Jedan od glavnih rezultata projekta bit će povećavanje proizvodnje električne energije uz održivu uporabu i povećavanje iskoristivosti raspoloživog hidroenergetskog potencijala rijeke Cetine. Energetski doprinos RHE Blaca (Korita) u povećavanju je proizvodnje vršne i regulacijske energije i u optimizaciji rada postojećih hidroelektrana na slivu, kao i u regulaciji vodnog vala, što osigurava uvjete za rad HE Orlovac maksimalnom snagom tijekom velikih voda. Također, implementacijom projekta stvaraju se uvjeti za jaču zaštitu od poplava i bolje funkcioniranje budućeg sustava odvodnje i navodnjavanja u Sinjskom polju. Strateška narav projekta očituje se u činjenici da pridonosi realizaciji više posebnih ciljeva Plana razvoja. Iz svrhe projekta jasno je da je projekt direktno usklađen s <i>PC 3.2. Održivi razvoj infrastrukturnih sustava</i>, preciznije s mjerom <i>PC 3.2. M2: Podizanje kvalitete, održivosti i učinkovitosti energetskeg sustava</i>. Također, zbog stvaranja preduvjeta za bolje funkcioniranje budućeg sustava navodnjavanja pridonosi implementaciji posebnog cilja <i>1.4. Razvoj održive i pametne poljoprivrede Splitsko-dalmatinske županije</i>, odnosno njegovom mjerom <i>2: Razvoj infrastrukture, suprastrukture i programa potrebnih za razvoj konkurentne i otporne poljoprivrede</i>. Nadalje, s obzirom na to da projekt stvara uvjete za jaču zaštitu od poplava jasno je da pridonosi i realizaciji <i>PC 3.1. Zaštita okoliša i prirode i stvaranje otpornosti na klimatske promjene i prirodne katastrofe</i>, preciznije mjerom <i>PC 3.1. M2: Promicanje prilagodbe na klimatske promjene, sprečavanje rizika, otpornosti na katastrofe</i>.	
Ključne točke ostvarenja projekta	Izgrađena reverzibilna hidroelektrana i puštena u pogon / spojena na mrežu distribucije električnom energijom.	
Planirani rokovi	Početak provedbe: 2023.	Kraj provedbe: 2027.
Procijenjena vrijednost projekta	4.000.000.000,00 kn	
Izvori sufinanciranja	Nacionalna sredstva	

STRATEŠKI PROJEKT 8.

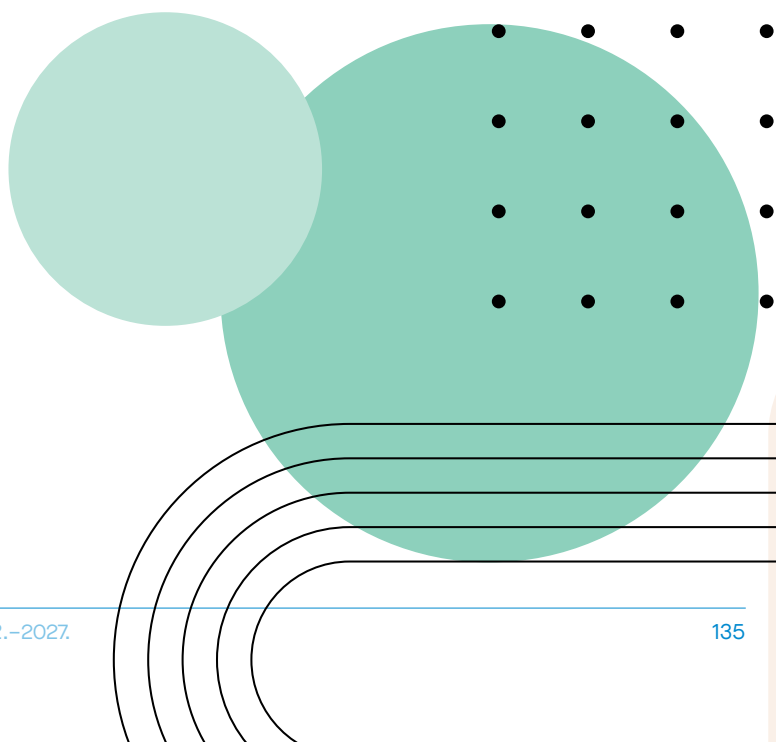
Posebni cilj 3.2.	PC 3.2. Održivi razvoj infrastrukturnih sustava
Mjera 5:	PC 3.2. M5: Razvoj i povećavanje vodoopskrbnog sustava Županije
Naziv projekta	Poboljšavanje vodoopskrbe otoka Brača, Hvara, Šolte i Visa
Naziv nositelja provedbe	Hrvatske vode
Lokacija projekta	Splitsko-dalmatinska županija, JLS Omiš i otoci Brač, Hvar, Šolta, Vis
Svrha projekta	Svrha projekta povećavanje je kapaciteta, sigurnosti opskrbe i optimalizacija vodoopskrbnog sustava otoka Brača, Hvara, Šolte i Visa. Otoci Brač, Hvar i Šolta do dovoda vode s kopna koristili su se vlastitim otočkim resursima ograničenog kapaciteta, dok je otok Vis i danas orijentiran na vlastite resurse. Sustav dovoda vode s kopna na navedene otoke temelji se na zahvatu vode u zasunskoj komori HE Zakućac pored Omiša. Voda se od zasunske komore dovodi do uređaja za obradu vode Zagrad te se nakon obrade upušta u vodoopskrbni sustav Omiša i otoka Brača, Hvara i Šolte. Uređaj je građen fazno, trenutni kapacitet uređaja iznosi 630 l/s, a projektirani konačni kapacitet iznosi 1050 l/s. Karakteristika je predmetnog vodoopskrbnog sustava da se voda do otoka veći dio godine transportira gravitacijski (osim u danima maksimalne potrošnje u kojima se uključuju procrpnice), što je izrazito povoljno zbog malih energetske troškova. Kako bi regionalni sustav OBHŠV mogao isporučivati dodatne količine vode, za kojima se već sad ukazuje potreba, potrebno je investirati u povećavanje kapaciteta zajedničkih objekata: - sanacija dovodnog cjevovoda zahvat – Zagrad - dogradnja uređaja Zagrad - obnova i dogradnja tranzitnog cjevovoda Zagrad – obalni rub - izgradnja dodatnog podmorskog cjevovoda Omiš – Brač - izgradnja procrpnice Tunel na Braču - rekonstrukcija zapadnog ogranka na Braču - izgradnja dodatnog podmorskog cjevovoda Brač – Šolta. Otok Vis opskrbljuje se vodom iz vlastitih izvora (zahvaćanje podzemne vode putem pet zdenaca u središnjem dijelu otoka – Korita, kao i zdenca K1 i izvorišta Pizdica u Komiži). U vodoopskrbne objekte ugrađena je oprema nadzorno-upravljačkog sustava kako bi se maksimalno racionalno rabile podzemne vode otoka koje su zasad jedini izvor opskrbe, 0 kn neto. Glavni su rezultati projekta: 1. poboljšani i nadograđeni vodoopskrbni sustav kojim se potrošačima na optimalan način uz veću sigurnost omogućava isporuka dovoljne količine kvalitetne i sanitarno ispravne vode 2. unapređivanje obrade pitke vode u skladu s Direktivom (EU) o vodi za piće 3. povećan stupanj priključenosti stanovništva na sustav javne vodoopskrbe 4. smanjeni gubitci u vodoopskrbnoj mreži
Ključne točke ostvarenja projekta	U tijeku je izrada projektne dokumentacije za dio zajedničkih dijelova sustava, a tijekom 2022. planira se započeti s izradom Studijske i ostale dokumentacije potrebne za prijavu na fondove EU-a.
Planirani rokovi	Početak provedbe: 2020. Kraj provedbe: 2027.
Procijenjena vrijednost projekta	187.500.000 kn neto (investicija u zajedničke objekte vodoopskrbnog sustava)
Izvori financiranja	JLS, IVU (isporučitelj vodnih usluga), Hrvatske vode, Ministarstvo gospodarstva i održivog razvoja, Europski kohezijski fond

STRATEŠKI PROJEKT 9.		
Posebni cilj 3.3.	PC 3.3. Energetska tranzicija Županije	
Mjera 3:	PC 3.3. M3: Povećavanje energetske učinkovitosti i korištenja obnovljivim izvorima energije za sektor opće potrošnje	
Naziv projekta	Izgradnja sunčane elektrane Dugopolje	
Naziv nositelja provedbe	HEP – proizvodnja d.o.o	
Lokacija projekta	Općina Dugopolje	
Svrha projekta	Svrha projekta jest realizacijom izgradnje sunčane elektrane pridonijeti diversifikaciji i sigurnosti opskrbe električnom energijom u skladu s lokalnim uvjetima i mogućnostima. Predmetni zahvat u skladu je s nacionalnim smjernicama energetskog razvoja za postizanje okvirnih klimatsko-energetskih ciljeva i poticaja proizvodnje energije iz obnovljivih izvora energije. Lokacija sunčane elektrane Dugopolje nalazi se oko 2 km zapadno od poslovne zone Dugopolje, na istočnim obroncima Kočinjeg brda. Odabrano područje prostora sunčane elektrane obuhvaća otprilike 35 ha. SE Dugopolje planira se izvesti u maksimalnoj snazi u jednoj fazi s obzirom na maksimalnu moguću snagu do 10 MW. Pretpostavljena je uporaba osnovnih FN blokova s po 24 FN modula i izmjenjivača snage 20 kW. Zbog štednje prostora izmjenjivači su smješteni vani, ispod montažne konstrukcije FN modula. Polje FN modula koje se sastoji od triju osnovnih FN blokova upareno je s jednim izmjenjivačem. Uvažavajući prostorom definirana ograničenja, na lokaciji je moguće realizirati elektranu s FN poljem snage nešto više od 10 MWp, odnosno uz pretpostavljenu konfiguraciju spajanja FN polja i izmjenjivača, priključne snage 10 MW. Planirani zahvat ne zadire u područja zaštićena temeljem Zakona o zaštiti prirode (NN 80/13, 15/18, 14/19, 127/19). U skladu s Prilogom II. Uredbe o procjeni utjecaja zahvata na okoliš (NN 61/14 i 03/17) sunčana elektrana <i>Dugopolje</i> kao samostojeći objekt na popisu je zahvata za koje se provodi ocjena o potrebi procjene utjecaja zahvata na okoliš, a za koje je nadležno Ministarstvo, a potpada pod točku 2.4. <i>Sunčane elektrane kao samostojeći objekti</i>. Izrađen je elaborat zaštite okoliša (Izrađivač: Oikon d.o.o., Zagreb; kolovoz 2018.) i izdana je lokacijska dozvola u svibnju 2019. te se u 2022. očekuje finalizacija projektno-tehničke dokumentacije. Projekt je u potpunosti u skladu s posebnim ciljem PC 3.3. <i>Energetska tranzicija Županije</i>, odnosno mjerom PC 3.3. M3: <i>Povećavanje energetske učinkovitosti i korištenja obnovljivim izvorima energije za sektor opće potrošnje</i>.	
Ključne točke ostvarenja projekta	Izgrađena solarna elektrana i puštena u pogon / spojena na mrežu distribucije električnom energijom.	
Planirani rokovi	Početak provedbe: 2023.	Kraj provedbe: 2026.
Procijenjena vrijednost projekta	60.000.000,00 kn	
Izvori sufinanciranja	Nacionalna sredstva	

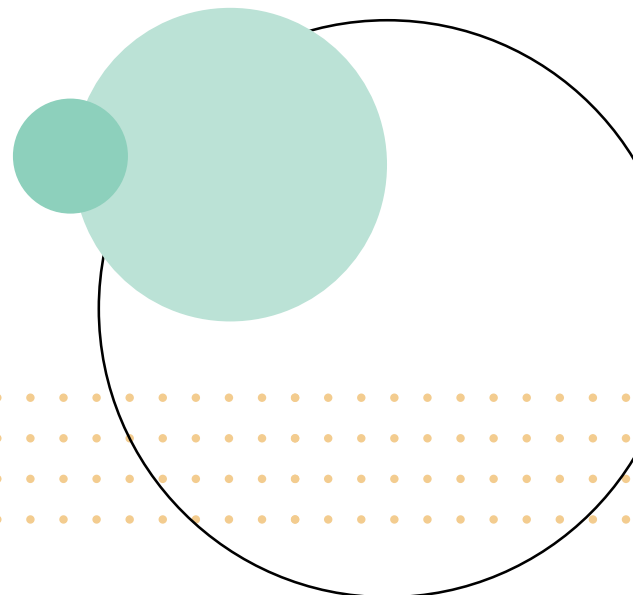
STRATEŠKI PROJEKT 10.

Posebni cilj 3.5.	PC 3.5. Razvoj općeg prometnog sustava
Mjera 2:	PC 3.5. M2: Razvoj željezničkog prometa i infrastrukture
Naziv projekta	Projekt povezivanja brzom prigradskom željeznicom kolodvora Split u trajektnoj luci Split (Istočna obala) sa Zračnom lukom Split i izgradnja intermodalnog čvora novog glavnog kolodvora Split (Kopilica)
Naziv nositelja provedbe	Ministarstvo mora, prometa i infrastrukture u suradnji s društvom HŽ Infrastruktura, HŽ Putnički prijevoz, Gradom Splitom, Kaštelima, Solinom, Trogirem i Splitsko-dalmatinskom županijom
Lokacija projekta	Grad Split, Grad Kaštela
Svrha projekta	Svrha projekta jest uspostava integriranog javnog putničkog prijevoza na području splitske aglomeracije s naglaskom na poveznicu trajektne luke sa Zračnom lukom Split. Projekti <i>Novi ulaz u Split čvor Vučevica na A1 – tunel Kozjak – čvor na DC8 – Trajektna luka Split; Nova multimodalna platforma Splitske aglomeracije Solin – Stobreč – Dugi Rat – Omiš; Projekt povezivanja brzom prigradskom željeznicom kolodvora Split u trajektnoj luci Split (Istočna obala) sa Zračnom lukom Split i izgradnja intermodalnog čvora novog glavnog kolodvora Split (Kopilica)</i> koje je prepoznala Vlada RH kao projekte važne za gospodarski, prometni i cjelokupni društveni razvoj Splitsko-dalmatinske županije i Grada Splita, zbog čega ih je Vlada RH svojim Zaključkom uvrstila na listu strateških projekata Republike Hrvatske. Projekt povezivanja brzom prigradskom željeznicom kolodvora Split u trajektnoj luci Split (Istočna obala) sa Zračnom lukom Split i izgradnja intermodalnog čvora novog glavnog kolodvora Split (Kopilica) obuhvaća rekonstrukciju kolodvora Split u gradskoj luci i kolodvora Split Predgrađe (Kopilica). Povezivanjem kolodvora Split i Zračne luke Split modernom željeznicom osigurava se učinkovit i ekološki prihvatljiv prijevoz putniku do samog centra grada. Projekt je u potpunosti u skladu s posebnim ciljem PC 3.5. <i>Razvoj općeg prometnog sustava</i>, odnosno mjerom PC 3.5. M2: <i>Razvoj željezničkog prometa i infrastrukture</i>.
Ključne točke ostvarenja projekta	Izrada Studije izvodljivosti u nadležnosti je Ministarstva mora, prometa i infrastrukture – Uprava za strateško planiranje i fondove EU-a. Izrađena Studija izvodljivosti dat će potrebne podatke za dimenzioniranje kolodvora Split Predgrađe (Kopilica), tehničko rješenje kolodvora Split (Istočna obala) i odabranu trasu nove pruge, nakon čega će se nastaviti s daljnjim aktivnostima potrebnim za realizaciju ovog projekta (aplikacija za sufinanciranje iz fondova EU-a, izrada tehničke dokumentacije, radovi).
Planirani rokovi	Početak provedbe: 2022. Kraj provedbe: 2027.
Procijenjena vrijednost projekta	1.100.000.000,00 kn
Izvori sufinanciranja	Nacionalna sredstva, Suфинансiranje iz fondova EU-a

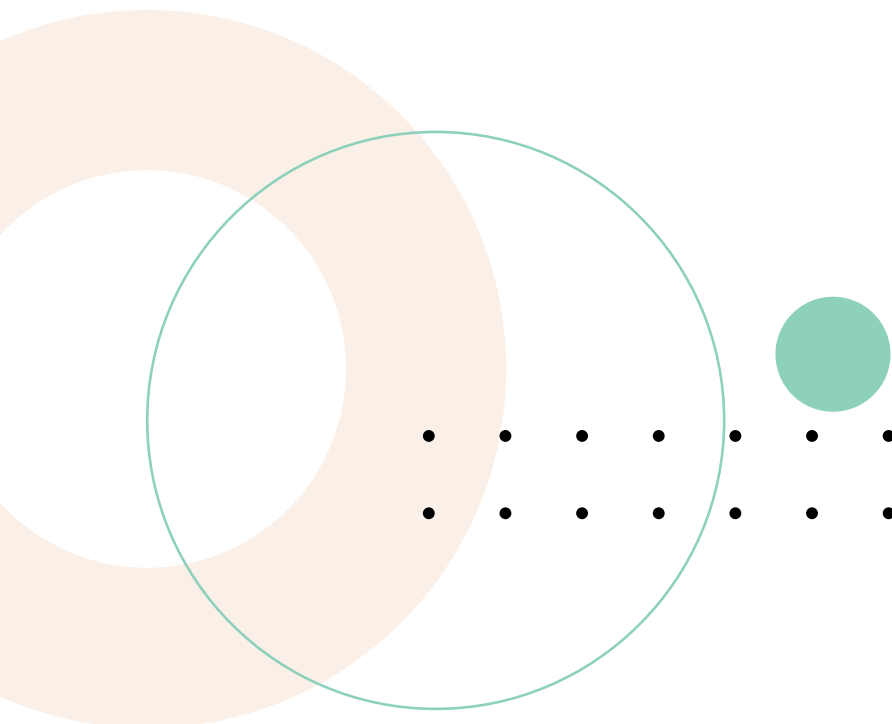

STRATEŠKI PROJEKT 11.		
Posebni cilj 3.5.	PC 3.5. Razvoj općeg prometnog sustava	
Mjera 4:	PC 3.5. M4: Razvoj cestovne infrastrukture i usluga	
Naziv projekta	Projekt Izgradnje spojne ceste čvor Vučevica na A1 – čvor na DC8, dionica čvor Vučevica – tunel Kozjak, poddionica čvor Vučevica – sjeverni portal tunela Kozjak, duljine oko 0,40 km	
Naziv nositelja provedbe	Hrvatske ceste d.o.o.	
Lokacija projekta	Splitsko-dalmatinska županija	
Svrha projekta	Svrha projekta jest razvoj cestovne infrastrukture i usluga u SDŽ-u izgradnjom spojne ceste čvor Vučevica na A1 – čvor na DC8, dionica čvor Vučevica – tunel Kozjak, poddionica čvor Vučevica – sjeverni portal tunela Kozjak. Izgradnjom spojne ceste čvor Vučevica postigla bi se aktivacija novog prilaza autocesti za urbanu aglomeraciju Split na već izgrađeno čvorište Vučevica na A1, čime bi tranzit i ciljni promet bio izravno usmjeren na autocestu, dok bi splitske gradske prometnice bile rasterećene i upotrebljavane većim dijelom za lokalni promet. Danas, spoj Trajektne luke Split na autocestovnu mrežu (pravac A1), odnosno europsku TEM mrežu prometnica, ostvaruje se državnom cestom DC410, koja prolazi središtem Grada Splita do istočne obale Trajektne luke i u trenutnom stanju ne zadovoljava prometne potrebe naročito u vrijeme turističke sezone. Projekt čvor Vučevica – tunel Kozjak – D8 – trajektna luka Split zasad obuhvaća fazu izgradnje ceste od čvora Vučevica do čvorišta na D8 u Kaštelima. Duljina je zahvata 7,92 km, a zahvat obuhvaća izgradnju tunela Kozjak duljine 2.525 m. Poveznica bi vodila od čvora Vučevica na autocesti A1 kroz masiv Kozjaka preko Kaštela i zaljeva do Kopilice (lokacija planiranog novog autobusnog i željezničkog kolodvora) odnosno dalje do trajektne luke. Iz svrhe projekta jasno je da je projekt direktno usklađen s prioritetom PC 3.5. <i>Razvoj općeg prometnog sustava</i>, odnosno mjerom PC 3.5. M4: <i>Razvoj cestovne infrastrukture i usluga</i>. Također, s obzirom na to da se realizacijom projekta stvara bolja i učinkovitija veza autoceste s trajektnom lukom, može se utvrditi da je projekt usklađen i s mjerom PC 3.5. M3: <i>Razvoj pomorske infrastrukture i usluga</i>. Veza autoceste s Koplicom dugoročno će pridonijeti realizaciji mjere PC 3.5. M2: <i>Razvoj željezničkog prometa i infrastrukture</i>. Osim navedenog, provedba projekta omogućila bi bitno kraću i bržu vezu splitske aglomeracije s budućim tehnološkim parkom Dračevica (PC 1.2. M4: <i>Jačanje kapaciteta poduzetničkih potpornih institucija, uz razvoj novih usluga i infrastrukture</i>) te, još bitnije, s planiranim CGO Lečevica i nastavnim regionalnim središtem za osposobljavanje operativnih snaga u sustavu vatrogastva (Vučevica). Naime, provedbom projekta zbog skraćivanja vremena i dužine putovanja ostvarile bi se značajne uštede na troškovima prijevoza otpada do planiranog CGO Lečevica (usklađenost s mjerom PC 3.1. M3: <i>Unapređenje sustava cjelovitog i održivog gospodarenja otpadom</i>).	
Ključne točke ostvarenja projekta	Izgrađena cestovna infrastruktura	
Planirani rokovi	Početak provedbe: 2022.	Kraj provedbe: 2026.
Procijenjena vrijednost projekta	900.000.000,00 kn	
Izvori sufinanciranja	Hrvatske ceste d.o.o., Kohezijski fond, Grad Split	

STRATEŠKI PROJEKT 12.	
Posebni cilj 3.5.	PC 3.5. Razvoj općeg prometnog sustava
Mjera 4:	PC 3.5. M4: Razvoj cestovne infrastrukture i usluga
Naziv projekta	Multimodalna platforma Splitske aglomeracije Solin – Stobreč – Dugi Rat – Omiš
Naziv nositelja provedbe	Hrvatske ceste d.o.o.
Lokacija projekta	Splitsko-dalmatinska županija
Svrha projekta	Svrha projekta jest razvoj cestovne infrastrukture i usluga u SDŽ-u uspostavom multimodalne platforme Splitske aglomeracije Solin – Stobreč – Dugi Rat – Omiš. Projekt naziva Multimodalna platforma Splitske aglomeracije predstavlja nastavak izgradnje obilaznice Splita, od Solina do Omiša. Brza cesta Solin – Stobreč – Dugi Rat – Omiš sadržava spojne ceste čvor TTTS – Stobreč, čvor Stara Podstrana – Podstrana, čvor Jesenice – Jesenice i čvor Dugi Rat – Dugi Rat. Ukupna duljina zahvata iznosi 21,5 km, od toga se 15,4 km projektira kao četverotračna cesta (Mravince – čvor Jesenice), a ostatak od 5 km kao dvotračna (čvor Jesenice – Omiš). Očekivani rezultati projekta uključuju eliminaciju ključnih <i>uskih grla</i> u aglomeraciji Splita, povećavanje sigurnosti i poboljšavanje stanja okoliša u UA Split preusmjeravanjem prometnih tokova. Projekt nove multimodalne platforme splitske aglomeracije proglašen je strateškim projektom Vlade RH čija će implementacija otvoriti pristup novoj trajektnoj luci Krilo Jesenice u koju će biti izmješten dio trajektnih linija iz Splita u ljetnoj sezoni, a duljina trajektne linije kopno – Supetar time će se skratiti s 9,1 na 4,7 NM. Istodobno će se izbjeći postojeća <i>uska grla</i> na križanju u Stobreču, ali i kroz grad Omiš na mostu preko Cetine. Također, obnovom postojeće DC8 na dionici od oko 20 km znatno će se pridonijeti poboljšavanju niske razine sigurnosti u prometu. Projekt je bio naveden u Operativnom Programu Konkurentnost i kohezija 2014. – 2020. kao prioritetni projekt za financiranje sredstvima Europskog fonda za regionalni razvoj, i to u sklopu investicijskog prioriteta 7a – Podupiranje multimodalnog jedinstvenog europskog prometnog prostora ulaganjem u TEN-T. Kako zbog manjka alokacije sredstava u tom Operativnom Programu tako i zbog dugotrajne, kompleksne pripreme projekta korisnika Hrvatske ceste d.o.o., projekt je naveden kao prvi prioritet u kontekstu novih cestovnih projekata za sufinanciranje sredstvima EU-a, a u sklopu novog OPKK-a 2021. – 2027. Iz svrhe projekta jasno je da je projekt direktno usklađen s prioritetom PC 3.5. <i>Razvoj općeg prometnog sustava</i>, odnosno mjerom PC 3.5. M4: <i>Razvoj cestovne infrastrukture i usluga</i>. Također, s obzirom na to da će se realizacijom projekta otvoriti pristup novoj trajektnoj luci Krilo Jesenice u koju će biti izmješten dio trajektnih linija iz Splita, može se utvrditi da je projekt usklađen i s mjerom PC 3.5. M3: <i>Razvoj pomorske infrastrukture i usluga</i>. Nadalje, s obzirom na to da realizacija projekta stvara preduvjete za multimodalni transport (u ovom slučaju cesta – trajekt), jasno je da je projekt i u skladu s mjerom PC 3.4. M2: <i>Stvaranje preduvjeta za razvoj multimodalnog prijevoza</i>.
Ključne točke ostvarenja projekta	Uspostava multimodalne platforme Splitske aglomeracije Solin – Stobreč – Dugi Rat – Omiš
Planirani rokovi	Početak provedbe: 2022. Kraj provedbe: 2026.
Procijenjena vrijednost projekta	2.371.000.000,00 kn
Izvori sufinanciranja	Hrvatske ceste d.o.o., Kohezijski fond

STRATEŠKI PROJEKT 13.		
Posebni cilj 3.5.	PC 3.5. Razvoj općeg prometnog sustava	
Mjera 3:	PC 3.5. M3: Razvoj pomorske infrastrukture i usluga	
Naziv projekta	KRILO JESENICE – Uređenje i dogradnja luke	
Naziv nositelja provedbe	Lučka uprava Splitsko-dalmatinske županije	
Lokacija projekta	Općina Dugi Rat	
Svrha projekta	Svrha projekta jest razvoj pomorske infrastrukture i usluga u SDŽ-u uređenjem i dogradnjom luke Krilo Jesenice. Uređenje i dogradnja luke rezultirat će nastankom nove trajektne luke Krilo Jesenice u koju će biti izmješten dio trajektnih linija iz Splita u ljetnoj sezoni, a duljina trajektne linije kopno – Supetar time će se skratiti s 9,1 na 4,7 NM. Područje obuhvata projekta nalazi se na području postojeće luke Krilo Jesenice, gdje je predviđeno uređenje i produljenje postojećih, glavnog i sekundarnog, lukobrana luke. Uređenje se provodi na način da se s unutarnje i dijelom s vanjske strane lukobrana uređuje obalni zid za prihvat plovila, a ostali dio vanjske strane lukobrana uređuje se obrambenim kamenometom – školjerom. Unutar luke uređuju se dionice obalnih zidova za prihvat plovila. U sklopu uređenja vanjskih lukobrana predviđa se izvedba trajektne rampe za prihvat trajekata, interne prometnice i parkinga za promet i prihvat vozila, kao i pratećih objekata u funkciji lučkih sadržaja. Za predmetni projekt ishodena je odgovarajuća lokacijska dozvola. U tijeku je priprema natječajne dokumentacije za izradu glavnog projekta te se očekuje ishodenje građevinske dozvole do srpnja 2022., objava natječaja za izvođenje radova tijekom ljeta i početak radova na lokaciji u jesen 2022. Iz svrhe projekta jasno je da je projekt direktno usklađen s prioritetom PC 3.5. <i>Razvoj općeg prometnog sustava</i>, odnosno mjerom PC3.5. M3: <i>Razvoj pomorske infrastrukture i usluga</i>. Također, s obzirom na to da će se realizacijom projekta otvoriti pristup novoj trajektnoj luci Krilo Jesenice u koju će biti izmješten dio trajektnih linija iz Splita, može se utvrditi da je projekt usklađen i s mjerom PC 3.5. M3: <i>Razvoj pomorske infrastrukture i usluga</i>. Nadalje, s obzirom na to da realizacija projekta stvara preduvjete za multimodalni transport (u ovom slučaju cesta – trajekt), jasno je da je projekt u skladu i s mjerom PC 3.4. M2: <i>Stvaranje preduvjeta za razvoj multimodalnog prijevoza</i>.	
Ključne točke ostvarenja projekta	Dograđena trajektna luka	
Planirani rokovi	Početak provedbe: 2022.	Kraj provedbe: 2026.
Procijenjena vrijednost projekta	35.000.000,00 kn	
Izvori financiranja	Proračun Splitsko-dalmatinske županije, sufinanciranje fondova EU-a	

STRATEŠKI PROJEKT 14.

Posebni cilj 4.1.	PC 4.1. Povećana i uravnotežena kvaliteta života stanovništva Splitsko-dalmatinske županije
Mjera 4:	PC 4.1. M4: Poboļšan i teritorijalno uravnotežen sustav zdravstva na području Splitsko-dalmatinske županije i stvaranje uvjeta za pružanje visokokvalitetnih zdravstvenih usluga.
Naziv projekta	Jaćanje kapaciteta KBC-a Split implementacijom projekata Centra za akutnu medicinu, Centra za specijalistićko-konzilijarnu zdravstvenu zaštitu i Istraživaćkog medicinskog centra Split (IMCS)
Naziv nositelja provedbe	Klinićki bolnićki centar Split
Lokacija projekta	Grad Split
Svrha projekta	Svrha projekta jest poboļšavanje sustava zdravstva na području Splitsko-dalmatinske županije i stvaranje uvjeta za pružanje visokokvalitetnih zdravstvenih usluga jaćanjem kapaciteta Klinićkog bolnićkog centra Split u područjima akutne medicine, specijalistićko-konzilijarne zdravstvene zaštite i znanstvenih istraživanja u medicini. Projekt se sastoji od triju glavnih komponenti (potprojekta): izgradnje i uspostave Centra za akutnu medicinu; izgradnje i uspostave Centra za specijalistićko-konzilijarnu zdravstvenu zaštitu; izgradnje i uspostave Istraživaćkog medicinskog centra Split. Projekt Centra za akutnu medicinu unutar kojeg će se smjestiti objedinjeni hitni bolnićki prijem i Zavod za hitnu medicinu realizirao bi se izgradnjom nove zgrade uz postojeću zgradu stacionara i rekonstrukciju postojeće zgrade Klinike za plućne bolesti. Time bi se novoizgraćena zgrada uklopila i funkcionalno povezala s postojećim sadržajima KBC-a Split, a ujedno bi se povezala bolnićka služba za hitnu medicinu sa županijskom ustanovom za hitnu medicinu, što će omogućiti izravnu suradnju izvanbolnićkih i bolnićkih službi. Projekt Centra za specijalistićko-konzilijarnu zdravstvenu zaštitu realizirao bi se izgradnjom nove zgrade na lokaciji postojećeg otvorenog parkirališta lokaliteta Firule. KBC Split ima sve veću potrebu za izgradnjom dodatnih kapaciteta za specijalistićko-konzilijarnu zdravstvenu zaštitu. Specijalistićko-konzilijarna djelatnost obuhvaća složenije mjere i postupke u pogledu prevencije, dijagnostićiranja i lijećenja bolesti i ozljeda. Povećavanjem kapaciteta omogućiti će se suvremen, ekonomićan i multidisciplinarnan naćin lijećenja koji znaćajno poboļšava kvalitetu zdravstvene skrbi. Projekt Istraživaćkog medicinskog centra u Splitu (IMCS) realizirao bi se gradnjom i opremanjem velike istraživaćko-inovacijske infrastrukture. Nadalje, projekt IMCS povezao bi infrastrukturna ulaganja i organizacijsku reformu prijavitelja – Klinićkog bolnićkog centra Split (KBC Split) i Medicinskog fakulteta u Splitu. Unutar projekta planirana je izgradnja, opremanje, uspostava i uvoćenje u rad osam organizacijskih laboratorija: 1) Laboratorij za humanu genetiku (HUGE), 2) Laboratorij za biologiju stanica i tkiva (BeST), 3) Laboratorij za bioinformatiku, analizu podataka i statistiku (BASE), 4) Laboratorij za srćano-žilnu medicinu i medicinu životnog stila (SrŹ), 5) Laboratorij za tumore (Tum), 6) Laboratorij za neurodegenerativne bolesti i neuroznanosť (NeuroD), 7) Laboratorij za regenerativnu medicinu i rehabilitaciju (ReMRē), 8) Laboratorij za razvoj i vrednovanje novih alata, lijekova i postupaka u klinićkoj medicini (FutClin). Implementacija ovog projekta predstavlja preduvjet za podizanje kvalitete znanstveno-istraživaćkog rada u području biomedicine i zdravstva povezivanjem znanstvenog i klinićkog rada i formiranjem interdisciplinarnih istraživaćkih grupa. Strateška narav projekta leŹi u ćinjenici da KBC-u Split gravitira oko 1.000.000 drŹavljana Republike Hrvatske i oko 500.000 stanovnika jućnog dijela susjedne Bosne i Hercegovine i 500.000 turista tijekom turistićke sezone, kao i da bi ovakvo snaćno jaćanje kapaciteta KBC-a Split znaćajno utjecalo na povećavanje kvalitete dostupne zdravstvene zaštite i kvalitete života ne samo stanovnika SDŹ-a već ćitave Jadranske Hrvatske. Projekt je u potpunosti usklaćen s posebnim ciljem PC 4.1. <i>Povećana i uravnotežena kvaliteta života stanovništva Splitsko-dalmatinske županije</i>, odnosno mjerom PC 4.1. M1: <i>Poboļšan i teritorijalno uravnotežen sustav zdravstva na području Splitsko-dalmatinske županije i stvaranje uvjeta za pružanje visokokvalitetnih zdravstvenih usluga</i>. Nadalje, s obzirom na snaćno znanstveno-istraživaćku komponentu projekta, moćemo utvrditi i da njegova implementacija pridonosi realizaciji mjere PC 1.1. M2: <i>Jaćanje infrastrukture i kapaciteta za istraživanje i inovacije i promoviranje centara kompetencija i istraživaćko-razvojno-inovacijskih (IRI) centara</i>, a s obzirom na to da se implementacijom projekta utjeće na jaćanje kapaciteta Medicinskog fakulteta u Splitu, jasno je da je projekt usklaćen i s mjerom PC 2.2. M3: <i>Poticanje razvoja visokog školstva snaćnom podrćskom Sveučilištu u Splitu</i>.
Ključne toćke ostvarenja projekta	Poboļšan ukupan sustav zdravstva na području Splitsko-dalmatinske županije i izvršena pretpostavka za pružanje visokokvalitetnih zdravstvenih usluga, odnosno ojaćani kapaciteti KBC-a Split.
Planirani rokovi	Poćetak provedbe: 2022. Kraj provedbe: 2030.
Procijenjena vrijednost projekta	2.481.607.160,00 kn
Izvori financiranja	Nacionalna sredstva, sufinanciranje fondova EU-a

STRATEŠKI PROJEKT 15.

Posebni cilj 3.5. PC 4.1. Povećana i uravnotežena kvaliteta života stanovnika Splitsko-dalmatinske županije

Mjera 2: PC 4.1. M2: Poboljšani i teritorijalno uravnoteženi sustav socijalne skrbi na području Splitsko-dalmatinske županije s naglaskom na podršku programima deinstitucionalizacije

Naziv projekta **Rehabilitacijski centar u Dugopolju**

Naziv nositelja provedbe Splitsko-dalmatinska županija

Lokacija projekta Općina Dugopolje, Splitsko-dalmatinska županija

Svrha projekta jačanje je sustava socijalne skrbi Splitsko-dalmatinske županije izgradnjom regionalnog rehabilitacijskog centra. Primarni cilj projekta jest osiguravanje rehabilitacije djeci i osobama s invaliditetom i teškoćama u razvoju, kao i svim ostalim osobama kojima će iz bilo kojeg drugog razloga biti potrebna skrb i rehabilitacija. Uz sveobuhvatnu rehabilitaciju (svaka će osoba imati osigurane sve potrebne terapije na jednom mjestu u mogućnosti boravka) jedan od sekundarnih ciljeva jest rješavanje gorućeg problema skrbi za djecu koja ostanu bez roditeljske skrbi, kao i za odrasle osobe bez primjerene skrbi. Rehabilitacijski centar omogućavao bi, osim terapije i rehabilitacije, rekreaciju, radnu okupaciju i sportske aktivnosti te je kao takav jedinstven na području RH.

U Centru su planirana 92 kreveta za korisnike, od kojih će 20 biti u odvojenom objektu, a ostatak u trima međusobno povezanim zgradama stacionara. Na vanjskom terenu, koji ima više od 14 tisuća kvadratnih metara, izgradit će se i prostor za terapiju uz konje i pse, kao i povrtnjaci. U sklopu centra planiraju se unutarnji i vanjski bazen, mala i velika dvorana s pripadnim garderobama, teretana i tereni prilagođeni osobama sa smanjenom pokretljivošću. Na terenu u Dugopolju predviđena je dodatna sadnja stabala autohtonog crnog bora kako bi se lokacija zaštitila od bure i uredila kao poseban zaštićen okoliš. Unutar šume zamišljen je park, a i nekoliko objekata koji će imati 18 prostorija za rad službenika za stručnu pomoć. Trenutno je za projekt izrađeno idejno rješenje koje planira zahvate na području Općine Dugopolje, ukupne površine 11,268 m².

Projekt je u potpunosti usklađen s posebnim ciljem PC 4.1. *Povećana i uravnotežena kvaliteta života stanovništva Splitsko-dalmatinske županije*, odnosno mjerom PC 4.1. M2: *Poboljšani i teritorijalno uravnoteženi sustav socijalne skrbi na području Splitsko-dalmatinske županije s naglaskom na podršku programima deinstitucionalizacije*.

- Ključne točke ostvarenja projekta
- rješavanje vlasničko-korisničkih prava nad zemljištem
 - izrada projektno-tehničke dokumentacije i ishođenje građevinske dozvole
 - utvrđivanje načina osnivanja Ustanove i njezinim upravljanjem između Splitsko-dalmatinske županije, Vlade RH i Udruge Anđeli
 - osiguravanje financijskih sredstava za izgradnju rehabilitacijskog centra
 - izgradnja i opremanje rehabilitacijskog centra

Planirani rokovi Početak provedbe: 2022.

Kraj provedbe: 2027.

Procijenjena vrijednost projekta 200.000.000,00 kn

Izvori financiranja Proračun Splitsko-dalmatinska županija, nacionalna sredstva, sufinanciranje iz fondova EU-a

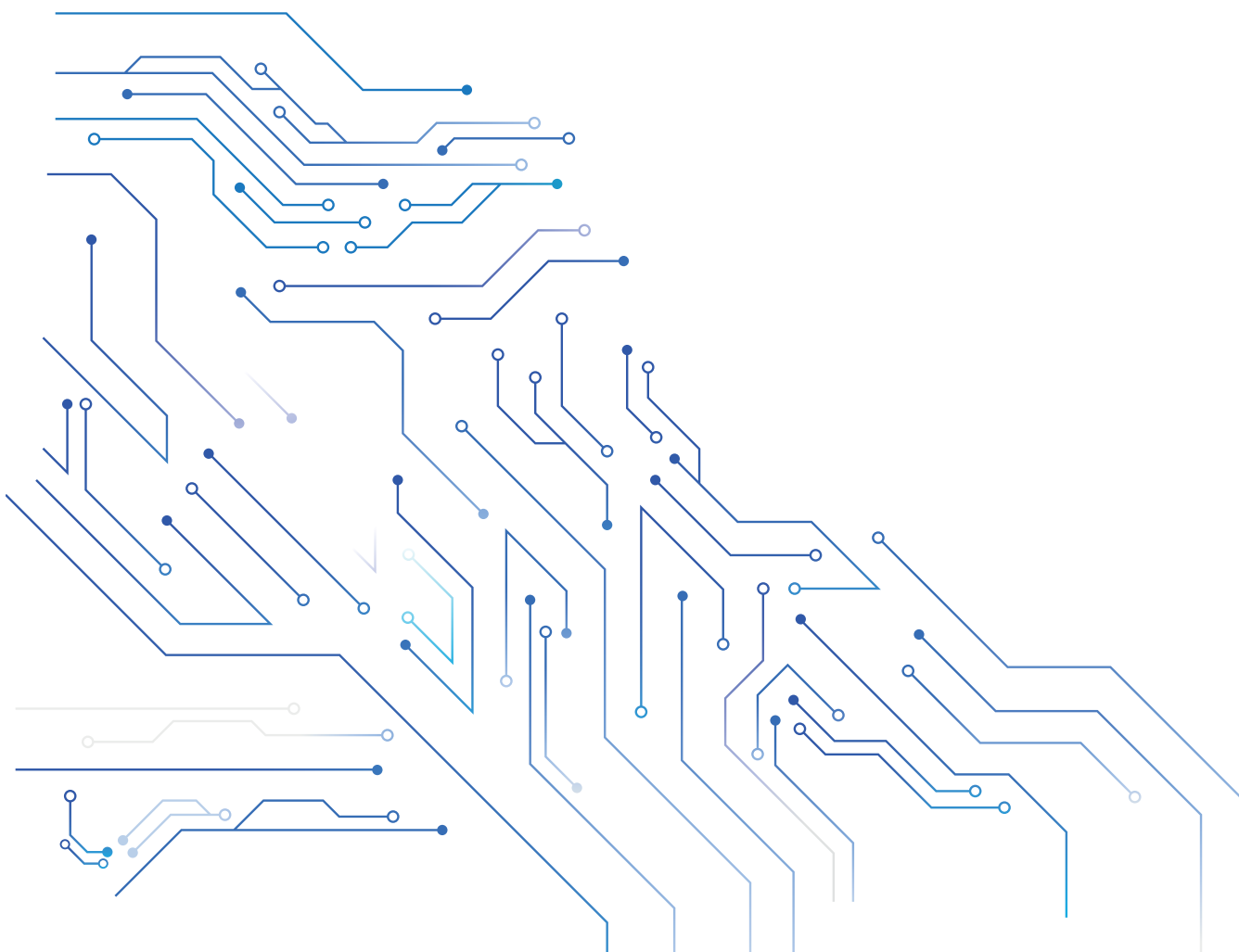
Indikativni financijski okvir s prikazom financijskih pretpostavki za provedbu posebnih ciljeva plana razvoja

U ovom dijelu sadržaja unutar tablice u nastavku navedeni su podatci o **ukupnom procijenjenom trošku provedbe pojedinog posebnog cilja** za cjelokupno razdoblje važenja akta, kao i indikativni iznosi troškova za pojedinu godinu provedbe (uvažavajući procijenjene troškove provedbe mjera utvrđenih za provedbu pojedinog posebnog cilja). Za svaki posebni cilj u Planu razvoja utvrđena je odgovarajuća proračunska stavka na kojoj je potrebno planirati sredstva za provedbu (šifra i naziv programa u proračunu Županije).

Utvrđivanjem indikativnog financijskog okvira u skladu s navedenim uputama i preporukama osigu-

rava se primjena načela održivosti, odgovornosti i usmjerenosti na rezultat te se olakšava pravovremeno i transparentno planiranje sredstava potrebnih za provedbu posebnih ciljeva utvrđenih u Planu razvoja.

Ukupna vrijednost financijskog okvira Plana razvoja iznosi 11.198.691.499,96 kn, što se odnosi isključivo na konsolidirani županijski proračun. Širi financijski okvir uključuje projekte jedinica lokalne samouprave, privatnog i civilnog sektora i projekte javno-pravnih tijela državne razine. Na popisu 15 strateških projekata nalazi se ukupno sedam projekata javno-pravnih tijela državne razine ukupne vrijednosti 11.135.107.160,00 kn.

Tablica 32. Financijski okvir Plana razvoja SDŽ-a (izvor: obrada autora)

R. br.	Posebni cilj	Proračunska stavka	2022.
1.	Stvaranje konkurentnog, održivog i resursno učinkovitog gospodarstva temeljenog na znanju	6002 Razvoj gospodarstva	16,551,443
2.	Jačanje malog i srednjeg poduzetništva i poduzetničkog okruženja	6000 Razvoj malog i srednjeg poduzetništva	13,484,000
3.	Razvoj teritorijalno ravnomjerno raspoređenog, cjelogodišnjeg, diversificiranog, održivog i inovativnog turizma	6004 Razvoj turizma	23,812,394
4.	Razvoj održive i pametne poljoprivrede Splitsko-dalmatinske županije	6001 Razvoj poljoprivrede	4,314,500
5.	Razvoj održivog i pametnog sektora ribarstva i akvakulture	6006 Razvoj ribarstva i ruralnog turizma	2,683,500
6.	Stvaranje uvjeta za razvoj tržišta rada i povećavanje zapošljivosti	4000 Osnovno školstvo 4001 Srednje školstvo i učenički domovi	490,473,354 580,502,216
7.	Stvaranje suvremenog obrazovnog sustava	4006 Visoko školstvo i znanstvene ustanove 4016 Poticanje visokomotivirane i darovite djece i mladeži	300,000 3,026,586
8.	Zaštita okoliša i prirode i stvaranje otpornosti na klimatske promjene i prirodne katastrofe	3001 Zaštita prirode i uređenje okoliša 3003 Upravljanje zaštićenim prirodnim vrijednostima 3004 Ekologija mora 5003 Uređenje, izgradnja i održavanje pomorskog dobra 5004 Upravljanje pomorskim dobrom	89,100,000 14,901,760 3,168,618 6,589,193 1,745,000
9.	Održivi razvoj infrastrukturnih sustava	3005 Prostorno uređenje 5000 Poboljšavanje komunalne infrastrukture 5001 Razvoj objekata vodoopskrbe i odvodnje	6,151,665 1,035,000 1,424,574
10.	Energetska tranzicija	3002 Smanjivanje onečišćenja	2,695,700
11.	Održiva mobilnost	6008 Razvoj i sigurnost prometa	8,320,000
12.	Razvoj općeg prometnog sustava	5002 Razvoj prometne infrastrukture Županijska uprava za ceste Split	1,450,000 155,120,000
13.	Povećana i uravnotežena kvaliteta života stanovništva Splitsko-dalmatinske županije	4002 Zdravstvo 4003 Socijalna skrb 4004 Skrb o starijima i nemoćnim osobama 4012 Socijalna zaštita 4015 Demografske mjere 4017 Skrb o hrvatskim braniteljima i njihovim obiteljima 4010 Očuvanje kulturne baštine 4009 Vjerske institucije 4008 Kultura i tehnička kultura 4007 Rekreacija i sport	556,283,980 8,855,305 70,659,165 4,137,000 10,350,000 3,082,000 8,732,993 1,000,000 2,260,000 2,300,000
14.	Dobro upravljanje	1000 Djelatnost predstavničkog i izvršnog tijela i njihovih radnih tijela 1001 Protokolarne aktivnosti, sponzorstva i pokroviteljstva 1002 Opće i zajedničke aktivnosti u Županiji 1003 Nacionalne manjine u SDŽ-u 2000 Javna uprava i administracija 3000 Protupožarna i civilna zaštita i prirodne nepogode 4013 Mrtvozorstvo 6003 Lovstvo	5,507,000 2,086,000 5,241,062 688,000 127,486,099 140,634,065 1,561,000 245,830

2023.	2024.	2025.	2026.	2027.	Ukupno Program	Ukupno Posebni cilj
17,562,502	9,098,902	4,500,000	4,500,000	4,500,000	56,712,847	56,712,847
12,960,500	12,360,500	7,245,000	7,245,000	7,245,000	60,540,000	60,540,000
23,812,395	23,812,396	11,906,198	11,906,198	11,906,198	107,155,778	107,155,778
4,250,500	4,500,500	2,250,250	2,250,250	2,250,250	19,816,250	19,816,250
834,000	600,000	300,000	800,000	800,000	6,017,500	6,017,500
483,672,262	492,983,675	250,000,000	250,000,000	250,000,000	2,217,129,290	5,314,383,107
552,302,004	675.449.597	450.000.000	450.000.000	389.000.000	3,097,253,817	
300,000	300,000	150,000	150,000	150,000	1,350,000	13,229,367
2,376,586	2,376,586	1,366,537	1,366,537	1,366,537	11,879,367	
104,920,000	65,533,111	32,500,000	32,500,000	32,500,000	357,053,111	441,444,829
6,708,463	6,708,074	3,354,037	3,354,037	3,354,037	38,380,407	
1,290,000	1,290,000	645,000	645,000	645,000	7,683,618	
6,815,000	6,815,000	3,407,000	3,407,000	3,407,000	30,440,193	
1,755,000	1,755,000	877,500	877,500	877,500	7,887,500	
5,722,665	5,733,065	2,800,000	2,800,000	2,800,000	26,007,394	34,819,468
785,000	785,000	392,500	392,500	392,500	3,782,500	
1,030,000	1,030,000	515,000	515,000	515,000	5,029,574	
1,668,000	1,668,000	834,000	834,000	834,000	8,533,700	8,533,700
2,893,500	2,893,500	1,446,750	1,446,750	1,446,750	18,447,250	18,447,250
700,000	700,000	402,500	402,500	402,500	4,057,500	934,777,500
155,120,000	155,120,000	155,120,000	155,120,000	155,120,000	930,720,000	
529,401,558	577.673.258	320.000.000	315.000.000	250,000,000	2,548,358,796	3,233,051,084
8,855,305	8,855,305	54.427.652	104.427.652	54.427.652	39,848,873	
72,159,165	72,159,165	36,079,583	36,079,583	36,079,583	323,216,243	
4,137,000	4,137,000	2,068,500	2,068,500	2,068,500	18,616,500	
10,350,000	10,350,000	5,175,000	5,175,000	5,175,000	46,575,000	
2,942,000	2,522,000	1,261,000	1,261,000	1,261,000	12,329,000	
5,141,690	4,911,990	2,000,000	2,000,000	2,000,000	24,786,673	
700,000	700,000	350,000	350,000	350,000	3,450,000	
2,260,000	2,260,000	1,330,000	1,330,000	1,330,000	10,770,000	
800,000	800,000	400,000	400,000	400,000	5,100,000	
5,507,000	5,507,000	2,753,500	2,753,500	2,753,500	24,781,500	949,762,820
2,086,000	2,086,000	1,043,000	1,043,000	1,043,000	9,387,000	
5,241,062	5,241,062	2,620,531	2,620,531	2,620,531	23,584,778	
988,000	688,000	344,000	344,000	344,000	3,396,000	
125,732,216	123,385,871	62,500,000	62,500,000	62,500,000	564,104,186	
17,376,830	41.867.728	45,500,000	65,500,000	5,500,000	316,378,621	
1,561,000	1,561,000	780,500	780,500	780,500	7,024,500	
245,830	245,830	122,915	122,915	122,915	1,106,235	
						10,998,691,500

Okvir za praćenje i vrednovanje

Rokovi i postupci praćenja i izvještavanja o provedbi akata strateškog planiranja propisani su *Pravilnikom o rokovima i postupcima praćenja i izvještavanja o provedbi akata strateškog planiranja od nacionalnog značaja i od značaja za jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave (NN 6/19)*. Za potrebe praćenja napretka u provedbi posebnih ciljeva i ostvarivanju povezanih pokazatelja ishoda, nositelji izrade akta (županije) preko regionalnog koordinatora jednom godišnje izvještavaju Koordinacijsko tijelo o provedbi Plana razvoja. Kriteriji i standardi provedbe postupka vrednovanja akata strateškog planiranja propisani su *Pravilnikom o provedbi postupka vrednovanja (NN 66/19)*.

Praćenje i vrednovanje ključni su dijelovi procesa strateškog planiranja s obzirom na to da su ključni alati izrade zaključaka o uspješnosti pojedinog strateškog dokumenta. Vrednovanje u skladu s terminologijom strateškog planiranja jest neovisna ocjena procesa izrade akta strateškog planiranja (prethodno vrednovanje), provedbe (srednjoročno vrednovanje) i postignutih razvojnih učinaka i rezultata po isteku njegove provedbe (naknadno vrednovanje). Tri stupnja vrednovanja pomažu nositelju prilikom izrade, tijekom provedbe i nakon provedbe donijeti odluke o strateškim koracima u planiranju mjera kojim se ostvaruju određeni posebni ciljevi.

Slika 3. Shematski prikaz ex-ante evaluacije (izvor: obrada autora)

Prethodno vrednovanje	● vrednovanje tijekom izrade tzv. <i>ex-ante</i> vrednovanje
Vrednovanje tijekom provedbe	● srednjoročno vrednovanje tzv. <i>interim</i> vrednovanje
Vrednovanje nakon provedbe	● naknadno vrednovanje tzv. <i>ex-post</i> vrednovanje

Splitsko-dalmatinska županija po donošenju je

Odluke o pokretanju postupka izrade Plana razvoja Splitsko-dalmatinske županije 2022.–2027. preko regionalnog koordinatora imenovala neovisnu tvrtku Eupolis d.o.o. kao *ex-ante* evaluatora koji je pak imenovao tim stručnjaka od tri (3) člana.

Prethodnim vrednovanjem osigurava se da Plan razvoja jedinice područne (regionalne) samouprave bude ocijenjen na temelju sljedećih obveznih kriterija:

1. **važnost (relevantnost)** – provjerava se jesu li ciljevi i prioriteti akta strateškog planiranja utemeljeni na stvarnim potrebama i razvojnim potencijalima, odnosno do koje su mjere ciljevi opravdani u odnosu na potrebe
2. **djelotvornost (efektivnost)** – uspoređuje se ostvarivost planiranog, odnosno do koje su mjere ciljevi ostvarivi i do koje se mjere očekuje da će se ostvariti (ovisno o vrsti vrednovanja)
3. **usklađenost (koherentnost)** – uključuje unutarnju i vanjsku usklađenost akta strateškog planiranja, odnosno logiku strategije; utvrđuje se jesu li odabrani prioriteti i mjere komplementarni i povezani, je li akt strateškog planiranja u skladu s relevantnim nacionalnim dokumentima. Vanjska usklađenost podrazumijeva usklađenost između ciljeva akta strateškog planiranja s ciljevima drugih javnih intervencija koje su s njim povezane. Unutarnja usklađenost podrazumijeva usklađenost ciljeva akta strateškog planiranja. Unutarnja povezanost implicira da postoji hijerarhija ciljeva s tim da hijerarhijski niži ciljevi logično pridonose ostvarenju viših ciljeva

Dodatni su elementi prethodnog vrednovanja:

1. **učinkovitost (efikasnost)** – podrazumijeva postizanje željenog rezultata s minimalnim troškovima

ma, odnosno postizanje najboljeg rezultata za danu razinu resursa

2. **dosljednost (konzistentnost)** – jasnoća i pridržavanje ciljeva i prioriteta u odnosu na viziju politike

3. **komplementarnost** – mjera u kojoj intervencija podržava druge javne politike

4. **održivost** – ocjenjuje mjeru u kojoj je izgledno da će učinci intervencije trajati nakon što ona završi, odnosno razmatra se jesu li rezultati, uključujući institucionalne promjene, trajni, kao i može li se pretpostaviti da će biti trajni

5. **jednakost** – do koje su mjere ravnopravno raspoređeni učinci u odnosu na različite dionike, regije, rodnu pripadnost i sl.

Izvještaj o prethodnom vrednovanju Plana razvoja SDŽ-a 2022.–2027. (konačno izvješće) sastavni je dio sadržaja dokumenta kao zaseban dodatak. Izvještaj prethodnog vrednovanja Plana razvoja Ministarstvo regionalnoga razvoja i europskih fondova RH uzima u obzir prilikom ocjene usklađenosti Plana razvoja s Nacionalnom razvojnom strategijom RH 2030. *Ex-ante* evaluator prije isporuke Konačnog izvješća isporučio je dva (2) fazna izvješća, u skladu s ključnim cjelinama Plana razvoja:

1. fazno izvješće o analizi stanja, SWOT analizi i strateškom okviru
2. fazno izvješće o definiranju projekata važnih za razvoj JRS-a iz nadležnosti JRS-a ili povezanih tijela odnosno definiranju projekata važnih za razvoj JRS-a i čija provedba nije u nadležnosti JRS-a

U skladu s nalazima faznih izvješća, koordinator izrade Plana razvoja, Javna ustanova RERA S.D., izvršio je potrebne promjene u tekstu analitičkih podloga i tekstu Nacrta Plana razvoja. Na temelju izvršenih izmjena, *ex-ante* evaluator izradio je Konačno izvješće o vrednovanju Plana razvoja. Tim za strateško planiranje prihvatio je u potpunosti nalaz Konačnog izvješća koji više nije bitno ulazio u sam sadržaj dokumenta te se dokument smatra konačnim.

Vrednovanje tijekom provedbe planirano je kontinuirano u skladu s metodologijom praćenja koju povodi regionalni koordinador na način da jednom godišnje donese Izvještaj o provedbi Plana razvoja i pratećeg Provedbenog programa (akcijski plan) u skladu s nalazima praćenja pokazatelja rezultata na rang mjere u odnosu na doprinos pokazatelja ishoda na rang posebnog cilja. Zaključno, vrednovanje nakon provedbe (naknadno vrednovanje) Plana razvoja provest će se nakon završetka provedbe (2028.) te će se sažeto ocijeniti cjelokupni utjecaj i učinak Plana razvoja, odnosno njegova konačna djelotvornost i učinkovitost.

Popis slika

Slika 1. Dijagram dionika u procesu izrade Plana razvoja Splitsko-dalmatinske županije 2022.–2027. (izvor: JU RERA S.D.)	13
Slika 2. Struktura SWOT analize (izvor: obrada autora)	64
Slika 3. Shematski prikaz ex-ante evaluacije (izvor: obrada autora)	144

Popis tablica

Tablica 1. Splitsko-dalmatinska županija, osnovni pokazatelji (izvor: DZS, HNB, HZMO, obrada: HGK)	22
Tablica 2: Usporedba odabranih pokazatelja SDŽ-a i ostalih županija Jadranske RH	50
Tablica 3: Odabrani pokazatelji županija kontinentalne RH	52
Tablica 4. Popis posebnih ciljeva i mjera Prioriteta 1. Konkurentno i otporno gospodarstvo	75
Tablica 5. Pokazatelji ishoda Prioriteta 1. Konkurentno i otporno gospodarstvo	77
Tablica 6. Opis mjera Posebnog cilja 1.1. Stvaranje konkurentnog, održivog i resursno učinkovitog gospodarstva temeljenog na znanju	79
Tablica 7. Opis mjera Posebnog cilja 1.2. Jačanje malog i srednjeg poduzetništva i poduzetničkog okruženja	80
Tablica 8. Opis mjera Posebnog cilja 1.3. Razvoj teritorijalno ravnomjerno raspoređenog, cjelogodišnjeg, diversificiranog, održivog i inovativnog turizma	82
Tablica 9. Opis mjere Posebnog cilja 1.4. Razvoj održive i pametne poljoprivrede Splitsko-dalmatinske županije	84
Tablica 10. Opis mjera Posebnog cilja 1.5. Razvoj sektora održivog ribarstva i akvakulture	87
Tablica 11. Popis posebnih ciljeva i mjera Prioriteta 2. Obrazovanje kao temeljni stup razvoja i usklađeno i perspektivno tržište rada	87
Tablica 12. Pokazatelji ishoda Prioriteta 2. Obrazovanje kao temeljni stup razvoja i usklađeno i perspektivno tržište rada	88
Tablica 13. Opis mjera Posebnog cilja 2.1. Stvaranje uvjeta za razvoj tržišta rada i povećavanje zapošljivosti	90
Tablica 14. Opis mjera Posebnog cilja 2.2. Podrška razvoju suvremenog obrazovnog sustava koji će moći odgovoriti na suvremene izazove	92
Tablica 15. Popis posebnih ciljeva i mjera Prioriteta 3. Zelena i resursno učinkovita Županija održive infrastrukture	94
Tablica 16. Pokazatelji ishoda Prioriteta 3. Zelena i resursno učinkovita Županija održive infrastrukture	96
Tablica 17. Opis mjera Posebnog cilja 3.1. Zaštita okoliša i prirode i stvaranje otpornosti na klimatske promjene i prirodne katastrofe	97

Tablica 18. Opis mjera Posebnog cilja 3.2. Održivi razvoj infrastrukturnih sustava	99
Tablica 19. Opis mjera Posebnog cilja 3.3. Energetska tranzicija županije	101
Tablica 20. Opis mjera Posebnog cilja 3.4. Održiva mobilnost	103
Tablica 21. Opis mjere Posebnog cilja 3.5. Razvoj općeg prometnog sustava	105
Tablica 22. Popis posebnih ciljeva i mjera Prioriteta 3. Zelena i resursno učinkovita Županija održive infrastrukture	106
Tablica 23. Pokazatelji ishoda Prioriteta 4. Zdrav, aktivan i kvalitetan život stanovnika Splitsko- dalmatinske županije	107
Tablica 24. Opis mjere Posebnog cilja 4.1. Povećana i uravnotežena kvaliteta života stanovnika Splitsko-dalmatinske županije	109
Tablica 25. Opis mjera Posebnog cilja 4.2. Dobro upravljanje	112
Tablica 26. Poveznica Plana razvoja i NRS-a 2030.	114
Tablica 27. Naseljeni otoci u SDŽ-u uz prikaz kojoj JLS pripadaju (izvor: DZS, obrada autora)	116
Tablica 28. Razvojni prioriteti i posebni ciljevi NPRO-a (izvor: NPRO)	117
Tablica 29. Poveznica NRS-a, NPRO-a i Plana razvoja SDŽ-a	118
Tablica 30. Potpomognuta područja u SDŽ-u (izvor: obrada autora)	120
Tablica 31. Brdsko-planinska područja u SDŽ-u (izvor: obrada autora)	120
Tablica 32. Financijski okvir Plana razvoja SDŽ-a (izvor: obrada autora)	142

Popis grafova

Graf 1: Broj stanovnika i gustoća naseljenosti.	54
Graf 2: Promjena broja stanovnika 2011.–2022.	54
Graf 3: Bruto dodana vrijednost 2019. (HRK)	55
Graf 4: Udio županija u bruto dodanoj vrijednosti RH 2014. i 2019. (%)	55
Graf 5: Rođenje poduzeća (broj novoosnovanih poduzeća) 2013., 2018. i 2019.	56
Graf 6: Smrti poduzeća (broj ugašenih poduzeća) 2013. i 2018.	56
Graf 7: Stopa preživljavanja poduzeća (razlika rođenja i smrti poduzeća) 2013. i 2018.	57
Graf 8: Povećavanje broja poduzeća (%)	57
Graf 9: Intenzitet poduzetničke aktivnosti (mjereno kao broj poduzeća na 1000 stanovnika)	58
Graf 10: Bruto i neto prosječna plaća 2019. (HRK)	58
Graf 11: Broj vrtića 2015. i 2020.	59
Graf 12: Broj djece u vrtićima	59
Graf 13: Prosječan broj djece po vrtiću 2015. i 2020.	60
Graf 14: Broj osnovnih škola 2015. i 2020.	60
Graf 15: Broj učenika u osnovnim školama 2015. i 2020.	61
Graf 16: Prosječan broj učenika po osnovnoj školi 2015. i 2020.	61
Graf 17: Broj srednjih škola 2016. i 2020.	62
Graf 18: Broj učenika u srednjim školama 2016. i 2020. i smanjivanje broja učenika u razdoblju 2016.–2020.	62
Graf 19: Prosječan broj učenika po srednjoj školi 2016. i 2020.	63

Završno izvješće o provedenom postupku prethodnog vanjskog vrednovanja Plana razvoja Splitsko-dalmatinske županije 2022.–2027.

Splitsko
dalmatinska
županija

Eupolis grupa d.o.o., Split
Split, veljača 2022.

Sažetak

Plan razvoja Splitsko-dalmatinske županije 2022.–2027. (dalje u tekstu: Plan razvoja SDŽ-a ili plan) ključni je srednjoročni akt strateškog planiranja razvoja Splitsko-dalmatinske županije od iznimne važnosti za budućnost prostorno i po brojnosti stanovništva najveće županije Republike Hrvatske, kao i za sve njezine dionike, posebice njezine građane, lokalne zajednice, društvo i gospodarstvo, njezin okoliš, ali i šire okruženje s obzirom na važnost Županije na razini šire regije, Jadranske Hrvatske i Hrvatske u cjelini.

Izrada Plana započeta je Odlukom o pokretanju postupka izrade Plana donesenoj na 22. sjednici Županijske skupštine održanoj 28. svibnja 2019.

Izrada Plana razvoja SDŽ-a događala se u iznimno zahtjevnom i neizvjesnom kontekstu, što je stvorilo brojne izazove u samoj izradi Plana i u samom postupku vrednovanja, a velika je vjerojatnost da će ovaj kontekst utjecati i na provedbu Plana, što pred sve dionike stavlja veliku odgovornost u promišljanju optimalnih načina samog planiranja, provedbe, praćenja i prilagodbe Plana.

Postupak vanjskog vrednovanja započeo je 27. lipnja 2020. potpisom Ugovora o pružanju usluga „Prethodno vanjsko vrednovanje Plana razvoja Splitsko-dalmatinske županije“ između Javne ustanove RERA S.D. za koordinaciju i razvoj Splitsko-dalmatinske županije i Eupolis grupe d.o.o.

Postupak vrednovanja započeo je tijekom 2021. dostavom prvih elemenata Plana razvoja koji su uključivali analizu stanja, SWOT analizu i prijedlog strateškog okvira, a početkom 2022. i prijedloge strateških projekata.

Temeljem provedenih postupaka vanjskog vrednovanja usmjerenih na provjeru ključnih kriterija relevantnosti, cjelovitosti, unutarne i vanjske koherentnosti, djelotvornosti, usmjerenosti na rezultate, održivosti, kao i na primjenu načela partnerstva i transparentnosti, odnosno jednakosti, kroz dvije faze izvještaja dane su povratne informacije i prijedlozi izmjena i nadopuna.

Ovim trećim i konačnim izvješćem o provedenom postupku vanjskog vrednovanja, uz odgovarajuće preporuke i smjernice za manja dodatna poboljšanja u zaključnom dijelu Izvješća koja ne dovode u pitanje kvalitetu Plana, daje se konačna ocjena Plana razvoja SDŽ-a u kojoj vrednovatelj zaključuje kako navedeni Plan ispunjava sve ključne kriterije prethodnog vanjskog vrednovanja, uključujući kriterij usuglašenosti s razvojnim planovima više razine s naglaskom na Nacionalnu razvojnu strategiju RH do 2030. i Nacionalni plan oporavka i otpornosti 2021.–2026.

Uvod

Svrha ovog izvješća jest predstaviti rezultate provedenog postupka prethodnog vanjskog vrednovanja Plana razvoja Splitsko-dalmatinske županije 2022.–2027.

Plan razvoja Splitsko-dalmatinske županije 2022.–2027. (dalje u tekstu: Plan razvoja SDŽ-a ili Plan) ključni je srednjoročni akt strateškog planiranja razvoja Splitsko-dalmatinske županije od iznimne važnosti za budućnost prostorno i po brojnosti stanovništva najveće županije Republike Hrvatske, kao i za sve njezine dionike, posebice njezine građane, lokalne zajednice, društvo i gospodarstvo, njezin okoliš, ali i šire okruženje s obzirom na važnost Županije na razini šire regije, Jadranske Hrvatske i Hrvatske u cjelini.

Postupak izrade Plana razvoja Splitsko-dalmatinske županije 2022.–2027. (dalje u tekstu: Plan razvoja SDŽ-a) započeo je Odlukom o pokretanju postupka izrade Plana razvoja Splitsko-dalmatinske županije za razdoblje od 2021. do 2027., koju je donijela Županijska skupština Splitsko-dalmatinske županije na 22. sjednici održanoj 28. svibnja 2019. Odlukom o osnivanju i imenovanju članova Partnerskog vijeća Splitsko-dalmatinske županije, koju je donio Župan Splitsko-dalmatinske županije dana 8. lipnja 2019., osnovano je savjetodavno tijelo od 35 članova i njihovih zamjenika, i to radi provođenja postupka donošenja Plana razvoja SDŽ-a. Odlukom o osnivanju i imenovanju članova Tima za strateško planiranje izrade Plana razvoja Splitsko-dalmatinske županije 2021.–2027., koju je donio Župan Splitsko-dalmatinske županije dana 5. lipnja 2020., osnovan je tim od 15 članova koji sudjeluju u svim fazama izrade Plana razvoja SDŽ-a, dok je uloga koordinatora izrade Plana razvoja SDŽ-a, odnosno delegacija administrativnih i stručnih poslova za potrebe rada Tima za strateško planiranje, dodijeljena Javnoj ustanovi RERA S.D. za koordinaciju i razvoj Splitsko-dalmatinske županije.

Izrada Plana razvoja SDŽ-a događala se u iznimno zahtjevnom i neizvjesnom kontekstu, što je stvorilo brojne izazove u samoj izradi Plana i u samom postupku vrednovanja, a velika je vjerojatnost da će ovaj kontekst utjecati i na provedbu Plana, što pred sve dionike stavlja veliku odgovornost u promišljanju optimalnih načina samog planiranja, provedbe, praćenja i prilagodbe Plana.

Zakonska obveza izrađivača Plana razvoja jest provesti postupak prethodnog vanjskog vrednovanja,

a uređena je Ugovorom potpisanim između Javne ustanove RERA S.D. za koordinaciju i razvoj Splitsko-dalmatinske županije i društva Eupolis grupa d.o.o. kao neovisnog vanjskog vrednovatelja Plana razvoja SDŽ-a.

Postupak vrednovanja započeo je tijekom 2021. dostavom prvih elemenata Plana razvoja koji su uključivali analizu stanja, SWOT analizu i prijedlog strateškog okvira, a početkom 2022. i prijedloge strateških projekata.

Postupak prethodnog vanjskog vrednovanja Plana razvoja SDŽ-a obuhvatio je tri faze:

- (i) prva faza – vrednovanje analize stanja, SWOT analize i strateškog okvira
- (ii) druga faza – vrednovanje projekata
- (iii) treća faza – završno vrednovanje

Postupak prethodnog vanjskog vrednovanja ima za cilj pomoći izrađivaču Plana razvoja SDŽ-a i osigurati neovisno i objektivno vanjsko stručno mišljenje kako bi se osigurala relevantnost, cjelovitost, unutrašnja i vanjska koherentnost, djelotvornost, usmjerenost na rezultate, održivost i primjena načela partnerstva i transparentnosti.

Završno izvješće slijedi preporuke o sadržaju izvješća o vrednovanju akata strateškog planiranja sadržane u Pravilniku o provedbi postupka vrednovanja (NN 66/2019). Osim sažetka i uvoda, sadržaj ovog Izvješća uključuje:

- kontekst vrednovanja koje povezuje Plan razvoja SDŽ-a s kontekstom drugih politika, planova i strateških dokumenata
- metodološki pristup koji opisuje plan vrednovanja, evaluacijska pitanja, izvore podataka i rabljene metode vrednovanja
- opis akta strateškog planiranja, mjera i proračuna s naglaskom na provedbu, intervencijsku logiku i predviđeni proračun
- odgovore na evaluacijska pitanja
- zaključke i preporuke s naglaskom na ocjenu usklađenosti planiranih intervencija s cilje-

vima koji se žele postići, odnosno ravnoteže između predloženih mjera intervencijske logike, kao i preporuke koje se temelje na nalažima vrednovanja

Ovim Izvješćem o provedenom postupku vanjskog vrednovanja, uz odgovarajuće preporuke i smjernice za manja dodatna poboljšanja u zaključnom dijelu Izvješća, a koja ne dovode u pitanje kvalitetu Plana, daje se konačna ocjena Plana razvoja SDŽ-a u kojoj vrednovatelj zaključuje kako navedeni Plan ispunjavanja sve ključne kriterije prethodnog vanjskog vrednovanja, uključujući kriterij usuglašenosti s razvojnim planovima više razine s naglaskom na Nacionalnu razvojnu strategiju RH do 2030. i Nacionalni plan oporavka i otpornosti 2021.–2026.

Kontekst prethodnog vanjskog vrednovanja

Plan razvoja SDŽ-a 2022.–2027. srednjoročni je akt strateškog planiranja kojim se želi uspostaviti okvir za sustavno, koordinirano i učinkovito djelovanje u svrhu ostvarivanja razvojnih potencijala, potreba i prilika, kao i nadilaženje razvojnih problema i prijetnji Splitsko-dalmatinske županije u navedenom vremenskom razdoblju na način koji je usuglašen sa strateškim okvirom i razvojnim politikama na nacionalnoj razini i razini EU-a i dostupnim izvorima financiranja.

Plan razvoja izrađen je u suradnji s ključnim predstavnicima regionalne i lokalne samouprave, znanstvenih i stručnih institucija i tijela, gospodarstva, predstavnicima ključnih sektora obrazovanja, kulture, socijalnog rada i zdravstva, zaštite okoliša, prometa i infrastrukture, kao i civilnog društva Splitsko-dalmatinske županije.

Plan razvoja uzeo je posebice u obzir i kontekst Nacionalne razvojne strategije RH do 2030. i Nacionalnog plana oporavka i otpornosti 2021.–2026. kao ključnog nacionalnog strateškog razvojnog okvira s čijim je ciljevima i prioritetima nužno uspostaviti punu razvojnu usklađenost, odnosno sinergiju intervencijskih logika više i niže razine.

Nadalje, kontekst prethodnog vrednovanja sadržava popis zakonskih i podzakonskih akata relevantnih za provedbu prethodnog vanjskog vrednovanja i drugih dokumenata (smjernice, upute, priručnik) koje je donijelo Koordinacijsko tijelo za sustav strateškog planiranja i upravljanja razvojem Republike Hrvatske (Ministarstvo regionalnoga razvoja i fondova Europske unije). Ovo uključuje:

- Zakon o sustavu strateškog planiranja i upravljanja razvojem RH (NN 123/2017)
- Pravilnik o provedbi postupka vrednovanja (NN 66/2019)
- Pravilnik o rokovima i postupcima praćenja i izvještavanja o provedbi akata strateškog planiranja od nacionalnog značaja i od značaja za jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave (NN 6/2019)
- Uredbu o smjernicama za izradu akata strateškog planiranja od nacionalnog značaja i od značaja za jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave (NN 89/2018)
- Priručnik o strateškom planiranju MRRFEU (inačica 3.0, svibanj 2020.)
- Upute za izradu planova razvoja jedinica područne (regionalne) samouprave MRRFEU (inačica 1.0, lipanj 2021.)

Svi ovi elementi konteksta integrirani su u sve korake prethodnog vanjskog vrednovanja i u ovo Završno izvješće o provedenom postupku prethodnog vanjskog vrednovanja Plana razvoja Splitsko-dalmatinske županije 2022.–2027.

Metodologija prethodnog vanjskog vrednovanja

Postupak vanjskog vrednovanja uključio je sve ključne odredbe definirane Pravilnikom o provedbi postupka vrednovanja (NN 66/2019). Tako je članom 3. ovog Pravilnika vrednovanje definirano kao „neovisna ocjena postupka izrade akta strateškog planiranja (prethodno vrednovanje)”, dok je članom 20. definirano kako „vrednovanje tijekom izra-

de pomaže kako bi se osiguralo neovisno stručno mišljenje da je akt strateškog planiranja u što većoj mjeri relevantan i koherentan”, zatim da je „vrednovanje tijekom izrade usmjereno prvenstveno na analizu snaga, slabosti i razvojnog potencijala, a pruža relevantnim dionicima prethodnu prosudbu o tome jesu li akti strateškog planiranja ispravno utvrđeni, je li vidljiva koherentnost u odnosu na nadređene politike i smjernice, jesu li očekivani učinci realni i sl.”, i da „vrednovanje tijekom izrade pruža potrebnu osnovu za praćenje i buduće vrednovanje na način da osigurava oblikovanje jasnih i mjerljivih ciljeva i pokazatelja za praćenje ostvarivanja ciljeva kao sastavnog dijela akata strateškog planiranja”.

Iz navedenih odredbi proizlaze osnovna svrha i ciljevi provođenja postupka vanjskog vrednovanja, a to je unaprijediti postupak izrade Plana i pridonijeti primjeni i ostvarivanju obaveznih i dodatnih kriterija vrednovanja:

- (i) važnost (relevantnost)
- (ii) djelotvornost (efektivnost)
- (iii) usklađenost (koherentnost)
- (iv) učinkovitost (efikasnost)
- (v) dosljednost (konzistentnost)
- (vi) komplementarnost
- (vii) održivost
- (viii) jednakost

Osim navedenoga, u postupku provedbe vanjskog prethodnog vrednovanja vrednovatelji su posebnu pažnju posvetili i specifičnim ciljevima navedenima u članku 8. Pravilnika o provedbi postupka vrednovanja (NN 66/2019).

Metode i tehnike rabljene u postupku prethodnog vanjskog vrednovanja analize stanja, SWOT analize i strateškog okvira Plana razvoja SDŽ-a obuhvaćaju kabinetski rad koji uključuje pregled dostavljenih radnih materijala izrađivača, kao i kontinuiranu komunikaciju s izrađivačem i sudjelovanje na tematskim radnim skupinama tijekom izrade ovog strateškog akta.

U metodološkom pristupu vanjskog vrednovanja sadržaja prve faze (analiza stanja, SWOT analiza i

strateški okvir) primijenjeni su kriteriji propisani člankom 24. i 25. Pravilnika o provedbi postupka vrednovanja (NN 66/2019).

Tijekom postupka vrednovanja kroz sve faze izrade Plana razvoja SDŽ-a upotrebljavali su se sljedeći ključni kriteriji vrednovanja dostavljenih elemenata Plana, i to:

- važnost (relevantnost), kojom je provjereno jesu li prioriteti i posebni ciljevi Plana utemeljeni na stvarnim potrebama i razvojnim potencijalima SDŽ-a, odnosno jesu li predloženi ciljevi i mjere proizašli iz ključnih potreba i ograničenja definiranih kroz sve elemente izrađene analize
- djelotvornost (efektivnost), kojom se razmatra već u fazi izrade Plana do koje se mjere očekuje da će se ostvariti planirani ciljevi
- usklađenost (koherentnost), kriterij kojim se razmatra je li ostvarena unutarnja i vanjska usklađenost Plana. Posebna pažnja posvetila se ovom kriteriju, i to:
 - unutarnjoj usklađenosti, s obzirom na to da su tri izrađene analize poslužile kao osnova za izradu strateškog okvira plana koji, gledano „unatrag“, mora biti u cijelosti usklađen s navodima iz OA, SWOT analizom i Analizom potencijala i potreba. Kad je ova usklađenost vidljiva, moguće je konstatirati da je postignuta nužna interventna logika Plana. Ovaj kriterij ima i svrhu pomoći prilikom provjere jesu li predloženi ciljevi i mjere komplementarni, tj. je li vidljiva međusobna komplementarnost mjera, što je izuzetno značajno radi postizanja poželjne sinergije
 - vanjskoj usklađenosti, s obzirom na to da je bilo nužno provjeriti jesu li nalazi, a poglavito prijedlozi u okviru strateškog okvira usklađeni s ključnim nacionalnim strateškim dokumentima. Naime, spomenuta usklađenost podrazumijeva usklađenost ciljeva Plana Županije s ciljevima drugih nadovezanih javnih politika

Dodatni kriteriji usuglašeni s Pravilnikom o provedbi postupka vrednovanja kojima se pridavala važnost tijekom postupka vrednovanja bili su:

- komplementarnost, i to u smislu provjere komplementarnosti i međusobnog podržavanja ciljeva i mjera u smislu ostvarivanja sinergijskih učinaka interne intervencijske logike, ali i u smislu komplementarnosti s drugim javnim politikama
- učinkovitost (efikasnost), koja podrazumijeva postizanje željenog rezultata uz minimalne troškove, odnosno postizanje najboljeg rezultata za danu razinu resursa
- dosljednost (konzistentnost), koja se odnosi na jasnoću i pridržavanje ciljeva i prioriteta u odnosu na viziju politike
- održivost, koja ocjenjuje mjeru u kojoj je izgledno da će učinci intervencije trajati nakon što ona završi, odnosno razmatra se jesu li rezultati, uključujući institucionalne promjene, trajni i može li se pretpostaviti da će biti trajni
- jednakost, odnosno do koje su mjere ravnopravno raspoređeni učinci u odnosu na različite dionike, područja Županije i sl.

Vrednovanje je uključilo dva formalna fazna izvješća koja su dali osvrst na dostavljene nacрте elemenata Plana razvoja iz perspektive pojedinih evaluacijskih kriterija, a koji su dostavljeni 31. prosinca 2021. (1. fazno izvješće) i 11. veljače 2022. (2. fazno izvješće). Osim toga, dostavljena su i kraća neformalna izvješća, a pored njih dostavljeni su i nacрти pojedinih elemenata Plana razvoja u koje su izravno uneseni komentari i prijedlozi poboljšanja kako bi se izrađivaču omogućilo jednostavnije praćenje, kao i eventualno izravno interveniranje u sadržaj Plana razvoja u skladu s komentarima i prijedlozima poboljšanja.

Dio povratnih informacija dan je i u okviru sastanka, odnosno usmenih i pisanih komunikacija s pojedinim članovima tima izrađivača i tima vrednovatelja.

Metodologija za odgovaranje na evaluacijska pitanja i donošenje zaključaka temeljila se na usporedbi

usuglašenosti, pokrivenosti i kvalitete odgovora na pojedina evaluacijska pitanja s dostavljenim nacrtima pojedinih elemenata Plana razvoja, a sve nejasnoće ili zahtjevi za pojašnjenjem ili nadopunama predloženi su u pojedinim faznim izvješćima i komentarima u samim nacrtima pojedinih elemenata Plana. Temeljem ovoga, doneseni su zaključci i preporuke poboljšanja. Ključni problemi metodološkog pristupa bili su povezani s novim i dijelom nedovoljno jasno definiranim kontekstualnim strateškim planskim okvirom na nacionalnoj razini koji je stvarao manje, ali ipak većinom razriješene probleme u dosljednoj metodološkoj provedbi na županijskoj razini s jedne strane, probleme izazvane bolešću COVID-19 s druge strane, kao i izazove prikupljanja podataka iz ograničenih primarnih i sekundarnih izvora podataka u danim okolnostima s treće strane. Ipak, smatramo da ovo nije značajnije ugrozilo konačan rezultat.

Poseban naglasak u vrednovanju stavljen je na teme koje se tiču integriranih teritorijalnih i međusektorskih pristupa planiranju i razvojnim pitanjima, važnosti načela participativnosti, suradnje i partnerstva (posebice međusektorskog i međumikroregionalnog) i usklađenosti s prioritetima i načelima europskih politika i ciljeva zelene i digitalne tranzicije.

Metodološki gledano, pristup prethodnog vrednovanja slijedio je preporuke Pravilnika o provedbi postupka vrednovanja te je nastojao dati cjelovit odgovor na procjenu razine udovoljavanja kriterijima ovog Pravilnika, odnosno razine usuglašenosti sa smjernicama svih relevantnih zakonskih akata i podakata, posebice smjernica Uputa za izradu planova razvoja jedinica područne (regionalne) samouprave.

Izvori podataka i tehnika prikupljanja podataka temeljili su se na prikupljanju dostupnih pouzdanih statističkih podataka i na informacijama dobivenim kroz radne skupine, a drugi izvori podataka (upitnici, intervjui i slično) nisu značajnije rabljeni i/ili dokumentirani pa procjena veličine, odabir kriterija za uzorke i ocjena objektivnosti/pristranosti nisu bili relevantni iako bi bilo poželjno da je i ovaj pristup aktivnije bio rabljen jer bi eventualno pružio i dodatne perspektive na pojedine analitičke i planske elemente Plana.

5. Opis akta strateškog planiranja, mjera i proračuna

Plan razvoja Splitsko-dalmatinske županije 2022.–2027. ključni je srednjoročni akt strateškog planiranja Splitsko-dalmatinske županije koji se donosi u svrhu osiguravanja strateški usmjerenog, ujednačenog i resursno učinkovitog razvoja Splitsko-dalmatinske županije za razdoblje do 2027., a usuglašen je s Višegodišnjim financijskim okvirom (dalje u tekstu: VFO) Europske unije i kao takav naslanja se na ključne ciljeve kohezijske politike EU-a.

Dokument je izrađen uz poštivanje načela participacije i partnerstva i uključivanje relevantnih dionika što, osim nositelja i koordinatora izrade, Javne ustanove RERA S.D. za koordinaciju i razvoj Splitsko-dalmatinske županije i šireg institucionalnog okvira Županijske skupštine Splitsko-dalmatinske županije koja donosi akt, uključuje Partnersko vijeće Splitsko-dalmatinske županije koje je aktivno sudjelovalo u pripremi akta za usvajanje za Županijsku skupštinu zajedno s ostalim uključenim dionicima javnog, privatnog i civilnog sektora koji su bili uključeni kroz rad šest tematskih radnih skupina, koje su omogućile veću participaciju ključnih dionika, kao i veću transparentnost kroz dvije faze izrade Plana razvoja i dva sastanka tematskih radnih skupina, i to 15. prosinca 2021. i 22. veljače 2021., a nakon čega je planirano savjetovanje sa zainteresiranom javnošću. Osim toga, ključni dionici Županije sudjelovali su i u stvaranju interne baze projekata koju vodi regionalni koordinator i baze strateških projekata važnih za razvoj Županije, čime su se participacija i načelo partnerstva usmjerili i prema projektnoj utemeljenosti Plana razvoja kao osnovi za zadovoljavanje ključnih kriterija vrednovanja, posebice u smislu djelotvornosti, usklađenosti, komplementarnosti i održivosti.

Plan se sastoji od osam poglavlja koja uključuju: 1. Uvod; 2. Srednjoročnu viziju razvoja; 3. Opis razvojnih potreba i potencijala (u srednjoročnom razdoblju); 4. Opis prioriteta javnih politika u srednjoročnom razdoblju; 5. Popis posebnih ciljeva s opisom, pripadajućim pokazateljima ishoda i popisom mjera za provedbu; 6. Terminski plan provedbe strateških projekata važnih za razvoj JP(R)S-a s naznačenim

ključnim koracima i rokovima u provedbi; 7. Indikativni financijski okvir s prikazom financijskih pretpostavki za provedbu posebnih ciljeva plana razvoja; 8. Okvir za praćenje i vrednovanje, kao i dio koji uključuje priloge. Na ovaj način, Plan svojim sadržajem u potpunosti slijedi smjernice Uputa za izradu planova razvoja jedinica područne (regionalne) samouprave.

U nacrtu Plana razvoja SDŽ-a oblikovana je vizija Županije kao „visoko-razvijene, pomorski orijentirane i otvorene europsko-mediteranske regije s konkurentskim gospodarstvom koja je perspektivna za življenje, a definiraju je sljedeće ključne odrednice: (i) dinamičnost u razvojnim posebnostima, prvenstveno u okviru geografske lokacije europsko-mediteranskog bazena; (ii) ravnomjeran razvoj svih dijelova regije, uzimajući u obzir dosadašnji utjecaj politike regionalnog razvoja; (iii) visoka razina uloge digitalnog društva u ostvarivanju potencijala razvojnih posebnosti; (iv) razvoj pametnih gradova i sela kao preduvjet visoke kvalitete življenja; (v) zele na komponenta implementacije novog urbanog i ruralnog okoliša; (vi) održivo i otporno gospodarstvo čija je konkurentnost temeljena na prilagodbi mikro i makro okruženju i izvanrednim okolnostima; (vii) materijalna i nematerijalna baština prepoznata na širem međunarodnom planu kao karakteristični trademark koji može generirati razvoj kulturnih i kreativnih industrija; (viii) razvoj infrastrukture u skladu s razvojnim posebnostima i u kontekstu održivog i otpornog gospodarstva; (ix) razvoj novih osobnih vještina i centri izvrsnosti gdje se učenje postavlja kao cjeloživotni postupak”.

Gospodarsku budućnost Županije definira naglasak na konkurentno i održivo gospodarstvo utemeljeno na znanju, cjelogodišnjem, održivu i diversificiranu turističku ponudu i kapacitete, kao i razvoj zelenog, pametnog i otpornog poljoprivrednog sektora i sektora ribarstva i akvakulture.

Prioriteti strateškog plana proizlaze iz rezultata prethodnih analiza koje uključuju cjelovitu analizu stanja gospodarstva, obrazovanja i tržišta rada, infrastrukture i okoliša, društva i kvalitete života, digitalnog društva, dobrog upravljanja i institucionalnog okvira, SWOT analizu kroz četiri ključna područja gospodarstva, obrazovanja i tržišta rada, in-

frastrukture i okoliša, kao i društva i kvalitete života. Vidljivo je kako su obuhvaćena sva ključna tematska područja, a samom obradom pojedinih područja vidljiva je i zastupljenost svih geografskih područja Županije, čime se može zaključiti da su ključni razvojni izazovi i potrebe sagledani iz svih ključnih razvojnih perspektiva.

Plan se usredotočava na ključne prioritete konkurentnosti i otpornosti gospodarstva, obrazovanje kao temeljni stup razvoja i usklađeno i perspektivno tržište rada, zelenu i resursno učinkovitu Županiju održive infrastrukture, kao i zdrav, aktivan i kvalitetan život stanovnika.

Prioriteti su potom pretočeni u popis posebnih ciljeva i mjera za provedbu, strateških projekata i pripadajućih pokazatelja ishoda. Svi oni usuglašeni su sa strateškim ciljevima Nacionalne razvojne strategije Republike Hrvatske do 2030. (NRS 2030.), a time i sa strateškim ciljevima EU-a.

Stoga, možemo zaključiti da se intervencijska logika Plana temelji se na povezivanju analitičkih elemenata Plana koji definiraju ključna područja razvoja i prepoznate potencijale i potrebe po tim područjima sa smjerovima definiranim u NRS-u 2030., i to povezujući pokazatelje ishoda posebnih ciljeva Plana na način da pridonose ostvarenju pokazatelja učinaka NRS-a. Također, strateški okvir usuglašen je s nacrta operativnih programa, Planom industrijske tranzicije Jadranske Hrvatske itd.

Financijski okvir Plana razvoja SDŽ-a procijenjen je na 9.914.691.500 HRK, a planira se financirati kombinacijom sredstava iz proračuna Splitsko-dalmatinske županije i sredstvima iz fondova Europske unije, koji su prepoznati kao ključni resurs za pokretanje razvoja Županije.

Odgovori na evaluacijska pitanja

Za provedbu prethodnog vanjskog vrednovanja pojedinih elemenata Plana razvoja SDŽ-a rabljena su dolje navedena evaluacijska pitanja na koja su dani odgovarajući odgovori.

Analiza stanja

- Prepoznaje li analiza stanja ključna uska grla razvoja u svakom od relevantnih sektora razvoja?
- Izvori podataka bili su najnoviji podaci DZS-a, HGK-a, HOK-a, HZZ-a, HZZO-a i drugih relevantnih izvora jer se oni uobičajeno smatraju relevantnima?
- Jesu li podaci u analizi stanja na adekvatan način interpretirani, tj. jasni i konkretni i jesu li doveli do bitnih zaključaka o stanju, tj. odražavaju li ocjene stanja u svakom od relevantnih sektora?
- Je li moguće analizu stanja nadopuniti dodatnim ključnim nalazima i ocjenama, a poglavito značajnim razvojnim problemima i potrebama?
- Odražava li analiza stanja u dovoljnoj mjeri najnovije razvojne teme koje su ključne za razvoj?
- Daje li analiza stanja osnovu za naredni dio Plana i sadržava li ocjenu stanja?
- Jesu li pronađeni neki nejasni ili netočni navodi?

Većina uskih grla prepoznata je i uključeni su svi bitni sektori. Preporuke vrednovatelja većinom su usvojene. Temelji li se analiza stanja na adekvatnim izvorima podataka? Jesu li rabljeni najnoviji dostupni podaci?

Vrednovatelji smatraju da su podaci adekvatno interpretirani, jasni i konkretni, kao i da dobro odražavaju stanje u svakom od sektora.

Neki od sektora preporučeni su za proširenje, primjerice zdravstvo i socijalna skrb i siromaštvo jer su previše usmjereni na dio institucionalnih dionika, pa bi ubuduće bilo bolje razmatrati zdravlje i socijalna pitanja jer su zdravlje stanovništva i socijalna pitanja širi okvir analize od zdravstva i socijalne skrbi, a povezani su izravno s temama bitnim za razvoj Županije. Također, predlaže se i kvalitetnije razmatranje aspekta kvalitete života mladih u manjim urbanim, a posebice ruralnim i otočnim sredinama, uključujući

sezonsku prirodu i manjak diversifikacije i kvalitete poslova, a i dijelom i usluga (npr. problemi sezone prirode pomorskog prometa na otocima), a koji su ključni čimbenici iseljavanja iz tih sredina.

Iako smatramo da je dovoljan broj najnovijih razvojnih tema kvalitetno pokriven, teme zelene i digitalne tranzicije, pametnih specijalizacija, istraživanja, razvoja i inovacija u svim sektorima i teme otpornosti na krize bilo bi dobro dodatno obraditi, posebice s obzirom na nove politike i prioritete financiranja na koje se razvoj Županije planira osloniti.

Da, ocjena stanja solidna je osnova za naredni dio plana i sadržava kvalitetnu procjenu stanja. Preporuka je da se ona prikaže tablično jer se time dobiva na preglednosti.

Nisu pronađeni značajniji nejasni ili netočni navodi. Uočene su neke sitnice te su predložene nadopune, pojašnjenja i ispravci, što je usvojeno.

SWOT analiza

- Identificira li SWOT ključne razvojne potencijale, prepoznaje li prednosti i slabosti, kao i vanjske prilike i prijetnje?
- Jesu li prednosti i slabosti u SWOT analizi temeljene na konkretnim podacima obrazloženim u analizi?
- Jesu li prilike i prijetnje u SWOT analizi temeljene na stvarnim eksternim trendovima i okolnostima u kontekstu kojih će se Plan provoditi?
- Jesu li SWOT elementi poredani po prioritetu?
- Jesu li svi elementi u SWOT tablici jasno i kratko formulirani, dobro sadržajno strukturirani i jesu li vidljiva ikakva ponavljanja ili kontradiktornosti?
- Je li moguće SWOT analizu dopuniti dodatnim ključnim elementima?
- Odražava li SWOT analiza u dovoljnoj mjeri najnovije razvojne teme, a kako bi postojala nužna podloga za prioritete i mjere?

Na sva gore navedena pitanja odgovori su većinom pozitivni. Za neke od pitanja predložene su nadopune i poboljšanja koje je izrađivač u velikoj mjeri usvojio.

Predloženo je kvalitetnije prepoznavanje dijela potencijala u vezi sa specifičnim razvojnim potencijalima najveće urbane aglomeracije Jadranske Hrvatske i najvećeg Sveučilišta u JH i pozicioniranje kao potencijalno razvojno središte makroregije, jače isticanje povoljnih društvenih, kulturoloških, prirodnih, krajobraznih, prostornih, ekoloških (kvaliteta vode, zraka), klimatskih, prostornih, geopolitičkih, prometnih, zdravstvenih i drugih čimbenika za visoku kvalitetu života, tradicije i resursa u određenim sektorima (sport, kultura, kreativne industrije itd.), kao i snage i prilike u pogledu mogućnosti daljnjeg razvoja zelene, plave, digitalne i društvene ekonomije i inovacija koje mogu predstavljati značajan razvojni potencijal i koje smatramo važnim nešto jednoznačnije uvrstiti u analitički dio plana, kao i u intervencijsku logiku jer bi se time potaklo kvalitetnije i sinergičnije angažiranje razvojnih potencijala cijele Županije i svih njezinih dionika.

Unatoč tome, smatramo da je SWOT analiza pokrila i na konkretnim podacima utemeljila najveći dio ključnih razvojnih tema, a manje navedene nadopune mogu se integrirati kroz fazu javnog savjetovanja.

Strateški okvir

- Je li način na koji su prioritetni ciljevi i mjere strukturirani u skladu s prepoznatim potrebama i mogućnostima razvoja i sektorskom logikom?
- Jesu li u definiciji prioriteta, ciljeva i mjera vidljivi naglasci na ključne prednosti i slabosti prepoznate u SWOT analizi?
- Predstavlja li predloženi strateški okvir najbolji način pristupa zatečenom stanju socioekonomskog razvoja na način da se u najvećoj mogućoj mjeri iskoriste i jačaju prepoznate prednosti i iskoriste sve prepoznate prilike?
- Pristupa li predloženi strateški okvir na najbolji način zatečenom stanju socioekonomskog razvoja, i to vodeći računa da se umanje

slabosti i moguće prepoznate prijetnje?

- Je li logika podjele strateškog okvira na prioritete i ciljeve jasna (hijerarhija ciljeva) i proizlazi li iz osnovnih nalaza analize stanja?
- Jesu li ciljevi komplementarni? Ima li preklapanja među njima?
- Jesu li ciljevi i mjere predložene u strateškom okviru jasno razgraničene i komplementarne?
- Postoji li sinergija između ciljeva i između mjera?
- Je li razvidno da realizacija pojedinog cilja ili mjere dovodi u pitanje uspješnu realizaciju drugog cilja ili mjere?
- Je li Plan usklađen s relevantnim strateškim dokumentima Republike Hrvatske (u prvom redu s Nacionalom razvojnom strategijom do 2030.)?

I na gore navedena pitanja odgovori su u najvećoj mjeri pozitivni, uz manje prijedloge preformulacije naslova poglavlja koji su usvojeni i dijela prijedloga koji se tiče izravnijeg nadovezivanja na već spomenute elemente zelene i digitalne tranzicije, inovacije (posebice u sektoru zelenih, plavih i digitalnih, ali i društvenih inovacija) i naglasak na ekonomiju visoke dodane vrijednosti u svim sektorima (turizam, poljoprivreda, IKT, itd.).

Strateški projekti

- Odgovaraju li strateški projekti na ključna uska grla razvoja u svakom od relevantnih sektora razvoja? Jesu li strateški projekti pružili odgovarajuća relevantna, djelotvorna, usklađena, dosljedna i održiva rješenja u svakom od relevantnih sektora?
- Jesu li strateški projekti temeljeni na stvarnim internim i eksternim potrebama, potencijalima, trendovima i okolnostima u kontekstu kojih će se provoditi?
- Je li moguće strateške projekte nadopuniti dodatnim intervencijama koje odgovaraju na značajne razvojne probleme i potrebe?
- Odražavaju li strateški projekti u dovoljnoj mjeri najnovije razvojne teme ključne za razvoj?

- Jesu li strateški projekti jasno i kratko formulirani, dobro sadržajno strukturirani i jesu li vidljiva ikakva ponavljanja ili kontradiktornosti?
- Je li moguće strateške projekte dopuniti dodatnim ključnim razvojnim intervencijama?
- Odražavaju li strateški projekti u dovoljnoj mjeri najnovije razvojne teme ključne za razvoj, a kako bi postojala nužna podloga za uspješnu realizaciju u trenutku provedbe?
- Jesu li strateški projekti odabrani i strukturirani u skladu s prepoznatim općim i sektorskim potrebama, mogućnostima razvoja i općom i sektorskom razvojnom logikom?
- Jesu li strateški projekti prepoznali i jesu li usuglašeni s ključnim prednostima, prilikama, slabostima i prijetnjama prepoznatim u prethodnim fazama planiranja?
- Predstavljaju li strateški projekti najbolji način da se pridonese ciljevima socioekonomskog razvoja na način da se u najvećoj mogućoj mjeri iskoriste i jačaju prepoznate prednosti i iskoriste sve prepoznate prilike?
- Jesu li predloženi strateški projekti najbolji način pristupa zatečenom stanju socioekonomskog razvoja, i to vodeći računa da se umanje slabosti, kao i moguće prepoznate prijetnje?
- Je li logika strateških projekata takva da odgovara na ključne razvojne prioritete i ciljeve proizašle iz osnovnih nalaza analize stanja, SWOT analize, definicije vizije i misije, odnosno strateškog okvira?
- Jesu li strateški projekti komplementarni? Ima li preklapanja među njima? Postoji li sinergija između strateških projekata?
- Je li razvidno da realizacija pojedinog strateškog projekta usmjerena jednom cilju ili mjeri dovodi u pitanje uspješnu realizaciju drugog strateškog projekta, cilja ili mjere?
- Jesu li strateški projekti usklađeni s relevantnim strateškim dokumentima Republike Hrvatske (u prvom redu s Nacionalom razvojnom strategijom do 2030.)?

Strateški projekti u najvećem dijelu odgovaraju pozitivno na sva gore navedena pitanja. Dio koji se predlaže razmotriti za unapređenje jest osmišljavanje manjeg broja integrativnih projekata koji bi povećali sinergijske efekte ovih intervencija i nadodali potrebne elemente zelene, digitalne i industrijske tranzicije, što bi omogućilo pozitivno odgovaranje na sve gore navedene evaluacijske kriterije do najviše razine usuglašenosti. Tim vrednovatelja predložio je primjere takvih projekata, a kako je iskazana suglasnost da se takve inicijative mogu i trebaju integrirati u sljedećim fazama u suradnji s nositeljima pojedinih projekata, smatramo da se ovi kriteriji mogu smatrati u potpunosti zadovoljenima pod uvjetom da se isti koraci naprave tijekom sljedećih koraka dovršetka Plana razvoja.

Temeljem svih gore navedenih pitanja napravljena je provjera stupnja usklađenosti akta strateškog planiranja sa svim relevantnim smjernicama za izradu, kao i provjera kvalitete pojedinih analitičkih i planskih elemenata koja je dala pozitivnu ocjenu po svim navedenim kriterijima.

Naime, odgovori na evaluacijska pitanja omogućili su davanje ključnih ocjena koje su u najvećoj mjeri bile pozitivne, a tamo gdje su postojale potrebe za nadopunama i poboljšanjima, izrađivač je nakon svake faze vrednovanja doradio nacрте analizom dostavljenih prijedloga nadopuna i poboljšanja koje je izrađivač u najvećoj mjeri usvajao i integrirao u nove inačice elemenata planskog dokumenta.

Temeljem svega navedenog možemo zaključiti da Plan u ovom obliku u potpunosti slijedi Upute za izradu planova razvoja jedinica područne (regionalne) samouprave strukturom svoga sadržaja i samim sadržajem.

Vizija razvoja usuglašena je s hijerarhijski nadređenom vizijom. Manji nedostaci primijećeni su samo u smislu manjka naglaska na inovacije koje su jedan od ključnih prioriteta EU-a i NRS-a 2030., kao i zbog jasnih i prioritarnih potreba za snažnijim i jednoznačnijim poticanjem društvenih, gospodarskih, a posebice zelenih i digitalnih inovacija na prostoru cijele Županije i u svim sektorima u svrhu pružanja odgovora na pitanja kvalitete života, rada i dostu-

pnosti ključnih usluga, posebice u najugroženijim ruralnim i otočnim područjima Županije. Međutim, i ovakva vizija predstavlja dobru osnovu za razvojno djelovanje.

Srednjoročne razvojne potrebe i potencijali sagledani su kroz logičan slijed koraka koji uključuje analizu stanja, SWOT analizu, prioritete i posebne ciljeve regionalnih razvojnih politika s jasno definiranim početnim i ciljnim vrijednostima temeljenim na podacima iz pouzdanih javnih izvora.

Dokument sadržava terminski plan i indikativni financijski okvir usmjeren na strateške projekte. Izrađivač je tijekom cijelog postupka uključio velik broj dionika, kontinuirano i kvalitetno komunicirao s vrednovateljskim timom i usvojio najveći dio preporuka samih dionika i vrednovateljskog tima u vezi s prijedlozima nadopuna i poboljšavanjem pojedinih elemenata analitičkog i planskog dijela.

Daljnji manji prijedlozi unapređenja mogući su u jasnijem i preglednijem tabličnom strukturiranju razvojnih problema, potreba i potencijala u osnovnoj analizi i u dijelu intervencijske logike i hodograma provedbe u planskom dijelu, eventualnog uključivanja ili povezivanja dijela postojeće baze lokalnih, mikroregionalnih i strateških županijskih razvojnih projekata i njihove bolje kontekstualne integracije i koordinacije na način da se postignu veći sinergijski učinci, kao i nešto jasnije nadogradnje projekata elementima zelene i digitalne tranzicije u suradnji s njihovim nositeljima i eventualne primjene integriranih strateških teritorijalnih, unutarsektorskih i međusektorskih razvojnih projekata usmjerenih na pružanje odgovora na pitanja kvalitete života, kvalitete i raznovrsnosti radnih mjesta i poticanje društvenih, gospodarskih, tehnoloških i okolišnih inovacija kako bi se još kvalitetnije i izravnije zadovoljili svi kriteriji vrednovanja. Ovi zahvati velikim dijelom ne zahtijevaju značajna ulaganja u infrastrukturu, ne ovise o pojedinostima prostornog planiranja (jer se uklapaju u postojeće prostorne planove i imaju pozitivan utjecaj na okoliš), uključuju više sektora i mogu kvalitetnije i dinamičnije odgovoriti na izazove otpornosti, industrijske tranzicije i ravnomjernog prostornog razvoja Županije, a mogu se ostvariti velikim dijelom i jednostavnim nadoveziva-

njem i/ili nadogradnjom postojećih ili dodavanjem integrativnih projektnih prijedloga koji povezuju i/ili nadograđuju postojeće projektne prijedloge.

Također, oslanjanje na vlastita i druga javna sredstva, uključujući posebice fondove EU-a, izloženo je rizicima uspješnosti povlačenja ovih sredstava koji su uvjetovani kapacitetima svih dionika uključenih u ove postupke na županijskoj i na nacionalnoj razini, ali i utjecajima kriza kao što su javno-zdravstvene, geopolitičke, ekonomske, financijske i druge krize. Iako su kapaciteti javno-privatnog partnerstva također čimbenik rizika, usmjerenost na nove modele suradnje sektora i u smjeru javno-privatnih partnerstava za inovacije i razvoj u skladu s europskim i globalnim primjerima najbolje prakse izvjesno su smjer kojem treba posvetiti nešto više pažnje u oblikovanju planskih i provedbenih politika. Posebice se to odnosi na definiciju strateških projekata koji bi mogli imati nešto značajnije istaknutu integraciju ciljeva zelene i digitalne tranzicije, pa se navedeno predlaže poboljšati u koordinaciji s nositeljima predloženih strateških projekata, ali i u promišljanju uključivanja integriranih soft projekata u strateške razvojne projekte koji bi izravnije mogli pridonijeti pružanju odgovora na ključne razvojne izazove Županije, kao što su primjerice depopulacija i ravnomjerniji razvoj potpomognutih, brdsko-planinskih, otočnih i ruralnih, ali urbanih područja.

Dosadašnja postignuća, reference i kapaciteti Splitsko-dalmatinske županije i dionika na području Županije u korištenju fondovima EU-a izvjesna su garancija uspjeha i u daljnjem razvojnom nastojanju Županije i njezinih dionika. Ipak, preporučuje se u provedbenom dijelu primjena analize rizika i prijetnji vezanih za potencijalne probleme koji mogu nastati s obzirom na realne očekivane poteškoće u korištenju fondovima EU-a (kašnjenja), ali i druge potencijalne krize (nastavak situacije u vezi s bolesti COVID-19, ekonomska i financijska kriza, inflacija, problemi s lancima opskrbe, daljnji problemi s depopulacijom i manjkom radne snage u ključnim sektorima).

Kako je izrađivač u postupku pripreme za sljedeće faze komunikacije sa zainteresiranom javnošću i dionicima, čime se može uz manje intervencije osigu-

rati uključivanje svih navedenih manjih intervencija u konačnu verziju, a i s obzirom na to da su svi kriteriji vanjskog vrednovanja u najvećoj mogućoj mjeri ispunjeni, možemo reći da Plan razvoja u najvećem dijelu zadovoljava ključne zahtjeve koje postavlja zakonodavni okvir i relevantne upute i smjernice, kao i da predstavlja kvalitetan razvojni dokument koji je relevantan, konzistentan, koherentan i dobro pripremljen za upućivanje u postupak javnog savjetovanja, a potom i u postupak formalnog usvajanja.

Zaključak

Izrada Plana razvoja Splitsko dalmatinske županije 2022.–2027. temeljena je na svim relevantnim uputama i smjernicama, i to uz sudjelovanje širokog kruga relevantnih dionika koji su svoje doprinose davali putem sudjelovanja u šest radnih skupina i kroz dodatna savjetovanja i korespondenciju, a konačne nadopune očekuju se kroz preostala savjetovanja s predstavnicima radnih skupina i kroz postupak javnog savjetovanja.

Unatoč iznimno otežanim uvjetima rada uslijed situacije s bolesti COVID-19, izrađivač je osigurao potrebnu participativnost i sudjelovanje relevantnih dionika u svim fazama izrade Plana razvoja, kao i kvalitetnu komunikaciju sa svim dionicima, uključujući vrednovateljski tim koji je svoje povratne informacije dao kroz dvije faze prethodnog vanjskog vrednovanja.

S izrađivačem je uspostavljena izvrsna, poticajna i produktivna suradnja na više razina usmenim i pisanim putem, gdje su sva pitanja raspravljena otvoreno, samokritički, uz visoku razinu konsenzusa i razumijevanja svih prijedloga nadopuna i unapređenja.

Ovo je dovelo do toga da je Nacrt Plana izrađen kao dokument zadovoljavajuće razine logičke strukturiranosti, relevantnosti, interne i eksterne koherentnosti i konzistentnosti. Predložene dodatne manje izmjene mogu osigurati dodatnu razinu komplementarnosti, djelotvornosti, učinkovitosti i održivosti za koje smatramo da se mogu uz manje intervencije nadograditi kroz sljedeće faze prije konačnog usvajanja, a posebice usuglašavanjem Plana razvoja

s Provedbenim programom SDŽ-a za razdoblje od 2022.–2025. kako bi se osigurali potrebni operativni i institucionalni okviri i kapaciteti za realizaciju Plana razvoja, ali i integrirala predložena analiza rizika i prijetnji, kao i mjera za pravodobno prepoznavanje, djelovanje, otklanjanje i/ili ublažavanje rizika i prijetnji. Ovo je posebice važno u kontekstu realnih višestrukih kriza (javno-zdravstvena, sigurnosna, ekonomska, financijska, geopolitička, demografska) koje značajno mogu utjecati na učinke i provedivost Plana razvoja.

Uz uvažavanja ovih napomena, smatramo da Plan razvoja SDŽ-a može polučiti kvalitetne razvojne rezultate, ali i stvoriti novi okvir za kvalitetno, poticajno i produktivno unutarsektorsko, ali i međusektorsko javno/privatno/civilno partnerstvo u stvaranju konkretnih doprinosa i rješavanju prioriteta razvojnih problema i potreba, kao i aktiviranju razvojnih snaga, potencijala i prilika na zadovoljstvo svih dionika Splitsko-dalmatinske županije, a posebice njezinih građana.

EUPOLIS GRUPA
d.o.o. SPLIT

Ranko Milić, mag. inž.
Voditelj tima vrednovatelja

U Splitu, 18.02.2022.

Prilog 1. Predložak za izradu plana razvoja jedinica područne (regionalne) samouprave/JP(R)S

NOSITELJ IZRADE AKTA: Splitsko-dalmatinska županija			NAZIV AKTA: Plan razvoja Splitsko-dalmatinske županije 2022.-2027.		
Popis posebnih ciljeva					
Redni broj posebnog cilja	Strateški cilj NRS-a 2030.	Pokazatelj učinka NRS-a 2030.	Naziv cilja sektorske/ višesektorske strategije	Naziv i ciljna vrijednost pokazatelja učinka sektorske/ višesektorske strategije	NAZIV POSEBNOG CILJA
1.	SC 1. Konkurentno i inovativno gospodarstvo	BDP po stanovniku prema paritetu kupovne moći, u % prosjeka EU-a	SC 1. Konkurentno i inovativno gospodarstvo	BDP po stanovniku prema paritetu kupovne moći, u % prosjeka EU-a = 75 %	Stvaranje konkurentnog, održivog i resursno učinkovitog gospodarstva temeljenog na znanju
		Indeks globalne konkurentnosti (GCI)		Indeks globalne konkurentnosti (GCI) = < 45. mjesta	
		Udio ukupnih izdataka za istraživanje i razvoj (GERD) u BDP-u		Udio ukupnih izdataka za istraživanje i razvoj (GERD) u BDP-u = 3 %	
		Europska ljestvica uspjeha u inoviranju		Europska ljestvica uspjeha u inoviranju = <18. mjesta	
		Vrijednost izvoza roba i usluga, u % BDP-a		Vrijednost izvoza roba i usluga, u % BDP-a = 70 %	
2.	SC 1. Konkurentno i inovativno gospodarstvo	BDP po stanovniku prema paritetu kupovne moći, u % prosjeka EU-a	SC 1. Konkurentno i inovativno gospodarstvo	BDP po stanovniku prema paritetu kupovne moći, u % prosjeka EU-a = 75 %	Jačanje malog i srednjeg poduzetništva i poduzetničkog okruženja
		Indeks globalne konkurentnosti (GCI)		Indeks globalne konkurentnosti (GCI) = < 45. mjesta	
		Udio ukupnih izdataka za istraživanje i razvoj (GERD) u BDP-u		Udio ukupnih izdataka za istraživanje i razvoj (GERD) u BDP-u = 3 %	
		Europska ljestvica uspjeha u inoviranju		Europska ljestvica uspjeha u inoviranju = <18. mjesta	
		Vrijednost izvoza roba i usluga, u % BDP-a		Vrijednost izvoza roba i usluga, u % BDP-a = 70 %	
3.	SC 1. Konkurentno i inovativno gospodarstvo	BDP po stanovniku prema paritetu kupovne moći, u % prosjeka EU-a	SC 1. Konkurentno i inovativno gospodarstvo	BDP po stanovniku prema paritetu kupovne moći, u % prosjeka EU-a = 75 %	Razvoj teritorijalno ravnomjerno raspoređenog, cjelogodišnjeg, diversificiranog, održivog i inovativnog turizma
		Indeks globalne konkurentnosti (GCI)		Indeks globalne konkurentnosti (GCI) = < 45. mjesta	
		Udio ukupnih izdataka za istraživanje i razvoj (GERD) u BDP-u		Udio ukupnih izdataka za istraživanje i razvoj (GERD) u BDP-u = 3 %	
		Europska ljestvica uspjeha u inoviranju		Europska ljestvica uspjeha u inoviranju = <18. mjesta	
		Vrijednost izvoza roba i usluga, u % BDP-a		Vrijednost izvoza roba i usluga, u % BDP-a = 70 %	

ROK VAŽENJA AKTA: 2022.-2027.

Pokazatelj ishoda	Početna vrijednost vrijednost pokazatelja ishoda	Ciljna vrijednost pokazatelja ishoda	Ukupan procijenjeni trošak provedbe posebnog cilja	Planirani izvor financiranja u proračunu JP(R)S	Doprinos zelenoj tranziciji (DA/NE)	Doprinos digitalnoj trans- formaciji (DA/NE)	Doprinos cilju održivog razvoja -SDG
01.02.4.01 Saldo robne razmjene; HRK	2.366.070,00 (2020.)	2.600.000,00 (2027.)	56.712.846,76kn	EU sredstva, državni proračun, županijski proračun	DA	DA	9
01.02.4.31 Broj zaposlenih u području „Prerađivačka industrija” (prema NKD-u 2007.)	15.188 (2020.)	18.000 (2027.)					
01.02.1.07 Udio profita malih i srednjih poduzeća u ukupnom profitu svih poduzeća, %	10,55 % (2020.)	11,00 % (2027.)	60.540.000,00kn	EU sredstva, državni proračun, županijski proračun	DA	DA	8
01.02.1.11 Izvoz dobara i usluga (u % BDP-a)	23,13 % (2018.)	28,00 % (2027.)					
01.02.8.50 Indeks turističke razvijenosti JLS	20,56 (2020.)	25,00 (2027.)	107.155.778,39kn	EU sredstva, državni proračun, županijski proračun	DA	DA	8
01.02.8.03 Neto stopa popunjenosti kreveta i spavaćih soba u hotelima i sličnom smještaju, %	20,69 % (2019.)	23,00 % (2027.)					
01.02.8.25 Prosječna potrošnja turista po danu, u eurima	106,06 (2019.)	120,00 (2027.)					

Popis posebnih ciljeva

Redni broj posebnog cilja	Strateški cilj NRS-a 2030.	Pokazatelj učinka NRS-a 2030.	Naziv cilja sektorske/ višesektorske strategije	Naziv i ciljna vrijednost pokazatelja učinka sektorske/ višesektorske strategije	NAZIV POSEBNOG CILJA
4.	SC 1. Konkurentno i inovativno gospodarstvo	BDP po stanovniku prema paritetu kupovne moći, u % prosjeka EU-a	SC 1. Konkurentno i inovativno gospodarstvo	BDP po stanovniku prema paritetu kupovne moći, u % prosjeka EU-a = 75 %	Razvoj održive i pametne poljoprivrede Splitsko – dalmatinske županije
		Indeks globalne konkurentnosti (GCI)		Indeks globalne konkurentnosti (GCI) = < 45. mjesta	
		Udio ukupnih izdataka za istraživanje i razvoj (GERD) u BDP-u		Udio ukupnih izdataka za istraživanje i razvoj (GERD) u BDP-u = 3 %	
		Europska ljestvica uspjeha u inoviranju		Europska ljestvica uspjeha u inoviranju = <18. mjesta	
		Vrijednost izvoza roba i usluga, u % BDP-a		Vrijednost izvoza roba i usluga, u % BDP-a = 70 %	
5.	SC 1. Konkurentno i inovativno gospodarstvo	BDP po stanovniku prema paritetu kupovne moći, u % prosjeka EU-a	SC 1. Konkurentno i inovativno gospodarstvo	BDP po stanovniku prema paritetu kupovne moći, u % prosjeka EU-a = 75 %	Razvoj održivog i pametnog sektora ribarstva i akvakulture
		Indeks globalne konkurentnosti (GCI)		Indeks globalne konkurentnosti (GCI) = < 45. mjesta	
		Udio ukupnih izdataka za istraživanje i razvoj (GERD) u BDP-u		Udio ukupnih izdataka za istraživanje i razvoj (GERD) u BDP-u = 3 %	
		Europska ljestvica uspjeha u inoviranju		Europska ljestvica uspjeha u inoviranju = <18. mjesta	
		Vrijednost izvoza roba i usluga, u % BDP-a		Vrijednost izvoza roba i usluga, u % BDP-a = 70 %	
6.	SC 2. Obrazovani i zaposleni ljudi	PISA - Program međunarodne procjene znanja i vještina učenika	SC 2. Obrazovani i zaposleni ljudi	PISA - Program međunarodne procjene znanja i vještina učenika = Dostići prosjek zemalja OECD-a	Stvaranje uvjeta za razvoj tržišta rada i povećanje zapošljivosti
		Obuhvat djece od 4 godine do početka obveznog obrazovanja (predškolski odgoj)		Obuhvat djece od 4 godine do početka obveznog obrazovanja (predškolski odgoj) = >97 %	
		Duljina vremena kojeg učenici provode u nastavnom procesu (primarno i sekundarno obrazovanje)*		Duljina vremena kojeg učenici provode u nastavnom procesu (primarno i sekundarno obrazovanje)* = Dostići prosjek EU-a	
		Postotak visokoobrazovanih u dobnoj skupini 30-34		Postotak visokoobrazovanih u dobnoj skupini 30-34 = Dostići prosjek EU-a	
		Stopa zaposlenosti (dobna skupina 20-64 godine)		Stopa zaposlenosti (dobna skupina 20-64 godine) = 75 %	
		Stopa sudjelovanja odraslih u cjeloživotnom obrazovanju (dobna skupina 25-64)		Stopa sudjelovanja odraslih u cjeloživotnom obrazovanju (dobna skupina 25-64) = Dostići prosjek EU-a	
		Udio privremeno zaposlenih u ukupno zaposlenima (ugovori na određeno vrijeme)		Udio privremeno zaposlenih u ukupno zaposlenima (ugovori na određeno vrijeme) = Dostići prosjek EU-a	

Pokazatelj ishoda	Početna vrijednost pokazatelja ishoda	Ciljna vrijednost pokazatelja ishoda	Ukupan procijenjeni trošak provedbe posebnog cilja	Planirani izvor financiranja u proračunu JP(R)S	Doprinos zelenoj tranziciji (DA/NE)	Doprinos digitalnoj transformaciji (DA/NE)	Doprinos cilju održivog razvoja -SDG
01.02.12.01 Postotak obradivog zemljišta opremljenog za navodnjavanje, %	2,50 % (2020.)	3,00 % (2027.)	19.816.250,00kn	EU sredstva, državni proračun, županijski proračun	DA	DA	15
01.02.12.79 Udio prihoda poljoprivrednog sektora u BDP-u županije	1,16 % (2018.)	1,50 % (2027.)					
01.02.12.81 Udio zaposlenih u djelatnosti ribarstva u ukupnom broju osiguranika Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje, po županiji, %	0,55 % (2020.)	0,60 % (2027.)	6.017.500,00kn	EU sredstva, državni proračun, županijski proračun	DA	DA	14
01.02.12.80 Udio prihoda sektora ribarstva i marikulture u BDP-u županije, %	0,46 % (2020.)	0,80 % (2027.)					
01.02.2.57 Udio stanovništva dobi 25 - 64 godina uključenog u programe cjeloživotnog obrazovanja/ učenja	1.931 (2021.)	2.500 (2027.)	5.314.383.107,37kn	EU sredstva, državni proračun, županijski proračun	DA	DA	4
01.02.2.56 Broj učenika koji se obrazuju za deficitarna zanimanja	2.817 (2021.)	3.100 (2027.)					

Popis posebnih ciljeva

Redni broj posebnog cilja	Strateški cilj NRS-a 2030.	Pokazatelj učinka NRS-a 2030.	Naziv cilja sektorske/ višesektorske strategije	Naziv i ciljna vrijednost pokazatelja učinka sektorske/ višesektorske strategije	NAZIV POSEBNOG CILJA
7.	SC 2. Obrazovani i zaposleni ljudi	PISA - Program međunarodne procjene znanja i vještina učenika	SC 2. Obrazovani i zaposleni ljudi	PISA - Program međunarodne procjene znanja i vještina učenika = Dostići prosjek zemalja OECD-a	Stvaranje suvremenog obrazovnog sustava
		Obuhvat djece od 4 godine do početka obveznog obrazovanja (predškolski odgoj)		Obuhvat djece od 4 godine do početka obveznog obrazovanja (predškolski odgoj) = >97 %	
		Duljina vremena kojeg učenici provode u nastavnim procesima (primarno i sekundarno obrazovanje)*		Duljina vremena kojeg učenici provode u nastavnim procesima (primarno i sekundarno obrazovanje)* = Dostići prosjek EU-a	
		Postotak visokoobrazovanih u dobnoj skupini 30-34		Postotak visokoobrazovanih u dobnoj skupini 30-34 = Dostići prosjek EU-a	
		Stopa zaposlenosti (dobna skupina 20 - 64 godine)		Stopa zaposlenosti (dobna skupina 20 - 64 godine) = 75 %	
		Stopa sudjelovanja odraslih u cjeloživotnom obrazovanju (dobna skupina 25 - 64)		Stopa sudjelovanja odraslih u cjeloživotnom obrazovanju (dobna skupina 25 - 64) = Dostići prosjek EU-a	
		Udio privremeno zaposlenih u ukupno zaposlenima (ugovori na određeno vrijeme)		Udio privremeno zaposlenih u ukupno zaposlenima (ugovori na određeno vrijeme) = Dostići prosjek EU-a	
8.	SC 8. Ekološka i energetska tranzicija za klimatsku neutralnost	Emisije stakleničkih plinova (bazna godina - 1990.)	SC 8. Ekološka i energetska tranzicija za klimatsku neutralnost	Emisije stakleničkih plinova (bazna godina - 1990.) = 65 %	Zaštita okoliša i prirode te stvaranje otpornosti na klimatske promjene i prirodne katastrofe
		Stopa recikliranja komunalnog otpada		Stopa recikliranja komunalnog otpada = 55 %	
		Udio obnovljivih izvora energije u bruto ukupnoj potrošnji energije		Udio obnovljivih izvora energije u bruto ukupnoj potrošnji energije = 36,40 %	
9.	SC 8. Ekološka i energetska tranzicija za klimatsku neutralnost	Emisije stakleničkih plinova (bazna godina - 1990.)	SC 8. Ekološka i energetska tranzicija za klimatsku neutralnost	Emisije stakleničkih plinova (bazna godina - 1990.) = 65 %	Održivi razvoj infrastrukturnih sustava
		Stopa recikliranja komunalnog otpada		Stopa recikliranja komunalnog otpada = 55 %	
		Udio obnovljivih izvora energije u bruto ukupnoj potrošnji energije		Udio obnovljivih izvora energije u bruto ukupnoj potrošnji energije = 36,40 %	

ROK VAŽENJA AKTA: 2022.-2027.							
Pokazatelj ishoda	Početna vrijednost pokazatelja ishoda	Ciljna vrijednost pokazatelja ishoda	Ukupan procijenjeni trošak provedbe posebnog cilja	Planirani izvor financiranja u proračunu JP(R)S	Doprinos zelenoj tranziciji (DA/NE)	Doprinos digitalnoj transformaciji (DA/NE)	Doprinos cilju održivog razvoja -SDG
OI.02.2.34 Izdaci za obrazovanje u % BDP-a	0,43 % (2018.)	0,60 % (2027.)	13.229.366,96kn	EU sredstva, državni proračun, županijski proračun	DA	DA	4
OI.02.2.64 Bruto investicije u materijalnu i nematerijalnu imovinu u području „Obrazovanje” (prema NKD-u 2007.), HRK	41.106.141,80 (2020.)	200.000.000,00 (2027.)					
OI.02.6.63 Investicije u zaštitu okoliša, HRK	73.905.000,00 (2020.)	138.000.000,00 (2027.)	441.444.828,78kn	EU sredstva, državni proračun, županijski proračun	DA	DA	13
OI.02.6.62 Rashodi za zaštitu okoliša na području županije, po stanovniku, HRK	221,97 (2020.)	324,39 (2027.)					
OI.02.6.64 Sakupljena količina odvojenog komunalnog otpada u sklopu javne usluge; t	114.766,31 (2020.)	200.000,00 (2027.)					
OI.02.6.35 Stanovništvo priključeno na javnu vodoopskrbu; %	98,60 % (2019.)	100,00 %	34.819.467,51 kn	EU sredstva, državni proračun, županijski proračun	DA	DA	12
OI.02.6.57 Udio stanovništva priključenog na sustav javne odvodnje	56,33 % (2021.)	70,00 % (2027.)					

Popis posebnih ciljeva

Redni broj posebnog cilja	Strateški cilj NRS-a 2030.	Pokazatelj učinka NRS-a 2030.	Naziv cilja sektorske/ višesektorske strategije	Naziv i ciljna vrijednost pokazatelja učinka sektorske/ višesektorske strategije	NAZIV POSEBNOG CILJA
10.	SC 8. Ekološka i energetska tranzicija za klimatsku neutralnost	Emisije stakleničkih plinova (bazna godina – 1990.)	SC 8. Ekološka i energetska tranzicija za klimatsku neutralnost	Emisije stakleničkih plinova (bazna godina – 1990.) = 65 %	Energetska tranzicija Splitsko-dalmatinske županije
		Stopa recikliranja komunalnog otpada		Stopa recikliranja komunalnog otpada = 55 %	
		Udio obnovljivih izvora energije u bruto ukupnoj potrošnji energije		Udio obnovljivih izvora energije u bruto ukupnoj potrošnji energije = 36,40 %	
11.	SC 10. Održiva mobilnost	Indeks globalne konkurentnosti (GCI), komponentna „Infrastruktura”	SC 10. Održiva mobilnost	Indeks globalne konkurentnosti (GCI), komponentna „Infrastruktura” = < 28. mjesta	Održiva mobilnost
12.	SC 10. Održiva mobilnost	Indeks globalne konkurentnosti (GCI), komponentna „Infrastruktura”	SC 10. Održiva mobilnost	Indeks globalne konkurentnosti (GCI), komponentna „Infrastruktura” = < 28. mjesta	Razvoj općeg prometnog sustava
13.	SC 5. Zdrav, aktivan i kvalitetan život	Očekivani broj godina zdravog života	SC 5. Zdrav, aktivan i kvalitetan život	Očekivani broj godina zdravog života = > 64 žene; > 64 muškarci	Povećana i uravnotežena kvaliteta života stanovništva Splitsko-dalmatinske županije
		Osobe u riziku od siromaštva i socijalne isključenosti		Osobe u riziku od siromaštva i socijalne isključenosti = < 15 %	
14.	SC 6. Demografska revitalizacija i bolji položaj obitelji	Stopa totalnog fertiliteta	SC 6. Demografska revitalizacija i bolji položaj obitelji	Stopa totalnog fertiliteta = 1,8 djece	Dobro upravljanje

ROK VAŽENJA AKTA: 2022.-2027.							
Pokazatelj ishoda	Početna vrijednost pokazatelja ishoda	Ciljna vrijednost pokazatelja ishoda	Ukupan procijenjeni trošak provedbe posebnog cilja	Planirani izvor financiranja u proračunu JP(R)S	Doprinos zelenoj tranziciji (DA/NE)	Doprinos digitalnoj transformaciji (DA/NE)	Doprinos cilju održivog razvoja -SDG
OI.02.11.44 Broj javno dostupnih punionica za vozila na električni pogon	53 (2021.)	100 (2027.)	8.533.700,00 kn	EU sredstva, državni proračun, županijski proračun	DA	DA	7
OI.02.6.41 Primarna proizvodnja obnovljivih izvora energije prema vrsti	907,3061 MW (2021.)	1.179,49793 MW (2027.)					
OI.02.11.47 Ukupan broj prevezenih putnika po svim linijama autobusnog prijevoza (gradski, prigradski, otoci)	1.490.000 (2021.)	1.700.000 (2027.)	18.447.250,00 kn	EU sredstva, državni proračun, županijski proračun	DA	DA	10
OI.02.11.43 Broj prometnih nesreća	2.809 (2021.)	2.000 (2027.)					
OI.02.11.15 Duljina ostalih cesta prema vrsti površine; km	1.687,37 (2021.)	1.800 (2027.)	934.777.500,00 kn	EU sredstva, državni proračun, županijski proračun	DA	DA	10
OI.02.11.46 Broj putnika na državnim linijama Agencije za obalni linijski promet	4.213.663 (2021.)	4.300.000 (2027.)					
OI.02.3.63 Rashodi za socijalnu zaštitu JLP(R)S, po stanovniku	372,83 (2020.)	420,00 (2027.)	3.233.051.084,33 kn	EU sredstva, državni proračun, županijski proračun	DA	DA	3
OI.02.3.67 Migracijski saldo županije	(-)357 (2020.)	100 (2027.)					
OI.02.14.54 Ukupni proračunski prihodi poslovanja JLP(R)S, po stanovniku	5.648,02 (2020.)	7.000 (2027.)	949.762.819,87 kn	EU sredstva, državni proračun, županijski proračun	DA	DA	3
OI.02.14.55 Ugovorena sredstva fondova EU u BDP-u županije; %	3,67 % (2018.)	7,00 % (2027.)					

Europska unija
Zajedno do fondova EU

EUROPSKI STRUKTURNI
I INVESTICIJSKI FONDOVI

Operativni program
**KONKURENTNOST
I KOHEZIJA**

rerasd

JAVNA USTANOVA ZA KOORDINACIJU I
RAZVOJ SPLITSKO-DALMATINSKE ŽUPANIJE

Projekt Tehnička pomoć JU RERA S.D. – "Savjetom do fondova" financiran je sredstvima Europske unije iz Operativnog programa "Konkurentnosti i kohezija", Europskog fonda za regionalni razvoj.